

**ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ**

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ :

*''Βιώσιμη Ανάπτυξη Βορείων Παραλίων Αττικής. Η Περίπτωση
Της Τουριστικής Ανάπτυξης Του Δήμου Καλάμου Και Των Αγίων
Αποστόλων Αττικής''.*

Τριμελής επιτροπή:

Επιβλέπων : Κων/νος Δ. Αποστολόπουλος, Καθηγητής
Μέλη: Μ. Βαμβακάρη, Επίκουρη Καθηγήτρια
Δ. Σδράλη, Λέκτορας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : Κιούσης Κων/νος
Α.Μ.:20418

ΑΘΗΝΑ 2008

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.

Περίληψη.....	6
---------------	---

Εισαγωγή.....	8
---------------	---

Κεφάλαιο 1: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.1. Γενικά.....	11
1.2. Οι βασικοί στόχοι.....	16
1.3. Στόχοι και προκλήσεις της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη.....	17

Κεφάλαιο 2: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

2.1. Ιστορικό.....	19
2.2. Η σημασία και οι στόχοι της παγκόσμιας διάσκεψης.....	19
2.3. Τα μεγέθη της παγκόσμιας διάσκεψης.....	20
2.4. Η διακήρυξη της Στοκχόλμης.....	21
2.5. Η επιτροπή BRUTLAND (Η προδιεργασία για το Ρίο).....	21
2.6. Η Διακήρυξη του Ρίο.....	22
2.6.1. Η Διακήρυξη των αρχών του Ρίο.....	22
2.7. Η AGENDA 21.....	23
2.8. Η Διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ.....	23
2.9. Το Διοικητικό Δίκαιο του Περιβάλλοντος.....	24
2.10. Συνοπτική σύγκριση Διακήρυξης του Ρίο με την Διακήρυξη της Στοκχόλμης.....	26

Κεφάλαιο 3: ΔΕΙΚΤΕΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

3.1.1. Οικονομικοί Δείκτες.....	28
3.1.2. Κοινωνικοί Δείκτες.....	28
3.1.3. Περιβαλλοντικοί Δείκτες.....	28
3.1.4. Θεσμικοί Δείκτες.....	28
3.2. Αποτελέσματα.....	28
3.3. Η σπουδαιότητα των μέτρων.....	29

Κεφάλαιο 4: ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

4.1. Ο ορισμός του τουρισμού.....	32
4.2. Η εξελικτική πορεία του τουρισμού.....	34
4.3. Οι σημερινές μορφές του τουρισμού.....	40
4.4. Η Ευρωπαϊκή τουριστική αγορά(έρευνες).....	46
4.5. Περιεχόμενο του τουρισμού.....	50
4.6. Χαρακτηριστικά του τουρισμού.....	51
4.7. Οργάνωση του τουρισμού.....	51
4.8. Εξέλιξη του τουρισμού.....	52
4.8.1. Εμφάνιση εξειδικευμένων τουριστικών πρακτόρων.....	52
4.8.2. Τεχνολογικά επιτεύγματα.....	52
4.8.3. Αύξηση κλίμακας δραστηριοτήτων.....	52
4.8.4. Αύξηση ευκαιριών κέρδους	53
4.8.5. Ολοκλήρωση.....	53
4.8.6. Κυβερνητική συμμετοχή.....	53
4.8.7. Μελλοντικές τάσεις και επιρροές.....	54
4.8.8. Παράγοντες που συντέλεσαν στην ανάπτυξη των ταξιδιών αναψυχής.....	54
4.8.9. Παράγοντες υποκίνησης για ταξίδια-τουρισμό.....	55
4.8.10. Τμηματοποίηση της ταξιδιωτικής αγοράς (1)	55
4.8.11. Τμηματοποίηση της ταξιδιωτικής αγοράς (2)	55
4.9. Η μέτρηση του τουριστικού φαινομένου.....	56
4.10. Χωρική πτυχή του τουρισμού.....	57
4.11.Τουριστικά ρεύματα.....	58
4.12.1. Μεγάλα τουριστικά ρεύματα.....	58
4.12.2. Μικρά τουριστικά ρεύματα.....	60
4.12.3. Τουριστικά ρεύματα στην Ελλάδα.....	61

Κεφάλαιο 5: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

5.1. Σχέση της τοπικής Βιώσιμης Ανάπτυξης με τον τουρισμό. Οι παγκόσμιες, οι ευρωπαϊκές και οι εθνικές στρατηγικές για την Βιώσιμη Ανάπτυξη του τουρισμού.	65
5.2. Ο τουρισμός ως παράγοντας της Βιώσιμης Τοπικής Ανάπτυξης.....	71
5.3. Εμπειρικές μελέτες για τον τουρισμό.....	83

Κεφάλαιο 6: ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟ ΚΑΛΑΜΟΥ

6.1. Ιστορικό.....	103
6.2. Βυζαντινή περίοδος.....	103
6.3. Ιστορικά μνημεία.....	103
6.4. Ο Κάλαμος σήμερα.....	105

Κεφάλαιο 7: Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΟΥ

7.1. Γεωγραφικός προσανατολισμός.....	107
7.2. Γενικός πληθυσμός.....	107
7.3. Πληθυσμός κατά φύλλο και ομάδες ηλικιών.....	108
7.4. Πληθυσμός ηλικίας 10 ετών και άνω κατά φύλλο, ομάδες ηλικιών και επίπεδο εκπαίδευσης.	109
7.5. Οικονομικώς ενεργοί Δήμου Καλάμου.....	112
7.6. Σύνολο νοικοκυριών και πυρηνικών οικογενειών.....	113
7.7. Πληθυσμός κατά φύλλο, ομάδες ηλικιών και οικογενειακή κατάσταση.....	114
7.8. Οικονομικά ενεργός πληθυσμός, ομάδες ηλικιών, θέση στο επάγγελμα.....	115
7.9. Σύνολο κτιρίων και αριθμός ορόφων.	116
7.10. Κτίρια κατά αποκλειστική χρήση και αριθμός των κανονικών κατοικιών τους.	117
7.11. Κτίρια κατά χρονική περίοδο κατασκευής.	117

Κεφάλαιο 8: ΈΡΓΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ. ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ.

8.1. Η εξέλιξη του Δήμου Καλάμου.	119
8.2. Οικονομική εξέλιξη του Δήμου Καλάμου.....	119
8.3. Έργα.....	119
8.3.1. Το πρόγραμμα «Θησέας».	120
8.3.2. Ο Υπαίθριος χώρος στάθμευσης και το Πάρκο.	120
8.3.3. Έργα διαμόρφωσης της Παραλίας των Αγίων Αποστόλων Αττικής	121
8.3.4. Βελτίωση του οδικού δικτύου.....	122
8.3.5. Δημιουργία και βελτίωση των υποδομών.....	122
8.4. Έργα και βιώσιμη τουριστική εξέλιξη του Δήμου Καλάμου.....	123
8.4.1. Η συμβολή του Πάρκου των Αγίων Αποστόλων στον τουρισμό.....	123
8.4.2. Η συμβολή των υποδομών στον τουρισμό.....	123
8.5. Ο τουρισμός στον Δήμο Καλάμου.....	124

8.6. Ο παραθερισμός και ο μαζικός τουρισμός στον Δήμο Καλάμου.....	125
8.7. Ο Δήμος Καλάμου και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.....	126

Κεφάλαιο 9: Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

9.1. Ερωτηματολόγιο.....	127
9.2. Οι ερωτηθέντες του ερωτηματολογίου.	127
9.3. Ο μέσος χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου.....	128
9.4. Περιγραφική στατιστική.....	128
9.5. Ο έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2	128
9.6. Το εκτιμώμενο κόστος της έρευνας.....	129

Κεφάλαιο 10: ΕΡΕΥΝΑ

10.1. Παρουσίαση και ανάλυση των αποτελεσμάτων.	130
10.1.1. Παρουσίαση και ανάλυση των δημογραφικών και οικονομικών στοιχείων του δείγματος.	130
10.1.2. Παρουσίαση και ανάλυση των τουριστικών στοιχείων του δείγματος...144	

Κεφάλαιο 11: ΈΛΕΓΧΟΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ.....168

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Συμπεράσματα.....	195
Προτάσεις.	199

Βιβλιογραφία.....202

Παραρτήματα

Παράρτημα 1: Ερωτηματολόγιο.....	212
Παράρτημα 2: Πίνακας Συχνοτήτων.....	220
Παράρτημα 3: Πίνακας Συσχετίσεων.....	230

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία αποτελεί τη πτυχιακή μελέτη του γράφοντα που έγινε στα πλαίσια του προπτυχιακού κύκλου σπουδών στο τμήμα Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας του Χαροκοπέιου Πανεπιστημίου κατά το ακαδημαϊκό έτος 2007-2008.

Το παρόν θέμα της μελέτης «Βιώσιμη Ανάπτυξη Βορείων Παραλιών Αττικής: Η περίπτωση της τουριστικής ανάπτυξης του Δήμου Καλάμου και των Αγίων Αποστόλων» ήταν αποτέλεσμα της αγάπης του συγγραφέα για τον νομό που κατάγεται.

Η παρούσα πτυχιακή αποτελείται από δύο επιμέρους ενότητες: Τη βιβλιογραφική ανασκόπηση και την έρευνα. Στην πρώτη ενότητα δίνεται η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και παρουσιάζεται η εξέλιξή της μέσα από τα διεθνή συνέδρια και συνδιασκέψεις. Παρακάτω γίνεται μια εκτενής αναφορά στον τουρισμό. Πως ξεκίνησε, πως εξελίχθηκε τόσο στην Ευρώπη, όσο και στην Ελλάδα, και τέλος τονίζεται η σχέση του με την βιώσιμη ανάπτυξη. Στο δεύτερο μέρος πραγματοποιείται μια ιστορική αναδρομή και παρουσιάζεται την ταυτότητα του Δήμου Καλάμου μέσω των στατιστικών αποτελεσμάτων που διεξήχθησαν από την απογραφή του 2001. Στη συνέχεια επισημαίνεται η εξέλιξη του Δήμου Καλάμου, τόσο σε κοινωνικοπολιτικό, όσο και σε τουριστικό επίπεδο μέσα από τα έργα που έχουν πραγματοποιηθεί στην περιοχή.

Όσον αφορά το δεύτερο μέρος, δηλαδή την έρευνα, βασίζεται στη διακίνηση ερωτηματολογίων, τα οποία συντάχθηκαν από τον γράφοντα και τα οποία μοιράστηκαν σε ένα τυχαίο δείγμα 121 ατόμων. Κατά την δημιουργία του ερωτηματολογίου, καταβλήθηκε κάθε δυνατή προσπάθεια για να είναι σύντομο, απλό και περιεκτικό. Τα ερωτηματολόγια εμπεριείχαν ερωτήσεις που αποσκοπούσαν στη συλλογή δημογραφικών, οικονομικών και τουριστικών στοιχείων και συμπληρώθηκαν ανώνυμα.

Η πτυχιακή μελέτη ολοκληρώνεται με τα διεξαγόμενα συμπεράσματα και τις ειδικότερες προτάσεις για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Στην όλη προσπάθεια για την διεκπεραίωση της συγκεκριμένης πτυχιακής μελέτης, καθοριστική στάθηκε η πολύτιμη βοήθεια και καθοδήγηση του υπεύθυνου καθηγητή Κωνσταντίνο Αποστολόπουλο, τον οποίο ευχαριστώ θερμά, καθώς και τα μέλη της τριμελούς επιτροπής, Δ. Σδράλη και Μ. Βαμβακάρη.

SUMMARY

This project is the degree study of the writer that took place in the context of the Undergraduate Circle of the Department of Home Economics and Ecology of the Harokopion University of Athens during the Academic year 2007-2008.

The subject of this study is «Sustainable Development of the Northern Attiki Coastline: The Kalamos City and Ag. Apostoloi case» was a result of the writer's appreciation for the prefecture he was brought up.

The current study is consistent of two parts: The bibliography and the research. In the first part, the term "Sustainable Development" is explained, and its development is presented, through the international conferences and meetings. Afterwards follows an extended presentation on tourism. How it began, how it evolved both in Europe and in Greece, and finally its connection with Sustainable Development is marked. In the second part, a historical regression takes place, and the identity of Kalamos City is presented through statistical results of the 2001 census. After that, the evolution of Kalamos City, on socio-political level, as well as on touristic level though the public works taken place in the area is noticed.

As for the second part, the research, it is based upon the trafficking of questionnaires, which were created by the writer and were given to a random sample of 121 citizens. During the creation of the questionnaires, all possible efforts were taken to keep it short, simple and comprehensive. The questionnaires contained questions that were meant to collect information on demographical, economical and touristic matters, and were completed anonymously.

The study is completed with the conclusions drawn and the suggestions for the Sustainable development of the area.

In the whole attempt for the completion of this study, the help of Mr. Konstantinos Apostolopoulos, overseeing professor, was valuable, and i thank him for everything, as well as other two members of the three-member committee, Ms. Despina Sdrallis and Ms. Malvina Vamvakaris for their cooperation and their advices.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι η μετάβαση προς τη βιώσιμη κοινωνία. Η μετάβαση προς τη βιώσιμη κοινωνία απαιτεί πολλή και σημαντική γνώση σε πολλά και σημαντικά πεδία ενδιαφέροντος, επιστήμης και δράσεων, με τη σύνθεση αυτών των γνώσεων. Ένα από τα πρώτα μέσα είναι η κατάλληλη πληροφορία. Στην κοινωνία της αφθονίας αυτή είχε τεθεί στην υπηρεσία της αγοράς. Αντί να αυτοτροφοδοτείται για την επιλογή και επίτευξη των στόχων της έρευνας, στην πραγματικότητα επέλυσε προβλήματα της παραγωγής και της εμπορίας. Μια από τις πρώτες προτεραιότητες ήταν το άνοιγμα του μηχανισμού λήψης αποφάσεων, η απόσπασή της και η χρήση της για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μια όχι τόσο ποσοτική αλλά ποιοτική ανάπτυξη, με την έννοια ότι επιδιώκει μια εξισορρόπηση των αξιών του ανθρώπου, διότι επί των ημερών της κοινωνίας της αφθονίας η έμφαση δίνεται στις υλικές αξίες του πλούτου. Το πρόβλημα σήμερα είναι η βιώσιμη ανάπτυξη, τι μορφή θα πάρει σε κάθε χώρα, ανάλογα με τα προβλήματα που έχει και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της. Εκτός της βιώσιμης ανάπτυξης άλλη οδός για το μέλλον δεν υπάρχει.

Έτσι λοιπόν τα τελευταία χρόνια πραγματοποιούνται όλο και περισσότερες έρευνες με κεντρικό άξονα τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η βελτίωση των συνθηκών της ποιότητας της ζωής του ανθρώπου και του περιβάλλοντος καθιστούν επιτακτική την ανάγκη υιοθέτησης των αρχών της, και αυτοί είναι οι λόγοι που τα περισσότερα κράτη και ειδικά αυτά που ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχουν εντάξει στην πολιτική και τη στρατηγική τους αυτές τις αρχές για την επίτευξη της βιωσιμότητας.

Η αξιολόγηση της βιώσιμης ανάπτυξης μιας περιοχής αποτελεί μια πολυσύνθετη διαδικασία, η οποία απαιτεί εξειδικευμένες γνώσεις, ύπαρξη διαθέσιμων πληροφοριών, χρόνο, μελέτη και έρευνα. Ιδιαίτερες δυσκολίες παρουσιάζει το γεγονός ότι η βιωσιμότητα και τα αποτελέσματα αυτής δεν αποτελούν άμεσα μετρήσιμες έννοιες.

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής μελέτης είναι η διερεύνηση της βιώσιμης, τουριστικής ανάπτυξης του Δήμου Καλάμου. Για αυτό το λόγο, κρίθηκε

αναγκαία η διεξαγωγή έρευνας με τη χρήση ερωτηματολογίων. Η εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη.

Στο πρώτο μέρος που είναι η βιβλιογραφική ανασκόπηση, εντάσσονται οχτώ κεφάλαια :

- Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται διερεύνηση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης και αναλύονται οι στόχοι της.
- Στο δεύτερο κεφάλαιο καταγράφεται η ιστορική εξέλιξη της βιώσιμης ανάπτυξης μέσα από συσκέψεις και συνέδρια, καθώς και οι αποφάσεις αυτών για την επίτευξη της βιωσιμότητας.
- Στο τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι δείκτες της βιώσιμης ανάπτυξης και η χρησιμότητά τους.
- Στο τέταρτο κεφάλαιο πραγματοποιείται μια εκτενής αναφορά στον τουρισμό, τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε ελληνικό επίπεδο, και στα χαρακτηριστικά του.
- Το πέμπτο κεφάλαιο αναφέρεται στην άρρηκτη σχέση του τουρισμού με τη βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς και σε εμπειρικές μελέτες που πραγματοποιήθηκαν κατά καιρούς σε διάφορες τουριστικές περιοχές.
- Στο έκτο κεφάλαιο πραγματοποιείται ένα σύντομο ιστορικό του Δήμου Καλάμου και αναφέρονται ορισμένα από τα αρχαία μνημεία της περιοχής.
- Στο έβδομο κεφάλαιο προσδιορίζεται η ταυτότητα του Δήμου Καλάμου αλλά και το οικονομικό προφίλ του, μέσω της γεωγραφικής του θέσης, αλλά και των στατιστικών αποτελεσμάτων που διεξήχθησαν από την απογραφή του 2001.
- Στο όγδοο κεφάλαιο αναπτύσσεται ο τουριστικός σχεδιασμός και η γενικότερη κατάσταση του Δήμου, από τουριστική σκοπιά.

Στο δεύτερο μέρος που είναι το εμπειρικό, εντάσσονται τρία επιμέρους κεφάλαια:

- Το κεφάλαιο 9 όπου περιγράφεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για τη διεξαγωγή της επιτόπιας έρευνας.
- Το κεφάλαιο 10 όπου παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της πραγματοποιηθείσας έρευνας, και
- Το Κεφάλαιο 11 όπου πραγματοποιείται ο έλεγχος χ^2 .

Στο εμπειρικό μέρος ειδικότερα, αναλύεται η βιώσιμη, τουριστική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου, σύμφωνα με τις απόψεις των ερωτηθέντων.

Στη συνέχεια, καταγράφονται τα διεξαγόμενα συμπεράσματα και ορισμένες προτάσεις για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της υπό μελέτη περιοχής.

Η πτυχιακή μελέτη ολοκληρώνεται με το τελευταίο μέρος, στο οποίο παρατίθεται η χρησιμοποιηθείσα βιβλιογραφία, το ερωτηματολόγιο και οι πίνακες συχνοτήτων και συσχετίσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

1.1 Γενικά

Διανύεται μια από τις σημαντικότερες περιόδους της ιστορίας της γης, όπου έχει γίνει πλέον κατανοητό ότι ο άνθρωπος έχει αναπτύξει τέτοιες δυνατότητες που είναι σε θέση όχι μόνο να μεταβάλει, αλλά και να καταστρέψει ολόκληρα οικοσυστήματα.

Για το μεγαλύτερο μέρος της ανθρώπινης ιστορίας η γη φαινόταν απέραντη και οι φυσικοί της πόροι απεριόριστοι. Σήμερα, έγινε πλέον κατανοητό ότι η γη είναι περιορισμένη τόσο σε μέγεθος όσο και σε φυσικούς πόρους. Όλα τα όντα στη γη πάντοτε είχαν να ανταπεξέλθουν σε φυσικές καταστροφές. Οι φυσικές όμως αυτές καταστροφές ήταν περιορισμένες σε έκταση. Σήμερα, η καταστροφή που προκαλεί ο άνθρωπος είναι παγκόσμια και γίνεται με ρυθμούς που δεν έχουν προηγούμενο. Οι μεταφορές, η βιομηχανία και η κατανάλωση ενέργειας αποτελούν πηγές ρύπανσης. Η ενίσχυση των υποδομών και της αστικοποίησης όχι μόνο διαταράσσει, αλλά και καταστρέφει τα οικοσυστήματα. Η χρήση των φυσικών πόρων (η οποία συνεχώς αυξάνεται) απειλεί να τους εξαντλήσει, ενώ παράλληλα η απώλεια της βιοποικιλότητας με την καταστροφή των τροπικών δασών και οι κλιματικές αλλαγές επιβαρύνουν τα περιβαλλοντικά συστήματα όπως το νερό, το έδαφος και τον αέρα, σε βαθμό που δεν μπορεί να συνεχίσει. Ωστόσο, δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι το μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης που ακολουθείται παγκόσμια δεν είναι βιώσιμο.

Η Ελλάδα είναι μια χώρα η οποία εισήλθε προσφάτως στην πορεία των προνομιούχων χωρών και ενώ είναι η χώρα που γέννησε τις μεταυλικές αξίες, εμφανίζει προσκόλληση στις αξίες από τις οποίες απαλλάχθηκαν στη δύση. Ο ελληνικός πολιτισμός στηρίχθηκε σε ένα δίδυμο αξιών, δηλαδή στην παιδεία και στη δικαιοσύνη, ο πολιτισμός της δύσεως στηρίχθηκε στο δίδυμο πλούτου και δυνάμεως. Στη χώρα μας η επίδραση της ευημερίας και των αξιών της κοινωνίας της αφθονίας ήταν τόσο ισχυρή, ώστε μολοντί η είσοδός της είναι πρόσφατη, οι επιπτώσεις στο περιβάλλον κλπ. είναι πολύ σοβαρές.

Στην Ελλάδα υπάρχει ένα σοβαρό έλλειμμα γνώσεων, η γνώση παραμένει οριακή και δεν επιτρέπει ενσωμάτωση κριτηρίων προστασίας φυσικού, κοινωνικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στις αποφάσεις. Αυτό το κενό καλείται να καλύψει το Επιμελητήριο, του οποίου πρώτη αποστολή είναι να δώσει σε εκείνους που έχουν αποφασίσει να πορευτούν προς τη βιώσιμη κοινωνία τη γνώση. Είτε είναι οικολογικές οργανώσεις που μάχονται στην πρώτη γραμμή, είτε ιδρύματα ή άλλες υπηρεσίες κρατικές, αυτοδιοικήσεις κλπ. που διαχειρίζονται προγράμματα αλλά δεν έχουν την αναγκαία γνώση, είτε απλοί πολίτες που θέλουν να αναπροσαρμόσουν την συμπεριφορά τους. Η γνώση αυτή θα δοθεί με πολλούς τρόπους. Με ειδική ιστοσελίδα που θα ενημερώνεται συνεχώς και θα παρέχει πρωτογενή πληροφορία (δεδομένα) αλλά και επεξεργασμένη πληροφορία για τα προβλήματα και οδηγίες για την αντιμετώπισή τους. Με την κατάρτιση εθνικών στρατηγικών σχεδίων, των οποίων την κατάρτιση δεν επιχειρεί το κράτος, και την προώθησή τους σε δημόσιο διάλογο. Με καθοδήγηση και συμβουλή σε όποιον προσφύγει, αποδεχόμενος τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης. Επίσης θα είναι θεσμός διαμεσολάβησης και διαιτησίας σε περιπτώσεις συγκρούσεων, όταν επιδιώκεται μια βιώσιμη λύση και όχι μια αντιπαράθεση. Φιλοδοξεί να είναι μια πηγή συνεχούς ροής και αξιοποίησης πληροφορίας. Η πληροφορία είναι δύναμη, είναι το ασφαλέστερο κίνητρο για την τροποποίηση της συμπεριφοράς των ανθρώπων.

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα έχει πραγματοποιήσει σημαντική πρόοδο στον τομέα της βιώσιμης ανάπτυξης, κάτι που απεικονίζεται στην Εθνική έκθεση προς τη CSD 12. Η ελληνική κυβέρνηση δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην απόκτηση της απαραίτητης τεχνογνωσίας και εμπειρίας, που είναι απαραίτητες για την ενσωμάτωση των πρακτικών βιώσιμης ανάπτυξης σε όλες τις πτυχές των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών πολιτικών.

Μέχρι τη δεκαετία του 1970, πολύ λίγοι άνθρωποι αμφέβαλαν ότι οι μέρες που μας περίμεναν ήταν καλύτερες. Εκείνη την εποχή, υπήρχε ένας οραματισμός για μια κοινωνία της αφθονίας, στην οποία το μόνο πρόβλημα θα ήταν πώς να διαθέτει κανείς τον ελεύθερο χρόνο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ενθάρρυνε την προώθηση των ζητημάτων σχετικά με την οικονομική, κοινωνική και οικολογική βιώσιμη ανάπτυξη και είναι πολύ δραστήρια στον τομέα της εφαρμογής σχετικών πολιτικών.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αναγνωρίζοντας τη σημασία του τρόπου ζωής των σύγχρονων κοινωνιών, των επιδράσεων τους στο περιβάλλον και την κατασπατάληση των περιορισμένων φυσικών πόρων της γης, εισήγαγε και προωθεί την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης σε όλες τις πολιτικές της. Απώτερος στόχος είναι η αειφόρος ή βιώσιμη ανάπτυξη. Δηλαδή, «μια ανάπτυξη που ανταποκρίνεται στις παρούσες ανάγκες χωρίς να υποθηκεύει τις δυνατότητες των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους». Με άλλα λόγια, είναι η ανάπτυξη εκείνη που θα επιτρέπει την ικανοποίηση των σύγχρονων αναγκών χωρίς να συμβιβάζονται οι ανάγκες των μελλοντικών γενεών για ανάπτυξη, με την όσο το δυνατόν πλήρη ενσωμάτωση του περιβάλλοντος στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Συνεπώς, η σημερινή ανάπτυξη πρέπει να μη θέτει σε κίνδυνο τις αναπτυξιακές δυνατότητες των μελλοντικών γενεών.

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μια οικονομικοκοινωνική διαδικασία ανάπτυξης, κατά τη διάρκεια της οποίας γίνεται προσπάθεια για αρμονική σύνδεση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών στόχων της κοινωνίας σε ένα ισορροπημένο πλαίσιο και αποσκοπεί στο να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης του ανθρώπου με την αξιοποίηση νέων τεχνολογιών και με τη χρησιμοποίηση όσο το δυνατόν πιο φιλικών μεθόδων στο περιβάλλον, διαφυλάσσοντάς το βραχυπρόθεσμα, αλλά κυρίως μακροπρόθεσμα. Η αειφόρος ή βιώσιμη ανάπτυξη αποσκοπεί σε μια οικονομική ανάπτυξη η οποία να είναι αποτελεσματική, κοινωνικά δίκαιη και περιβαλλοντικά βιώσιμη.

Ο όρος βιώσιμη ή αειφόρος ανάπτυξη αναφέρθηκε για πρώτη φορά στην Παγκόσμια Διάσκεψη της Στοκχόλμης για το Περιβάλλον το 1972 και στη συνέχεια στη Διάσκεψη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στο Ρίο της Βραζιλίας, το 1992. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υιοθέτησε την πρώτη Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αειφόρο Ανάπτυξη κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού

Συμβουλίου στο Γκέτεμπουργκ, το 2001. Στους κυριότερους στόχους της στρατηγικής αυτής συγκαταλέγονταν ο περιορισμός των επιπτώσεων της αλλαγής του κλίματος, η ασφάλεια και η ποιότητα των τροφίμων, η εξάλειψη των κινδύνων για την υγεία και το περιβάλλον που συνδέονται με χημικές ουσίες, η βελτίωση της βιώσιμης διαχείρισης των φυσικών πόρων, η μείωση των ζημιών στη βιοποικιλότητα και ο περιορισμός των δυσμενών συνεπειών των μεταφορών (Ζαγοριανάκος, 2002).

Το 2005 άρχισε η διαδικασία επανεξέτασης της Στρατηγικής, η οποία κρίθηκε επιτακτική και αναγκαία λόγω της επιδείνωσης των τάσεων και των φαινομένων που είναι αντίθετες προς την αειφόρο ανάπτυξη, (π.χ. αυξανόμενες πιέσεις στους φυσικούς πόρους, τη βιοποικιλότητα και το κλίμα), των περιορισμένων αποτελεσμάτων της Ευρωπαϊκής οικονομίας, των νέων διεθνών δεσμεύσεων που είναι δυνατόν να συμβάλουν στη παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη, (π.χ. το πρόγραμμα εφαρμογής του Γιοχάνεσμπουργκ που αποφασίστηκε στην Παγκόσμια Διάσκεψη Κορυφής για την Αειφόρο Ανάπτυξη), των νέων απειλών για την ασφάλεια, όπως η τρομοκρατία, των φυσικών καταστροφών (πλημμύρες) και της διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και της αναγκαιότητας για καθορισμό εθνικών στρατηγικών για την αειφόρο ανάπτυξη στα περισσότερα νέα κράτη μέλη.

Έχοντας υπόψη όλα τα παραπάνω, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ολοκλήρωσε την αναθεωρημένη Στρατηγική για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΣΒΑ), η οποία και εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στη συνεδρίασή του τον Ιούνιο του 2006. Η νέα ΣΒΑ αντικατοπτρίζει επίσης τις κατευθυντήριες γραμμές για τη βιώσιμη ανάπτυξη που είχε εγκρίνει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2005.

Προκειμένου τα ταμεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης να χρησιμοποιούνται και να διατίθενται κατά τον βέλτιστο δυνατό τρόπο ώστε να προωθείται η βιώσιμη ανάπτυξη, τα κράτη μέλη και η Επιτροπή καλούνται να δράσουν συντονισμένα. Έτσι, θα ενισχυθούν η συμπληρωματικότητα και οι συνέργειες μεταξύ των διαφόρων πτυχών των μηχανισμών κοινοτικών συγχρηματοδοτήσεων και άλλων όπως: η πολιτική συνοχής, η περιφερειακή ανάπτυξη, το LIFE+, η τεχνολογική

έρευνα και ανάπτυξη, το πρόγραμμα για την ανταγωνιστικότητα και την καινοτομία και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας.

Εξάλλου, η Επιτροπή καλείται να ενσωματώσει τη βιώσιμη ανάπτυξη στις δραστηριότητες της για την πληροφόρηση, την ευαισθητοποίηση και την επικοινωνία και να κινητοποιήσει τα ενδιαφερόμενα μέρη μέσω εκδηλώσεων και συναντήσεων για τις διάφορες πτυχές της ΣΒΑ.

Σε ό,τι αφορά την παρακολούθηση της στρατηγικής, η Επιτροπή θα παρουσιάζει κάθε δύο έτη (από τον Σεπτέμβριο του 2007) έκθεση για την πορεία της υλοποίησης της ΣΒΑ στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη, που θα αφορά επίσης τις προτεραιότητες, τους προσανατολισμούς και τις δράσεις για το μέλλον. Από την πλευρά του, το Συμβούλιο θα εξετάζει σε τακτά διαστήματα την πρόοδο που έχει πραγματοποιηθεί σε ό,τι αφορά τους δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης. Βάσει της έκθεσης προόδου της Επιτροπής και των συνεισφορών του Συμβουλίου, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θα εξετάζει κάθε δύο έτη την πρόοδο που πραγματοποιήθηκε καθώς και τις προτεραιότητες που έχουν καθοριστεί. Θα πρέπει επίσης να χαράζει τις κατευθυντήριες γραμμές για τα μέτρα, τις στρατηγικές και τα μέσα που αφορούν τη βιώσιμη ανάπτυξη, λαμβάνοντας υπόψη τις προτεραιότητες που καθορίζονται στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισσαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Η προσέγγιση αυτή θα επιτρέψει να αντιμετωπιστούν κατά τρόπο συνεπή διατομεακά θέματα όπως οι κλιματικές αλλαγές, η ενεργειακή αποτελεσματικότητα, η γήρανση του πληθυσμού και η κοινωνική συνοχή.

Ένας από τους βασικούς άξονες της νέας ΣΒΑ έγκειται στη συνεργεία με τη στρατηγική της Λισσαβόνας, στο μέτρο που αποσκοπούν και οι δύο στη στήριξη των απαραίτητων διαρθρωτικών αλλαγών ώστε οι οικονομίες των κρατών μελών να μπορέσουν να ευημερήσουν, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την κοινωνική δικαιοσύνη και ένα υγιέστερο περιβάλλον. Εξάλλου η ΣΒΑ θα καθορίσει ένα προσανατολισμό για τη βελτίωση της κατάρτισης των πολιτικών που θα βασίζεται στην καλύτερη νομοθέτηση, καθώς και στην αρχή σύμφωνα με την οποία η βιώσιμη ανάπτυξη πρέπει να ενσωματώνεται σε όλα τα επίπεδα κατάρτισης των πολιτικών.

1.2 Οι βασικοί στόχοι

Στο πλαίσιο αυτό, η νέα στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη καθόρισε τρεις βασικούς γενικούς στόχους και επιχειρησιακούς στόχους, σε συνδυασμό με αντίστοιχα μέτρα (Ζαγοριανάκος, 2002):

- **Η Προστασία του Περιβάλλοντος**

Οι δύο βασικές πτυχές αυτού του στόχου είναι από τη μια πλευρά, η οικονομία των φυσικών πόρων και από την άλλη, η μετάλλαξη των οικονομικών δραστηριοτήτων που έχουν αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον σε οικονομικές δραστηριότητες που το σέβονται και το προστατεύουν (π.χ οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας), ώστε να επιτυγχάνεται η διατήρηση της ικανότητας της γης να ευνοεί τη ζωή σε όλη της την ποικιλία, τη πρόληψη και μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος και την προώθηση αειφόρων προτύπων κατανάλωσης και παραγωγής.

- **Η Κοινωνική Δικαιοσύνη και Συνοχή**

Βασική προϋπόθεση για την κοινωνικά δίκαιη κατανομή του πλούτου είναι η αύξηση της απασχόλησης, με στόχο την πλήρη απασχόληση, ώστε να προωθηθεί μια δημοκρατική, υγιής, ασφαλής και δίκαιη κοινωνία, που να βασίζεται στην κοινωνική ένταξη και τη συνοχή, η οποία θα σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα και την πολιτιστική ποικιλομορφία, θα διασφαλίζει την ισότητα ανδρών και γυναικών και θα καταπολεμά κάθε μορφή διάκρισης.

- **Η Οικονομική ευημερία**

Αυτός ο στόχος έχει επίσης δύο πτυχές.

Η πρώτη πτυχή σχετίζεται άμεσα με την ανταγωνιστικότητα. Μια οικονομία είναι ανταγωνιστική όταν παράγει με το ελάχιστο κόστος, δηλαδή με την ελάχιστη σπατάλη ανθρώπινων, φυσικών και οικονομικών πόρων. Αυτή η οικονομική χρησιμοποίηση των πόρων οδηγεί στην αύξηση της παραγωγικότητας και του πλούτου.

Η δεύτερη πτυχή σχετίζεται με τη βιωσιμότητα της οικονομικής μεγέθυνσης. Μια οικονομική μεγέθυνση που βασίζεται στην οικονομία των πόρων είναι βιώσιμη γιατί δεν οδηγείται σε αδιέξοδο από την εξάντληση ή την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος, από την ανισότητα στο βιοτικό επίπεδο των πολιτών, από την πόλωση της κατανομής του πλούτου στον πλανήτη και τις διεθνείς διαμάχες και εντάσεις που αυτή δημιουργεί.

Άμεσο αποτέλεσμα αυτού του στόχου είναι η προώθηση μιας ακμάζουσας, καινοτόμου, πλούσιας σε γνώσεις, ανταγωνιστικής και οικολογικά αποτελεσματικής οικονομίας, που να εξασφαλίζει υψηλό επίπεδο ζωής, πλήρη απασχόληση και ποιότητα εργασίας σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

1.3 Στόχοι και προκλήσεις της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη

Οι κύριες προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπιστούν για την επίτευξη των πιο πάνω στόχων είναι οι ακόλουθες (Γαλανός, 1999):

- Ο περιορισμός των κλιματικών αλλαγών, οι αρνητικές συνέπειες για την κοινωνία και το περιβάλλον και η παραγωγή καθαρής ενέργειας
- Η διασφάλιση Βιώσιμων συστημάτων μεταφορών ώστε αυτά να ανταποκρίνονται στις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανάγκες
- Η προώθηση Βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής
- Η βελτίωση της διατήρησης και διαχείρισης των φυσικών πόρων ώστε να αποφευχθεί η υπερεκμετάλλευση τους
- Η προαγωγή της καλής δημόσιας υγείας χωρίς διακρίσεις και η βελτίωση της προστασίας έναντι των κινδύνων που απειλούν την υγεία

- Η δημιουργία μιας κοινωνίας στην οποία να διευκολύνεται η κοινωνική ένταξη, η οποία να λαμβάνει υπόψη την αλληλεγγύη μεταξύ και εντός των γενεών και να εξασφαλίζει και βελτιώνει την ποιότητα ζωής των πολιτών
- Η προώθηση της αειφόρου ή βιώσιμης ανάπτυξης σε ολόκληρο τον κόσμο, ώστε οι εσωτερικές και εξωτερικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης να συμβιβάζονται με την παγκόσμια αειφόρο ανάπτυξη και με τις διεθνείς υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ

2.1 Ιστορικό

Η Παγκόσμια Διάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (Γιοχάνεσμπουργκ, 26/8 - 4/9 2002) είναι η κατάληξη μιας σειράς διασκέψεων οι οποίες με αρχή τη Διάσκεψη της Στοκχόλμης για το Περιβάλλον το 1972 και τη Διάσκεψη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στο Ρίο της Βραζιλίας το 1992, εισήγαγαν την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης. Η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης υποδηλώνει ότι η μακροχρόνια αποτελεσματική ανάπτυξη τόσο για τις ανεπτυγμένες όσο και για τις αναπτυσσόμενες χώρες πρέπει να βασίζεται σε τρεις διακριτούς πυλώνες: την προστασία του περιβάλλοντος, την οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Η Διάσκεψη της Στοκχόλμης υπογράμμισε τη σημασία του περιβάλλοντος, η Διάσκεψη του Ρίο συνέδεσε την προστασία του περιβάλλοντος με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, ενώ οι Μεγάλες Διασκέψεις των Η.Ε. (Major UN Conferences) που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, ενσωμάτωσαν την αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης στις δικές τους στρατηγικές και πολιτικές. (Τσάλτας, 2003)

2.2 Η σημασία και οι στόχοι της παγκόσμιας διάσκεψης

Στόχος της Παγκόσμιας Διάσκεψης για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη ήταν η αποτίμηση των αποτελεσμάτων της Διάσκεψης του Ρίο και η δημιουργία ενός συγκεκριμένου σχεδίου υλοποίησης της "Ατζέντας 21". Τη Διάσκεψη απασχόλησαν και άλλα ζητήματα, όπως η παγκοσμιοποίηση, η καταπολέμηση της φτώχειας, η σύνδεση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του φυσικού περιβάλλοντος και η διασύνδεση των τριών πυλώνων της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή του οικονομικού, του κοινωνικού και του περιβαλλοντικού.

Κατά τη διάρκεια των προπαρασκευαστικών συνόδων που προηγήθηκαν της Διάσκεψης, είχε καταστεί σαφές ότι ούτε οι αναπτυσσόμενες ούτε οι ανεπτυγμένες χώρες σκόπευαν να επιδιώξουν την αναδιαπραγμάτευση της Ατζέντας 21 του Ρίο. Οι μεν πρώτες, διότι ήθελαν να αποφύγουν την ανάληψη νέων περιβαλλοντικών υποχρεώσεων, οι δε δεύτερες, διότι δεν ήθελαν να αντιμετωπίσουν εκ νέου αιτήματα των αναπτυσσόμενων για πρόσθετη αναπτυξιακή χρηματοδότηση και διευκόλυνση των εμπορικών συναλλαγών με αυτές τις χώρες.

Τα κύρια αποτελέσματα της διάσκεψης περιέχονται στα κείμενα του Σχεδίου Εφαρμογής (Plan of Implementation) και της Πολιτικής Διακήρυξης (Political Declaration). Το Σχέδιο Εφαρμογής περιλαμβάνει τις αποφάσεις της Διάσκεψης στα υπό διαπραγμάτευση ζητήματα, ενώ η Πολιτική Διακήρυξη υπογραμμίζει την πολιτική βούληση των Αρχηγών Κρατών, Κυβερνήσεων, και Υπουργών για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και την ενσωμάτωση της σε όλες τις πολιτικές, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. (Περράκης, 2006)

2.3 Τα μεγέθη της παγκόσμιας διάσκεψης

Η Παγκόσμια Διάσκεψη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη αποτέλεσε τη μεγαλύτερη διάσκεψη την οποία έχουν οργανώσει μέχρι σήμερα τα Ηνωμένα Έθνη τόσο από πλευράς αριθμού συμμετεχόντων κρατών όσο και αριθμού αρχηγών κρατών και υπουργών που συμμετείχαν. Ο συνολικός αριθμός των συνέδρων υπολογίζεται περίπου στις 40.000. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της, υπήρξε η ευρεία συμμετοχή της διεθνούς κοινωνίας των πολιτών (ΜΚΟ). Βεβαίως, στην τελική υιοθέτηση των αποφάσεων μετείχαν μόνον οι κυβερνήσεις.

Η Διάσκεψη αποτέλεσε και τόπο συγκέντρωσης πληθώρας εκπροσώπων του επιχειρηματικού κόσμου και άλλων κοινωνικών εταίρων, οι οποίοι με παράλληλες εκδηλώσεις υπογράμμισαν το ενδιαφέρον τους για τη βιώσιμη ανάπτυξη κι ενημέρωσαν για τους τρόπους με τους οποίους από πλευράς τους θα μπορούσαν να την προωθήσουν. Ένας σημαντικός αριθμός από αυτούς ανακοίνωσαν την ανάληψη από κοινού με το δημόσιο τομέα περιφερειακών

πρωτοβουλιών - Πρωτοβουλίες Τύπου II - με στόχο να συμβάλουν στην υλοποίηση των αποφάσεων του Γιοχάνεσμπουργκ (Χειλά, 1999).

2.4 Η Διακήρυξη της Στοκχόλμης

Η πρώτη Σύνοδος του ΟΗΕ για το Περιβάλλον θεωρήθηκε πραγματικό ξύπνημα συνειδήσεων το οποίο έθεσε τα πρώτα βήματα για την εξέλιξη τόσο των οικολογικών κινημάτων αλλά και παραμέρισε προσωρινά την οικονομία, δίνοντας τα λάβαρα στην ανάπτυξη του περιβάλλοντος.

Εντούτοις, η διακήρυξη της Στοκχόλμης δεν είχε συμβατικά κείμενα σαν αποτέλεσμα, παρόλο που θέτει τις πρώτες βάσεις για την ανάπτυξη του δικαίου του περιβάλλοντος, και νομιμοποιεί τον ρόλο των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και όλων των Διεθνών Οργανισμών, με δικαίωμα συμμετοχής τόσο σε συνελεύσεις, σε ψηφίσματα και διακηρύξεις, καθώς αναβαθμίζει παράλληλα τον ρόλο τους και τα κάνει απαραίτητα εργαλεία και αρωγούς τόσο των Εθνικών κυβερνήσεων όσο και των Ευρωπαϊκών επιτροπών στη ανάπτυξη και τη δημιουργία του θεσμικού πλαισίου του δικαίου της ανάπτυξης ενός ειδικού τομέα του περιβάλλοντος, τον οποίο θα δούμε αργότερα να παίρνει μορφή, και ο οποίος βασίζεται είτε στις αρχές του Διεθνούς δικαίου, το οποίο σε συνάρτηση με αυτές του δικαίου του περιβάλλοντος δημιουργεί ένα ιδιαίτερο τομέα του Διεθνούς Δικαίου, είτε στην μετεξέλιξη του ίδιου του Διεθνούς Δικαίου κομμένου και ραμμένου στις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας.

2.5 Η Επιτροπή Brutland (η προδιεργασία για το Ρίο)

Αρωγός αυτής της προσπάθειας υπήρξε η Επιτροπή Brutland, είκοσι χρόνια αργότερα στο Ρίο το 1992, ο κόσμος συνειδητοποιεί την σημασία της “βιώσιμης ανάπτυξης” (sustainable development), τώρα πια δεν χρειάζεται να επιχειρηματολογούμε για την διασύνδεση και απόλυτη αλληλεξάρτηση ανάπτυξης και περιβάλλοντος αφού το Ρίο θέτει πλέον και νομικά τις βάσεις για αυτή τη διασύνδεση, ενώ παράλληλα τίθενται και επί τάπητος ζητήματα τα οποία θεωρούνται κεκτημένα των οικολόγων.

Η έκθεση Brutland της επιτροπής του ΟΗΕ που ιδρύθηκε το 1984 και εξέδωσε το 1987 λίγο πριν από τη Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ το Our common future, έδωσε το περιβαλλοντικό πρόβλημα σε όλη του τη διάσταση και πρότεινε μέτρα αντιμετώπισης.

2.6 Η Διακήρυξη του Ρίο

Το Ρίο κατάφερε να κάνει την παγκόσμια κοινότητα να συνειδητοποιήσει την απόλυτη αλληλεξάρτηση περιβάλλοντος και ανάπτυξης, ενώ έδωσε απάντηση σε καίρια ερωτήματα όπως είναι το αν θα πρέπει να επιλέξουμε ανάμεσα στην ανάπτυξη και το περιβάλλον. Η απάντηση είναι σαφής, “ για να μπορεί να αυγατίσει η ανάπτυξη και να αναπτυχθεί ο κόσμος, πρώτη και απαραίτητη συνιστώσα της μαθηματικής αυτής εξίσωσης είναι η προστασία του περιβάλλοντος”.

Εφαλτήριο για τις ραγδαίες εξελίξεις που έπονται τόσο στους τομείς της ειρήνης αλλά και τις περιβαλλοντικής προστασίας , η Διάσκεψη του Ρίο το 1992. Η Διακήρυξη του Ρίο αποτελεί τον προάγγελο για την Διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ το 2002 (Χλέπας–Μερτζίου, 2002).

2.6.1 Η Διακήρυξη των αρχών του Ρίο

Μετά από 20 χρόνια αρχίζει να παραμερίζεται η τεχνολογική –οικονομική ανάπτυξη και να προτάσσεται ο άνθρωπος και το δικαίωμα του στο περιβάλλον και την ανάπτυξη.

Η πρώτη βασική αρχή της Διακήρυξης του Ρίο αναγνωρίζει το ανθρώπινο συλλογικό δικαίωμα στο περιβάλλον και στην ανάπτυξη .

Η δεύτερη αρχή αποτελεί την επανάληψη όλων των αρχών πάνω στις οποίες βασίζεται το Διοικητικό Δίκαιο της Ανάπτυξης.

Και ερχόμενοι στην Τρίτη αρχή, εδώ είναι που ξεκαθαρίζουν τα πράγματα και να παρουσιάζεται η βασική διαφορά. Το δικαίωμα στην ανάπτυξη έρχεται πάντα σε

συνάρτηση με την περιβαλλοντική προστασία και δεν μπορεί να αντιμετωπίζεται αυθαίρετα από μόνο του.

Με την τέταρτη αρχή γίνεται σαφές ότι προϋπόθεση της ανάπτυξης και της περιβαλλοντικής προστασίας είναι η εξάλειψη της φτώχειας, καθώς εδώ έχουμε ένα φαύλο κύκλο υπανάπτυξης και περιβαλλοντικής αποψίλωσης των αναπτυσσόμενων κρατών μέσα σε έναν αγώνα επιβίωσης και ανάπτυξης, που καταλήγει πάλι στο ίδιο ατελή σημείο από το οποίο είχε ξεκινήσει. (Τσάλτας, 1991)

2.7 Agenda 21

Όλες οι αρχές της Διακήρυξης ονομάζονται Αρχές 25 και εξειδικεύονται σε ένα δεύτερο κείμενο, την Agenda 21, το οποίο αποτελεί και το πρόγραμμα δράσης του ΟΗΕ στον 21^ο αιώνα. Η Agenda 21 θέτει τα όρια μέσα στα οποία πρέπει να δράσουν τα κράτη, αλλά και τα άτομα για τους σκοπούς της Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Η περιβαλλοντική πολιτική και προστασία του πλανήτη ξεκινά από την ανάπτυξη. Προϋπόθεση για την περιβαλλοντική πολιτική και προστασία είναι η διασφάλιση της ισομερούς ανάπτυξης για όλα τα κράτη μέλη της διεθνούς ανάπτυξης με κυρίως η ενίσχυση επιτάχυνσης της διαδικασίας της ανάπτυξης των κρατών του τρίτου κόσμου.

2.8 Η Διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ

Η Διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ, ή αλλιώς το RIO –plus-10, έγινε η μήτρα όπου έγινε ο συγκερασμός όλων των πολιτικών θέσεων του ΟΗΕ στους τομείς της πολιτικής ανάπτυξης, της οικονομικής ανάπτυξης, της κοινωνικής προόδου και τις περιβαλλοντικής προστασίας. (Χριστοδουλίδης-Μπουραντώνης, 1998)

2.9 Το διοικητικό δίκαιο του περιβάλλοντος

Όπως όλοι οι νεότεροι κλάδοι του διεθνούς δικαίου έτσι και το Διεθνές Δίκαιο του Περιβάλλοντος στηρίχτηκε στη γενικότερη προσπάθεια της Νέας Διεθνούς κοινότητας για άμεσο εκδημοκρατισμό των σύγχρονων Διεθνών Σχέσεων. (Θεοδώρου – Παναγοπούλου, 2004)

Οι θεμελιώδεις αρχές του Διεθνούς Δικαίου αποτέλεσαν τη βάση πάνω στην οποία στηρίχτηκαν οι αρχές του δικαίου του περιβάλλοντος, οι οποίες είναι: η ανεξαρτησία –κυριαρχία –ισότητα, με αποτέλεσμα να οδηγήσει στη διαμόρφωση δικών του επιμέρους αρχών όπως το δικαίωμα πληροφόρησης και ενημέρωσης με την δημιουργία της ειδικής επιτροπής πληροφόρησης-ενημέρωσης, την πρόληψη, την ευθύνη και την αποζημίωση –η αρχή ο ρυπαίνων πληρώνει. (Κρατερός Μ., Ιωάννου Σ., Περράκης Α., 1990):

- **Η αρχή της πληροφόρησης – ενημέρωσης**

Εμφανίζεται πρώτα στο εσωτερικό δίκαιο των κρατών και χρησιμοποιείται σε ευρεία κλίμακα για την προστασία του περιβάλλοντος. Για τον ίδιο σκοπό εμφανίζεται στη συνέχεια και σε διεθνές επίπεδο σε συμβατικά κείμενα, διακηρύξεις αρχών, αποφάσεις δικαιοδοτικών οργάνων κτλ.

Όπως θα δούμε και στην πορεία η αρχή αυτή καθιερώνεται σε μια σειρά από διεθνή κείμενα με αρχή την Συνδιάσκεψη της Στοκχόλμης στα πλαίσια του πλάνου δράσης που υιοθετεί soft law κείμενα με την ίδρυση της επιτροπής πληροφόρησης στα πλαίσια της UNDRO, η οποία απευθύνεται τόσο σε κυβερνήσεις όσο και σε διεθνείς οργανισμούς. Ταυτόχρονα, επισημοποιείται για πρώτη φορά ο ρόλος των διεθνών οργανισμών, οι οποίοι έχουν δικαίωμα συμμετοχής σε διεθνείς συνδιασκέψεις και ψηφίσματα.

Παράλληλα, υιοθετούνται και hard law κείμενα, όπως αυτά του Χάρτη των Οικονομικών Δικαιωμάτων και καθηκόντων των κρατών. (Κρατερού Μ. Ιωάννου-Στέλιου Ε. – Περράκη, 1990)

- **Η αρχή της πρόληψης**

Η αρχή της πρόληψης έχει ως στόχο τη αποτροπή της πιθανότητας πρόκλησης περιβαλλοντικής βλάβης πέρα από τα όρια της εθνικής δικαιοδοσίας, με πιθανές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες. Προβλήματα τα οποία πηγάζουν από την ανεπάρκεια του υπάρχοντος νομικού πλαισίου.

Αδιαμφισβήτητα η αρχή της πρόληψης αποτελεί τροχοπέδη στην αλόγιστη τεχνολογική ανάπτυξη.

Δυστυχώς όμως τα κράτη είναι απρόθυμα στην τήρηση αυτής της αρχής και προφασίζονται εθνικά συμφέροντα και το υπέρογκο οικονομικό κόστος που συνεπάγονται στη τήρηση αυτής της αρχής.

Η αρχή αυτή βρίσκεται κυρίως σε soft law κείμενα, στην Διακήρυξη της Στοκχόλμης, καθώς και στην Τελική Πράξη του Ελσίνκι, ενώ σε hard law κείμενα δεν συναντιέται σε μεγάλη κλίμακα.

- **Η αρχή της ευθύνης**

Η αρχή της ευθύνης σε αντιδιαστολή με τις προηγούμενες δύο αρχές εναπόκειται στη οικολογική συνείδηση του απλού πολίτη, ενώ θέτει περιορισμούς στις καταχρήσεις των περιβαλλοντικών πόρων από τα κράτη, οι οποίες πηγάζουν από τις οικονομικές, κοινωνικές, τεχνικές τους δραστηριότητες. Απαραίτητη προϋπόθεση για την εφαρμογή της αποτροπής οικολογικών προβλημάτων είναι η αναγνώριση από τα κράτη της διεθνής ευθύνης και της οικουμενικής συνεργασίας απέναντι στη σύμπραξη οικολογικών μέτρων. Οι βασικές προϋποθέσεις της αρχής της διεθνούς ευθύνης είναι η κρατική κυριαρχία, η εδαφική ακεραιότητα και ευθύνη του κράτους, με κυριότερη προϋπόθεση την αρχή της χρήσης του εδάφους του κράτους και με γνώμονα την αποτροπή ενεργειών που θα μπορούσαν να προκαλέσουν οικολογικά προβλήματα.

- **Η αρχή της αποζημίωσης**

Με βασικό άξονα της αρχής αυτής την υπεραξία του ρυπογόνου αποτελέσματος σε σχέση με τη χρηματική αποζημίωση, πολλά δικαστήρια καταδίκασαν τους ρυπαίνοντες αλλά μόνο σε όσες περιπτώσεις ήταν αυταπόδεικτη η αιτία της ρύπανσης ή της οικολογικής βλάβης.

➤ Παρεμφερής είναι και η αρχή: **Ο ρυπαίνων πληρώνει.**

Η αρχή αυτή βρίσκεται ενσωματωμένη και στην τελική απόφαση του Οργανισμού Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), όσον αφορά τον περιορισμό των επιπτώσεων στο περιβάλλον από την παραγωγή και χρησιμοποίηση ενέργειας.

2.10 Συνοπτική σύγκριση της Διακήρυξης του Ρίο με την Διακήρυξη της Στοκχόλμης

Κλείνοντας το δεύτερο κεφάλαιο, έγινε σαφές ότι η Διακήρυξη του Ρίο αποτελεί ένα έντονα νομικού χαρακτήρα κείμενο σε σύγκριση με εκείνο της Στοκχόλμης.

Χρειάστηκε όμως να περάσουν 20 χρόνια για να καταλήξουμε σε μία κοινά αποδεκτή πολιτική για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών καταστροφών και των συναφών επιπτώσεων, καθιερώνεται η αρχή της βιωσιμότητας, βάση της οποίας η ανάπτυξη, είτε αυτή λέγεται τεχνολογική, οικονομική, πολιτική και κοινωνική, είναι υποχρεωμένη να «ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τη δυνατότητα των επόμενων γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες».

Η Διακήρυξη του Ρίο είναι η μόνη από τις τρεις συνδιασκέψεις που έφερε ως αποτέλεσμα δύο συμβάσεις πέραν των τριών υποχρεωτικών κειμένων.

Η Διακήρυξη των Αρχών του Ρίο είναι ένα πολύ προωθημένο κείμενο με έντονη νομική φύση. Το προοίμιο του ήταν η συνέχεια της Στοκχόλμης και σκοπός του

ήταν η ανάγκη για διαρκή συνεργασία ανάμεσα σε κράτη / κοινωνικούς τομείς / οικονομία.

Το Ρίο αποτελεί ορόσημο για την μελλοντική πορεία του Διοικητικού Δικαίου της Ανάπτυξης καθώς ξεφεύγει από την πεπατημένη του παρελθόντος, αφού οι προηγούμενες διακηρύξεις δεν ήταν παρά ευχολόγια. Αυτό μπορεί γίνεται σαφές, αφού είναι η πρώτη Παγκόσμια Διακήρυξη με έντονο προγραμματικό χαρακτήρα. (Τσάλτας, 1991)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΔΕΙΚΤΕΣ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Το Στατιστικό Γραφείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Eurostat: European Distribution of Statistical Software) εκπόνησε μελέτη το 1996 με τίτλο «Δείκτες Βιώσιμης Ανάπτυξης» (Eurostat, 1997). Στη μελέτη αυτή αναπτύχθηκαν οικονομικοί, κοινωνικοί, περιβαλλοντικοί και θεσμικοί δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης για τις αναπτυσσόμενες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κάποιοι από τους οποίους αναφέρονται παρακάτω:

3.1.1 Οικονομικοί δείκτες

Κατά κεφαλή Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)

Κατανάλωση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές

3.1.2 Κοινωνικοί δείκτες

Ποσοστό ανεργίας

Συνολικές εθνικές δαπάνες για την υγεία

3.1.3 Περιβαλλοντικοί δείκτες

Εκπομπές αερίων που προκαλούν το φαινόμενο του θερμοκηπίου

Μεταβολές των εκτάσεων που καλύπτονται από δάση

Ποσοστό διαχειριζόμενων δασών

3.1.4 Θεσμικοί δείκτες

Δαπάνες για την Έρευνα και την Τεχνολογία ως ποσοστό του ΑΕΠ

3.2 Τα αποτελέσματα

Από αυτή τη μελέτη προέκυψαν δύο αξιοσημείωτες καταγραφές που έχουν άμεση σχέση με το περιβάλλον:

Οι συνολικές δαπάνες του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα για την προστασία του περιβάλλοντος έμεινε κάτω από το 2% του ΑΕΠ των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μόνο το 5% της συνολικής ενέργειας που καταναλώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση προήλθε από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (Γαλανός-Αλμπάνης, 1999).

3.3 Η σπουδαιότητα των μέτρων

Η ανάγκη εύρεσης των κατάλληλων μέτρων για την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης έγινε αισθητή όταν έγινε φανερό ότι με την απουσία αυτών των μέτρων δεν είναι δυνατόν:

- Να εκτιμηθούν και να αξιολογηθούν οι υφιστάμενες περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες μιας περιοχής.
- Να εκτιμηθούν οι επιπτώσεις των προτεινόμενων επεμβάσεων σε μια περιοχή.
- Να προσδιοριστούν οι αναπτυξιακές πορείες που θα οδηγήσουν σε περιβαλλοντική, κοινωνική και οικονομική βιωσιμότητα.

Έτσι, μετά τα τέλη του 1980, η βιβλιογραφία έχει να παρουσιάσει μια αρκετά εκτεταμένη συλλογή δεικτών που επιχειρούν να αντιπροσωπεύσουν (με μεγαλύτερη ή μικρότερη επιτυχία) την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης. Πρέπει να τονιστεί ότι αναφερόμαστε σε δείκτες (indicators) και όχι σε συγκεκριμένα μέτρα (measures). Αυτό, υπαγορεύεται από το γεγονός ότι η έννοια της βιωσιμότητας δεν είναι άμεσα μετρήσιμη και η ανάπτυξη μιας περιοχής δεν μπορεί να παρατηρηθεί άμεσα. (Μπριασούλη, 1997)

Μετά τη σύνοδο Κορυφής στο Ρίο το 1992, διάφορες τοπικές ομάδες και ομάδες δράσεις της Local Agenda 21 κατά μήκος του Ηνωμένου Βασιλείου, ανέπτυξαν δείκτες βιώσιμης ανάπτυξης με στόχο να τους χρησιμοποιήσουν στο μέλλον. Αρχικά, θα παρουσιαστούν τα χαρακτηριστικά μιας βιώσιμης κοινωνίας όπως διατυπώθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο, και στη συνέχεια ομάδες δεικτών για την ποιότητα ζωής στα πλαίσια μιας κοινωνίας.

Τα χαρακτηριστικά, λοιπόν, μιας βιώσιμης κοινωνίας είναι:

- Χρησιμοποίηση της ενέργειας, του νερού και των άλλων φυσικών πόρων αποδοτικά και με προσοχή.

- Ελαχιστοποίηση των αποβλήτων και επαναχρησιμοποίηση ή φροντίδα για την ανακύκλωση ή την κομποστοποίησή τους.
- Περιορισμός της μόλυνσης σε επίπεδα τα οποία δεν επιφέρουν καταστροφή στα φυσικά συστήματα.
- Εκτίμηση και προστασία της βιοποικιλότητας.
- Προστασία της ανθρώπινης υγείας και δημιουργία ευχάριστου κλίματος μέσα σε ένα ασφαλές, καθαρό και ευχάριστο περιβάλλον.
- Έμφαση στις υπηρεσίες υγείας, πρόληψης και θεραπείας.
- Μεγιστοποίηση της προσβασιμότητας κάθε ατόμου σε δεξιότητες και γνώσεις, οι οποίες χρειάζονται προκειμένου να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην κοινωνία.
- Διασφάλιση στην πρόσβαση σε καλή τροφή, νερό, κατοικία, και καύσιμα σε λογικές τιμές.
- Ενθάρρυνση της αναγκαίας πρόσβασης σε διευκολύνσεις, δημόσιες παροχές, αγαθά και άλλους ανθρώπους, με τρόπους που να συνεπάγονται μικρότερη χρήση αυτοκινήτου και ελαχιστοποίηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων.
- Προσφορά ευκαιριών για ενασχόληση με τον πολιτισμό και δημιουργική αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου.
- Ικανοποίηση των τοπικών προσδιορισμένων αναγκών, όπου αυτό είναι δυνατό.
- Δημιουργία ανθρώπινων οικισμών σε κλίμακα και μορφή.
- Εκτίμηση και προστασία της ποικιλίας και της τοπικής ιδιαιτερότητας και ισχυροποίηση της τοπικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ταυτότητας.
- Εμψύχωση όλων των μελών της κοινωνίας για συμμετοχή στη λήψη αποφάσεων και στη συνειδητοποίηση της βαρύτητας των αποφάσεών τους, στην ευρύτερη κοινότητα.
- Δημιουργία μιας τοπικής οικονομίας η οποία θα εξασφαλίζει πρόσβαση σε ικανοποιητική και καλά αμειβόμενη εργασία.
- Εκτίμηση της αμειβόμενης εργασίας.

Μερικοί από τους δείκτες που επελέγησαν στο Ηνωμένο Βασίλειο για την εκτίμηση της τοπικής βιωσιμότητας, είναι:

- Συνετή χρήση του νερού και των αποβλήτων

- Ανακύκλωση οικιακών αποβλήτων
- Προστασία του περιβάλλοντος
- Ποτάμια με καλής ποιότητας νερό
- Καλή υγεία και εκπαίδευση για όλους
- Λόγοι θνησιμότητας
- Προσόντα νέων ανθρώπων
- Εκπαίδευση ενηλίκων
- Πρόσβαση στις τοπικές υπηρεσίες και μετακινήσεις
- Ακατάλληλες κατοικίες
- Αριθμός αστέγων
- Μετακίνηση από και προς το χώρο εργασίας
- Μετακίνηση των παιδιών από και προς το σχολείο
- Διαμόρφωση του περιβάλλοντος χώρου
- Ανέγερση νέων οικοδομών σε ήδη ανεπτυγμένες περιοχές
- Καταγεγραμμένα εγκλήματα ανά 1000 κατοίκους
- Ευημερία της κοινότητας
- Απασχόληση / Ανεργία (LGMB, 1994)

Οι διεθνείς οργανώσεις ασχολούνται ουσιαστικά με το θέμα των δεικτών της βιώσιμης ανάπτυξης. Είναι όμως ανάγκη να κατευθυνθούν οι προσπάθειες προς τη διαμόρφωση κοινών πλαισίων συλλογής δεδομένων που θα κάνουν δυνατές τις συγκρίσεις και το συντονισμό μέσα στο χώρο και το χρόνο των δεικτών που προτείνονται.

Οι ενέργειες και η συμβολή της ερευνητικής κοινότητας στην ανάπτυξη δεικτών βιώσιμης ανάπτυξης είναι σημαντικές και απαραίτητες για την ορθολογική υποστήριξη των αποφάσεων της ανάπτυξης και του σχεδιασμού. Επιτακτική ανάγκη όμως παραμένει η κοινωνική αποδοχή της ιδέας και της ανάγκης να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη. (Μπριασούλη, 1997)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

4.1 Ορισμός του τουρισμού

Ο ορισμός «τουρισμός» προέρχεται από τη γαλλική λέξη “tour” και την αγγλική “touring”, που σημαίνουν γύρος, περιήγηση. Η ρίζα και των δύο αυτών λέξεων είναι η λατινική λέξη tornus. Η Διεθνής Ακαδημία του τουρισμού ορίζει ότι ο τουρισμός είναι το σύνολο των ανθρώπινων μετακινήσεων και δραστηριοτήτων που προκύπτουν από αυτές και υποκινούνται, σε διαφορετικό βαθμό και ένταση, από τον πόθο της απόδρασης, που ενυπάρχει στα άτομα.

Για τον Αιγινίτη :ο τουρισμός καλείται η από χώρα σε χώρα ή από πόλη σε πόλη μετάβαση ατόμων ομαδικά ή μεμονωμένα για λόγους βραχείας ή μακράς, πάντως όχι μονίμου διαμονής, για αναψυχή, αποκλειόμενης της εργασίας επιφέρει άμεσον όφελος, πλην εκείνης η οποία δύναται να έχει σκοπόν ή αποτέλεσμα τη διαφήμιση της χώρας στην οποίαν κατευθύνεται ο επιχειρών μία τέτοια μετάβαση. (Βαρβαρέσος,2000).

Ο Graburn (1983) υποστηρίζει ότι ο τουρισμός συνιστά μία κοσμική τελετουργία η οποία σε πολλές σύγχρονες κοινωνίες επιτελεί λειτουργίες, τις οποίες στο παρελθόν ικανοποιούσαν διάφορες τελετουργίες εμποτισμένες με το θρησκευτικό-υπερφυσικό στοιχείο. Το γεγονός ότι το ταξίδι εντοπίζεται στη σφαίρα του μη-καθημερινού, συνεπάγεται ότι ο στόχος του είναι συμβολικά ιερός και ηθικά ανήκει σε ένα ανώτερο επίπεδο από τις ενασχολήσεις και δραστηριότητες της καθημερινής ζωής. Με άλλα λόγια ο τουρισμός :

- Προσφέρει ελευθερία από την εργασία και τις κοινωνικές υποχρεώσεις
- Επιτρέπει την αναζήτηση μιας άλλης πραγματικότητας ή την απόδραση από τη ρουτίνα, την υφιστάμενη κατάσταση και τους παραδοσιακούς και καθιερωμένους κοινωνικούς ρόλους.
- Δίνει τη δυνατότητα στα άτομα να αξιοποιήσουν το χρόνο τους κατά βούληση και
- Ενθαρρύνει τη σπατάλη και τις συναντήσεις με διαφορετικούς ανθρώπους.

Υπό αυτή την έννοια, ο τουρισμός δίνει την ευκαιρία για ανανέωση και αναψυχή. Στη μελέτη του τουρισμού, σύμφωνα με τον Graburn, εμπλέκονται οι έννοιες του παιχνιδιού και της τελετουργίας.

Οι μαρξιστές και οι μελετητές με μαρξιστικό προσανατολισμό αποδίδουν το τουριστικό ταξίδι στην αλλοτρίωση που δημιουργούν οι καταπιεστικές συνθήκες ζωής στον ώριμο και ύστερο καπιταλισμό. Οι τουρίστες επιδιώκουν την απόδραση από τις μη-αυθεντικές αλληλουχίες της καθημερινότητας και αναζητούν την αυθεντικότητα σε άλλους τόπους και χρόνους (Γαλάνη-Μουτάφη, 2002).

Ο Gouet αντιμετωπίζει τον τουρισμό ως τον τρόπο του να ταξιδεύεις, συνδυάζοντας σε διαφορετικές αναλογίες, σύμφωνα με τα άτομα, την περιέργεια του πνεύματος μαζί με τον πόθο να προσαρμοστεί κάποιος στα ξένα ήθη και έθιμα. Πιο ολοκληρωμένη θεώρηση του τουρισμού δίνει ο Medecin. Αναφέρει ότι << Ο Τουρισμός είναι μια δραστηριότητα ευκαιρίας, η οποία συνιστάται στο να παραμένει κάποιος μακριά από τον τόπο της μόνιμης διαμονής του, για λόγους διασκέδασης, ανάπαυσης, εμπλουτισμού της εμπειρίας του, ανύψωσης του μορφωτικού του επιπέδου, από την παρουσία νέων μορφών της ανθρώπινης δράσης και από τις εικόνες μιας άγνωστης φύσης.

Το 1924 δόθηκε η πρώτη πλήρης επιστημονική προσέγγιση του τουρισμού από τους Hunziker και Krapf.: <<Ο τουρισμός είναι το σύνολο των ενεργοποιημένων σχέσεων και γεγονότων κατά την διάρκεια της μετακίνησης και παραμονής των ατόμων εκτός του τόπου της συνήθους κατοικίας τους, υπό τον περιορισμό ότι τόσο η μετακίνηση όσο και η παραμονή τους δεν έχουν ως κίνητρο την άσκηση οποιασδήποτε κερδοσκοπικής δραστηριότητας.>>. Δύο είναι οι κύριες έννοιες που οριοθετούν τον παραπάνω ορισμό του τουρισμού: το κίνητρο ή αλλιώς ο σκοπός του ταξιδιού και η μετακίνηση ή αλλιώς η διάρκεια της παραμονής (Βαρβαρέσος, 2000).

Η Επιτροπή Τουρισμού του ΟΟΣΑ και το συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών για τον τουρισμό (που συνήλθε στη Ρώμη) όρισαν τον <<τουρίστα>> ως το άτομο που επισκέπτεται χώρα ή περιοχή διαφορετική από αυτή που κατοικεί, για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 24 ωρών. Τουρίστες θεωρούνται:

- Όσοι ταξιδεύουν για ψυχαγωγία, για οικογενειακούς λόγους για λόγους υγείας, κ. τ. λ

- Όσοι ταξιδεύουν για να συμμετάσχουν σε συνέδρια ή όσοι είναι εκπρόσωποι οποιουδήποτε, όπως διπλωμάτες, επιστήμονες αθλητές.
- Όσοι ταξιδεύουν για επαγγελματικούς λόγους.
- Όσοι ταξιδεύουν στα πλαίσια μιας κρουαζιέρας, έστω και αν παραμένουν σε έναν τόπο λιγότερο από 24 ώρες.

Αντίθετα, τουρίστες δεν θεωρούνται:

- Όσοι έρχονται για να εργαστούν σε μία χώρα.
- Όσοι έρχονται να εγκατασταθούν μόνιμα σε μία χώρα.
- Όσοι είναι εγκατεστημένοι στη συνοριακή ζώνη και όσοι ζούν σε μία χώρα και εργάζονται σε γειτονική.
- Οι ταξιδιώτες που περνούν από μία χώρα χωρίς να σταματούν, ακόμη και αν η διαδρομή τους διαρκεί περισσότερο από 24 ώρες.

Επομένως τουρίστας είναι κάθε άτομο που επισκέπτεται έναν τόπο για διάστημα τουλάχιστον 24 ωρών. Επισκέπτες είναι τα άτομα, των οποίων η διάρκεια του ταξιδιού τους δεν ξεπερνά τις 24 ώρες (Τσάρτας, Βαρβαρέσκος,2000).

4.2 Η εξελικτική πορεία του τουρισμού

Ο τουρισμός στηρίχθηκε εξ' αρχής στον ελεύθερο χρόνο και στη μετακίνηση. Με το πέρασμα του χρόνου παρουσίασε μορφολογική εξέλιξη και διευρυμένη χωρικά διάρθρωση. Στην αρχαία Ελλάδα και Ρώμη, η ύπαρξη του ελεύθερου χρόνου απεικόνιζε την προέλευση και την κοινωνική τάξη των ανθρώπων. Ήταν χαρακτηριστικό των ελεύθερων, των οικονομικά ισχυρών, των μελών της ανώτερης κοινωνικής τάξης, των απαλλαγμένων από κάθε εξαναγκαστική εργασία και των ατόμων που ασχολούνταν αποκλειστικά και μόνο με ευγενείς δραστηριότητες.

Πρόδρομοι του σημερινού τουρισμού ήταν οι εξερευνήσεις και τα εμπορικά, θρησκευτικά, μορφωτικά και πολιτικά ταξίδια των αρχαίων. Οι Σουμέριοι με την εφεύρεση της ρόδας και του χρήματος έδωσαν νέα πνοή στα εμπορικά ταξίδια. Οι Φοίνικες θεωρούνται οι πρώτοι έμποροι-ταξιδιώτες. Με τα πλοία τους επισκέφτηκαν όλες τις χώρες του γνωστού τότε κόσμου. Οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι και ιστορικοί επιδίδονταν στα ταξίδια. Ο Θαλής, ο

Πυθαγόρας και ο Πλάτωνας επισκέφτηκαν την Αίγυπτο και ο Αριστοτέλης τη Μικρά Ασία. Γνωστοί περιηγητές υπήρξαν ο Ηρόδοτος, ο Αρτεμίδωρος, ο Διόδωρος ο Σικελιώτης, ο Ισίδωρος, ο Μεγασθένης και ο Πανσανίας, οι οποίοι μετέφεραν στα βιβλία τους τις ταξιδιωτικές τους εμπειρίες, καθώς και τα γεωγραφικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά των τόπων που επισκέπτονταν. Ονομαστά είναι τα ταξίδια του Ηρόδοτου στον Εύξεινο Πόντο, στην Κολχίδα, στην Κύπρο, στη Φοινίκη, στη Βαβυλώνα, στη Περσία, στη Σικελία και την Αίγυπτο. Ο γεωγράφος Στράβωνας επισκέφτηκε τη Μικρά Ασία, την Αρμενία, την Αίγυπτο και τις χώρες που εκτείνονται από τον Εύξεινο Πόντο μέχρι την Αιθιοπία. Ο ιστορικός Πανσανίας περιηγήθηκε στην Ιταλία, την Περσία, την Συρία και την Αίγυπτο.

Οι αρχαίοι Έλληνες και Ρωμαίοι προτιμούσαν τα ταξίδια στην Αίγυπτο και τις εσωτερικές μετακινήσεις για να παρευρεθούν σε αθλητικούς αγώνες, σε θρησκευτικές τελετές και θεατρικές παραστάσεις. Οι περιπλανήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου άνοιξαν το δρόμο σε άγνωστες χώρες της Ασίας, ενώ οι Ρωμαίοι θεωρούνται οι πρώτοι που ταξίδεψαν για λόγους αναψυχής. Εικάζεται ότι την ίδια περίοδο παρόμοια ταξίδια επιχείρησαν οι Κινέζοι και οι Ιάπωνες.

Κατά τη διάρκεια του Μεσαίωνα, τα ταξίδια αναψυχής περιορίστηκαν αισθητά, λόγω της ανασφάλειας που επικρατούσε στους δρόμους από την παρουσία ληστών. Οι κύριοι λόγοι των ταξιδιών ήταν θρησκευτικοί και κατακτητικοί. Το ταξίδι του Μάρκο Πόλο στην Ασία και την Κίνα εγκαινιάζει την εποχή των εξερευνήσεων. Οι σημαντικότερες εξερευνήσεις, όμως πραγματοποιήθηκαν στην Αφρική, τη Βόρεια και Νότια Αμερική, την Ωκεανία και την Ασία κατά τον 15^ο και 16^ο αιώνα. Ο Μαγγελάνος, μεταξύ των ετών 1519-1522, υλοποίησε τον πρώτο περίπλου της γης. Στο Μεσαίωνα κυριαρχούσαν κυρίως δύο είδη τουρισμού:

1)Ο πανεπιστημιακός τουρισμός: Ήταν ιδιαίτερα ανεπτυγμένος γύρω από τα ευρωπαϊκά επιστημονικά κέντρα, όπως το Παρίσι, η Οξφόρδη και το Κέιμπριτζ.

2)Ο τουρισμός των σημαντικών θρησκευτικών εορτών και γεγονότων: στα τέλη του Μεσαίωνα, τα ελβετικά και τα γερμανικά ξενοδοχεία είχαν αποκτήσει καλή φήμη, εξαιτίας της ποιότητας των προσφερόμενων υπηρεσιών τους. Στη Γαλλία, η εθνική γαστρονομία συνέβαλλε στην περαιτέρω εξειδίκευση του

ξενοδοχειακού προϊόντος, συνδέοντας τη διαμονή με την ψυχαγωγία.

Στην Αναγέννηση, ο τουριστικός τομέας εμπλουτίζεται με νέα κίνητρα: την ευχαρίστηση και την περιέργεια της διανόησης.

Ο τουρισμός με τη σημερινή του μορφή ξεκίνησε στην Αγγλία του 16^{ου} αιώνα. Οι εύποροι αριστοκράτες της Αγγλίας έστελναν τους γιούς τους στην Ευρώπη για να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους και να διευρύνουν τους ορίζοντες των γνώσεων τους. Στα πλαίσια των εκπαιδευτικών περιηγήσεων-μετακινήσεων των Άγγλων ευγενών, δημιουργήθηκαν δύο είδη περιηγήσεων: η << μικρή περιήγηση>>(petit tour), περιλάμβανε το Παρίσι και τη νοτιοδυτική Γαλλία και η << μακρά περιήγηση>>(grand tour), που εκτός από τα παραπάνω περιελάμβανε τη Βουργουνδία, τη νότια και νοτιανατολική Γαλλία. Εκτός από τη Γαλλία και η Ιταλία έλκυσε το ενδιαφέρον των νεαρών Άγγλων. Η διάρκεια των ταξιδιών τους κυμαινόταν από έξι μήνες έως δύο χρόνια. Εκτιμάται ότι στο τέλος του 18^{ου} αιώνα, 4.000 Άγγλοι μαζί με τους υπηρέτες τους ταξίδευαν ή ζούσαν μόνιμα στην Ευρώπη. Το 1800 χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά η λέξη <<tourist>> για να χαρακτηρίσει τους συμμετέχοντες στη <<μακρά περιήγηση>>. Το 1811 πρωτοεμφανίζεται ο όρος <<tourism>> για να δηλώσει μα επεξηγηματικό τρόπο την πρακτική του να ταξιδεύει κανείς από ευχαρίστηση.

Η εφεύρεση της άμαξας τον 15^ο αιώνα στην Ουγγαρία συνέβαλλε στην αύξηση των ταξιδιών. Μεταξύ του 1840-1860, η ανακάλυψη και η εξάπλωση του σιδηρόδρομου, ως του πρώτου μέσου μαζικής μεταφοράς, μετέβαλλε σημαντικά τα χαρακτηριστικά του τουριστικού τομέα και την κινητικότητα των τουριστών. Αποτέλεσε το θεμέλιο λίθο για την ανάπτυξη του σύγχρονου τουρισμού, καθώς επιτρέπει την γρήγορη, ασφαλή και οικονομική μεταφορά. Ο σιδηρόδρομος αναπτύχθηκε σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες με πρώτη την Αγγλία, όπου το 1830 εγκαθίσταται η σύνδεση ανάμεσα σε Liverpool και Manchester. Τα ατμόπλοια που συνέδεαν την Αμερική με την Ευρώπη, στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, διέθεταν όλα τα χαρακτηριστικά των <<πλωτών ξενοδοχείων>> και έδωσαν νέα ώθηση στη μαζικοποίηση και στη διεθνοποίηση του τουρισμού.

Το 1839 εκδίδονται οι πρώτοι οδηγοί του Γερμανού K. Beadecker, οι οποίοι παρέχουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού στο Ρήνο. Την ίδια περίοδο, στην Αγγλία ο J. Murray εκδίδει το <<εγχειρίδιο για ταξιδιώτες στην Ελβετία >>. Τον Ιούλιο του 1841 εμφανίζεται ο

πρώτος τουριστικός πράκτορας, ο Άγγλος Thomas Cook, ο οποίος οργανώνει και το πρώτο ταξίδι από το Λέστερ στο Λάσφυμπορου. Στο ταξίδι συμμετείχαν 570 άτομα, με τιμή συμμετοχής ένα σελίνι. Ο Cook, το 1845 λειτούργησε το πρώτο τουριστικό γραφείο με τίτλο <<Thomas Cook and Son>> και στη συνέχεια ίδρυσε υποκαταστήματα σε 68 χώρες. Το 1872 οργάνωσε το πρώτο γύρο του κόσμου. Έτσι, ίδρυσε σε χρονικό διάστημα μικρότερο του μισού αιώνα, η Ευρώπη διακατεχόταν από τον πυρετό της εξάπλωσης των σιδηροδρομικών δικτύων και του πολλαπλασιασμού των τουριστικών οδηγιών.

Το 19^ο αιώνα δημιουργούνται τα πρώτα φημισμένα θαλάσσια θέρετρα της Μεσογείου και της Αδριατικής, που φιλοξενούσαν για πολλούς μήνες εύπορες οικογένειες της Ευρώπης και της Αμερικής. Στη Δύση του αιώνα, παρατηρείται μία πρωτόγνωρη ανάπτυξη πολυτελών ξενοδοχείων, όπως το 1893 το Grand Hotel στη Ρώμη, το 1898 το Ritz στο Παρίσι.

Ο 19^{ος} αιώνας αποτελεί τη χρονική περίοδο-σταθμό για τη μελλοντική εξέλιξη του τουριστικού τομέα. Οι θεσμικές, οικονομικές, κοινωνικές και τεχνολογικές ανακατατάξεις που επιτελέστηκαν στα πλαίσια της βιομηχανικής επανάστασης συνέβαλλαν στη μελλοντική μορφολογία του τουρισμού και στην εμφάνιση των πρώτων τάσεων μαζικοποίησης και εμπορικοποίησης του.

Στην αρχή του 20^{ου} αιώνα, η εφεύρεση και στη συνέχεια η τελειοποίηση του αυτοκινήτου και του αεροπλάνου σήμαναν την αρχή μια νέας εποχής για τον τουρισμό. Ο τουρισμός απευθυνόταν πλέον στα ευρύτερα στρώματα και έγινε μαζικότερος. Το τουριστικό προϊόν διαφοροποιήθηκε, σε σύγκριση με τους προηγούμενους αιώνες, εξαιτίας των παρακάτω λόγων:

- 1) Η οικονομική συγκυρία της περιόδου 1905-1914
- 2) Ο Α Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918), όπου οι αριστοκράτες και οι μονάρχες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης εξαφανίστηκαν.
- 3) Ο πληθωρισμός αφάνισε τους εισοδηματίες που αποτελούσαν την touristy society του 19^{ου} αιώνα.

Η οικονομική κρίση του 1929 κατέστρεψε τον αριστοκρατικό τουρισμό του περασμένου αιώνα.

Στις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα, ο χωρικά καθορισμένος στις παράκτιες ζώνες της Βόρειας Μεσογείου τουρισμός αναψυχής των αριστοκρατών και των εισοδηματιών αντικαταστάθηκε από το θερινό παραθεριστικό τουρισμό. Οι τουριστικοί σταθμοί της αριστοκρατικής τάξης παραμένουν, αλλά

μεταβάλλεται η περίοδος λειτουργίας τους, καθώς και τα κίνητρα και το προφίλ των πελατών τους.

Το 1936 η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας κάτω από τις πιέσεις του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας υιοθέτησε την πρώτη σύμβαση που προέβλεπε μία γενική άδεια μετ' αποδοχών διάρκειας τουλάχιστον έξι ημερών. Παράλληλα, στην Αυστρία το 1910, στην Ιταλία το 1925 και στη Γαλλία το 1936 με τη βοήθεια νομοθετικών διαταγμάτων και στη Ρωσία το 1922 με τη δημιουργία εργατικής νομοθεσίας καθιερώθηκαν οι <<διακοπές μετ' αποδοχών>>. Με αυτόν τον τρόπο, θεσμοθετήθηκε το δικαίωμα των ανθρώπων για διακοπές, προνόμιο μέχρι πρότινος της αριστοκρατίας. Άλλοι παράγοντες που έχουν συνεισφέρει στον εκδημοκρατισμό του τουρισμού είναι οι ακόλουθοι:

- 1) Το πλήθος των τουριστικών πληροφοριών που παρείχαν οι ταξιδιωτικοί οδηγοί.
- 2) Ο πολλαπλασιασμός των τουριστικών οργανώσεων.
- 3) Η δημιουργία τουριστικής νομοθεσίας, προκειμένου να προστατευτούν οι ιστορικοί οικισμοί, ιαματικές πηγές και το φυσικό περιβάλλον από τη μαζικοποίηση του τουρισμού.
- 4) Η αύξηση του ατομικού εισοδήματος και του ελεύθερου χρόνου. Στη Γαλλία, για παράδειγμα, μεταξύ του 1848 και 1919, οι ημερήσιες ώρες εργασίας μειώθηκαν από 14 σε 8 και οι μισθοί διπλασιάστηκαν.
- 5) Η ανάπτυξη και η ευρεία διάδοση του σιδηροδρομικού δικτύου.
- 6) Η ανάπτυξη της αυτοκινητοβιομηχανίας και οι πτήσεις charters συνέβαλαν στη μείωση του κόστους μεταφοράς και στην ελαχιστοποίηση του παράγοντα χρόνος-απόσταση.
- 7) Η βελτίωση των υπηρεσιών υποδοχής των τουριστών, με τη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων, εγκαταστάσεων σίτισης και ψυχαγωγίας, συγκοινωνιακών δικτύων, μέσων μεταφοράς και υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.'
- 8) Οι διευκολύνσεις στα σύνορα μέσω μιας σειράς αστυνομικών, φορολογικών και συναλλαγματικών ελέγχων. Οι οδηγίες 64/221/ΕΟΚ και 73/148/ΕΟΚ του συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης είχαν ως στόχο τη διευκόλυνση των μετακινήσεων των

κατοίκων των κρατών μελών, οι οποίοι επιθυμούσαν να επισκεφτούν μια άλλη χώρα-μέλος.

- 9) Η ποικιλία και το πλήθος των τουριστικών προϊόντων, όπως μεταφορικά μέσα, καταλύματα, υπηρεσίες.
- 10) Η δημιουργία μεγάλων ταξιδιωτικών οργανισμών, οι οποίοι είναι οι μεσολαβητές μεταξύ των τουριστικών επιχειρηματιών και των τουριστών, διαδραματίζοντας σημαντικό ρόλο στην εμπορευματοποίηση των τουριστικών προϊόντων.
- 11) Η κατάσταση της διαρκούς ειρήνης και ιδιαίτερα μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, χωρίς να απουσιάζουν τοπικού χαρακτήρα εμπόλεμες συνθήκες, όπως ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία και στο Ιράκ.

Από τη δεκαετία του 50 και μετά το επικρατέστερο είδος τουρισμού ήταν ο μαζικός τουρισμός (Mcintosh, 1972 Τσάρτας, 1989 και 1996 Βαρβαρέσος, 2000), δηλαδή η οργανωμένη μετακίνηση μιας ομάδας ατόμων για ένα συγκεκριμένο χρονικό διάστημα κα συνήθως για παραθαλάσσιες διακοπές. Η επικράτηση του συγκεκριμένου τύπου διακοπών οφείλεται στο γεγονός ότι εξαιτίας των οργανωτικών και τεχνολογικών καινοτομιών πρόσφερε χαμηλό κόστος μεταφοράς και διαμονής ανά επισκέπτη. Με αυτόν τον τρόπο, το τουριστικό ταξίδι είναι περισσότερο δελεαστικό και οικονομικά προσιτό σε μεγάλο βαθμό ατόμων (Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001). Κάθε άνθρωπος επιλέγει να αξιοποιήσει τον ελεύθερο χρόνο με διαφορετικούς τρόπους, γεγονός που ερμηνεύει την ύπαρξη ποικίλων μορφών αναψυχής και ταξιδιών.

Στο διάστημα 1965-1985, ο τουρισμός αποτελούσε ένα καταναλωτικό αγαθό που απευθυνόταν σε όλα τα κοινωνικά και οικονομικά στρώματα. Τα ταξίδια πλέον εντάσσονταν στην καθημερινότητα. Τα αυτόνομα περιηγητικά, τα αναψυχής, τα επαγγελματικά και τα ειδικού ενδιαφέροντος ήταν τα είδη τουρισμού που επικρατούσαν τη συγκεκριμένη περίοδο. Δύο ταξίδια το χρόνο, κατά μέσο όρο, πραγματοποιούνταν και συνήθως ήταν οργανωμένα.

Την τελευταία εικοσαετία, το διαδίκτυο έχει διεισδύσει σημαντικά μέσα στον τουριστικό τομέα. Ο παραθερισμός, τα ταξίδια μικρής διάρκειας, ο μεγάλος αριθμός των ετήσιων ταξιδιών, η αναζήτηση της αυθεντικότητας του τόπου

προορισμού, η επαφή με το φυσικό περιβάλλον και τα πολύ-κινητρικά ταξίδια αποτελούν τα κύρια χαρακτηριστικά του σημερινού τουρισμού.

4.3 Οι σημερινές μορφές του τουρισμού

Οι σημερινές μορφές στη τουριστική ζήτηση περιέχουν διάφορες μεταβολές και αλλαγές. Αυτές οι αλλαγές αναφέρονται στη προστασία του αγροτικού, φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος και στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου. Παράλληλα εμφανής είναι η τάση <<φυγής>> του σύγχρονου ανθρώπου από την καθημερινή πραγματικότητα. Κατά συνέπεια η τουριστική ζήτηση έχει προφανώς αλλάξει. Όμως ακόμη και σήμερα υπάρχουν μεγάλες μερίδες τουριστών που αισθάνονται ασφαλείς όταν συνοδεύονται στις διακοπές τους από τις συνήθειες τους, όπως διατροφικές συνήθειες, οργανωμένη σε λεπτομέρειες καθημερινή ζωή και τυποποιημένη διασκέδαση (Σπιλάνης, 1995).

Από τις αρχές της δεκαετίας του '80, παρατηρείται κάποια μεταστροφή των προτιμήσεων των τουριστών και αντίστοιχη της προσφοράς τουριστικών υπηρεσιών προς πιο ανεξάρτητες μορφές, προσαρμοσμένες στα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα του κάθε τουρίστα για επαφή με το φυσικό περιβάλλον. (Σπιλάνης,1995 Τσάρτας, 2001, Αποστολόπουλος,2000,Κοκκώσης και Τσάρτας,2001). Με άλλα λόγια, σημειώνεται μία σαφής στροφή από τον ποσοτικό στον ποιοτικό τουρισμό, ενώ το <<κλασσικό τουριστικό προϊόν>>(δηλαδή το τρίπτυχο ήλιος, θάλασσα, ακτές) υφίσταται όπως όλα τα προϊόντα και υπηρεσίες, το φυσικό νόμο της φθοράς (Σπιλάνης,1995). Οι τουρίστες δεν αποτελούν παθητικούς δείκτες των όσων έχουν οργανωθεί γι' αυτούς. Αντίθετα, συμμετάσχουν ενεργά προκειμένου να αποκτήσουν νέες εμπειρίες, να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους και να συνδυάσουν την αναψυχή με επαγγελματικές ή άλλες υποχρεώσεις (Αποστολόπουλος,2000). Η εξέλιξη της τουριστικής ζήτησης φαίνεται να ακολουθεί τις μεταβολές που λαμβάνουν χώρα στην ευρύτερη παραγωγική διαδικασία και που σηματοδοτούνται από την αντικατάσταση των προϊόντων μαζικής παραγωγής από προϊόντα που προσπαθούν να ικανοποιήσουν τη διαφοροποιημένη ζήτηση συγκεκριμένων μικρότερων ομάδων του πληθυσμού. Στον τουρισμό, το σύγχρονο αυτό

φαινόμενο εμφανίζεται με τις νέες εναλλακτικές ή αλλιώς ήπιες μορφές τουρισμού (Σπιλάνης,1995, Τσάρτας,1996). Ο εναλλακτικός τουρισμός θεωρείται εναλλαγή της τουριστικής μαζικοποίησης. Συνεπώς, οι εναλλακτικοί τύποι τουρισμού είναι αυτοί που αντιτίθενται στις μέχρι τώρα παραδοσιακές μορφές τουριστικής ανάπτυξης (Ανδριώτης,2003).

Ο εναλλακτικός τουρισμός επιφέρει τις λιγότερες αρνητικές συνέπειες στους προορισμούς υποδοχής των τουριστών. Δίνει την ευκαιρία στις χώρες να αναπτύξουν τη δική τους υποδομή και αναδομή και να εκμηδενίσουν τις εξωγενείς επιδράσεις, χωρίς να μειώνουν τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα. Συμμετέχουν οι ίδιες στην ορθολογική τους ανάπτυξη, αντί να παραχωρούν το σχεδιασμό και την κάρπωση των εσόδων από τον τουρισμό σε ξένους επιχειρηματίες και ξένους θεσμικούς παράγοντες του τουρισμού (Butler,1990).

Επιπλέον ο εναλλακτικός τουρισμός είναι μικρής κλίμακας, μη συμβατικής φύσης, μη μαζικής εξειδίκευσης, καθώς και κοινωνικά και περιβαλλοντικά ευαίσθητος και γεμάτος σεβασμό, σε αντίθεση με το συμβατικό τύπο μαζικού τουρισμού σε μεγάλα θέρετρα. Σύμφωνα με τον McGehee (2002), ο ήπιος τουρισμός αποτελεί σταθερό θεμέλιο πάνω στο οποίο οικοδομείται η στρατηγική που αντιμετωπίζει το φαινόμενο «τουρισμός» και «κοινωνία» ως σύνολο. Η δύναμη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού εστιάζεται στην αλλαγή της στάσης των ανθρώπων απέναντι στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον, καθώς και στην απόκτηση και την ενίσχυση των εμπειριών που αποκομίζει ο τουρίστας από τον τουριστικό του προορισμό. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν ως περιεχόμενο τους αυτό που καθορίζεται από τις επαγγελματικές απαιτήσεις, εξειδικευμένες και ιδιαίτερες ανάγκες μιας συγκεκριμένης ηλικιακής ή κοινωνικής ομάδας, καθώς και τα ειδικά ενδιαφέροντα μιας κατηγορίας ανθρώπων (Αποστολόπουλος,2000).

Με βάση τα όσα προαναφέρθηκαν, με τις εναλλακτικές μορφές ο τουρισμός ανακτά το κοινωνικό, περιβαλλοντικό, πολιτισμικό και επικοινωνιακό του νόημα, δίνοντας έμφαση στο « ταξίδι-νόημα», αντικαθιστώντας το «ταξίδι-φυγή». Στον ήπιο τουρισμό, τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα, οι αγαπημένες δραστηριότητες και οι κοινωνικές, οικολογικές και πολιτισμικές ανησυχίες των τουριστών διαμορφώνουν τα χαρακτηριστικά του ταξιδιού. Συχνά ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί το έναυσμα για την διερεύνηση του φάσματος των ενδιαφερόντων των τουριστών για μια αυθεντική γνωριμία και επικοινωνία με

τον τόπο υποδοχής και φιλοξενίας τους. Με αυτόν τον τρόπο, αναδεικνύεται ο ξεχωριστός κοινωνικός και εκπαιδευτικός ρόλος του τουρισμού χωρίς να υποβαθμίζεται η σημασία της αναψυχής και ξεκούρασης.

Τα κύρια κίνητρα των σημερινών τουριστών για τουριστικές δραστηριότητες και κοινωνικές δράσεις αναφέρονται στη φυσιολατρία, στην προστασία του περιβάλλοντος, στον αθλητισμό, στις πολιτιστικές και περιηγητικές δραστηριότητες, στην εκπαίδευση, στην αναζήτηση αυθεντικών ταξιδιωτικών εμπειριών, στη φυσική και υγιεινή ζωή, καθώς και στη διαβίωση στην ύπαιθρο και σε περιοχές όπου κυριαρχεί ο παραδοσιακός τρόπος ζωής. Τα κίνητρα αυτά οδήγησαν στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού (Τσάρτας, 1996).

Εκτιμάται ότι στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο εναλλακτικός τουρισμός ενισχύει σε ετήσια βάση το μερίδιό του στην Ευρωπαϊκή τουριστική αγορά κατά 8^ο/. Η ραγδαία ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στον ευρωπαϊκό χώρο οφείλεται στους ακόλουθους λόγους:

- 1) Η δυνατότητα μεγάλης κινητικότητας εντός των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Χάρη στο ενιαίο νόμισμα, στην ελεύθερη μετακίνηση των ευρωπαίων πολιτών σε οποιαδήποτε χώρα-μέλος επιθυμούν και στα άρτια δίκτυα μεταφορών.
- 2) Η σύγχρονη τάση των ευρωπαίων για συχνότερα ταξίδια σε νέους και ανεξερεύνητους τουριστικούς προορισμούς.
- 3) Η ευαισθητοποίηση για τη προστασία και την αναβάθμιση της ποιότητας του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι ειδικές ή εναλλακτικές μορφές τουρισμού, σύμφωνα με τον Τσάρτα (1991) είναι:

- Αγροτουρισμός
- Πολιτισμικός τουρισμός
- Περιηγητικός τουρισμός
- Ορεινός τουρισμός
- Οικολογικός τουρισμός
- Κοινωνικός τουρισμός
- Κοινωνικός τουρισμός επαγγελματικών ενώσεων
- Ιαματικός τουρισμός

- Θρησκευτικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Επαγγελματικός τουρισμός
- Εκπαιδευτικός τουρισμός
- Εκθεσιακός τουρισμός
- Αθλητικός τουρισμός
- Συνεδριακός τουρισμός
- Τουρισμός κινήτρων
- Τουρισμός σε θεματικά πάρκα
- Τουρισμός σε οργανωμένα τουριστικά χωριά ειδικού τύπου
- Τουρισμός στην ύπαιθρο
- Τουρισμός της περιπέτειας
- Τουρισμός της υγείας και της φυσικής ζωής
- Τουρισμός τρίτης ηλικίας
- Χειμερινός τουρισμός

Παράλληλα, ο εναλλακτικός τουρισμός διαιρείται σε τρεις μεγάλες κατηγορίες ανάλογα με το επάγγελμα, την ηλικία και τα ενδιαφέροντα των τουριστών (Αποστολόπουλος,2000):

- Ανάλογα με το επάγγελμα:
 - Συνεδριακός τουρισμός
- Ανάλογα με την ηλικία:
 - 1) Τουρισμός ατόμων με ειδικές ανάγκες
 - 2) Τουρισμός νέων
 - 3) Οικογενειακός τουρισμός
 - 4) Τουρισμός υγείας
 - 5) Τουρισμός τρίτης ηλικίας
- Ανάλογα με τα ενδιαφέροντα:
 - 1) Μορφωτικός τουρισμός
 - 2) Πολιτισμικός τουρισμός
 - 3) Θρησκευτικός τουρισμός

- 4) Οικολογικός τουρισμός
- 5) Ορεινός τουρισμός
- 6) Θαλάσσιος τουρισμός
- 7) Αθλητικός τουρισμός
- 8) Τουρισμός παραχείμασης
- 9) Τουρισμός της περιπέτειας
- 10) Αγροτουρισμός

Ο συνεδριακός τουρισμός έχει ως στόχο του την ικανοποίηση των αναγκών των επαγγελματικών στελεχών και επιστημόνων, που μετακινούνται με σκοπό τη συμμετοχή τους σε συνέδρια, συμπόσια, ημερίδες και στις ειδικές εκθέσεις. Ο συνεδριακός τουρισμός εντάσσεται στην πρώτη κατηγορία των ήπιων μορφών τουρισμού.

Μορφές εναλλακτικού τουρισμού ανάλογα με την ηλικία είναι ο τουρισμός που απευθύνεται στην τρίτη ηλικία, στα άτομα με ειδικές ανάγκες, στους νέους και στις οικογένειες. Πρόκειται για εξειδικευμένη μορφή τουρισμού, με επίκεντρο την κάλυψη των ειδικών αναγκών και απαιτήσεων των συγκεκριμένων ομάδων. Στην ίδια κατηγορία ανήκει και ο τουρισμός υγείας, που λαμβάνει χώρα σε ιαματικά λουτρά ή σε ειδικά κέντρα αποκατάστασης.

Ο οικοτουρισμός και ο αγροτουρισμός ανήκουν στην τρίτη κατηγορία ήπιων μορφών τουρισμού. Ο αγροτουρισμός αποτελεί βασική και ήπια μορφή του αγροτικού τουρισμού. Αποτελεί έναν πολύ σημαντικό τρόπο ανάπτυξης μειονεκτικών ορεινών και νησιωτικών περιοχών, οι οποίες περιοχές είναι κοινωνικοοικονομικά ασθενείς (Αποστολόπουλος, 2000), χωρίς να ανταγωνίζεται τους τοπικούς, φυσικούς, πολιτισμικούς και ανθρώπινους πόρους (Αποστολόπουλος και Κάλδης, 2002). Ο αγροτουρισμός διαφοροποιείται από τον οικοτουρισμό επειδή υλοποιείται από τους κατοίκους της υπαίθρου, οι οποίοι ασκούν ως κύρια δραστηριότητα επαγγέλματα του πρωτογενή τομέα. Εκτός από την επαφή του τουρίστα με το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον, συχνά ενθαρρύνεται και η ενεργός συμμετοχή και ένταξη του τουρίστα στην τοπική παραδοσιακή κοινωνία και στις δραστηριότητες. Ο αγροτουρισμός διακρίνεται, ανάλογα με τον τρόπο προορισμού, σε (Αποστολόπουλος, 2000):

- Θαλάσσιο
- Ιαματικό

- Περιηγητικό
- Μορφωτικό
- Πολιτισμικό
- Αθλητικό
- Χειμερινό

Ο αγροτουρισμός σέβεται το τοπικό φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον, προσφέρει υπηρεσίες πρωτόγνωρες για την ύπαιθρο και αποτελεί στρατηγική εμπλοκής των μελών της αγροτικής οικογένειας με διαφορετικές οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες, προκειμένου να επιβιώσουν και να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους.

Οι στόχοι του αγροτουρισμού σύμφωνα με τους Αποστολόπουλο και Καλδή (2002) είναι:

1. Η άνοδος του βιοτικού επιπέδου του αγροτικού χώρου.
2. Η βελτίωση, προώθηση και διάδοση των αγροτικών, οικοτεχνικών και βιοτεχνικών προϊόντων της περιφέρειας.
3. Η συγκράτηση του πληθυσμού της υπαίθρου.
4. Η δημιουργία συμπληρωματικής απασχόλησης του αγροτικού πληθυσμού και αύξησης του εισοδήματός του.
5. Η αποκέντρωση του τουριστικού κυκλώματος και η ανάπτυξη και ανάδειξη νέων περιοχών.
6. Η διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας και η προστασία σπανίων φυσικών σχηματισμών.
7. Η μείωση του κοινωνικού κόστους ανάπτυξης του τουρισμού στις αστικές περιοχές.
8. Η προστασία και η αξιοποίηση της τοπικής και εθνικής κληρονομιάς.
9. Η ενεργοποίηση των φορέων Κοινωνικής Οικονομίας και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ως φορέων ολοκληρωμένης τοπικής ανάπτυξης.
10. Η βελτίωση του διατροφικού και του βιοτικού επιπέδου της οικογένειας.
11. Η βελτίωση της αποταμιευτικής συμπεριφοράς των μελών της αγροτικής οικογένειας.

12. Η θετική αλλαγή της καταναλωτικής συμπεριφοράς των μελών της αγροτικής οικογένειας.

Ο οικοτουρισμός (πράσινος ή οικολογικός τουρισμός) αποτελεί μία νέα μορφή τουρισμού, η οποία, σύμφωνα με την Khan (1997), παραπέμπει σε ένα είδος ταξιδιού που στοχεύει στην κατανόηση του πολιτισμού και της φυσικής ιστορίας του περιβάλλοντος. Χωρίς να διαταράζει την ισορροπία του περιβάλλοντος παράλληλα, οι οικονομικές ευκαιρίες που δημιουργεί συμβάλλουν ώστε η διαφύλαξη των φυσικών πόρων να αποβαίνει τελικά προς όφελος των κατοίκων. Επομένως η προώθηση του οικοτουρισμού προσλαμβάνεται ως κίνητρο για την προστασία των φυσικών πόρων., ενώ ταυτόχρονα δίνει την δυνατότητα στους τουρίστες να γνωρίσουν τόπους με ιδιαίτερο οικολογικό-φυσιολατρικό ενδιαφέρον (Αποστολόπουλος, 2000). Ο οικοτουρισμός αποτελεί ιδανική επιλογή για την ενασχόληση των τουριστών , με δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στη φύση, όπως περπάτημα ποδηλασία, ψάρεμα, επιτρέποντας μόνο στις ιδιαίτερα προσεκτικές ανθρώπινες μικροεπεμβάσεις στο φυσικό και αγροτικό περιβάλλον (Αποστολόπουλος και Παυλόπουλος, 1999). Εκτιμάται ότι το 1988, 157 έως 236 εκατομμύρια οικοτουρίστες επισκέφτηκαν περιοχές με οικολογικό ενδιαφέρον, ενισχύοντας την παγκόσμια οικονομία με 93 έως 233 δισεκατομμύρια δολάρια (Cambell, 1999).

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού αναγνωρίζοντας την αξία του οικοτουρισμού, παροτρύνει κρατικούς φορείς και σχεδιαστές του τουρισμού να προσεγγίσουν τον πράσινο τουρισμό ως μία κερδοφόρα και με προοπτικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη βιομηχανία (Γαλάνη-Μουτάφη,2002). Στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το Ευρωπαϊκό Κέντρο Οικοαγροτουρισμού προωθεί την ανάπτυξη ενός ήπιου οικολογικού τουρισμού, που συνδέει τα οικοσυστήματα με το αγροτικό περιβάλλον και μεγιστοποιεί το επιστημονικό και εκπαιδευτικό ενδιαφέρον των τουριστών ήπιας μορφής (Αποστολόπουλος και Παυλόπουλος, 1999).

4.4 Η ευρωπαϊκή τουριστική αγορά (έρευνες)

Ο τουρισμός αποτελεί ένα σύνθετο φαινόμενο που επιδέχεται ποικίλους τρόπους προσέγγισης. Θεωρείται μία σταυροφορία προς αναζήτηση της αυθεντικότητας, ένα είδος εθνοτικών σχέσεων, μία διαδικασία πολιτιστικής επαγωγής, ένας

παράγοντας κοινωνικής μεταβολής, μία μορφή μετανάστευσης, καθώς και ένας τρόπος αξιοποίησης του ελεύθερου χρόνου (Γαλάνη-Μουτάφη, 1995).

Η Ευρώπη, με τη μεγάλη ποικιλία και έκταση των τουριστικών ελκτικών της σημείων, κατέχει τον πρωταγωνιστικό ρόλο στο παγκόσμιο τουριστικό στερέωμα.

Η Γαλλία και η Ισπανία καταλαμβάνουν αντίστοιχα την πρώτη και δεύτερη θέση στον κόσμο σ' ότι αφορά το μέγεθος του εισερχόμενου τουρισμού. Οι πιο δημοφιλείς ευρωπαϊκοί τουριστικοί προορισμοί είναι η Γαλλία, η Ισπανία, η Ιταλία, το Ην. Βασίλειο, η Ελλάδα και πρόσφατα οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης λόγω του χαμηλού κόστους διαμονής και διαβίωσης.

Δύο εκατομμύρια ευρωπαϊκές επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται στον τουριστικό τομέα, ο οποίος αντιπροσωπεύει το 5,5% του Α.Ε.Π. Στην ευρωπαϊκή τουριστική βιομηχανία εργάζονται οκτώ εκατομμύρια ευρωπαίοι πολίτες, ήτοι το 6% της απασχόλησης. Το 2000 ο τουρισμός αποτελούσε την πιο δυναμική και προσοδοφόρα οικονομική δραστηριότητα της Ένωσης. Οι τουριστικές τάσεις των ευρωπαίων ταξιδιωτών έχουν διαμορφωθεί ως εξής:

- Αποφεύγουν περιοχές που μαστίζονται από σοβαρά περιβαλλοντικά προβλήματα.
- Προτιμούν το αεροπλάνο και το ιδιωτικό αυτοκίνητο για τις μετακινήσεις τους.
- Οι κάτοικοι της Βόρειας Ευρώπης επιλέγουν ως τόπο διακοπών τους τις νότιες χώρες.
- Πρόσφατο τουριστικό ενδιαφέρον παρατηρείται και για τις βόρειες ευρωπαϊκές χώρες (www.europa.gr, www.worldtourism.gr).

Η Συνθήκη του Μάαστριχ επέτρεψε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα να λαμβάνει, στα πλαίσια άλλων πολιτικών, μέτρα προσανατολισμού και ανάπτυξης του τουρισμού. Με αυτό τον τρόπο εφαρμόζονται στον τουριστικό τομέα οι διατάξεις σχετικά με την ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των αγαθών και των υπηρεσιών, οι διατάξεις για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς και για την περιφερειακή πολιτική. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) έθεσε σε εφαρμογή το Πρόγραμμα Κοινοτικής Δράσης υπέρ του Τουρισμού, κυρίως από το 1990, το οποίο ανακηρύχθηκε Ευρωπαϊκό Έτος Τουρισμού. Το πρώτο πρόγραμμα δράσης υλοποιήθηκε μεταξύ του 1923 και του 1996. Στη συνέχεια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατάρτισε το *πρώτο* πολυετές πρόγραμμα υπέρ του ευρωπαϊκού

τουρισμού, το Philomena, για το διάστημα 1997 έως 2000. Σκοπός του προγράμματος ήταν η ενίσχυση της ποιότητας και της ανταγωνιστικότητας του ευρωπαϊκού τουρισμού,- προκειμένου να συμβάλει στην ανάπτυξη και στην απασχόληση. Ήδη από το 1983, η δράση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στον τομέα του τουρισμού υπήρξε αποφασιστική.

Συγκεκριμένα, έδωσε το έναυσμα για την προστασία των τουριστών, καθώς και του περιβάλλοντος από τις επιπτώσεις του μαζικού τουρισμού (www.europa.eu.int).

Η επιβράδυνση της οικονομικής ανάπτυξης, οι πόλεμοι, η αβεβαιότητα, οι επιδημίες και οι πολιτικές αναταραχές έχουν καθηλώσει τον παγκόσμιο τουρισμό. Τα τελευταία επτά χρόνια, η τουριστική ζήτηση για την ΕΕ κράτησε σθεναρή αντίσταση στην παγκόσμια οικονομική δυσχέρεια, αυξάνοντας τις διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών κατά 9 εκατ. ή κατά 0,2%. Συνολικά, 4.263.602.723 διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών στις χώρες της Ε.Ε. πραγματοποιήθηκαν μεταξύ των ετών 1994-2001.

Η κατάταξη των ευρωπαϊκών χωρών ανάλογα με τον αριθμό διανυκτερεύσεων αλλοδαπών τουριστών είναι η εξής: Ισπανία, Ιταλία, Γαλλία, Ην. Βασίλειο, Αυστρία, Ελλάδα, Γερμανία, Πορτογαλία, Ολλανδία, Ιρλανδία, Βέλγιο, Νορβηγία, Δανία, Σουηδία, Φινλανδία, Λουξεμβούργο και Ισλανδία.

Μέσα σε αυτό το κλίμα της παγκόσμιας κρίσης, αύξηση στην τουριστική τους ζήτηση γνώρισαν η Ισπανία, η Ιταλία και η Γαλλία, κατά 0,3%, 0,2% και 0,2% αντίστοιχα. Σταθερές, αλλά όχι ιδιαίτερα ικανοποιημένες από την τουριστική τους ανάπτυξη δείχνουν: η Ελλάδα, το Βέλγιο, η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Ολλανδία, η Πορτογαλία, η Ισλανδία, η Σουηδία και η Φινλανδία. Στο Ην. Βασίλειο παρατηρείται μία μικρή συρρίκνωση του τουριστικού του τομέα (μειώθηκαν οι διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών κατά 30 εκατ. ή 0,3%) και ακολουθούν η Δανία, η Αυστρία και η Νορβηγία.

Η σταθερή πορεία της ευρωπαϊκής τουριστικής ζήτησης οφείλεται και στο κοινό νόμισμα. Το ισχυρό ευρώ επηρεάζει τον εισερχόμενο τουρισμό στις χώρες της Ευρωζώνης και παροτρύνει ενδεχομένως και πολίτες χωρών της Ε.Ε. να ταξιδέψουν εκτός Ευρώπης ή προς άλλες ευρωπαϊκές χώρες εκτός της ζώνης του ευρώ.

Ο ελληνικός τουρισμός αποτελεί έναν τομέα που συνεισφέρει πολλαπλά στην οικονομία σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο. Ο εθνικός φυσικός και

πολιτισμικός πλούτος, καθώς και το ευχάριστο κλίμα εξηγούν εν μέρει την μέχρι τώρα τουριστική ανάπτυξη της χώρας (Crouch 1995, 1996).

Από τη δεκαετία του 1980 και μετά ο ελληνικός τουρισμός φαίνεται να έχει χάσει μέρος του σημαντικού του ρόλου στην παγκόσμια τουριστική σκηνή. Οι διεθνείς πολιτικές και οικονομικές συνθήκες και αναδιαρθρώσεις αυξάνουν τον ανταγωνισμό και επηρεάζουν τις τουριστικές ροές. Η διεθνής οικονομική κρίση, τα αλληπάλληλα τρομοκρατικά χτυπήματα, ο πόλεμος του Κόλπου, ο πόλεμος στο Ιράκ, η άτυπη πνευμονία σε συνδυασμό με τις δυσφημιστικές και σχεδόν απαγορευτικές οδηγίες για την Ελλάδα (όπως αυτή της Αυστραλίας) έπληξαν ισχυρά τον ελληνικό τουρισμό. Η Ελλάδα, εκτός των παραπάνω, είναι και θύμα της σύγχρονης τουριστικής τάσης, η οποία προσανατολίζει τους πολίτες σε προορισμούς της αναπτυσσόμενης Ασίας και της Καραϊβικής.

Η Ελλάδα υστερεί υποδομών και επαγγελματικής ευσυνειδησίας στον τουριστικό τομέα, έναντι των ανταγωνιστών της (Ισπανία, Ιταλία, Τυνησία, Κύπρος, Πορτογαλία, Τουρκία, Αίγυπτος, Μαρόκο), γεγονός που αποθαρρύνει την παγκόσμια τουριστική της ζήτηση. Για τους αλλοδαπούς τουρίστες δεν αποτελεί πάμφθηνο και υπερπολυτελή προορισμό. Ακόμη και για τους Έλληνες, συχνά ο εσωτερικός τουρισμός είναι πιο δαπανηρός σε σύγκριση με ένα ταξίδι σε κάποια ευρωπαϊκή πρωτεύουσα (Walsh, 1996 Lim, 1997). Όσο και αν ακούγεται υπερβολικό, ένα πενθήμερο ταξίδι στην Πράγα στοιχίζει λιγότερο από μία εκδρομή ίδιας διάρκειας στη Μονεμβασιά.

Εγκαταλείποντας την απαισιόδοξη διάσταση των πραγμάτων, θα πρέπει να τονιστεί ότι η Ελλάδα δεν είναι τελείως ηττημένη. Την τελευταία δεκαετία παρουσιάζεται μια ασήμαντη αύξηση στην τουριστική της ζήτηση (περίπου 5 εκατ. τουρίστες, ήτοι 0,5% . Σε γενικές γραμμές, η χώρα έχει επιβιώσει παρά τις συνθήκες κρίσεις που πλήττουν τον παγκόσμιο τουρισμό. Εκτιμάται ότι τα έσοδα της χώρας από τον τουρισμό αγγίζουν το ποσό των 10 δις € και ότι ανά αλλοδαπό τουρίστα κερδίζει περίπου 70.0 €. Μεταξύ των ετών 1995-2000 αυξήθηκαν τα τουριστικά της έσοδα κατά 26% (Ε.Σ.Υ.Ε.).

Πίνακας 1. : Διανυκτερεύσεις αλλοδαπών τουριστών στα κράτη-μέλη της Ε.Ε.

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
<i>Βέλγιο</i>	7.879	7.900	8.695	9.267	9.483	9.749	10.184	10.011
<i>Δανία</i>	5.932	4.146	4.473	4.505	4.462	4.350	4.611	4.551
<i>Γερμανία</i>	26.368	27.184	27.434	28.608	29.735	30.912	34.641	32.876
<i>Ελλάδα</i>	40.331	37.474	35.102	40.220	42.164	45.490	46.636	46.636
<i>Ισπανία</i>	97.792	101.000	100.000	105.435	111.803	149.036	143.762	143.488
<i>Γαλλία</i>	57.143	54.339	54.994	60.624	66.330	71.768	77.014	75.653
<i>Ολλανδία</i>	10.018	11.348	12.978	13.220	13.712	14.327	17.482	17.680
<i>Ιταλία</i>	76.172	84.566	87.905	85.377	87.192	90.236	97.221	100.322
<i>Λουξ/ρο</i>	1.017	1.051	947	1.026	1.089	1.163	1.169	1.148
<i>Ολλανδία</i>	8.733	9.581	9.923	12.440	14.262	15.224	15.695	14.955
<i>Αυστρία</i>	59.126	56.198	55.126	53.396	53.503	53.123	53.617	54.086
<i>Πορτογαλία</i>	18.785	20.357	19.962	20.851	23.240	23.331	24.102	23.578
<i>Φινλανδία</i>	2.928	2.926	2.907	3.171	3.226	3.271	3.562	3.675
<i>Σουηδία</i>	3.320	3.694	3.930	4.051	4.409	4.516	4.679	4.927
<i>Ην. Βασίλειο</i>	78.522	55.735	57.514	58.347	55.865	55.580	53.131	49.781
<i>Ισλανδία</i>	516	598	636	702	791	862	895	907
<i>Νορβηγία</i>	5.041	4.985	5.050	5.039	5.168	5.208	4.967	4.817
ΣΥΝΟΛΟ	499.624	483.083	487.578	506.279	526.435	578.144	593.367	589.091

Πηγή: EUROSTAT (2003) [Τα ποσά είναι σε χιλιάδες, στρογγυλοποιημένα στην πλησιέστερη χιλιάδα]

4.5 Περιεχόμενο του τουρισμού

- Ιστορικό περιεχόμενο
- PEST analysis
 - Political (πολιτικές προσεγγίσεις)
 - Economic (οικονομικές προσεγγίσεις)
 - Socio-cultural (κοινωνικό-πολιτιστικές προσεγγίσεις)
- Σχέση με την οικονομία και τις τάσεις τις αγοράς
- Διεθνές ενδιαφέρον

- Technological (τεχνολογικές προσεγγίσεις) Βελτιώσεις στην τεχνολογία/μεταφορές
- Παγκοσμιοποίηση των επιχειρήσεων και των ΜΜΕ

4.6 Χαρακτηριστικά του τουρισμού σήμερα

- Βιομηχανία αλλά όχι ξεκάθαρη-ξεχωριστή
- Το προϊόν δεν καταναλώνεται στον τόπο παραγωγής
- Δεν μπορεί να αποθηκευτεί
- Τα βασικά συστατικά χαρακτηριστικά διαφέρουν από χώρα σε χώρα
- Πολύ εύθραυστο-ευάλωτο
- Εποχικότητα
- Άυλο προϊόν

4.7 Οργάνωση του τουρισμού

✓ Πρώτο επίπεδο

Η τουριστική πολιτική και το πλαίσιο στρατηγικής που εφαρμόζεται από την κρατική τουριστική διοίκηση περιλαμβάνοντας το marketing, την ανάπτυξη του προϊόντος, την εφαρμογή των κανονισμών και τον έλεγχο τους, την ανάπτυξη ανθρωπίνων πόρων, την ενημέρωση του κοινού και την έρευνα.

✓ Δεύτερο επίπεδο

- Παροχές καταλυμάτων φιλοξενίας
- Υπηρεσίες τροφοδοσίας κτλ.
- Πολιτιστικά, ιστορικά και φυσικά θέλγητρα
- Κέντρα ψυχαγωγίας και διασκέδασης
- Υπηρεσίες ταξιδιωτικών γραφείων
- Μεταφορές: εναέριες, σιδηροδρομικές, θαλάσσιες και οδικές

✓ Τρίτο επίπεδο

- Δίκτυο υποστήριξης ιδιωτικών και δημόσιων υπηρεσιών.

• Προ-1950

- Πολύ περιορισμένη βιομηχανία
- Μόνο η 'elite' τάξη έκανε διακοπές
- Σκοπός κυρίως οικονομικός, θρησκευτικός, εκπαιδευτικός, υγείας

- Τοπική κυρίως ζήτηση
- Μικρής κλίμακας
- Χωρίς κυβερνητική παρέμβαση
- Μεταφορές πολύ αργές, δύσκολες και επικίνδυνες
- Οι τάσεις του τουρισμού μετά το 1950
- Εκδημοκρατισμός των μεταφορών
- Αύξηση της έντασης - 'μαζικός τουρισμός'
- Υποκίνηση
- Διαφοροποίηση - Διαπίκλιση ταξιδιών / μεταφορών
- Διαφοροποίηση των τύπων διακοπών
- Εμφάνιση των οργανωτών ταξιδιών - πακέτα
- Εξειδίκευση των εμπορικών μεταφορών
- Παροχή υπηρεσιών που αυξάνουν την κατανάλωση των τουριστών
- Κυβερνητική συμμετοχή

Η τουριστική ανάπτυξη μετά το 1950

- Αύξηση ζήτησης για υπηρεσίες ταξιδιών
- Εμφάνιση εξειδικευμένων τουριστικών πρακτόρων
- Τεχνολογικά επιτεύγματα
- Αύξηση κλίμακας δραστηριοτήτων
- Αύξηση ευκαιριών κέρδους
- Ολοκλήρωση
- Κυβερνητική συμμετοχή

4.8 Εξέλιξη του τουρισμού

4.8.1 Εμφάνιση εξειδικευμένων τουριστικών πρακτόρων

- Τουριστικά γραφεία
- Τουριστικοί πράκτορες
- Μέγεθος versus εξειδίκευσης

4.8.2 Τεχνολογικά επιτεύγματα

- Κεντρικά συστήματα κρατήσεων (CRS)
- Κρατήσεις μέσω Internet (μείωση διαχειριστικών εξόδων)

- Απειλή μέσω των εικονικών ταξιδιωτικών γραφείων-μεσαζόντων

4.8.3 Αύξηση κλίμακας δραστηριοτήτων

- Καταλύματα
- Τουριστικά γραφεία
- Τουριστικά περίπτερα
- Εστιατόρια-υπηρεσίες σίτισης
- Κρουαζιέρες
- Souvenirs-Αναμνηστικά

4.8.4 Αύξηση ευκαιριών κέρδους

1. Ο συνυπολογισμός καταλύματος, μεταφορικού μέσου, υπηρεσιών
2. χαμηλότερες τιμές
3. αύξηση πωλήσεων
4. μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς
5. πιο ανταγωνιστική επιχείρηση
6. Χαμηλότερες τιμές ενθαρρύνουν περισσότερους ανθρώπους να ταξιδέψουν

4.8.5 Ολοκλήρωση

Οριζόντια

- Συνένωση εταιριών στο ίδιο επίπεδο της αλυσίδας διανομής
- Κίνηση προς την αύξηση ατομικής εξειδίκευσης
- Ανάλυση κυριαρχίας μέσω συγχώνευσης ή συνεργασίας
- Οικονομίες κλίμακας
- Μεγαλύτερες, μικρότερες συνεργαζόμενες επιχειρήσεις

Κάθετη

- Οι επιχειρήσεις απαιτούν την εξειδίκευση άλλων ανόμοιων επιχειρήσεων
- Κίνητρα:
- Έλεγχος σταδίων+ ποιότητας
- Διασφάλιση συνέχειας
- Διασφάλιση αγοράς αγαθών
- Ισχύς έναντι των ανταγωνιστών

- Ενθαρρύνει τις κατευθυντικές πωλήσεις
- Μειώνει τις επιλογές των καταναλωτών

4.8.6 Κυβερνητική συμμετοχή

- Ο ρόλος της κυβέρνησης
- Να οργανώνει, διευκολύνει και να αναπτύσσει τον τουρισμό
- Να παρέχει την υποδομή για την υποστήριξη της ανάπτυξης του τουρισμού
- Να προσφέρει κίνητρα για την ενθάρρυνση των επενδύσεων από τον ιδιωτικό τομέα
- Να ελέγχει την είσοδο στην χώρα μέσω VISA
- ΕΕ, 1990-οδηγίες για πακέτα διακοπών
- Πολύπλευρες και αμφίπλευρες συμφωνίες αερομεταφορών

4.8.7 Μελλοντικές τάσεις και επιρροές

- Η αειφορικότητα αναγνωρίζεται ως σημαντικό ζήτημα
- Αύξηση ουσιαστικότητα του εσωτερικού τουρισμού
- Περισσότερο ολιστική προσέγγιση μάρκετινγκ: συστατικά
- Προορισμός vs. Ζήτησης
- Περισσότερα αιτήματα τοπικών κοινωνιών
- Περισσότεροι κίνδυνοι για τους τουρίστες
- Περισσότερη ιδιωτική και δημόσια εμπλοκή
- Διοικητική αποκέντρωση
- Μεγαλύτερη διεθνής αναγνώριση του τουρισμού
- Ευρύτερη χρήση των Πληροφοριακών Συστημάτων (IT)
- Θέματα σύγκρισης-επιλογής ποιότητας vs. ποσότητας τουριστών

Γιατί να πάει κάποιος διακοπές:

4.8.8 Παράγοντες που συντέλεσαν στην ανάπτυξη των ταξιδιών αναψυχής

- Μεταπολεμική νοσταλγία για ταξίδια
- Αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος

- Πληρωμένες-επιδοτούμενες διακοπές
- Διαθεσιμότητα πληρωμένων διακοπών
- Ποικιλία μέσων μεταφοράς
- Ανάπτυξη των επικοινωνιών και των ΜΜΕ
- Παγκοσμιοποίηση των επιχειρήσεων
- Δημογραφικές αλλαγές

4.8.9 Παράγοντες υποκίνησης για ταξίδια-τουρισμό

- Ψυχολογικά κίνητρα
 - Πολιτιστική εμπειρία
 - Ελεύθερος χρόνος
 - Προσωπικές αξίες
 - Κοινωνική επαφή
 - Κοινωνικές τάσεις
- Κοινωνικοπολιτικοί λόγοι
- Οικονομικοί λόγοι

4.8.10 Τμηματοποίηση της ταξιδιωτικής αγοράς (1)

Βάση συνηθειών και προτιμήσεων :

- Εργασία/ Αναψυχή
- Πόλη/ εξοχή
- Τουριστικά κέντρα
- Κρουαζιέρα
- Θεματικά πάρκα
- Περιηγήσεις

4.8.11 Τμηματοποίηση της ταξιδιωτικής αγοράς (2)

Επαγγελματικό ταξίδι

- Κυβέρνηση
- Ελεύθεροι επαγγελματίες
- Ιδιωτική εταιρία
- Μη κερδοσκοπική οργάνωση

Μη Επαγγελματικό ταξίδι

- Αδειούχοι
- VFR
- Οικογενειακοί λόγοι
- Συνοδοί επαγγελματιών

4.9 Η μέτρηση του τουριστικού φαινομένου

Γιατί να εκτιμάμε ή να καταμετράμε τα τουριστικά χαρακτηριστικά-δεδομένα

- Σχεδιασμός
 - Παροχή υποδομών
 - Ανάπτυξη-δημιουργία τουριστικών θέρετρων
 - Στρατηγικές Marketing
 - Παροχή καταλυμάτων
- Αξιολόγηση επενδύσεων

Τι μεγέθη πρέπει να μετράμε;

- Τι είναι σημαντικό;
- Τι πληροφορία χρειαζόμαστε;
 - Αριθμοί τουριστών/ επισκεπτών
 - Πόσες χρηματικές μονάδες ξόδεψαν
 - Που τα ξόδεψαν
- Πως θα λάβουμε τις πληροφορίες;
- Πως θα είμαστε ακριβείς;

Συνήθεις πληροφορίες

- Διεθνής αφίξεις και καταναλώσεις
- ΑΕΠ
- Διανυκτερεύσεις
- Εποχικότητα
- Μέσο μαζικής μεταφοράς κ.α.

Μονάδες-τύποι μέτρησης

- Μέσος όρος διαμονής-εκφραζόμενο σε μέρες-νύχτες
- Πορτρέτο τουριστών για λόγους marketing

Ηλικία	Κίνητρο
Φύλο	Μέγεθος διαμονής
Εθνικότητα	Τύπος καταλύματος
Μέγεθος οικογένειας	Καταγραφή εργασίας
Πρόσφατη επίσκεψη	Σκοπός επίσκεψης

- Αναλογίες (Ratios)
 - ❖ Αριθμός διανυκτερεύσεων/επισκεπτών με των αριθμό των μόνιμων κατοίκων (φέρουσα ικανότητα)
 - ❖ Αριθμός τουριστών ανά περιοχή
 - ❖ Δαπάνη τουριστών σε σχέση με την δαπάνη καταναλωτών

Μέθοδοι συλλογής στατιστικών

- Συνοριακή μέτρηση
 - Απαρίθμηση στα σημεία εισόδου
- Φιλοξενία
 - Λογιστικές και άλλες λεπτομέρειες στο check-in
- Τραπεζική μέτρηση
 - Συνάλλαγμα
- Έρευνες

Πηγές πληροφοριών

- Διεθνούς τύπου
- Περιφερειακού τύπου
- Εθνικού τύπου
- Ιδιωτικού Τομέα-τύπου

4.10 Χωρική πτυχή του τουρισμού

Η χωρική πτυχή του τουρισμού αποτελεί ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της ανάγκης για ανάπαυση και αναψυχή και τα έκφρασης τους στον σύγχρονο κόσμο (Lozato-Giotart, 1996)

«Το τοπίο είναι μια πολιτιστική πραγματικότητα, επειδή είναι όχι μόνο το αποτέλεσμα του ανθρώπινου μόχθου, αλλά επίσης αντικείμενο παρατήρησης και κυρίως χρήσης» (Pitte, 1983).

Πολιτισμός=Φίλτρο

- Ρόλος της τουριστικής διαφήμισης
- «Μυθολογία των διακοπών»
- Η δύναμη των εικόνων που χαρακτηρίζουν τους τουριστικούς τόπους αντιστοιχεί σε ένα είδος νοητικού εδάφους, όπου η πραγματικότητα και οι μύθοι θα χρησιμεύουν ως έρεισμα για ανακάλυψη και ταξίδι
- Αντιφατική σχέση εικόνας πραγματικότητας

Ο χώρος διευθετείται – χρησιμοποιείται

Σύμφωνα με τον Lozato-Giotart (1996)

τα τουριστικά ρεύματα αλλάζοντας κλίμακα, αναστάτωσαν, μετασχημάτισαν σημαντικά τους τόπους υποδοχής και με αυτόν τον τρόπο συνέβαλαν στη γέννηση της γεωγραφίας του τουρισμού σε παγκόσμια κλίμακα

Σε κάθε είδος τουρισμού αντιστοιχεί η *αντίληψη* και η *χρήση* του χώρου που μεταβάλλεται ανάλογα με τις εποχές και τις κοινωνίες (Lozato-Giotart, 1996)

4.11 Τουριστικά ρεύματα

Τουριστικά ρεύματα και περιοχές

Γεωγραφική ποικιλία και αντιθέσεις των τουριστικών ρευμάτων

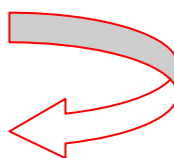
- Τεράστια αύξηση αριθμού αλλοδαπών τουριστών
- Τεράστια αύξηση αριθμού ημεδαπών τουριστών
- Επιπτώσεις στην κατανομή των τουριστικών ρευμάτων και περιοχών

Τρία είδη ρευμάτων προέλευσης τουριστών

Ανάλογα με:

- τον αριθμό
- τον γεωγραφικό τους εντοπισμό
- τα γεωγραφικά και ιστορικά κίνητρα

1. Μεγάλα τουριστικά ρεύματα

2. Μικρά τουριστικά ρεύματα
3. Περιθωριακά τουριστικά ρεύματα

4.12.1 Μεγάλα τουριστικά ρεύματα

A. Τα Μεγάλα Ευρωπαϊκά Ρεύματα

1. Τα τουριστικά ρεύματα που κατευθύνονται προς τον ήλιο και τη θάλασσα της νότιας Ευρώπης
2. Τα τουριστικά ρεύματα προς το «λευκό χρυσό»
 - Μετά την δεκαετία του 60
 - Άλπεις =κυρίαρχες
 - Πυρηναία, Ιούρας, Βόσγια, Σκανδιναβικές Άλπεις και
 - Καρπάθια = περιορισμένο αριθμό τουριστών
3. Τα τουριστικά ρεύματα προς τη βορειοδυτική Ευρώπη

Ιδιαίτερα τουριστικά ρεύματα

- Τα τουριστικά ρεύματα προς τις παραθαλάσσιες περιοχές της βορειοδυτικής Ευρώπης
 - Τα τουριστικά ρεύματα προς τα αστικά κέντρα
 - Το ρεύμα προς την κοιλάδα του Λίγηρα
4. Τα μεγάλα τουριστικά ρεύματα της ανατολικής Ευρώπης
 - Μαύρη θάλασσα: Ουκρανία, Κριμαία, Βουλγαρία, Ρουμανία
 - Πολωνία, Τσεχία, Σλοβακία, Ουγγαρία

B. Τα Αμερικανικά Τουριστικά Ρεύματα (12 Μήνες)

1. Τα ρεύματα εσωτερικού τουρισμού
 - ΝΥ προς τις μεγάλες λίμνες, προς την Καλιφόρνια, προς την Φλόριδα και του Κεμπέκ στον Καναδά
2. Τα μεγάλα αμερικανικά τουριστικά ρεύματα προς το εξωτερικό

- Προς Ευρώπη – κυρίως βορειοαμερικανούς, μέσω βορειοατλαντικού άξονα
- Προς Μεξικό
- Στην Νότια Αμερική η γεωγραφική γειτνίαση παίζει σημαντικό ρόλο στην προέλευση των τουριστικών ρευμάτων

Τα μεγάλα αμερικανικά τουριστικά ρεύματα παρουσιάζονται λιγότερο συγκεντρωμένα στο χρόνο και το χώρο από τα αντίστοιχα της Ευρώπης, εκφράζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις διαφορετικές συνήθειες κατανομής των τουριστικών περιόδων των δύο μεταξύ σημαντικότερων ηπείρων που παράγουν τουριστικά ρεύματα (Lozato-Giotart, 1996)

Γ. Το Ιαπωνικό Τουριστικό Ρεύμα

- Μετά το 1990 άρχισε να εμφανίζεται σε μεγάλη κλίμακα
- Κυβερνητικές παρεμβάσεις
- Μείωση χρόνου εργασίας,
- Υποχρεωτική άδεια
- Επιλογή περιφερειακών προορισμών: Ν.Α. Ασία, Χαβάη, Αυστραλία

4.12.2 Μικρά τουριστικά ρεύματα

- Απομακρυσμένοι προορισμοί
- Αναπτυσσόμενες χώρες

Α. Τα Τουριστικά Ρεύματα Προς Τη Νότια Μεσόγειο

- Νοτιοανατολικό τμήμα της Μεσογείου: - Αίγυπτος-Μαρόκο
- Τυνησία
- Αλγερία
- Ισραήλ
- Παράλληλη ανάπτυξη με τα βόρεια ρεύματα

- Για μια ακόμη φορά η γεωγραφική γειτνίαση σε σχέση με τις μεγάλες περιοχές προέλευσης τουριστών της Ευρώπης και το άνοιγμα στο διεθνή τουρισμό φαίνεται ότι εξηγούν τη σημαντικότητα σε μέγεθος και τη γεωγραφική κατανομή των μικρών ρευμάτων (Lozato-Giotart, 1996).

Β. Τα Μικρά Ασιατικά Τουριστικά Ρεύματα

- Τροπική ανατολική και νοτιοανατολική Ασία: Χόνγκ-Κονγκ, Σιγκαπούρη, Φιλιππίνες, Ταϊλανδή*, Ινδονησία (Δυτική Ευρώπη-Βόρεια Αμερική-Ιαπωνία)
- Ταϊλανδή*
- Κίνα
- Ινδία

Γ. Τα Μικρά Αφρικανικά Τουριστικά Ρεύματα

- Η Μαύρη Αφρική –Νότια της Σαχάρα Σενεγάλη, Ακτή Ελεφαντοστού, Κένυα, Ζαΐρ
- Νοτιοαφρικανική Ένωση (VFR Ολλανδών και Βρετανών)

Δ. Τα Μικρά Νοτιοαμερικανικά Τουριστικά Ρεύματα

- Πλειοψηφία = βορειοαμερικανοί
- Βραζιλία, Χιλή, Ουρουγουάη, Αργεντινή
- Καραϊβική
- Μειονέκτημα - Γεωγραφική θέση

Ε. Τα Μικρά Τουριστικά Ρεύματα Της Βόρειας Ευρώπης

- Ιρλανδία
- Σκανδιναβικές χώρες

ΣΤ. Τα δευτερεύουσας σημασίας τουριστικά ρεύματα προς τα «χρυσάφενια» μεσοτροπικά νησιά και τη Μέση Ανατολή

- Παρθένος – Τροπικός Χαρακτήρας
- Προσιτές τιμές
- Σευχέλλες, Μαγαδασκάρη, νοτιοδυτική Ινδία
- +Νησιά της Ωκεανία (Ταϊτή, Φίτζι, Νησιά της Κοινωνίας, Νησί του Πάσχα).

4.12.3 τουριστικά ρεύματα στην Ελλάδα

Η Ελλάδα αρχίζει να δέχεται τα μεγάλα τουριστικά ρεύματα από το 1950, όμως δεν είναι μια καινούργια χώρα για τον τουρισμό, γιατί εκτός από τον ήλιο και την θάλασσα προσφέρει τον πολιτισμό και την ιστορία της. Η Ρόδος και η Κέρκυρα εξοπλισμένες από την Ιταλική κατοχή δέχτηκαν τα πρώτα ρεύματα και ακολούθησαν άλλες περιοχές της χώρας ιστορικού ενδιαφέροντος. Η Ελλάδα προσφέρει πλούσιο παραλιακό τουρισμό και είναι σημαντικό το ότι ακόμα και σήμερα υπάρχουν ζώνες που δεν τις έχει αγγίξει ο τουρισμός της μάζας, όπως η Δ. Πελοπόννησος η Νότια Κρήτη και τα νησιά κοντά στην Τουρκία.

Ιστορική εξέλιξη της τουριστικής δραστηριότητας.

Από τον εσωτερικό τουρισμό σε όλη τη χώρα του 1900 στον παραλιακό της μεταπολεμικής περιόδου. Από τα αρχαία χρόνια υπάρχει ο ομαδικός τουρισμός στην Ελλάδα με αφορμή τις γιορτές και τα προσκυνήματα. Οι πρώτες οργανωμένες εκδρομές αρχίζουν το 1900 όμως οι δύο πόλεμοι εξαφάνισαν αυτές τις διοργανώσεις.

Το 1950 η Ελλάδα τελείως εξαντλημένη από τους πολέμους βρίσκεται χωρίς πρόγραμμα, η βιομηχανοποίηση απαιτεί χρόνο και έτσι ο τουρισμός δίνει γρήγορες λύσεις στο οικονομικό πρόβλημα της χώρας που διαθέτει τις κατάλληλες προϋποθέσεις όπως το καλό κλίμα, τις φυσικές καλλονές και την τέχνη.

Από το 1950 με την βοήθεια του κράτους αρχίζει η τουριστική ανάπτυξη, κατασκευάζονται δρόμοι καλυτερεύουν οι επικοινωνίες και αρχίζουν οι δανειοδοτήσεις για την κατασκευή ξενοδοχείων, BANGALOUS, MOTELS, CAMPINGS και ιδρύονται σχολές τουριστικών επαγγελματιών, διοργανώνονται κρουαζιέρες στα νησιά, φεστιβάλ και αρχίζει η παραγωγή έργων Λαϊκής Τέχνης.

Από το 1953 αρχίζει μια συνεχής αύξηση του τουριστικού ρεύματος προς την Ελλάδα που σταθεροποιείται από το 1965 και μετά. Το 1963 αναπτύσσεται και ο εσωτερικός τουρισμός που βοηθά την περιφερειακή ανάπτυξη. Ο εξωτερικός τουρισμός εξαρτάται από την νοοτροπία και τις συνήθειες των τουριστών, αν κάθε περιοχή προσπαθεί να προσαρμοσθεί στην ζήτηση, για να προσφέρει τις κατάλληλες συνθήκες στους τουρίστες που δέχεται. Η ανάπτυξη του παραλιακού

τουρισμού παίρνει μεγάλες διαστάσεις και αρχίζει η χώρα να αξιοποιεί με κατάλληλες εγκαταστάσεις τις παραλίες της τις οποίες εκμεταλλεύονται.

Διαμορφώνονται τύποι τουριστικών επιχειρήσεων και η λειτουργία τους(της τουριστικής βιομηχανίας) διακρίνεται σε δύο στοιχεία: τις μεγάλες επιχειρήσεις και τους TOURS OPERATORS.

Υπάρχουν 4 τύποι επιχειρήσεων:

- α. Οι πολυεθνικές
- β. Οι μεγάλες εθνικές τουριστικές επιχειρήσεις
- γ. Οι μικρές επιχειρήσεις και
- δ. Μικρές οικογενειακού επιπέδου επιχειρήσεις.

Όσον αφορά τα Ελληνικά πρακτορεία ταξιδιών , δεν είναι τίποτε άλλο από αντιπρόσωποι μεγάλων διεθνών πρακτορείων και χαρακτηρίζονται από την διαίρεση σε πολλά μικρά πρακτορεία που αντιμετωπίζουν μεγάλο συναγωνισμό και έλλειψη συνεργασίας. Οι TOURS OPERATORS είναι επιχειρήσεις με συγκεντρωμένα κεφάλαια, παρουσιάζονται στην Ευρώπη το 1960 και δημιουργούν μονοπώλια που ελέγχουν το μεγαλύτερο μέρος του τουριστικού εμπορίου.

Η κρατική πολιτική λαμβάνει χώρο στις εγκαταστάσεις και στα δάνεια. Το κράτος ελέγχει άμεσα τις κρατικές και δημόσιες επενδύσεις, έμμεσα δε τις ιδιωτικές επενδύσεις. Η πολιτική στον τουριστικό τομέα έχει εξακολουθήσει την αρχή της συγκέντρωσης της προσφοράς των τουριστικών υπηρεσιών. Οι δημόσιες κρατικές επενδύσεις προορίζονται για την κατασκευή τουριστικών εγκαταστάσεων, συνήθως στα ήδη αναπτυγμένα τουριστικά κέντρα. Από το 1960 γίνεται μια προσπάθεια προγραμματισμού για την εξάπλωση του τουρισμού σε όλη την χώρα με βασικό στόχο την περιφερειακή ανάπτυξη.

Το εργατικό δυναμικό. Το μεγαλύτερο μέρος του εργατικού δυναμικού που απασχολείται με τον τουρισμό απορροφάτε από τα ξενοδοχεία. Το τουριστικό φαινόμενο είναι εποχιακό, δεν προσφέρει σιγουριά στον εργαζόμενο και λύνει μόνον ένα μικρό ποσοστό του προβλήματος της ανεργίας και της μετανάστευσης. Οι εργαζόμενοι στις επιχειρήσεις χωρίζονται σε 2 κατηγορίες στους μόνιμους και σε εκείνους που εργάζονται κατά την περίοδο του καλοκαιριού. Τα τουριστικά επαγγέλματα δεν είναι κατοχυρωμένα και οι επιχειρηματίες προτιμούν το ανειδίκευτο προσωπικό για λόγους καθαρά οικονομικούς, ενώ παράλληλα προσπαθούν να το περιορίσουν σε αριθμό όσο το δυνατόν περισσότερο.

Διάρθρωση των τουριστικών πόλεων και παραλιακά μοντέλα. Στα μεγάλα αστικά κέντρα, με την ανάπτυξη της τουριστικής βιομηχανίας, παρατηρήθηκε η αύξηση μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων Α' κατηγορίας που κτίστηκαν χωρίς σχεδόν κανένα αρχιτεκτονικό ή πολεοδομικό περιορισμό, προκάλεσαν δε γρήγορη ανάπτυξη της γύρω περιοχής τους και αύξηση τιμών των οικοπέδων. Άλλο φαινόμενο που παρουσιάστηκε είναι τα τουριστικά χωριά. Ακόμα σε περιοχές με μικρή τουριστική κίνηση οι επιχειρήσεις οικογενειακού επιπέδου εξαπλώνονται ταχύτατα τόσο οριζόντια όσο και κάθετα.

Ο τουρισμός σήμερα είναι βιομηχανία, παραγωγή ενός προϊόντος κατανάλωσης της μάζας, που προσπαθεί να ικανοποιήσει την ανάγκη του εργαζομένου για διασκέδαση στον ελεύθερο χρόνο του. Η τουριστική βιομηχανία έχει επέμβει πάνω στο έδαφος που το μετασχημάτισε σε εμπόρευμα και προκάλεσε φαινόμενα με χαρακτήρα οικονομικοκοινωνικό.

Τα οικονομικά φαινόμενα φαίνονται στην αύξηση της τιμής της γης, εκεί που εμφανίζονται τουριστικά ενδιαφέροντα. Έτσι γίνεται το καλό εμπόρευμα γιατί προσφέρει μεγαλύτερο εισόδημα όταν χρησιμοποιείται για τουριστικές εγκαταστάσεις, παράδειγμα η παραλία από το Φάληρο μέχρι το Σούνιο.

Οι επιδράσεις κοινωνικού χαρακτήρα φαίνονται στην αλλαγή της απασχόλησης των κατοίκων διαφόρων περιοχών, από την απασχόληση στην γεωργία, κτηνοτροφία και αλιεία πέρασαν στην απασχόληση με τον τουρισμό. Οι αιτίες που συμβάλουν στην ανάπτυξη του τουριστικού φαινομένου έχουν χαρακτήρα υποκειμενικό, όπως η ανάγκη του ανθρώπου για αλλαγή περιβάλλοντος, η επιθυμία του να γνωρίσει διαφορετικούς τρόπους ζωής, καινούργιους ανθρώπους, την ιστορία και τις συνήθειες άλλων λαών, ενώ οι αντικειμενικές αιτίες είναι η αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος, η καλυτέρευση των συγκοινωνιών, η καλυτέρευση των αποδοχών και το δικαίωμα ελεύθερου χρόνου των εργαζομένων, η απλοποίηση των τυπικών διαδικασιών για τους τουρίστες, διάφορες διευκολύνσεις στις πληρωμές, η αύξηση του πληθυσμού, η αύξηση του μέσου όρου ζωής και η αλλαγή νοοτροπίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

5.1 Σχέση της τοπικής βιώσιμης ανάπτυξης με τον τουρισμό: Οι παγκόσμιες, οι Ευρωπαϊκές και οι εθνικές στρατηγικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού.

Οι θεμελιώδεις αρχές που πρέπει να διέπουν τη βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού πηγάζουν από τις γενικότερες αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως διατυπώθηκαν στην Παγκόσμια Διάσκεψη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στο Ρίο (1992). Οι γενικές αρχές για τη βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού διατυπώθηκαν με τη μορφή Χάρτας στο Παγκόσμιο Συνέδριο στο Λανθαρόττε των Κανάριων Νήσων, το 1995. Συγκεκριμένα, η Χάρτα αναφέρει τα ακόλουθα:

«Αναγνωρίζοντας ότι ο τουρισμός είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο που επηρεάζει τις υψηλότερες και βαθύτερες επιθυμίες όλων των ανθρώπων ενώ ταυτόχρονα αποτελεί σημαντικό στοιχείο στην κοινωνικοοικονομική και πολιτική ανάπτυξη σε πολλές χώρες και ότι συμβάλλει θετικά σε αυτήν αλλά συγχρόνως μπορεί να συμβάλλει στην υποβάθμιση του" περιβάλλοντος και στην απώλεια της τοπικής ταυτότητας, επιβάλλεται μία ολοκληρωμένη προσέγγιση για τον τρόπο με τον οποίο θα αναπτυχθεί. Βασικές αρχές και στόχοι για μία προσέγγιση στον τουρισμό από τη σκοπιά της βιώσιμης ανάπτυξης είναι:

- Βιωσιμότητα στην τουριστική ανάπτυξη σημαίνει ότι θα πρέπει να είναι φιλική προς το περιβάλλον στο παρόν και στο μέλλον, καθώς και οικονομικά βιώσιμη και κοινωνικά δίκαιη για τις τοπικές κοινωνίες.

- Ο τουρισμός θα πρέπει να εναρμονίζεται με το φυσικό, πολιτισμικό και ανθρωπινό περιβάλλον.
- Ο τουρισμός θα πρέπει να μεριμνά για τις επιπτώσεις του στην πολιτισμική κληρονομιά και την παράδοση της τοπικής κοινωνίας.
- Μία ενεργός συμμετοχή του τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη προϋποθέτει κοινές δράσεις και συμμετοχή σε αυτές όλων των φορέων του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και αποτελεσματικούς μηχανισμούς συντονισμού σε όλα τα επίπεδα (τοπικό, περιφερειακό, εθνικό, διεθνές).
- Η προστασία και η ανάδειξη του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος απαιτεί συνεργασία για πολιτισμικές, τεχνολογικές και επαγγελματικές οργανωτικές καινοτομίες ιδίως στην ανάπτυξη εργαλείων ολοκληρωμένου σχεδιασμού και διαχείρισης της τουριστικής ανάπτυξης.
- Πρωτεύοντες στόχοι στην τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να είναι η διατήρηση του τουριστικού προορισμού και η ικανότητα εξυπηρέτησης των τουριστών στο πλαίσιο μίας στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- Ο τουρισμός θα πρέπει να βασίζεται στη διεύρυνση των ευκαιριών για τις τοπικές κοινωνίες συμβάλλοντας στο μέγιστο στην τοπική οικονομία.
- Ο τουρισμός θα πρέπει να συμβάλλει αποτελεσματικά στη βελτίωση της ποιότητας ζωής όλων και στον κοινωνικό και πολιτισμικό εμπλουτισμό του κάθε τόπου προορισμού.
- Η κεντρική διοίκηση και συναφείς φορείς με τη συμμετοχή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων θα πρέπει να αναλάβουν δράσεις που να συμβάλλουν στον ολοκληρωμένο σχεδιασμό της τουριστικής ανάπτυξης.
- Προτεραιότητα θα πρέπει να δίνεται στις δράσεις που συμβάλλουν στην προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και στους μηχανισμούς ενσωμάτωσης του περιβαλλοντικού κόστους στις επενδύσεις και παρεμβάσεις για τον τουρισμό.
- Οι περιβαλλοντικά και πολιτισμικά ευαίσθητες περιοχές θα πρέπει να τυγχάνουν ιδιαίτερης φροντίδας.

- Στην αναζήτηση εναλλακτικών μορφών τουρισμού προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί σε εκείνες τις μορφές που συνεισφέρουν στην προοπτική βιώσιμης ανάπτυξης με σεβασμό στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον.
- Ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στη διάδοση και ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων για δράσεις και τεχνολογίες που ενσωματώνουν τον τουρισμό στη στρατηγική της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Η πολιτική της βιώσιμης ανάπτυξης στον τουρισμό απαιτεί και την υποστήριξη και προώθηση περιβαλλοντικά φιλικών συστημάτων διαχείρισης του τουρισμού.
- Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στο ρόλο και τις επιπτώσεις στο περιβάλλον από τις μεταφορές, στην αξιοποίηση των εναλλακτικών μορφών ενέργειας και στη διαχείριση των αποβλήτων.
- Η υιοθέτηση και η εφαρμογή περιβαλλοντικά φιλικής δεοντολογίας είναι σημαντική για όλους τους δραστηριοποιούνται στον τουρισμό.
- Η ευαισθητοποίηση όλων είναι σημαντική για την εφαρμογή των παραπάνω αρχών (Κοκκώσης και Τσάρτας www.world-tourismn.Org).
- Το Παγκόσμιο Συμβούλιο για τα Ταξίδια και τον Τουρισμό (World Travel and Tourism Council) το 1995, λαμβάνοντας υπόψη τη Διάσκεψη του Ρίο, πρότεινε τις ακόλουθες αρχές που θα πρέπει να διέπουν τη σχέση της βιώσιμης ανάπτυξης με τον τουρισμό:
- Τα ταξίδια και ο τουρισμός θα πρέπει να βοηθούν τους ανθρώπους να απολαμβάνουν μία υγιή και παραγωγική ζωή σε αρμονία με τη φύση.
- Τα ταξίδια και ο τουρισμός θα πρέπει να συμβάλλουν στην προστασία, στη διατήρηση και στην αποκατάσταση των οικοσυστημάτων.
- Τα ταξίδια και ο τουρισμός θα πρέπει να βασίζονται στα βιώσιμα πρότυπα παραγωγής και κατανάλωσης.
- Οι χώρες θα πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους για τη δημιουργία ενός ανοικτού οικονομικού συστήματος, μέσα στο οποίο το παγκόσμιο εμπόριο, τα ταξίδια και ο τουρισμός θα μπορούν να εφαρμόζουν της αρχές της αειφορίας.

- Τα ταξίδια, ο τουρισμός, η ειρήνη, η ανάπτυξη και η περιβαλλοντική προστασία αλληλεξαρτώνται.
- Ο «προστατευτισμός» στο εμπόριο των ταξιδιών και των τουριστικών υπηρεσιών θα πρέπει να λάβει τέλος ή να αλλάξει ριζικά.
- Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος θα πρέπει να αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της τουριστικής ανάπτυξης.
- Τα θέματα τουριστικής ανάπτυξης θα πρέπει να τα διαχειρίζονται ευαισθητοποιημένοι πολίτες, οι οποίοι, θα συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε τοπικό επίπεδο.
- Οι χώρες θα πρέπει να ενημερώνουν η μία την άλλη σε περίπτωση καταστροφής του φυσικού περιβάλλοντος λόγω της τουριστικής ανάπτυξης.
- Τα ταξίδια και ο τουρισμός θα πρέπει να δημιουργούν ευκαιρίες απασχόλησης στις γυναίκες και στον τοπικό πληθυσμό.
- Η τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να αναγνωρίζει και να υπερασπίζεται την ταυτότητα, τον πολιτισμό και τα ενδιαφέροντα των κατοίκων.
- Τα ταξίδια και ο τουρισμός θα πρέπει σέβονται την παγκόσμια νομοθεσία που αφορά στην προστασία του περιβάλλοντος (Cooper et al, 1998" Welford et al, 1999).

Ο Cooper και οι συνεργάτες του (1998), καταλήγουν ότι, σύμφωνα με τις παραπάνω αρχές, η φέρουσα τοπική ικανότητα και η μακρόπνοη τουριστική στρατηγική-σχεδιασμός αποτελούν το κλειδί για τη βιώσιμη ανάπτυξη του τουρισμού.

Στην αναζήτηση μιας στρατηγικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιώσιμη ανάπτυξη ο τουρισμός κατέχει ιδιαίτερη θέση. Στο 5^ο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τίτλο «Προς την Αειφορία» - αναγνωρίζονται πέντε τομείς με προτεραιότητα για παρέμβαση: η βιομηχανία, η ενέργεια, οι μεταφορές, η γεωργία και ο τουρισμός. Η κοινοτική προσέγγιση θεωρείται ότι μπορεί να συμβάλει στην αποτελεσματική επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν ή προκαλούν αυτοί οι τομείς, οι οποίοι έχουν επιλεγεί εξαιτίας των σημαντικών επιπτώσεων τους στο περιβάλλον και λόγω του ρόλου τους στην επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Για τον τουρισμό

αναγνωρίζονται τρεις βασικές κατευθύνσεις δράσης που περιλαμβάνουν τη διαφοροποίηση των τουριστικών δραστηριοτήτων, τη βελτίωση της ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών και την αλλαγή της τουριστικής συμπεριφοράς. Επιπλέον, η Ε.Ε. αντιμετωπίζει τον τουρισμό ως μία σημαντική δραστηριότητα που επηρεάζει πολλές περιοχές ως προς τους βιότοπους, τους φυσικούς πόρους και τις υποδομές (Κοκκώσης, 1995' Diamantis, 2000' Κοκκώσης και Τσάρτας, 2001).

Το Άτυπο Συμβούλιο των Υπουργών Περιβάλλοντος, που πραγματοποιήθηκε στη Σαντορίνη στις 13-15 Μαΐου 1994, επικεντρώθηκε στο θέμα «Τουρισμός και Περιβάλλον». Αναγνωρίζοντας την αλληλεπίδραση του τουρισμού και της ποιότητας του περιβάλλοντος, διαπιστώθηκε ότι πιέσεις από την τουριστική ανάπτυξη δέχονται οι παράκτιες, οι ορεινές και οι αστικές περιοχές της Ε.Ε. Η υποβάθμιση της ποιότητας του περιβάλλοντος, η καταστροφή των οικοσυστημάτων και η απώλεια της ιστορικής αξίας των περιοχών που προσελκύουν μεγάλο αριθμό τουριστών αποτελούν χαρακτηριστικά προβλήματα που επιφέρει η τουριστική ανάπτυξη.

Κρίθηκε αναγκαία η συμπλήρωση των διεθνών στρατηγικών με δράσεις που να αφορούν αποκλειστικά τις χώρες-μέλη της Ε.Ε. γιατί:

Η Ευρώπη, λόγω των πλούσιων φυσικών και πολιτισμικών της πόρων, έχει ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα στην παγκόσμια τουριστική αγορά.

Η πολιτική της Ε.Ε. (όπως η άρση των εμποδίων για τη διακίνηση ανθρώπων και αγαθών) εύλογα επιφέρει σημαντικές πιέσεις στις τουριστικές περιοχές .

Η αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων που οφείλονται στον τουρισμό, σύμφωνα με το Άτυπο Συμβούλιο των Υπουργών Περιβάλλοντος, θα πρέπει να βασίζεται:

- Στη συνειδητοποίηση ότι η προστασία του περιβάλλοντος αποτελεί προϋπόθεση για την ανάπτυξη και διατήρηση της τουριστικής δραστηριότητας, μέσα σε ένα ευρύτερο πλαίσιο στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- Στην αναγνώριση δράσης που θα πρέπει να αναλάβουν όλοι όσοι εμπλέκονται στον τουρισμό μέσα στο πνεύμα της κοινής ευθύνης (Κοκκώσης, 1995).

Οι δράσεις που έχει αναπτύξει πρόσφατα ο Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμός (Ε.Ο.Τ.) για τη βιώσιμη ανάπτυξη στον τουρισμό είναι οι παρακάτω:

1. Μελέτη «ήπιας και οικολογικής τουριστικής ανάπτυξης της Πίνδου» (1998-1999).
2. Ενίσχυση έργων υποδομής ήπιων μορφών τουρισμού και οικοτουρισμού στο Εθνικό Πρόγραμμα «Τουρισμός» του Β' Κ.Π.Σ. (1995-2001).
3. Μελέτη «Σχεδιασμός δράσεων πιλοτικού χαρακτήρα για την προώθηση του οικοτουρισμού» (2000).
4. Έκδοση και διάθεση της μελέτης οικοτουρισμού (2001).
5. Διοργάνωση διεθνούς συνεδρίου για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού (Θεσσαλονίκη, Νοέμβριος 2001) - έκδοση πρακτικών.
6. Έκθεση "Filoxenia 2001" στη Θεσσαλονίκη αφιερωμένη στον οικοτουρισμό.
7. Συμμετοχή στο Διεθνές Έτος Οικοτουρισμού (2002) και χρηματοδότηση δράσεων διαφόρων φορέων για την προβολή του οικοτουρισμού.
8. Πιλοτικές δράσεις εναλλακτικού τουρισμού και οικοτουρισμού ενταγμένες στο Γ' Κ.Π.Σ. (2000-2006).
9. Συμμετοχή στο πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημαίες» για τη βράβευση καθαρών ακτών.
10. Μελέτες τουριστικής ανάπτυξης των 13 Περιφερειών τη χώρας, λαμβάνοντας υπόψη τη φέρουσα ικανότητα περιοχών και ανάδειξη των δυνατοτήτων ανάπτυξης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (2002) (Χατζηδάκης, 2002).

Στην Ελλάδα, επίσης έχει εκπονηθεί «Πρόγραμμα για την Αειφόρο Ανάπτυξη των Ελληνικών Ακτών και Νησιών», που παρέχει γενικές και ειδικές αρχές για τη διαχείριση των περιοχών αυτών, κατευθύνσεις για την οριοθέτηση της παράκτιας ζώνης, τομεακές κατευθύνσεις στο πλαίσιο της οργανωμένης διαχείρισης και ειδικές προτάσεις. Ο στόχος του Προγράμματος-Στρατηγικής είναι η αρμονική ένταξη των τουριστικών δραστηριοτήτων στο φυσικό περιβάλλον μέσω της αποφυγής και της αποτελεσματικής διαχείρισης των περιβαλλοντικών πιέσεων

που δημιουργούν. Η επίτευξη του στόχου αυτού θα πραγματοποιεί με τις ακόλουθες δράσεις:

- «Αποτελεσματική διαχείριση του μαζικού τουρισμού, με έμφαση σε προγράμματα περιβαλλοντικής διαχείρισης που θα αποσκοπούν στη μείωση των πιέσεων στους τοπικούς φυσικούς πόρους, όπως πόσιμο νερό, μέσω της υιοθέτησης μέτρων για την εξοικονόμηση και ανακύκλωση του νερού και στην ενέργεια, μέσω της εξοικονόμησης και της προώθησης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Κατά προτεραιότητα επίσης να αντιμετωπιστεί το θέμα της διαχείρισης των απορριμμάτων.
- Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος, με έμφαση στην ανάπτυξη του οικοτουρισμού που προβάλλει ως βασική αξία το σεβασμό και όχι απλά την εκμετάλλευση του φυσικού περιβάλλοντος. Επίσης, ο αγροτουρισμός και ο συνεδριακός τουρισμός αποτελούν περισσότερο ήπιες τουριστικές δραστηριότητες που δίνουν τη δυνατότητα διεύρυνσης της τουριστικής περιόδου.
- Ανάπτυξη τουριστικών υποδομών, με στόχο την προσέλκυση και καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών και γνώμονα τη συμβατότητα τους με το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον. Προϋπόθεση η ενεργός συμμετοχή και διαβούλευση με τους τοπικούς φορείς.» (www.ekpaa.gr).

Η αναζήτηση και κατ' επέκταση η εφαρμογή μιας πολιτικής βιώσιμης ανάπτυξης για τον τουρισμό δεν απευθύνεται αποκλειστικά και μόνο στο δημόσιο τομέα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον και ευθύνη θα πρέπει να επιδείξουν οι κάτοικοι, οι επισκέπτες, οι τοπικές τουριστικές επιχειρήσεις, οι τουριστικοί πράκτορες και επιχειρηματίες, κ.ά. Η άσκηση της στρατηγικής της βιωσιμότητας στον τουριστικό τομέα είναι *condition sine qua non* να συμπληρώνεται με γενικότερες δράσεις στο πνεύμα της αειφορίας, με στόχο την αλλαγή στις αντιλήψεις και στη συμπεριφορά των καταναλωτών, καθώς και στις πρακτικές άσκησης της αναπτυξιακής και περιβαλλοντικής πολιτικής (Κοκκώσης, 1995).

5.2 Ο τουρισμός ως παράγοντας της βιώσιμης τοπικής ανάπτυξης

Οι βασικές συνθήκες-προϋποθέσεις για την επιτυχημένη τοπική τουριστική ανάπτυξη είναι:

i) Η ελκυστικότητα ενός τόπου. Οι δέκα κύριοι παράγοντες που καθιστούν

ελκυστική μία περιοχή είναι το φυσικό περιβάλλον, η ιστορικότητα και οι φημισμένες προσωπικότητες της, τα εμπορικά κέντρα, οι πολιτιστικές εκδηλώσεις, η ψυχαγωγία, τα αθλητικά κέντρα, τα διεθνή φεστιβάλ, η αρχιτεκτονική κληρονομιά και τα μνημεία, τα μουσεία και τα λοιπά ελκτικά στοιχεία.

ii) Η ικανότητα προσφοράς ποικίλων τουριστικών προϊόντων με εύκολη πρόσβαση και υψηλή ανταγωνιστικότητα, καθώς και

iii) Η εξασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης σε τοπικό και εθνικό επίπεδο, η οποία επιτυγχάνεται με τη βελτίωση του επιπέδου ζωής στους τόπους υποδοχής, την παροχή υψηλού επιπέδου εξυπηρέτησης στους επισκέπτες και τη διατήρηση της ποιότητας του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος. Η διατήρηση αυτή εξαρτάται από τη συμπεριφορά τόσο των κατοίκων, όσο και των τουριστών (Μεταξάς, 2003). Για να είναι ανταγωνιστικός ένας τουριστικός προορισμός, θα πρέπει να είναι βιώσιμος, όχι μόνο οικονομικά, αλλά και οικολογικά, κοινωνικά, πολιτιστικά και πολιτικά (Couch and Ritchie, 1999). Με άλλα λόγια, ο τουρισμός, που σέβεται και υπηρετεί τη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη, διαχειρίζεται όλους τους πόρους με σκοπό την ικανοποίηση των οικονομικών, κοινωνικών και αισθητικών αναγκών, την προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς, τη διασφάλιση της οικολογικής ισορροπίας και την υποστήριξη των συστημάτων ζωής (Lordkipanidze et al, 2005). Κάτω από αυτό το πρίσμα, ο τουρισμός αποτελεί μοχλό επίτευξης της τοπικής βιωσιμότητας. Η συμβολή του επικεντρώνεται στα ακόλουθα σημεία:

- Ο τουρισμός παρέχει τη δυνατότητα: α) διατήρησης των τοπικών θέσεων εργασίας (Godfrey, 1998) β) δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας (Τσάρτας, 1989' Prentice, 1993' Parlett et al, 1995' Pitchford, 1995' Fleischer and Pizam, 1997 Hunter, 1997 Lindeberg και Johnson, 1997 Godfrey, 1998' Ryan and Montgomery, 1998' Smith and Krannich, 1998' Light and Dumbraveanu, 1999' Βαρβαρέσκος, 2000' Δέφνερ, 2000' Nepal, 2000' Walpone and

Goodwin, 2000' Wunder, 2000' Batastini and Eaton, 2002' Gursoy et al, 2002' Lickorish and Jenkins, 2002' Ανδριώτης, 2003' Holden, 2003' Hall, 2004' Patterson et al, 2004' Lim και McAleer, 2005' Lordkipanidze et al, 2005' Shaalam, 2005), γ) εύρεσης συμπληρωματικής απασχόλησης στον τοπικό πληθυσμό (Arahi, 1998). Νέοι επαγγελματικοί ορίζοντες ανοίγονται για τον τοπικό πληθυσμό (Tesone, 2004), με αποτέλεσμα την αντιμετώπιση του προβλήματος της ανεργίας ακόμη και των ατόμων με λιγοστά ή καθόλου προσόντα (Budeanu, 2005' Liu and Wall, 2005). Εκτιμάται δε ότι σε παγκόσμια κλίμακα, ένας στους εννέα εργαζόμενους απασχολείται στον τουριστικό τομέα (Welford et al, 1999). Ο τουρισμός συνδέεται με τρία είδη εργασίας: την άμεση στις τουριστικές εγκαταστάσεις, την έμμεση στον τομέα της τουριστικής προσφοράς και την πρόσθετη λόγω της κυκλοφορίας του χρήματος από τους ντόπιους υπαλλήλους (Τσάρτας, 1996). Ο τουριστικός τομέας απορροφά εργαζομένους από άλλους τοπικούς τομείς παραγωγής (κυρίως γεωργία και κτηνοτροφία) που παρακαμάζουν (Haralambopoulos and Pizam, 1996' Campbell, 1999).

- Εκτός από τις θέσεις εργασίας που δημιουργούνται στον τουριστικό τομέα, η τουριστική ανάπτυξη ενισχύει την απορρόφηση εργατικού δυναμικού και σε άλλους τομείς, όπως οι κατασκευές, οι μεταφορές, οι επικοινωνίες, οι βιομηχανίες τροφίμων και ποτών, το εμπόριο και ο αγροτικός τομέας (Kousis, (1989), Τσάρτας, (1989), Archer and Fletcher, (1996) Lindeberg and Johnson, (1997) Cooper et al, (1998) Garcia-Falcon and Medina-Munoz, (1999) Cohem, (2001) Lickorish and Jenkins, 2002* Liu and Wall, (2005)). Η ορθολογική διοίκηση των τοπικών ανθρώπινων πόρων μέσω της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης αποτελεί αποτέλεσμα της τουριστικής ανάπτυξης (Jithendran and Baum, 2000).
- Ο τουρισμός διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο στην προώθηση νέων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών και δραστηριοτήτων. Η βιώσιμη τουριστική βιομηχανία ενθαρρύνει τη λειτουργία μικρομεσαίων επιχειρήσεων, που εξυπηρετούν άμεσα και έμμεσα τον τουριστικό τομέα (Kousis, 1989* Heather, 1995* Pitchford, 1995" Hunter, 1997'

Lindeberg and Johnson, 1997* Cooper et al, 1998" Hall, 1998" Brunt and Courtney, 1999" Nepal, 2000" Arahi, 2001" Sheldon και Abenoja, 2001" Lickorish και Jenkins, 2002" Patterson, κ.ά, 2004" Lim and McAleer, 2005" Liu and Wall, 2005* Lordkipanidze et al, 2005), με στόχο την προστασία της πολιτισμικής και περιβαλλοντικής ταυτότητας της τουριστικής περιοχής (Sasidharan et al, 2002).

- Ο τουρισμός αποτελεί εργαλείο οικονομικής ανάπτυξης (Garcia-Falcon and Medina-Munoz, 1999" Nepal, 2000" Walpone and Goodwin, 2000" Wunder, 2000" Batastini and Eaton, 2002' Gursoy et al, 2002' Hall, 2004) και αναδιάρθρωσης (Prentice, 1993" Cohem, 2001), καθώς και μέσο υιοθέτησης αλλαγών για την ανάπτυξη μίας υγιούς οικονομίας (Lindeberg and Johnson, 1997). Οι δαπάνες των τουριστών, ημεδαπών και αλλοδαπών, συμβάλλουν στη βελτίωση της τοπικής οικονομικής κατάστασης (Prentice, 1993' Garcia-Falcon and Medina-Munoz, 1999' Light and Dumbraveanu, 1999' Δέφνερ, 2000' Miller, 2001), καθώς και στην αύξηση των συναλλαγματικών εισπράξεων και του τοπικού και του οικογενειακού εισοδήματος (Ioannides, 1995" Fleischer and Pizam, 1997* Godfrey, 1998* Garcia-Falcon and Medina-Munoz, 1999' Light and Dumbraveanu, 1999' Βαρβαρέσκος, 2000' Arahi, 2001' Hall, 2004' Budeanu, 2005* Meheux and Parker, 2005).
- Ο τουριστικός τομέας εμπλουτίζει την τοπική αγορά με ποικιλία και πληθώρα αγαθών, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των τουριστών και των κατοίκων (Campbell, 1999 Nepal, 2000 Gursoy et al, 2002 Lickorish and Jenkins, 2002' Lim and McAleer, 2005' Lordkipanidze et al, 2005). Οι τελευταίοι, λόγω της αύξησης του εισοδήματος τους που οφείλεται στον τουρισμό, έχουν τη δυνατότητα να ικανοποιήσουν σε μεγάλο βαθμό τις ανάγκες τους (Parlett, Fletcher and Cooper, 1995' Lickorish and Jenkins, 2002 Patterson et al, 2004).
- Η τουριστική ανάπτυξη επιβάλλει την παραγωγή βιολογικών (Kernel, 2005) και των ιδιαίτερων τοπικών προϊόντων, τα οποία ελκύουν τους επισκέπτες. Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται η βιωσιμότητα του τοπικού αγροτικού τομέα, καθώς και η μείωση της οικονομικής

απώλειας από τη μεταφορά των αγαθών σε άλλες περιοχές προς κατανάλωση (Hall, 1998' Welford et al, 1999' Wunder, 2000' Lickorish and Jenkins, 2002' Patterson et al, 2004' Fleischer and Tchetchik, 2005).

- τουρισμός παίζει καθοριστικό ρόλο στην κατασκευή και την υποστήριξη συνεδριακών και εκθεσιακών κέντρων, μουσείων, αθλητικών κέντρων και χώρων τέχνης. Ενθαρρύνει τη διοργάνωση εκδηλώσεων και ειδικών γεγονότων (Pitchford, 1995' Δέφνερ, 2000' Budeami, 2005). Για παράδειγμα, θετικές κρίθηκαν οι επιπτώσεις των Χειμερινών Ολυμπιακών Αγώνων στον Καναδά το 1988 και ο ορισμός της Γλασκόβης ως Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης το 1990 (Δέφνερ, 2000).
- Ο τουρισμός είναι ιδιαίτερα ευεργετικός και ωφέλιμος στις περιπτώσεις των αναπτυσσόμενων χωρών (Tosum, 1998' Campbell, 1999' Welford et al, 1999' Walpone and Goodwin, 2000' Holden, 2003' Hall, 2004' Liu and Wall, 2005' Meheux and Parker, 2005' Shaalam, 2005), των μικρών και απομονωμένων αγροτικών και νησιωτικών περιοχών και γενικά όπου οι οικονομικές δραστηριότητες των κατοίκων είναι περιορισμένες, η απειλή της ερήμωσης είναι φανερή (Loukissas, 1982' Heather, 1995' Pitchford, 1995' Hall, 1998 and 2004' Light and Dumbraveanu, 1999' Busby and Rendle, 2000' Δέφνερ, 2000' Arahi, 2001' Cohem, 2001' Holden, 2003' Frochot, 2005" Kernel, 2005' Lordkipanidze et al, 2005' Meheux and Parker, 2005) και η αγροτική οικονομία φθίνει (Fleischer and Pizam, 1997' Campbell, 1999). Η Agenda 21 για τα Ταξίδια και τον Τουρισμό τονίζει ότι ο τουρισμός αποτελεί εναλλακτική επιλογή ανάπτυξης του αγροτικού χώρου (Lordkipanidze et al, 2005).
- Ο τουρισμός επιδρά στο μέγεθος του πληθυσμού της τουριστικής περιοχής λόγω της αύξησης των ευκαιριών απασχόλησης. Η προσέλκυση νέων απασχολούμενων και κατοίκων είναι σύνηθες αποτέλεσμα της τουριστικής ανάπτυξης. Ο τουρισμός καταφέρνει να συγκρατήσει τον τοπικό πληθυσμό και κυρίως τους νέους που είναι άνεργοι ή βρίσκονται υπό την απειλή της ανεργίας (Heather, 1995' Pitchford, 1995" Archer and Fletcher, 1996' Haralambopoulos and

Pizam, 1996' Cooper et al, 1998' Hall, 1998' Brunt and Courtney, 1999' Βαρβαρέσκος, 2000' Δέφνερ, 2000' Shaalam, 2005).

- Η παροχή νέων υποδομών, ικανών να εξυπηρετήσουν τους κατοίκους και τους επισκέπτες, παρατηρείται σε τουριστικές περιοχές. Οι υποδομές αφορούν κυρίως τις μεταφορές, το τηλεφωνικό και ηλεκτρικό δίκτυο, τα συστήματα διαχείρισης απορριμμάτων, αποχέτευσης και παροχής νερού, το βιολογικό καθαρισμό, κ.ά (Κατοχιανού, 1995* Cooper et al, 1998' Δέφνερ, 2000- Nepal, 2000" Briassoulis, 2002* Lickorish and Jenkins,' 2002' Daniels and Norman, 2003" Gunce, 2003" Hall, 2004* Shaalam, 2005). Ο τουρισμός τελικά, συνεισφέρει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής και του περιβάλλοντος με έργα υποδομής, που δεν θα κατασκευάζονταν ή θα καθυστέρουσαν να κατασκευαστούν ελλείψει της τουριστικής ανάπτυξης (Κοκκώσης, 1995* Ryan and Montgomery, 1998* Smith and Krannich, 1998* Brunt and Courtney, 1999* Nepal, 2000* Sheldon and Abenoja, 2001* Lickorish and Jenkins, 2002* Ryan, 2002* Tesone, 2004* Shaalam, 2005).
- Ο τουρισμός, επίσης, ενθαρρύνει την υιοθέτηση «καθαρών» τεχνολογιών. Οι καθαρές τεχνολογίες επιτρέπουν την παραγωγή αγαθών μέσω της μείωσης του όγκου των απορριμμάτων, της επανάχρησης των πρώτων υλών, της ανακύκλωσης και της κομποστοποίησης. Με αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνεται η μείωση του κόστους παραγωγής, η εξασφάλιση των πόρων, η αύξηση του εισοδήματος, η βελτίωση της ποιότητας ζωής, η προστασία του περιβάλλοντος και η διατήρηση της αισθητικής της περιοχής (Hunter, 1997* Yaw, 2005). Τέτοιου είδους τεχνολογίες αφορούν στην αποτελεσματική χρήση της ενέργειας, στην αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, στην ανακύκλωση και στην εξοικονόμηση νερού, κ.ά. (Welford et al, 1999" Nepal, 2000* Halme, 2001* Kernel, 2005* Trung and Kumar, 2005* Yaw, 2005).
- Η τουριστική ανάπτυξη συμβάλλει στην προστασία και αναβάθμιση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων μίας περιοχής, είτε άμεσα με έργα και πολιτικές ανάδειξης των τοπικών πόρων και εφαρμογή πρόσθετων μέτρων περιβαλλοντικής διαχείρισης, είτε έμμεσα, όπως

για παράδειγμα με ιδιωτικές πρωτοβουλίες αναστήλωσης ή συντήρηση παραδοσιακών κατοικιών (Κοκκώσης, 1995" Hunter, 1997" Hall, 1998* Δέφνερ, 2000' Nepal, 2000* Batastini and Eaton, 2002* Lickorish and Jenkins, 2002* Hall, 2004* Tesone, 2004" Kernel, 2005). Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί το Εκουαδόρ, όπου εφαρμόστηκαν μέτρα απαγόρευσης του κυνηγιού στις τουριστικές περιοχές που βρίσκονται κοντά στον Αμαζόνιο (Wunder, 2000). Ο τουρισμός παράλληλα, επιβάλλει την υιοθέτηση πρόσθετων μέτρων προστασίας του οικοσυστήματος (Solomon et al, 2004), καθώς και περιβαλλοντικής διαχείρισης του νερού, των απορριμμάτων και της ενέργειας στα τουριστικά καταλύματα (Δέφνερ, 2000* Trung and Kumar, 2005).

- Οι μεταβολές στην αστική διάρθρωση με την κατασκευή πεζόδρομων και ποδηλατοδρόμων και η βελτίωση των δημόσιων μέσων μεταφοράς συμβάλλουν στη δημιουργία βιώσιμων πόλεων, όπου η χρήση του αυτοκινήτου περιορίζεται αισθητά (Welford et al, 1999' Δέφνερ, 2000) και ενθαρρύνεται η μετακίνηση με τα «πράσινα» μέσα μεταφοράς, όπως ποδήλατο και τραμ (Kernel, 2005).
- Ο τουρισμός ενθαρρύνει την αποκατάσταση και επανάχρηση εγκαταλελειμμένων κτιρίων, προκειμένου να μετατραπούν σε ξεχωριστούς χώρους σίτισης και φιλοξενίας των τουριστών. Παλιά σχολεία, εργαστήρια, σπίτια και πανδοχεία μετατρέπονται σε τουριστικές μονάδες υψηλής ποιότητας (Johnson et al, 1999' Hall, 1998" Δέφνερ, 2000' Lickorish and Jenkins, 2002).
- Ο τουρισμός συνεισφέρει σημαντικά στην πολιτισμική αναγέννηση (Hughes, 1995' Βαρβαρέσκος, 2000' Batastini and Eaton, 2002' Hall, 2004). Ιστορικές τοποθεσίες, αρχαιολογικοί χώροι, θρησκευτικά μνημεία και παραδοσιακοί οικισμοί σώθηκαν χάρη στον τουρισμό (Hall, 1998" Δέφνερ, 2000). Η αναβίωση των τοπικών εθίμων και η ανάδειξη του τοπικού πολιτισμού μέσω της χειροτεχνίας, των λαϊκών φορεσιών, η συνέχιση της τοπικής μουσικής παράδοσης μέσω του τουρισμού προωθούν τη βιώσιμη τοπική ανάπτυξη των τουριστικών περιοχών (Pitchford, 1995' Haralambopoulos and Pizam, 1996"

Hunter, 1997' Campbell, 1999' Batastini and Eaton, 2002' Lickorish and Jenkins, 2002). Η προστασία, για παράδειγμα, των Εθνικών Πάρκων των Η.Π.Α, του Ayers Rock στην Αυστραλία, των Highland Games στη Σκοτία και του πολιτισμικού κέντρου Prambanan Ramayana στη Τζακάρτα της Ινδονησίας οφείλεται στην τουριστική ανάπτυξη (Lickorish and Jenkins, 2002).

- Η βελτίωση της παροχής υπηρεσιών υγείας, αστυνόμευσης, πυρασφάλειας, μεταφορών και επαγγελματικής κατάρτισης συνεπάγεται της τουριστικής ανάπτυξης (Harvey et al, 1995' Haralambopoulos and Pizam, 1996' Jithendran and Baum, 2000' Halme, 2001" Batastini and Eaton, 2002' Briassoulis, 2002" Lickorish and Jenkins, 2002' Burns and Sancho, 2003' Lim and McAleer, 2005). Η εξυπηρέτηση των τουριστών και των κατοίκων αποτελεί στόχο της παροχής υπηρεσιών (Briassoulis, 2002). Με την τουριστική ανάπτυξη άρετε η απομόνωση των περιοχών, καθώς καθίσταται δυνατή η προσβασιμότητα τους με τη βελτίωση των χερσαίων, εναέριων και θαλάσσιων μεταφορών (Cooper et al, 1998).
- Μέσω του τουρισμού, αναβαθμίζεται η θέση και ο ρόλος των γυναικών στην οικογένεια και την τοπική κοινωνία γενικότερα. Κερδίζει το μισθό της, χωρίς να ζει πλέον στη σκιά του συζύγου, του πατέρα ή του αδελφού (Kousis, 1989 Haralambopoulos and Pizam, 1996' Brunt and Courtney, 1999' Kloeze, 2000' Walpone and Goodwin, 2000' Miller, 2001' Miles, 2002· Hall, 2004' Lim and McAleer, 2005). Αποκτά επαγγελματική ταυτότητα και απολαμβάνει την οικονομική ανεξαρτησία της εργαζόμενης γυναίκας (Ιακωβίδου, 1992* Leontidou, 1994' Iakovidou and Turner, 1995" Μίχου, 2002). Αξιοποιεί τα χρήματα της για την εκπαίδευση, την υγεία, την ψυχαγωγία, τα προσωπικά της έξοδα και για την απόκτηση ιδιόκτητου μέσου μεταφοράς. (Verbole, 1997). Πίσω από την οικονομική δραστηριότητα των γυναικών κρύβεται η σημαντική τους επιρροή στη βελτίωση της ποιότητας ζωής της οικογένειας και του επιπέδου εκπαίδευσης των παιδιών τους (Kloeze, 2000).
- Οι ήπιες μορφές τουρισμού και δη ο αγροτουρισμός ενθαρρύνει την ίδρυση γυναικείων συνεταιρισμών, οι οποίοι απλώνονται γεωγραφικά

σε όλη τη χώρα (Αποστολόπουλος και Νταντάμη, 2003" (<http://www.Dasezesgriennale.gr>) και αποτελούν ελληνική ιδιαιτερότητα και ιδιοτυπία (Iakovidou, 1995). Γυναικείους αγροτουριστικούς συνεταιρισμούς συναντά κανείς στο New Mexico State των Η.Π.Α. (Cai, 2002), στην Κορέα (Cheong, 2003) και στο Ισραήλ (Fleischer and Pizam, 1997). Πρόσφατα λειτούργησε γυναικείος συνεταιρισμός μεταξύ των γυναικών της Δημοκρατίας της Τσεχίας, της Ρουμανίας, της Ουκρανίας, της Πολωνίας' και της Σλοβακίας με σκοπό την αγροτουριστική εκμετάλλευση των Καρπάθιων Όρων (Turnock, 2002).

- Ο τουρισμός προσφέρει πολλές ευκαιρίες, νέες εμπειρίες και χώρους ψυχαγωγίας και άθλησης στους κατοίκους και τους επισκέπτες (Johnson et al, 1994' Harvey et al, 1995' Haralambopoulos and Pizam, 1996' Ryan and Montgomery, 1998' Gursoy et al, 2002" Lickorish and Jenkins, 2002" Ryan, 2002" Daniels and Norman, 2003" Kernel, 2005). Ο τουριστικός τομέας, για παράδειγμα, ενθαρρύνει τη λειτουργία χώρων ψυχαγωγίας και θεματικών πάρκων με ιστορικό, τεχνολογικό και ψυχαγωγικό χαρακτήρα. Πολλά πάρκα έχουν ως στόχο την προβολή των ιδιαίτερων τοπικών και εθνικών πολιτιστικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών (Τσάρτας, 1996).
- Ο τουρισμός εξασφαλίζει κεφάλαια για νέες επενδύσεις (Ανδριώτης, 2003), προσελκύει ιδιωτικές επενδύσεις και σημαντική κρατική χρηματοδότηση, συμβάλλοντας με αυτό τον τρόπο στη γενικότερη τοπική ανάπτυξη (Prentice, 1993* Johnson et al, 1994" Harvey et al, 1995" Κατοχιανού, 1995" Tosum, 1998" Lawson et al, 1998" Brunt και Courtney, 1999" Wade et al, 2001" Burns and Sancho, 2003" Patterson et al, 2004).

Σε αναπτυσσόμενα κράτη, η ανάπτυξη του τουρισμού συνοδεύεται από προγράμματα βοήθειας από την αλλοδαπή (Wade et al, 2001).

Ο τουρισμός, για πολλές χώρες και ιδιαίτερα για τις αναπτυσσόμενες, θεωρείται πανάκεια για την αντιμετώπιση των κοινωνικών και οικονομικών τους προβλημάτων. Ωστόσο, όταν υπερβαίνει τα όρια της περιοχής και αναπτύσσεται χωρίς αυστηρό έλεγχο και σχεδιασμό, αποβαίνει επιβλαβής και επιζήμιος για την τοπική κοινωνία από κοινωνικής, οικονομικής, περιβαλλοντικής και πολιτισμικής

άποψης (Garcia-Falcon and Medina-Munoz, 1999' Welford et al, 1999). Ο μαζικός, ανεξέλεγκτος και μεγάλης κλίμακας τουρισμός συνοδεύεται από πλήθος αρνητικών επιπτώσεων στην τοπική κοινωνία (Tosum, 1998):

- Η παραμέληση του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα παραγωγής για χάρη του προσοδοφόρου τουρισμού (Δέφνερ, 2000). Σε πολλές τουριστικές περιοχές, ο τουρισμός έχει αντικαταστήσει τον αγροτικό τομέα, με συνέπεια την εγκατάλειψη των αγροτικών περιοχών και τη μετανάστευση των κατοίκων τους στα τουριστικά κέντρα (Haralambopoulos and Pizam, 1996).
- Η αλλαγή στις αξίες και τις συμπεριφορές, κυρίως της νέας γενιάς που υιοθετεί το πρότυπο ζωής των δυτικών τουριστών (Δέφνερ, 2000). Η απώλεια ή η αλλοίωση των τοπικών παραδοσιακών αξιών είναι αποτέλεσμα του τουρισμού (Haralambopoulos and Pizam, 1996' Tosum, 1998).
- Η εμπορευματοποίηση του πολιτισμού, δηλαδή η μετατροπή των εθνικών και τοπικών τεχνών, εθίμων και παραδόσεων σε «τουριστικά προϊόντα» (Τσάρτας, 1989' Κοκκώσης, 1995' Tosum, 1998' Βαρβαρέσκος, 2000' Δέφνερ, 2000' Lickorish and Jenkins, 2002). Συνέπεια του τουρισμού είναι η απώλεια της πολιτισμικής φυσιογνωμίας των τουριστικών περιοχών (Manning και Dougherty, 1995' Dahles, 1998' Sasidharan et al, 2002).
- Η αλλαγή χρήσης και κάλυψης της γης λόγω της τουριστικής ανάπτυξης (Haralambopoulos and Pizam, 1996' Garcia-Falcon and Medina-Munoz, 1999' Gossling, 2002' Gunce, 2003) Κατά συνέπεια οι καλλιεργήσιμες εκτάσεις μειώνονται δραματικά (Garcia-Falcon and Medina-Munoz, 1999).
- Η υποβάθμιση των χερσαίων και των υδατίνων, και δη των θαλάσσιων, οικοσυστημάτων (Κοκκώσης, 1995' Tosum, 1998' Δέφνερ, 2000' Batastini and Eaton, 2002' Sasidharan et al, 2002' Holden, 2003' Shaalam, 2005). Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν:

1. Η υπεράντληση έχει πολλαπλές επιπτώσεις, με κυριότερη τη μη-αντιστρέψιμη υφαλμύρωση των υπόγειων υδροφορέων.

2. Η παραγωγή μεγάλων ποσοτήτων στερεών αποβλήτων από την τουριστική βιομηχανία. Οι τοπικές αρχές αδυνατούν συχνά να διαχειριστούν με επιτυχία την παραγωγή αυτή. Η πρόκληση διάβρωσης των παραλίων με τη χρήση ειδικών μηχανημάτων για τον καθαρισμό τους (www.ekpa.gr).
3. Η επέκταση της δομημένης περιοχής, η άναρχη δόμηση, η αλλοίωση της τοπικής αρχιτεκτονικής παράδοσης και η υιοθέτηση νέων αρχιτεκτονικών μορφών (Κοκκώσης, 1995" Garcia-Falcon and Medina-Munoz, 1999" Δέφνερ, 2000" Gossling, 2002· Gunce, 2003).
4. Η υπέρμετρη κατανάλωση ενέργειας (Garcia-Falcon and Medina-Munoz, 1999 Gossling, 2002).
5. Οι αλλαγές στο δομημένο περιβάλλον οδηγούν σε αντιθέσεις στην ποιότητα και στη μορφή των περιοχών κατοικίας και των περιοχών που χρησιμοποιούνται για την εξυπηρέτηση των τουριστών.
6. Η αναστάτωση της κυκλοφορίας των τροχοφόρων και των πεζών και η πρόκληση κυκλοφοριακής συμφόρησης. (Haralambopoulos and Pizam, 1996* Lindeberg and Johnson, 1997 Brunt and Courtney, 1999)
7. Η φθορά και η καταστροφή της φυσικής διάρθρωσης των τοποθεσιών και των κτιρίων.
8. Η υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας της περιοχής με την υπερβολική συρροή τουριστών στις τουριστικά αναπτυγμένες περιοχές (Manning and Dougherty, 1995' Haralambopoulos and Pizam, 1996" Lindeberg and Johnson, 1997).
9. Η πρόκληση διαφόρων ενοχλήσεων, όπως ηχορρύπανση, συνωστισμός και υπερσυγκέντρωση απορριμμάτων (Haralambopoulos and Pizam, 1996' Lindeberg and Johnson, 1997' Lawson et al, 1998' Garcia-Falcon and Medina-Munoz, 1999' Batastini and Eaton, 2002' Gursoy et al, 2002" Gunce, 2003)
10. Η άνηση της εγκληματικότητας, της έκλυσης των ηθών και της διάδοσης των ναρκωτικών ουσιών (Haralambopoulos and

- Pizam, 1996' Lindeberg and Johnson, 1997' Batastini and Eaton, 2002' Gursoy et al, 2002).
11. Η διακύμανση στην απασχόληση σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, λόγω του εποχικού χαρακτήρα του τουρισμού. Το φαινόμενο της εποχικής εργασίας πλήττει κυρίως τους νέους και τις γυναίκες (Haralambopoulos and Pizam, 1996' Diamantis, 2000' Wunder, 2000' Liu and Wall, 2005' Shaalam, 2005).
 12. Η αλλοίωση της αισθητικής του φυσικού και του αστικού τοπίου, λόγω του μεγέθους και της σχετικής κλίμακας των τουριστικών μονάδων και των συναφών έργων υποδομής. Η υπερφόρτωση της αστικής δόμησης, με δρόμους, σιδηροδρομικές γραμμές και χώρων στάθμευσης οχημάτων συμβάλλει στην απώλεια της τοπικής φυσιογνωμίας (Κοκκώσης, 1995' Tosum, 1998* Garcia-Falcon and Medina-Munoz, 1999* Briassoulis, 2002).
 13. Η κατασκευή και η λειτουργία εντατικών εγκαταστάσεων για αναψυχή και αθλητισμό προξενούν σημαντικά προβλήματα στα τοπικά οικοσυστήματα (Κοκκώσης, 1995).
 14. Η αύξηση των εισαγωγών καταναλωτικών αγαθών που καταναλώνουν οι τουρίστες και ζητούν οι ντόπιοι επηρεασμένοι από της καταναλωτικές συνήθειες των επισκεπτών (Τσάρτας, 1989* Archer and Fletcher, 1996).
 15. Η εξειδίκευση των εργαζομένων στον τουρισμό, με συνέπεια την πρόκληση ανεργίας σε περίπτωση μελλοντικής μείωσης της τοπικής τουριστικής ζήτησης (Τσάρτας, 2005).
 16. Η εξάντληση των τοπικών φυσικών πόρων (Sasidharan, κ.ά, 2002), όπως τροπικά δάση και παραλίες (Meheux and Parker, 2005) και σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας (Shaalam, 2005).
 17. Η αύξηση του κόστους ζωής σε τουριστικές περιοχές (Johnson et al, 1994' Harvey, κ.ά., 1995* Gunce, 2003).
 18. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου εκτιμά ότι το 50-70% των εσόδων από τον τουρισμό καταλήγουν σε άτομα και

επιχειρήσεις που εδρεύουν εκτός της περιοχής, ακόμη και στο εξωτερικό. Με αποτέλεσμα, ο τοπικός πληθυσμός να επωφελείται ελάχιστα ή και καθόλου από την τουριστική βιομηχανία (Ioannides, 1995' Budeanu, 2005' Shaalam, 2005). Συμπερασματικά, ο τουριστικός τομέας, που σέβεται την τοπική ταυτότητα και χαρακτήρα και υπηρετεί τις τοπικές ανάγκες, επιθυμίες και προτεραιότητες, αποτελεί την καλύτερη εγγύηση για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη (Sheldon and Abenoja, 2001). Άλλωστε, η επιδείνωση της ποιότητας του τοπικού φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος μπορεί να αποτελέσει αιτία για τη μείωση της ανταγωνιστικότητας ενός τουριστικού θέρετρου στην τουριστική αγορά. Η μείωση της ανταγωνιστικότητας, με τη σειρά της, μπορεί να συμβάλει στην περαιτέρω υποβάθμιση του περιβάλλοντος. Η σχέση τουρισμού, περιβάλλοντος και πολιτισμού είναι αντικείμενο ιδιαίτερου ενδιαφέροντος, τόσο από την πλευρά της πολιτικής ανάπτυξης του τουρισμού, όσο και της αναπτυξιακής πολιτικής γενικότερα. Με την προοπτική αυτή, ο τουρισμός αποτελεί ένα σημαντικό πεδίο εφαρμογής των αρχών της βιώσιμης ανάπτυξης (Κοκκώσης, 1995 Hunter, 1997).

5.3 Εμπειρικές μελέτες για τον τουρισμό

Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, ένας μεγάλος αριθμός αναλύσεων έχει πραγματοποιηθεί για να ερευνηθούν της στάση των κατοίκων σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη και τους παράγοντες που την επηρεάζουν και τη διαμορφώνουν. Η βιβλιογραφική ανασκόπηση εστιάζεται σε εργασίες που έχουν δημοσιευτεί από το 1993 μέχρι σήμερα. Σε θεωρητικό επίπεδο, η «στάση» μπορεί να οριστεί ως «η νοητική κατάσταση των ατόμων αναφορικά με μία αξία» και ως «μία διαρκή προδιάθεση σχετικά με τον ιδιαίτερο προσανατολισμό του περιβάλλοντός τους». Η αντίληψη και τα πιστεύω των ανθρώπων για την πραγματικότητα, οι βαθιές τους αξίες και η προσωπικότητά τους με το πέρασμα του χρόνου δεν διαφοροποιούνται. Σε γενικές γραμμές, η ανθρώπινη στάση δομείται σε τρεις διαστάσεις:

- α) νοητική, η οποία περιλαμβάνει τις αντιλήψεις και τα πιστεύω των ατόμων,
- β) συγκινησιακή, δηλαδή τα αρεστά και μη στοιχεία, σύμφωνα με την αξιολόγηση και την εκτίμησή τους,

γ) συμπεριφοκή, στην οποία υπάγονται οι αντιδράσεις και η εκδήλωση της προαίρεσής τους.

Η στάση των κατοίκων διαμορφώνεται ανάλογα με τα δημογραφικά, κοινωνικά και οικονομικά τους χαρακτηριστικά, καθώς και από τα θετικά και αρνητικά αποτελέσματα του τουρισμού σε τοπικό επίπεδο (Getz, 1994).

Ο Wall (1996) εξέτασε το 1995 τη στάση των ντόπιων κατοίκων οκτώ χωριών στο Μπαλί της Ινδονησίας όσο αφορά τον τουρισμό. Στην έρευνα συγκεντρώθηκαν πληροφορίες από τα στατιστικά στοιχεία που αφορούν την περιοχή, καθώς και μέσω των συνεντεύξεων από τους τοπικούς άρχοντες, τους κατοίκους και τους μαθητές. Οι ενήλικες ρωτήθηκαν για τις αλλαγές που έχουν σημειωθεί στο χωριό τους, την επικοινωνία τους με άλλες περιοχές, τα θέματα που αφορούν το φυσικό περιβάλλον, την εργασία, τη μετανάστευση, την υγεία, την εκπαίδευση και τον τουρισμό. Στους μαθητές ζητήθηκε να αναφέρουν τις φιλοδοξίες των κατοίκων για τη θρησκεία, τις δραστηριότητες, το πολιτισμικό και φυσικό περιβάλλον, τα ταξίδια, τη στάση των κατοίκων όσο αφορά τον τουρισμό, την υγεία και τις συνθήκες υγιεινής .

Οι κάτοικοι των περισσότερων χωριών της έρευνας βλέπουν τουρίστες στην περιοχή τους αρκετά συχνά, αλλά περιορισμένη είναι η επικοινωνία μαζί τους. Το 89% των ντόπιων δεν έχει πουλήσει αγαθά σε τουρίστες και το 91% δεν τους έχει δώσει πληροφορίες. Η πλειοψηφία των ερωτώμενων επιθυμούν την ενίσχυση της επισκεψιμότητας του χωριού τους και το 86% των ενηλίκων του δείγματος πιστεύει ότι ο τουρισμός δεν προκαλεί προβλήματα. Όλοι σχεδόν οι κάτοικοι αντιμετωπίζουν με φιλική διάθεση τον τουρισμό, ως μία ευκαιρία επαγγελματικής αποκατάστασης των παιδιών τους. Αντίθετα, μόλις το 12% των μαθητών ενδιαφέρεται να ασχοληθεί στο μέλλον με τις τουριστικές επιχειρήσεις. Η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής σχετίζεται θετικά με τις μελλοντικές επαγγελματικές επιλογές της νεολαίας και αρνητικά με τις επαγγελματικές φιλοδοξίες των γονιών για τα παιδιά τους. Τα μέλη του 21% των οικογενειών της έρευνας, που εργάζονται στον τουριστικό τομέα, αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τα χωριά τους και να επιστρέφουν σπάνια σε αυτά, στερούμενα τις τοπικές παραδόσεις και γιορτές. Οι εργαζόμενοι στον τουρισμό ενισχύουν οικονομικά τις οικογένειες τους σε ποσοστό που κυμαίνεται από 60% έως 100%. Όσο αυξάνεται η απόσταση του χωριού από την τουριστική περιοχή τόσο πιο ευνοϊκά

διατιθέμενοι είναι οι κάτοικοι απέναντι στον τουρισμό. Η γειτνίαση της περιοχής με τουριστικά θέρετρα προκαλεί έντονη πίεση στο χωριό, όπως αλλαγές στη χρήση και αύξηση της αξίας της γης και υπερκατανάλωση των φυσικών πόρων και του νερού. Οι ντόπιοι σε ανάλογες περιπτώσεις τηρούν κριτική και επιφυλακτική στάση απέναντι στον τουρισμό.

Η ανασκόπηση της βιβλιογραφίας συνεχίζεται με τη μελέτη του Prentice το 1993. Η εργασία αναφέρεται στην κοινοτική διάσταση της τουριστικής ανάπτυξης στη Βόρεια Αγγλία, και συγκεκριμένα στη Βόρεια Pennines. Η παρακμή της τοπικής παραδοσιακής βιομηχανίας επιβάλλει στροφή σε νέες οικονομικές δραστηριότητες μακροπρόθεσμης προοπτικής. Ο τουρισμός αποτελεί εργαλείο επίτευξης της οικονομικής αναδιάρθρωσης της περιοχής, κάτω από την πίεση της μεγέθυνσης της τοπικής ανεργίας. Η συλλογή των δεδομένων της εργασίας πραγματοποιήθηκε σε δύο φάσεις: τον Απρίλιο του 1991 και τον Απρίλιο του 1992. Η Πρώτη φάση επικεντρώθηκε στη γενικότερη οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, ενώ η δεύτερη στην τουριστική ανάπτυξη. Η συνέντευξη ήταν το ερευνητικό εργαλείο και των δύο ερευνών. Το 1991 ερωτήθηκαν 477 κάτοικοι έξι συνοικιών της Pennines και το 1992 702.

Σύμφωνα με την έρευνα του 1991, το 18,1% του δείγματος κατοικούσε σε εργατικές κατοικίες. Για το 1992, το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 16,4%. Το 1991 το 47,7% των ερωτηθέντων ήταν οικονομικά ενεργοί και απασχολούνταν σε μη χειρονακτικές εργασίες έναντι του 46,2% που ίσχυε το 1992. Στην μελέτη του 1991 χρησιμοποιήθηκαν έξι διαφορετικές συνθήκες:

1. τα νεαρά ζευγάρια δεν αντέχουν να αγοράσουν οικία στην περιοχή
2. ο κάτοικοι της περιοχής είναι φορείς νέων δεξιοτήτων
3. σημαντικό στοιχείο για την οικονομική ανάπτυξη της Pennines είναι η συνεχιζόμενη μετανάστευση
4. η εργασία θα μπορούσε να μην αποτελεί προτεραιότητα του τοπικού συμβουλίου, αν αυτό σήμαινε απώλεια της τοπικής ηρεμίας
5. αν δινόταν η ευκαιρία σε κατοίκους, θα εγκατέλειπαν την περιοχή για μία καλύτερη επαγγελματική τύχη
6. είναι δυσκολότερο στους νέους να αποκατασταθούν επαγγελματικά στην Pennines παρά σε μία μεγάλη πόλη.

Οι αντίστοιχες συνθήκες της έρευνας του 1992 αφορούσαν τα ακόλουθα επτά σημεία:

1. οι επισκέπτες συμβάλλουν στη διατήρηση της τοπικής απασχόλησης
2. τη θερινή περίοδο οι δρόμοι πλημμυρίζουν από τα οχήματα των τουριστών
3. το τοπικό συμβούλιο θα πρέπει να δαπανά μεγάλο μέρος των φορολογικών εσόδων για την τοπική τουριστική ανάπτυξη
4. τα νοικοκυριά ωφελούνται σημαντικά από τον τουρισμό
5. το καλοκαίρι ο τουρισμός περιορίζει την ηρεμία της περιοχής
6. οι τουρίστες στηρίζουν τα τοπικά παντοπωλεία προς όφελος της τοπικής κοινωνίας
7. οι κάτοικοι δεν απορρίπτουν την τουριστική ανάπτυξη της πόλης τους.

Τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν από τις δύο έρευνες διερεύνησαν τις ανάγκες της οικονομικής ανάπτυξης, τις επιδιώξεις της οικονομικής στρατηγικής, τα πιστεύω των κατοίκων για τον τουρισμό, καθώς και τις προτιμήσεις τους για την επαγγελματική τους σταδιοδρομία στον τομέα του τουρισμού. Ενθουσιασμό για την περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη εκδήλωσαν κυρίως οι κάτοικοι, των οποίων το εισόδημα προέρχεται από τον τουρισμό και γενικότερα επωφελούνται σημαντικά από τον τουρισμό και η κατοικία τους βρίσκεται σε τουριστική περιοχή. Η στατιστική επεξεργασία έγινε με δύο διαφορετικούς διαχωρισμούς του δείγματος:

- α) όλοι οι κάτοικοι, οι κάτοικοι εκτός Pennines και οι κάτοικοι της περιοχής Pennines. Οι τελευταίοι ήταν οι πιο θετικά διατιθέμενοι απέναντι στην τοπική τουριστική ανάπτυξη, λόγω του ότι επωφελούνται άμεσα από τον τουρισμό.
- β) οι κάτοικοι που ωφελούνται από τον τουρισμό και οι υπόλοιποι κάτοικοι. Οι πρώτοι ήταν σημαντικά πιο θετικοί στη διεύρυνση της τοπικής τουριστικής ανάπτυξης.

Στην ερώτηση εάν θα πρέπει το τοπικό συμβούλιο να δαπανά μεγάλα χρηματικά ποσά από τα φορολογικά έσοδα για την ανάπτυξη του τουρισμού ακολουθήθηκε ο διαχωρισμός της προηγούμενης ερώτησης με παρόμοια αποτελέσματα. Τα νοικοκυριά που απολαμβάνουν οφέλη από τον τουρισμό υποστηρίζουν την επενδυτική πολιτική του τοπικού συμβουλίου στον τουρισμό. Το αποτέλεσμα αυτό είναι φανερό παρόλο που οι οικογένειες αυτές αποτελούν τη μειοψηφία του δείγματος.

Το 57% και το 71% του δείγματος συμφωνεί ότι ο τουρισμός συμβάλλει στην ενίσχυση της τοπικής απασχόλησης και στη συντήρηση των τοπικών καταστημάτων αντίστοιχα. Συγκεκριμένα, το 65% των κατοίκων της πόλης και το 53% αυτών που κατοικούν εκτός υποστηρίζουν ότι ο τουρισμός ενθαρρύνει την τοπική απασχόληση με επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας 2% και $t = 11,60$. Ήταν αναμενόμενο, ότι οι επωφελούμενοι σε προσωπικό και οικογενειακό επίπεδο από τον τουρισμό αποδέχονται τη θετική συμβολή του τουρισμού στην αντιμετώπιση της τοπικής ανεργίας. Οκτώ στους δέκα κατοίκους θεωρούν ότι οι οικογένειές τους επωφελούνται σημαντικά από τον τουρισμό στον επαγγελματικό τομέα και γενικότερα. Το 82% των ερωτηθέντων που αποκτά οφέλη άμεσα από την τουριστική ανάπτυξη αποδέχεται την άποψη ότι οι τουρίστες συμβάλλουν στη διατήρηση και ενίσχυση της τοπικής αγοράς.

Η μελέτη αυτή αντιμετωπίζει τον τουρισμό ως μία εναλλακτική επιλογή για την τοπική πληθυσμιακή αναγέννηση. Οι ιδιωτικές τουριστικές επενδύσεις, σε συνδυασμό με τη κρατική χρηματοδότηση μπορούν να συνδράμουν στην τουριστική ανάπτυξη.

Ο Getz (1994) πραγματοποίησε την ίδια έρευνα το 1978 και το 1992 στο Spey Valley της Σκωτίας με σκοπό τη διερεύνηση της στάσης των κατοίκων αναφορικά με τον τουρισμό. Το διάστημα των 14 ετών, που μεσολάβησε από την μία εργασία στην άλλη, δεν στάθηκε ικανό να διαφοροποιήσει τις απόψεις του τοπικού πληθυσμού για την τουριστική ανάπτυξη.

Το Spey Valley αποτελεί ένα από τα πιο ελκυστικά μέρη της Σκωτίας. Διαθέτει αγροτικό και φυσικό πλούτο: μεγάλη ποικιλία λιβαδιών και άγρια ορεινή ομορφιά. Ο τοπικός πρωτογενής και δευτερογενής τομέας αποτελούν υποστηρικτικές δυνάμεις της ανάπτυξης του τουρισμού και της αναψυχής. Τη δεκαετία του 1960, ο μικρής κλίμακας τουρισμός αντικαταστάθηκε από τον τουρισμό των τεσσάρων εποχών. Προωθήθηκαν δραστηριότητες και ευκαιρίες αναψυχής καθ' όλη τη διάρκεια του έτους. Οι ιδιωτικές και οι δημόσιες επενδύσεις συνέβαλλαν καθοριστικά στη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου.

Η μέτρηση της στάσης των κατοίκων και η συγκέντρωση λεπτομερών πληροφοριών επικεντρωμένων στις επιδράσεις του τουρισμού στη ζωή του πληθυσμού αποτέλεσαν το στόχο των δύο ερευνών. Το 1992, το τοπικό τουριστικό προϊόν είχε εμπλουτιστεί με σύγχρονες ξενοδοχειακές μονάδες και εγκαταστάσεις χειμερινού αθλητισμού και τουρισμού. Στην έρευνα του 1978

συμμετείχαν 178 οικογένειες, που επιλέχθηκαν με τυχαία δειγματοληψία, με ποσοστό 4% από κάθε χωριό της περιοχής. Ο ερευνητής και οι αμειβόμενοι βοηθοί του χρειάστηκε να επαναλάβουν πολλές φορές τις επισκέψεις τους στην περιοχή για να εξασφαλίσουν την καλύτερη δυνατή αντιπροσώπευση των δύο φύλων: 46, 9 άνδρες και 53,1 γυναίκες. Η έρευνα δεν απέκλειε μία μορφή οικογενειακής ζωής και δομής. Στην έρευνα του 1992 συμμετείχαν 79 νοικοκυριά, όπου κάθε περιοχή εκπροσωπούσε το 4% του δείγματος. Το 54,4% ήταν άνδρες και το 45,6% γυναίκες.

Η διασπορά του δείγματος στην ηλικιακή πυραμίδα ήταν παρόμοια, με εστίαση στους κατοίκους μεταξύ 29 και 59 ετών, όπου συγκεντρώνεται το 54,7% και το 54,5% του δείγματος για το 1978 και το 1992 αντίστοιχα. Στην εργασία του 1992, ο αυτόχθονος πληθυσμός ήταν μικρότερος σε σχέση με αυτό του 1978. Το 55% του δείγματος για το 1978 και το 46,1% για το 1992 ήταν μόνιμοι κάτοικοι στο Spey Valley πάνω από 16 χρόνια. Το 1978, στο 31,5% των νοικοκυριών, ήτοι στα 41 από τα 130 άτομα, ένα τουλάχιστον μέλος απασχολείτο στον τουριστικό τομέα. Το 1992, το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 35,4%.

Η ικανοποίηση των κατοίκων για την περιοχή τους έχει ενδυναμωθεί χάρη στον τουρισμό. Οι κάτοικοι έδειξαν ικανοποιημένοι από:

την εργασία τους

τη δυνατότητα πολλών επαγγελματικών, ψυχαγωγικών και αθλητικών επιλογών και την παροχή κάθε είδους υπηρεσιών

τη μείωση της εγκληματικότητας

τη συμμετοχή τους στη λήψη των αποφάσεων που αφορούν την Περιοχή τη βελτίωση των εκπαιδευτικών ευκαιριών για τα παιδιά τους

την αντιμετώπιση σε σημαντικό βαθμό των τοπικών κοινωνικών προβλημάτων και την ενίσχυση της τοπικής ευημερίας

τη μετατροπή του ρυθμού σε ιδανικό μέρος για την ανατροφή των παιδιών.

Οι κάτοικοι του Spey Valley συμφωνούν και στηρίζουν την τοπική τουριστική ανάπτυξη και απολαμβάνουν τις αλλαγές που έχει επιφέρει ο τουρισμός. Σε γενικές γραμμές, η στάση τους το 1978 ήταν πια θετική απέναντι στον τουρισμό, σε σύγκριση με αυτή του 1992. Διαπιστώθηκε επίσης, θετική συσχέτιση μεταξύ της στήριξης του τουρισμού και της άμεσης συνάφειας του επαγγέλματος με τον τουρισμό, καθώς και της βελτίωσης της τοπικής οικονομικής κατάστασης, χωρίς ο ερευνητής να δίνει τα σχετικά στατιστικά αποτελέσματα και ελέγχους.

Οι Ryan and Montgomery (1994) ταυτοποίησαν και κατηγοριοποίησαν τη συμπεριφορά των κατοίκων της πόλης Bakewell του Ηνωμένου Βασιλείου. Συμπληρώθηκαν 240 ερωτηματολόγια το Φεβρουάριο και τον Ιούλιο του 1993. Το ερωτηματολόγιο έφερε 30 ερωτήσεις. Η δειγματοληψία ήταν τυχαία, αντιπροσωπεύοντας το 3,1% του πληθυσμού, το 47,3% του δείγματος ήταν άνδρες και το 41% ανήκε στην ηλικιακή ομάδα των 45 έως 65 ετών. Το 40% των ερωτηθέντων ήταν άνω των 65 ετών, εξαιτίας της ύπαρξης πολλών ηλικιωμένων και συνταξιούχων στην περιοχή. Οι ώρες διεξαγωγής της έρευνας καθιστούσαν απαγορευτική τη συνάντηση των ερευνητών με τα νεαρά μέλη των οικογενειών. Το 68% του δείγματος ήταν έγγαμοι και το 15% είχαν παιδιά κάτω των 18 ετών. Το ένα τρίτο των συμμετεχόντων στην έρευνα εργάζονταν στο Bakewell.

Μέσα σε διάστημα πέντε μηνών, η στάση των κατοίκων όσο αφορά την τοπική τουριστική ανάπτυξη δεν διαφοροποιήθηκε στατιστικά σημαντικά. Η μετάβαση από τη νεκρή τουριστική περίοδο στην περίοδο αιχμής δεν επηρέασε, όπως αναμενόταν, τους ερωτηθέντες. Ευκαταίο και επιστημονικά αποδεκτό είναι η απουσία εξωγενών παραγόντων κατά τη διάρκεια της έρευνας. Διαφορά διαπιστώθηκε μόνο στην ύπαρξη βελτιωμένων δημόσιων μέσων μεταφοράς.

Οι κάτοικοι διαχωρίστηκαν σε τρεις κατηγορίες-ομάδες:

1. Οι ενθουσιασμένοι με τον τουρισμό (το 22,2% του δείγματος), οι οποίοι τονίζουν τα πλεονεκτήματα του Τουρισμού στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ζωή των κατοίκων. Επιθυμούν την περαιτέρω τουριστική ανάπτυξη του Bakewell παραγκωνίζοντας τις αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού, όπως αύξηση της εγκληματικότητας, κυκλοφοριακό πρόβλημα.
2. Οι επικριτές του τουρισμού (Το 23,5% του δείγματος) διατηρούν μία σκεπτικιστική στάση απέναντι στις ωφέλειες του τουρισμού και επιμένουν περισσότερο στις αρνητικές συνέπειές του.
3. Οι “middle of the roaders” (το 54,3% του δείγματος) βρίσκονται μεταξύ των ενθουσιασμένων και επικριτών. Θεωρούν ότι η τουριστική ανάπτυξη προσφέρει ευκαιρίες απασχόλησης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι μπορεί να ξεπερνά τα όρια της περιοχής.

Η παραπάνω ομαδοποίηση δεν επηρεάζεται από τα ιδιαίτερα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των κατοίκων και την εκπαίδευσή τους. Η συμπεριφορά των κατοίκων είναι ανεξάρτητη από τέτοιου είδους παράγοντες.

Η διάρκεια μόνιμης διαμονής επηρεάζει τη στάση του πληθυσμού αναφορικά με τον τουρισμό. Συγκεκριμένα, οι μακροχρόνιοι κάτοικοι διαφωνούν για τη συμβολή του τουρισμού στην βελτίωση της ποιότητας ζωής της πόλης ($F=3,34$ και $P=0,008$) και στην ενίσχυση της τοπικής οικονομίας ($F=4,54$ και $P=0,001$). Πιστεύουν ότι η πόλη θα είχε καλύτερο μέλλον χωρίς τον τουρισμό ($F=2,36$ και $P=0,047$). Η ηλικία των κατοίκων δεν παίζει ρόλο στη διαμόρφωση της συμπεριφοράς σχετικά με τον τουρισμό. Η θετική στάση για τον τουρισμό επηρεάζεται λιγότερο από την ύπαρξη παιδιών κάτω των 18 ετών και από την απουσία παιδιών από την οικογένεια με $t=4,48$ και $P=0,037$.

Στα πλαίσια της έρευνας υποδηλώθηκαν επτά factors:

1. οι γενικότερες θετικές επιδράσεις του τουρισμού
2. οι γενικότερες αρνητικές επιδράσεις του τουρισμού
3. παράγοντες που επηρεάζουν άμεσα τους κατοίκους
4. η μελλοντική τουριστική ανάπτυξη
5. το προφίλ των τουριστών
6. η εικόνα του και
7. η στάση των τοπικών αρχών για τον τουρισμό.

Ο Johnson et al, (1994) διερεύνησαν τη στάση των κατοίκων του Silver Valley των Η.Π.Α. όσο αφορά την τουριστική ανάπτυξη. Στη συγκεκριμένη περιοχή για τις δεκαετίες του 1960 και 1970 γινόταν η εξόρυξη του ενός τρίτου της παγκόσμιας παραγωγής ασημιού. Από το 1970 έως το 1988 τα ορυχεία περιήλθαν σε παρακμή, οξύνοντας το πρόβλημα της ανεργίας και του πληθυσμιακού μαρασμού. Νέες εναλλακτικές οικονομικές δραστηριότητες άρχισαν να υιοθετούνται ανάμεσα τους και ο τουρισμός. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε άνοιξη του 1991. Συγκεντρώθηκαν στοιχεία για την οικογενειακή κατάσταση, την ηλικία, τη διάρκεια της μόνιμης διαμονής στην περιοχή, το μορφωτικό επίπεδο και το οικογενειακό εισόδημα των κατοίκων. Η ερευνητική ομάδα κατηγοριοποίησε το δείγμα σε τρεις γεωγραφικές περιφέρειες του Silver Valley: Pinehurst, Kellogg και Wallace με συνολικό πληθυσμό 5.491. Από κάθε γειτονιά επιλέχτηκαν ως δείγμα τυχαία 30 έως 35 άτομα. Τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν μόνο σε ενήλικα άτομα. Επιλέχτηκαν 400 οικογένειες για να συμμετάσχουν στην έρευνα. Τελικά οι 389 ανταποκρίθηκαν και τα ολοκληρωμένα ερωτηματολόγια ήταν τα 349 (91%). Στην εργασία εξετάστηκαν οι αναμενόμενες για την επόμενη πενταετία οικονομικές κοινωνικές

και περιβαλλοντικές συνέπειες του τουρισμού. Οι ερευνητές ασχολήθηκαν με τη συμβολή του τουρισμού στην απασχόληση, τις επενδύσεις, την ποιότητα ζωής, τον πληθωρισμό, το εισόδημα, με τις ευκαιρίες ψυχαγωγίας, τις πολιτιστικές ανταλλαγές, την προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς και τα έργα υποδομής. Για τους ερωτώμενους οι αναμενόμενες επιπτώσεις του τουρισμού για την προσεχή πενταετία ομαδοποιήθηκαν ως εξής:

α) Οικονομικές επιπτώσεις:

1. Προσφορά εργασίας
2. Προσέλκυση επενδύσεων
3. Βελτίωση επιπέδου ζωής
4. Αύξηση τιμών
5. Ωφέλεια στη μείωση της φτώχειας των κατοίκων.

β) Κοινωνικές επιπτώσεις:

1. Πολιτιστικές ανταλλαγές
2. Ευκαιρίες ψυχαγωγίας
3. Αρνητικό το παράδειγμα των εύπορων τουρισμών στη ζωή των κατοίκων
4. Αλλαγές στον τοπικό πολιτισμό
5. Υποφέρουν οι κάτοικοι από τον τουρισμό.

γ) Περιβαλλοντικές επιπτώσεις:

1. Αναπαλαιώσεις ιστορικών κτιρίων και προστασία περιβάλλοντος
2. Κατασκευή έργων υποδομής
3. Προσφορά πάρκων και χώρων αναψυχής
4. Πολυκοσμία στους δημόσιους και ανοιχτούς χώρους
5. Πρόκληση κυκλοφοριακού προβλήματος, ηχορύπανσης και μόλυνσης.

Μόλις το 28% του πληθυσμού τηρεί θετική στάση απέναντι στην τουριστική ανάπτυξη. Αν τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα του τουρισμού είχαν αντίκτυπο στο σύνολο της τοπικής κοινωνίας τότε οι κάτοικοι θα ήταν περισσότερο θετικά διατιθέμενοι. Στον αγροτικό χώρο, όπως είναι το Silver Valley, ο τουρισμός λειτουργεί αποδοτικότερα ως δευτερογενή ή τριτογενή δραστηριότητα. Οι παραδοσιακές οικονομίες που στρέφονται ολοκληρωτικά και μονοδιάστατα στον τουρισμό, αισθάνονται ότι απειλείται η κοινωνική και η οικονομική τους υπόσταση. Πιστεύουν ότι ο τουρισμός δεν αποτελεί πανάκεια για την αντιμετώπιση όλων των τοπικών προβλημάτων, αλλά μέρος μίας εναλλακτικής στρατηγικής ανάπτυξης και αναδιάρθρωσης. Το επίπεδο της

οικονομικής ανάπτυξης που προκαλεί ο τουρισμός επηρεάζει άμεσα τις προσδοκίες και τη στάση της τοπικής κοινωνίας απέναντι στον τουρισμό. Αντίθετα, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος δεν διαπιστώθηκε να επηρεάζουν τη συμπεριφορά των κατοίκων. Στο συμπέρασμα αυτό καταλήγει η ερευνητική ομάδα χωρίς να αναφέρει τη σχετική στατιστική ανάλυση.

Οι Harvey et al (1995) ασχολήθηκαν με το ρόλο του φύλου στη διαμόρφωση της στάσης και της αντίληψης των κατοίκων σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε το 1993 στην αγροτική Πολιτεία Idabo των Η.Π.Α. Πρόκειται για ένα μέρος ισομέγεθες με το Ηνωμένο Βασίλειο. Η μεγάλη έκταση της Πολιτείας κατέστησε απαγορευτική από άποψη κόστους την αντιπροσώπευση και των 44 περιφερειών της. Επιλέχθηκαν οι δύο περιοχές με τη πολύ μεγάλη εξάρτηση από τον τουρισμό, δύο με μέτρια εξάρτηση και δύο με ελάχιστη. Σε κάθε πόλη εστάλησαν 300 ερωτηματολόγια, ήτοι 1.800 συμμετέχοντες.

Οι κάτοικοι ρωτήθηκαν για τις δημοφιλείς δραστηριότητες των τουριστών, την εξάρτηση της περιοχής από τον τουρισμό, τη βιομηχανία, την αγροτική οικονομία και τον επισκευαστικό τομέα, τη στάση τους όσο αφορά τον τουρισμό και τα προβλήματα που προκαλεί ο τουρισμός. Συγκεντρώθηκαν πληροφορίες για τα δημογραφικά χαρακτηριστικά του δείγματος και συγκεκριμένα για την καταγωγή τους, τη διάρκεια της μόνιμης διαμονής τους στην πόλη, το φύλο, την ηλικία, το μορφωτικό τους επίπεδο, την απασχόληση, την οικογενειακή τους κατάσταση, το οικογενειακό εισόδημα και τον αριθμό των παιδιών της οικογένειας κάτω των 18 ετών.

Ως ανεξάρτητες μεταβλητές χρησιμοποιήθηκαν το φύλο και η οικονομική εξάρτηση της περιοχής από τον τουρισμό, ενώ ως εξαρτημένη μεταβλητή η στάση και οι αντιλήψεις του πληθυσμού για τον τουρισμό. Η στατιστική ανάλυση κατέταξε τη στάση των κατοίκων σε δύο Factors: τα οφέλη και οι επιπτώσεις του τουρισμού (Πίνακας 1.). Η Factor Analysis δεν έδειξε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο φύλων. Αντίθετα, η διάκριση των φύλων κατέληξε σε στατιστικά σημαντικές διαφορές. Οι γυναίκες διατηρούν θετικότερη στάση για τον τουρισμό σε σύγκριση με τους άνδρες. Η μερική αντιμετώπιση της γυναικείας ανεργίας μέσω του τουρισμού δικαιολογεί τη στάση αυτή. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες, σε επίπεδο σημαντικότητας 5%, πιστεύουν ότι η τουριστική ανάπτυξη συμβάλλει:

- στην αύξηση των διαθέσιμων θέσεων εργασίας (chi-square = 0,021)

- στην αναπαλαίωση και προστασία της ιστορικών κτιρίων (chi-square =0, 002)
- στην προσφορά πληθώρας πολιτιστικών δραστηριοτήτων και ευκαιριών στους κατοίκους (i- 0, 057)
- στη διαθεσιμότητα γης και κατοικίας (chi-square= 0, 058)
- στην ενίσχυση των υπαίθριων ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων προς όφελος των κατοίκων (chi-square= 0, 000)
- στη βελτίωση της ποιότητας των κοινωνικών υπηρεσιών για Τους κατοίκους (chi-square= 0, 008)
- στην ενδυνάμωση της αλληλοβοήθειας (chi-square= 0, 008).

Πίνακας 1: Η στάση των κατοίκων για τα οφέλη και τις επιπτώσεις του Τουρισμού στην τοπική κοινότητα

Ερωτήσεις:	Factors
<i>Factor 1: Οφέλη του τουρισμού:</i>	0,71622
Αύξηση των θέσεων εργασίας	0,77986
Ευκαιρίες απασχόλησης	0,63163
Ενίσχυση τοπικών και κρατικών επενδύσεων για τον τουρισμό	0,62937
Οι τοπικές αρχές στηρίζουν τον τουρισμό	0,70850
Αύξηση του τοπικού εισοδήματος	0,67101
Η τοπική κοινωνία στηρίζει την τουριστική ανάπτυξη	0,68336
Αναβάθμιση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών (αστυνόμευση, πυρασφάλεια, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη)	0,72425
Βελτίωση του επιπέδου ζωής	0,77954
Προσφορά περισσότερων ευκαιριών ψυχαγωγίας	0,71476
Προσωπική ωφέλεια του ερωτώμενου από την τουριστική ανάπτυξη	

<i>Factor 2: Επιπτώσεις του τουρισμού:</i>	0,61830
Καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος	0,66107
Ανεπάρκεια χώρων στάθμευσης, κυρίως σε χώρους αναψυχής	0,72641
Περιορισμένη αίσθηση ασφάλειας λόγω τουρισμού	0,67368
Οι υπαίθριες ευκαιρίες διασκέδασης έχουν αρνητικές επιδράσεις	0,60509
Η περιοχή θα μπορούσε να προσελκύσει μεγαλύτερο αριθμό επισκεπτών	0,72960
Οι τουρίστες δεν επικοινωνούν με τους κατοίκους	0,77502
Πρόκληση κυκλοφοριακού προβλήματος	0,77450
Αύξηση του κόστους ζωής	0,65091
Η τουριστική βιομηχανία έχει μεγάλη πολιτική επίδραση στην περιοχή.	

Οι κάτοικοι ανάλογα με το επίπεδο οικονομικής εξάρτησης της πόλης τους από τον τουρισμό διαμορφώνουν και την αντίστοιχη στάση. Θετική αντιμετώπιση του τουρισμού εντοπίζεται σε περιοχές με σημαντική τουριστική ανάπτυξη. Έπονται οι πόλεις με μέτρια τουριστική ανάπτυξη και τέλος ακολουθούν οι περιοχές με υψηλή εξάρτηση από τα ορυχεία και την αγροτική οικονομία (Πίνακας 2.).

Πίνακας 2: Η στάση των κατοίκων ανάλογα με τον βαθμό εξάρτησης από τον τουρισμό

Χαρακτηριστικά της κοινότητας	Υψηλή εξάρτηση	Μέτρια εξάρτηση	Μικρή ή
	Σημαντικότητα (Pearson chi-square σε επίπεδο		
Αύξηση των διαθέσιμων θέσεων εργασίας	0,005	0,259	0,026
Αναπαλαίωση και προστασία της ιστορικών κτιρίων	0,520	0,034	0,044
Προσφορά πολιτιστικών δραστηριοτήτων και ευκαιριών στους κατοίκους	0,123	0,101	0,109
Διαθεσιμότητα γης και κατοικίας	0,280	0,131	0,001
Ενίσχυση των υπαίθριων ψυχαγωγικών δραστηριοτήτων	0,532	0,002	0,035
Βελτίωση της ποιότητας των κοινωνικών υπηρεσιών	0,297	0,002	0,229
Ενδυνάμωση της αλληλοβοήθειας	0,007	0,607	0,101

Οι Akis et al (1996) ασχολήθηκαν με τη στάση των κατοίκων της Κύπρου όσο αφορά την τουριστική ανάπτυξη της παράκτιας ζώνης του νησιού. Η έρευνα

πραγματοποιήθηκε το καλοκαίρι του 1994 στο ελληνοκρατούμενο και τουρκοκρατούμενο τμήμα του νησιού. Συγκεκριμένα συμπληρώθηκαν 121 ερωτηματολόγια στην Αγία Νάπα, 200 στην Παραλίμνη και 200 στην Κυρήνεια. Το κριτήριο επιλογής των περιοχών της έρευνας ήταν ο διαφορετικός βαθμός τουριστικής ανάπτυξης. Το ερωτηματολόγιο περιελάμβανε τέσσερα μέρη: οι οικονομικές (Πίνακας 3.3.), κοινωνικές (Πίνακας 3.4.) και περιβαλλοντικές (Πίνακας 3.5.) επιδράσεις του τουρισμού, η συχνότητα αλληλεπίδρασης των κατοίκων με τους τουρίστες και η ανάμειξη τους με την τουριστική βιομηχανία, η διερεύνηση των κοινωνικών δεικτών και η σχέση τους με τον τουρισμό και τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων (ηλικία, φύλο, μορφωτικό επίπεδο και εισόδημα). Το 77% και το 72% των κατοίκων της βόρειας και νότιας Κύπρου αντίστοιχα βρίσκονται στην ηλικιακή ομάδα των 21 έως 50 ετών. Οι κάτοικοι των τριών περιοχών της έρευνας τηρούν θετική στάση απέναντι στον τουρισμό. Το 97% των κατοίκων της Αγίας Νάπας, το 95% της Κυρήνειας και το 83% της Παραλίμνης είναι φιλικά διατιθέμενοι όσο αφορά τον τουρισμό. Η σημαντική εξάρτηση της τοπικής οικονομίας από τον τουρισμό συσχετίζεται θετικά με τη θετική αντιμετώπιση του τουρισμού από τους ντόπιους. Στην Αγία Νάπα το εισόδημα των κατοίκων προέρχεται κυρίως από τον τουριστικό τομέα, σε αντίθεση με τις άλλες δύο περιοχές που αναπτύσσουν τουριστικές και κυρίως μη δραστηριότητες. Στην Κυρήνεια εντοπίζεται μία έντονη στάση αναμονής σχετικά με τον τουρισμό, λόγω της περιορισμένης τοπικής τουριστικής ανάπτυξης.

Πίνακας 3.3: Οι οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού

Ερωτήσεις: Ο τουρισμός:	Περιοχές	Συμφωνού ν (%)	Ουδέτερη στάση (%)	Διαφωνούν (%)
Προσελκύει επενδύσεις	Κυρήνεια Παραλίμνη Αγία Νάπα	86 97,5 98	1 1	1 1, 5
Βελτιώνει την ποιότητα ζωής	Κυρήνεια Παραλίμνη Αγία Νάπα	61 90, 5	35,5 6 9	3,5 3,5 6
Προκαλεί πληθωρισμό	Κυρήνεια Παραλίμνη Αγία Νάπα	73,5 90,5 92	25 4,5 5	1,5 5 6

Ωφελεί μόνο μία μικρή ομάδα κατοίκων	Κυρήνεια Παραλίμνη Αγία Νάπα	56 44, 5	42,5 48,5 43	1, 5 7
Δημιουργεί ευκαιρίες απασχόλησης κυρίως για τους ξένους και λιγότερο για τους ντόπιους	Κυρήνεια Παραλίμνη Αγία Νάπα	23, 5 51 43	73,5 39,5 40	3 9,5 17

Πίνακας 3.4 : Οι κοινωνικές επιπτώσεις του τουρισμού

Ερωτήσεις: Ο τουρισμός:	Περιοχές	Συμφωνούν (%)	Ουδέτερη στάση (%)	Διαφωνούν (%)
Ενθαρρύνει τη συναναστροφή των κατοίκων με τους	Κυρήνεια Παραλίμνη Αγία Νάπα	95,5 86 94	4 8 4	0, 5 6
Ενισχύει τις ευκαιρίες ψυχαγωγίας	Κυρήνεια Παραλίμνη Αγία Νάπα	66,5 72,5 62	31,5 21,5 26	2 6
Επιδρά στον τρόπο ζωής λόγω των εύπορων τουριστών	Κυρήνεια Παραλίμνη Αγία Νάπα	27 60,5 67	68,5 30 28	4,5 9,5 5
Προκαλεί αλλαγές στην πολιτισμική κληρονομιά	Κυρήνεια Παραλίμνη Αγία Νάπα	13 80 89	85 14, 5 8	2 5,5 3
Οι ντόπιοι έχουν χαμηλότερο επίπεδο ζωής όταν ζουν σε τουριστική	Κυρήνεια Παραλίμνη Αγία Νάπα	21 55,5 64	88, 5 38	1 6, 5

Πίνακας 3.5.: Οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις του τουρισμού

Ερωτήσεις : Ο τουρισμός:	Περιοχές	Συμφωνού ν (%) -	Ουδέτερη στάση (%)	Διαφωνούν (%)
Δίνει κίνητρα για την αναπαλαίωση ιστορικών κτιρίων και για την προστασία του	Κυρήνεια Παραλίμν η Αγία Νάπα	9 2 8 1	8 13, 5 10	0 5,5 5
Ενθαρρύνει τα έργα υποδομής	Κυρήνεια Παραλίμν η	66,5 83,5 93	33 13, 5	0,5 3 3
Προκαλεί πολυκοσμία στις παραλίες, τα πάρκα κ.ά.	Κυρήνεια Παραλίμν η Αγία	82, 5 74	6 4 1	3 6,6 10
Επιφέρει κυκλοφοριακό πρόβλημα, ηχορύπανση και μόλυνση	Κυρήνεια Παραλίμν η	44 77, 5	7 7 1	1 3,5 16
Τα ξενοδοχεία καταστρέφουν το φυσικό περιβάλλον	Κυρήνεια Παραλίμν η Αγία	95 8 5	4 9 1	3,5 5 4

Ο Korca (1996) διερεύνησε το καλοκαίρι του 1992 τη στάση των κατοίκων της Αττάλειας της Τουρκίας σχετικά με τον τουρισμό. Η συνέντευξη επιλέχτηκε ως το ερευνητικό εργαλείο, που περιελάμβανε 77 ερωτήσεις όσο αφορά τις κοινωνικές, οικονομικές και περιβαλλοντικές επιδράσεις του τουρισμού, τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ερωτώμενων και την επαγγελματική τους σχέση με τον τουριστικό τομέα. Το 97% (mean= 5,07) και το 98% (mean= 5,00) των κατοίκων αντίστοιχα πιστεύουν ότι ο τουρισμός συμβάλλει στην προστασία και διατήρηση των ιστορικών κτιρίων και των αρχαιολογικών χώρων και προσφέρει ευκαιρίες απασχόλησης. Για το 96% των κατοίκων, ο τουρισμός αποτελεί πολύτιμη εκπαιδευτική εμπειρία (mean= 4,99) και ενδυναμώνει τις πολιτισμικές ανταλλαγές μεταξύ κατοίκων και τουριστών (mean= 4,91). Επίσης, η τουριστική ανάπτυξη ενθαρρύνει τις υποδομές, θέση με την οποία συμφωνεί το 95% του δείγματος (mean= 4,87). Λόγω του τουρισμού, σύμφωνα με το 92% (mean= 4,7) των κατοίκων, αυξάνονται οι ευκαιρίες ψυχαγωγίας για τους ντόπιους. Το 86% των κατοίκων (mean= 4,66) αντιμετωπίζει τον τουρισμό ως μέσο ενασχόλησης της κοινότητας με πολιτιστικές δραστηριότητες και ενίσχυσης της τοπικής κατανάλωσης (mean= 4,4). Το 80% (mean= 4,2) του δείγματος συμφωνεί ότι ο τουρισμός ευθύνεται για την άνοδο του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων.

Οι ντόπιοι αισθάνονται ότι οι πιο αρνητικές επιδράσεις του τουρισμού επικεντρώνονται στα εξής:

- Αύξηση αξίας της γης και της κατοικίας (συμφωνεί το 97% του δείγματος, mean=5,34),
- Αύξηση των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών (συμφωνεί το 97% του δείγματος, mean= 5,13),
- Καταστροφή και υποβάθμιση του τοπικού φυσικού περιβάλλοντος (συμφωνεί το 79% του δείγματος, mean= 4,30).

Εξετάστηκε αν υπάρχει στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών: ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, διάρκεια μόνιμης εγκατάστασης στην Αττάλεια, μορφωτικό επίπεδο, απασχόληση, εισόδημα, σχέση της εργασίας με τον τουρισμό, εξάρτηση του εισοδήματος από τον τουρισμό, συχνότητα χρήσης των ακτών και άλλων τουριστικών διευκολύνσεων και απόσταση της κατοικίας από τις τουριστικές ζώνες. Οι δύο τελευταίες μεταβλητές διαδραματίζουν σημαντικότερο ρόλο στη διαμόρφωση της θέσης των κατοίκων σχετικά με τις επιδράσεις του τουρισμού. Είναι λογικό ότι οι κάτοικοι που επισκέπτονται τις παραλίες με μεγαλύτερη συχνότητα τηρούν θετική στάση απέναντι στον τουρισμό. Όσο μειώνεται η απόσταση της κατοικίας με την τουριστική ζώνη, τόσο ενισχύεται η αρνητική αντιμετώπιση του τουρισμού από τους κατοίκους. Η άμεση σχέση της εργασίας με τον τουρισμό και η εξάρτηση του εισοδήματος από τον τουριστικό τομέα συνεπάγονται θετική αντιμετώπιση του τουρισμού από τους κατοίκους.

Οι *Haralamhopoulos and Pizam* (1996) ασχολήθηκαν με τη διερεύνηση της στάσης των κατοίκων του Πυθαγορείου της Σάμου σχετικά με τον τουρισμό. Στην έρευνα συμμετείχαν 116 οικογένειες της πόλης, ήτοι το 20% του πληθυσμού. Η συνέντευξη, ως ερευνητικό εργαλείο της εργασίας, αποτελείται από 48 ερωτήσεις και εστίασε το ενδιαφέρον της κυρίως στις κοινωνικές και οικονομικές επιπτώσεις του τουρισμού. Συγκεντρώθηκαν στοιχεία που αφορούν τα κοινωνικά και δημογραφικά χαρακτηριστικά των κατοίκων (δηλαδή ηλικία, φύλο, απασχόληση και οικογενειακό εισόδημα), τις συνέπειες του τουρισμού, την επίδραση του τουρισμού στο προφίλ της πόλης, τη στάση των τουριστών, τις ομοιότητες τουριστών και κατοίκων και την επιθυμία και επιδίωξη ενασχόλησης με τον τουριστικό τομέα. Το 80% των ερωτώμενων τηρούν θετική στάση

απέναντι στον τουρισμό (mean=4.1) και το 76% διάκειται ευνοϊκά υπέρ της τουριστικής ανάπτυξης και δραστηριοτήτων (mean=4). Η πλειονότητα των κατοίκων (84%) πιστεύει ότι ο τουρισμός βελτίωσε σημαντικά την εικόνα της περιοχής (mean=4,1) και το 78% θεωρεί ότι θα πρέπει να αυξηθούν οι αφίξεις τουριστών στο νησί. Για το 96% του δείγματος, η επαγγελματική του αποκατάσταση μέσω του τουρισμού είναι ιδιαίτερα επιθυμητή (mean=4,7).

Η συγκεκριμένη έρευνα ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τις επιδράσεις του τουρισμού στις γυναίκες και τους νέους. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι ο τουρισμός βελτιώνει την κοινωνικοοικονομική θέση της γυναίκας μέσα στην οικογένεια και στην κοινωνία (mean=4,3) και ενθαρρύνει τη συμμετοχή της στη λήψη των οικογενειακών αποφάσεων (mean= 4.1). Οι νέοι, εξαιτίας του τουρισμού, απολαμβάνουν οικονομική ανεξαρτησία από την οικογένεια (mean=4,4), τους δίνεται η δυνατότητα ταξιδιών στο εξωτερικό (mean=4,5) και με το γάμο τους εγκαταλείπουν την οικογενειακή εστία (mean=3,6). Αντίθετα, ο τουρισμός δεν επηρεάζει τα νεαρά έγγαμα ζευγάρια, λόγω του ότι εμμένουν στον παραδοσιακό τρόπο ζωής (mean=3,2).

Οι κάτοικοι αντιμετωπίζουν τον τουρισμό ως μέσο για:

- την τόνωση της απασχολησιμότητας (mean=4,6)
- την ενίσχυση των φορολογικών εσόδων της πόλης (mean=4)
- την εξασφάλιση ή αύξηση του προσωπικού εισοδήματος (mean=4,5)
- την άνοδο του βιοτικού επιπέδου (mean=4,4)
- την αύξηση των τιμών σε αγαθά και υπηρεσίες (mean=2,3)
- τη στάση απέναντι στην εργασία (mean=3,5)
- την ενδυνάμωση της ειλικρίνειας στις ανθρώπινες σχέσεις (mean=3,2)
- την εμπιστοσύνη της εμπορικές συναλλαγές (mean=2,8)
- την εξάπλωση του οργανωμένου εγκλήματος (mean=2,9) και των καυγάδων (mean=2,1)
- την μεγέθυνση της απειλής των ναρκωτικών (mean=2).

Διερευνήθηκε επίσης, η συσχέτιση της οικονομικής εξάρτησης της κατοίκων από τον τουρισμό και της στάσης που τηρούν απέναντι του. Σε γενικές γραμμές, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι οι ερωτώμενοι που διατηρούν κύρια τουριστική επιχείρηση υποστηρίζουν ένθερμα τον τουρισμό σε αντίθεση με αυτούς που εργάζονται σε εξω-τουριστικούς τομείς. Οι διαφορές τους κυρίως εντοπίζονται στην ενίσχυση των ευκαιριών απασχόλησης που αναφύονται λόγω τουρισμού,

στη αύξηση του εισοδήματος και των φορολογικών εσόδων, στη αναβάθμιση της ποιότητας ζωής, στη βελτίωση της θέσης της γυναίκας στην οικονομική, κοινωνική και οικογενειακή ζωή. Αναγνώριση των θετικών οικονομικών επιδράσεων του τουρισμού εντοπίζονται σε μικρότερο βαθμό και στους απασχολούμενους και σε άλλους τομείς της τοπικής οικονομίας. Οι αρνητικές επιπτώσεις του τουρισμού είναι ορατές και στους απασχολούμενους και μη στον τουρισμό. Όσοι δεν έχουν κύρια ανάμειξη στον τουριστικό τομέα θεωρούν ότι ο τουρισμός προκαλεί περισσότερο επιβλαβείς σε περισσότερες εκφάνσεις της οικονομικής, κοινωνικής και θεσμικής ζωής, όπως εγκληματικότητα, ναρκωτικά, βανδαλισμοί και πληθωρισμός.

Εξετάστηκε επίσης, η διαφορά των απόψεων μεταξύ των κατοίκων που κάποιο μέλος της οικογένειας τους απασχολείται στην τουριστική βιομηχανία και αυτών που η οικογένεια τους απέχει επαγγελματικά από τον τουρισμό. Η πρώτη ομάδα ερωτώμενων επέδειξαν φανερή θετική στάση απέναντι στον τουρισμό. Υποστηρίζουν την παρουσία των τουριστών στην περιοχή, επιθυμούν αύξηση της τοπικής τουριστικής κίνησης και αντιμετωπίζουν τον τουρισμό ως ένα τρόπο βελτίωσης του προφίλ της πόλης, καθώς και της κοινωνικοοικονομικής θέσης των γυναικών.

Στατιστικά σημαντικές διαφορές δεν εντοπίστηκαν μεταξύ των ανδρών και των γυναικών. Η μόνη διαφορά μεταξύ των δύο φύλων παρατηρείται στην αρνητική επίδραση του τουρισμού στην εμπιστοσύνη στις εμπορικές συναλλαγές σύμφωνα με τις γυναίκες. Οι άνδρες δεν ασπάζονται την άποψη αυτή (mean=3 vs 2,3, t-stat=2,54, p=0,013).

Στη συνέχεια το δείγμα διαιρέθηκε σε έξι ομάδες: πλήρως απασχολούμενοι, υποαπασχολούμενοι, γυναίκες που ασχολούνται αποκλειστικά με την οικιακή εργασία, συνταξιούχοι, άνεργοι και μαθητές/φοιτητές. Η πλειονότητα των διαφορών εντοπίστηκαν μεταξύ των πλήρως απασχολούμενων ή των υποαπασχολούμενων και των συνταξιούχων ή των νοικοκυρών. Οι δύο τελευταίες ομάδες λόγω της αποστασιοποίησης τους από την οικονομική ζωή δεν δύνανται να γνωρίζουν τις ωφέλειες που απορρέουν από τον τουρισμό, με αποτέλεσμα να υιοθετούν ουδέτερη ή ακόμη και αρνητική συμπεριφορά απέναντι στους τουρίστες και την τουριστική ανάπτυξη. Μεταξύ των άγαμων και έγγαμων κατοίκων δεν υπάρχουν στατιστικά σημαντικές διαφορές.

Τέλος, διερευνήθηκε η συσχέτιση των δημογραφικών χαρακτηριστικών με τη στάση των ερωτώμενων σχετικά με την τουριστική ανάπτυξη:

- Όσο λιγότερα είναι τα χρόνια μόνιμης διαμονής στην περιοχή, τόσο πιο θετική στάση διαμορφώνουν για τον τουρισμό και ιδιαίτερα για τις οικονομικές του επιδράσεις.
- Οι νέοι κάτοικοι είναι φιλικά διατιθέμενοι στον τουρισμό, δίνοντας έμφαση στα οικονομικά οφέλη της τουριστικής βιομηχανίας.
- Όσο αυξάνεται ο αριθμός των μελών της οικογένειας, τόσο πιο υποστηρικτική θέση τηρούν οι κάτοικοι στον τουρισμό και κυρίως σε ό,τι αφορά τις οικονομικές δραστηριότητες, τη εικόνα της πόλης και το ρόλο της γυναίκας.
- Ο μεγάλος αριθμός παιδιών της οικογένειας ηλικίας κάτω των 18 ετών επιδρά θετικά στη στάση των ερωτώμενων αναφορικά με την τουριστική βιομηχανία και τα κοινωνικοοικονομικά της αποτελέσματα.
- Οι κάτοικοι με υψηλό μορφωτικό επίπεδο υποστηρίζουν τον τουρισμό, συμφωνούν με τη διεύρυνση της τοπικής τουριστικής ανάπτυξης και εκλαμβάνουν τον τουρισμό ως μέσο βελτίωσης της εικόνας της πόλης και της θέσης της γυναίκας, αντιμετώπισης της ανεργίας και αύξησης του εισοδήματος και των φορολογικών εσόδων.
- Το υψηλό οικογενειακό εισόδημα συμβάλλει στη διαμόρφωση θετικής στάσης για τον τουρισμό, όσο αφορά τις οικονομικές και κοινωνικές του επιπτώσεις.

Οι *Lindeberg et al* (1996) το 1993 μελέτησαν τη στάση των κατοίκων του Belize όσο αφορά τον οικοτουρισμό. Για την ερευνητική ομάδα, ο οικοτουρισμός θεωρείται ένα αμάλγαμα τουρισμού, προστασίας του περιβάλλοντος και αγροτικής ανάπτυξης. Στην έρευνα συμμετείχαν συνολικά 142· οικογένειες από το San Pedro, το Caye Caulker, το Gales Point και το Maya Center. Οι ερωτήσεις αφορούν τη θέση των ντόπιων για τον τουρισμό και την προστασία της περιοχής, καθώς και τα δημογραφικά τους χαρακτηριστικά. Ενδιαφέρον δόθηκε για την απασχόληση των μελών της οικογένειας: πλήρης ή μερική απασχόληση και εξάρτηση της εργασίας από τον τουρισμό. Οι κάτοικοι ρωτήθηκαν αν αποκτούν εισόδημα μέσω διαφόρων δραστηριοτήτων που σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό, όπως η οικοτεχνία. Τα οικονομικά οφέλη που απορρέουν από τον

τουρισμό μετρώνται με δύο δείκτες: το ποσοστό των νοικοκυριών που επωφελούνται άμεσα από τον τουρισμό και το ποσοστό των κατοίκων που απασχολούνται σε τουριστικές επιχειρήσεις, όπου στην περίπτωση του Belize δεν ενδείκνυνται λόγω της παρουσίας πολλών αλλοδαπών στην τουριστική βιομηχανία.

Ο οικοτουρισμός στο Belize ενεργοποιεί τους κατοίκους να σέβονται τις προστατευόμενες περιοχές και να απολαμβάνουν οικονομικά οφέλη, όπως εξασφάλιση εργασίας σε παραδοσιακά επαγγέλματα. Το 73%, το 71%, το 12% και το 75% των κατοίκων του San Pedro, του Caye Caulker, του Gales Point και του Maya Center αντίστοιχα αντιμετωπίζουν το τουρισμό με φιλική διάθεση, γιατί αποτελεί μία εναλλακτική πηγή εισοδήματος. Το Gales Point χαρακτηρίζεται από το μεγάλο αριθμό εποχικών και σποραδικών αμειβόμενων εργασιών σε σύγκριση με τις άλλες τρεις περιοχές, αιτία που δικαιολογεί την περιορισμένη θετική στάση των κατοίκων όσο αφορά τον τουρισμό. Τα 103 νοικοκυριά του δείγματος δεν λαμβάνουν απευθείας οικονομικές ωφέλειες από τον τουρισμό και το 50% των ερωτηθέντων επωφελείται προσωπικά από την τουριστική ανάπτυξη. Στο San Pedro και στο Caye Caulker πολλές μη τουριστικές δραστηριότητες, όπως το ψάρεμα συνδέονται στενά με την τουριστική βιομηχανία, προκαλώντας την εύνοια των κατοίκων για τον τουρισμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟ ΚΑΛΑΜΟΥ

6.1.Ιστορικό

Η ιστορία του Δήμου Καλάμου απλώνει τις ρίζες της στην ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας και συγκεκριμένα στον αρχαίο Δήμο Ψαφίδας, από τον οποίο κληρονόμησε εκτός από το πλούσιο ιστορικό παρελθόν του και τα αξιόλογα μνημεία του. Η περιοχή την οποία ορίζει σήμερα ο Δήμος Καλάμου συμπίπτει σχεδόν με τα όρια του Δήμου της αρχαίας Ψαφίδας και αποτελούσε μέχρι τα τέλη του 6^{ου} π.Χ. αιώνα τμήμα του αρχαίου Δήμου Ωρωπίων. Όταν οι Αθηναίοι κατέλαβαν τον Ωρωπό, ίδρυσαν στο ανατολικό τμήμα το Δήμο Ψαφίδας, ο οποίος συγκροτήθηκε από την Αιαντίδα Φυλή.

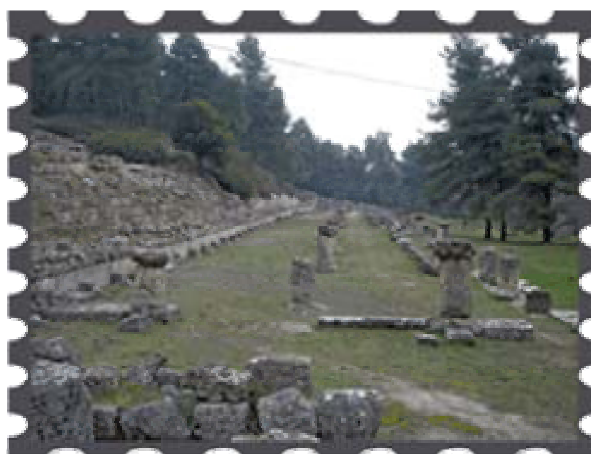
6.2 Βυζαντινή περίοδος.

Με την επικράτηση του Χριστιανισμού και την παρακμή του ειδωλολατρικού ιερού του Αμφιαραείου, η Ψαφίδα έχασε το παλιό της μεγαλείο και έπεσε σε παρακμή. Φαίνεται όμως ότι δεν έσβησε οριστικά. Συνέχισε την ιστορική της πορεία κάτω από την επίδραση της νέας θρησκείας, του Χριστιανισμού. Αυτό τουλάχιστον μαρτυρούν τα Βυζαντινά της μνημεία: Η Μονή της

Μεταμορφώσεως (Καλολιβαδίου), ο Άγιος Νικόλαος, και ο Ναός της αγίας Παρασκευής.

6.3 Ιστορικά μνημεία

• **Το Αμφιαράειο**, το οποίο βρίσκεται στο βορειοδυτικό τμήμα του Καλάμου. Το περίφημο ιερομαντείο – ιεροθεραπευτήριο. Το Αμφιαράειο ιδρύθηκε κατά το τελευταίο τέταρτο του 5ου π.Χ. αιώνα προς τιμή του Αμφιάραου, στρατηγού – θεού – θεραπευτή (όπως αυτός θεωρήθηκε με το πέρασμα των χρόνων) και ήταν ένα θεραπευτικό ιερό στο οποίο προσέρχονταν όσοι έπασχαν από κάποια ασθένεια και ήθελαν να ζητήσουν την βοήθεια του θεού για να θεραπευθούν. Το Αμφιαράειο άλλαξε πολλές φορές κύριο καθώς η στρατηγικά σημαντικότερη περιοχή του Ωρωπού ήταν αντικείμενο έριδας ανάμεσα στην Αθήνα και τη Θήβα. Όποια και να ήταν όμως η πολιτική του τύχη, είχε τεράστια αναγνώριση από όλους τους "μεγάλους" του αρχαίου κόσμου. Ακόμη και σήμερα, μπορεί να διαβάσει κανείς τις ευχαριστήριες επιγραφές των ανθρώπων του ιερού για τα πλούσια αφιερώματα που άφησαν. Ανάμεσα στα ονόματα ξεχωρίζει κανείς (οι επιγραφές είναι πολλές και καλά διατηρημένες) αυτά του βασιλιά της ελληνιστικής Θράκης Λυσίμαχου, της Αρσινόης που ήταν γυναίκα του βασιλιά της Αιγύπτου Πτολεμαίου, του Ρωμαίου κατακτητή της Ελλάδας Σύλλα και του Βρούτου, γνωστού από τη δολοφονία του Ιουλίου Καίσαρα κ.α. Με τη ρωμαϊκή κατάκτηση των 1ου αιώνα π.Χ. καθιερώθηκαν αγώνες που ονομάζονταν **Αμφιάρεια ή Ρώμια**.

Έχουν ανακαλυφθεί τα κυριότερα χτίσματά του όπως ο Μεγάλος Ναός, ο Βωμός, το Θέατρο, η Μεγάλη Στοά, οι Ξενώνες, αναθηματικά βάθρα, η κλεψύδρα.

- **Το Αρχαιολογικό Μουσείο Αμφιαρείου**, βρίσκεται κοντά στον Κάλαμο Αττικής. Ιδρύθηκε το 1958 και περιλαμβάνει κάποια από τα ευρήματα από τις ανασκαφές του ιερού του Αμφιάραου -τα σημαντικότερα βρίσκονται στο αρχαιολογικό της Αθήνας- όπως στήλες με καταλόγους αφιερωμάτων, επιτύμβιες στήλες, επιγραφές, αρχιτεκτονικά μέλη του ναού και ένα ακέφαλο μαρμάρινο άγαλμα του Αμφιάραου του 4ου αιώνα π.Χ.

- Στο βόρειο τμήμα της παραλίας του Καλάμου βρίσκεται το επίνειο του Αμφιαράειου, το ιερό λιμάνι **Δελφινιών**. Σήμερα διακρίνονται μόνο δύο λιμενοβραχίονες κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας.

- **Την Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως**, η οποία φαίνεται να έχει ιδρυθεί τον 6ο αιώνα και ανοικοδομήθηκε τον 16ο αιώνα από τον ιερομόναχο Γρηγόριο. Η Μονή μοιάζει με φυσικό φρούριο. Το 1821 είχε χρησιμοποιηθεί ως κέντρο ανεφοδιασμού και ορμητήριο των επαναστατών.

Υπάγεται στην Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών. Ο ναός είναι σταυροειδής με τρούλο, αφιερωμένος στη Μεταμόρφωση του Σωτήρος. Αγιογραφήθηκε τον 17ο αιώνα μ.Χ. Το 1675 έγιναν εργασίες συντήρησης και τον 19ο αιώνα προστέθηκαν νέα κτίσματα. Τον Ιούλιο του 1824 καταστράφηκε και κάηκε από τους γενίτσαρους του Ομέρ Πασά της Καρύστου. Η μονή βρίσκεται στον Κάλαμο Αττικής, 4 χλμ. από την κωμόπολη, στην περιοχή Καλολιβάδι. Είναι γυναικείο μοναστήρι. Στον χώρο της μονής υπάρχει και παρεκκλήσιο του Αγίου Νεκταρίου

• Τον Ναό Αγίου Νικολάου, την Αγ. Παρασκευή και το Μοναστήρι Αγ. Συμεών χτισμένο σε μια πανέμορφη και με πανοραμική θέα πλαγιά.

6.4 Ο Κάλαμος σήμερα.

Ο Δήμος Καλάμου, του οποίου ο πληθυσμός ανέρχεται σε 4.079 κατοίκους, περιβάλλεται από ένα σπάνιας ομορφιάς φυσικό περιβάλλον το οποίο συνδυάζει το δάσος και τη θάλασσα. Γι' αυτό αποτελεί ένα ελκυστικό παραθεριστικό θέρετρο πολύ κοντά στην Αθήνα

Σήμερα ο Κάλαμος, το μπαλκόνι του Ευβοϊκού όπως το έχουν αποκαλέσει, είναι μαζί με τους Αγίους Αποστόλους μια αναπτυσσόμενη περιοχή με μεγάλες προοπτικές. Διαθέτει ίσως ένα από τα σημαντικότερα δασικά συγκροτήματα, στο οποίο είναι διάσπαρτες κατασκηνώσεις γεμάτες από παιδιά τους θερινούς μήνες, καθώς και καταγάλανα καθαρά νερά. Οι εκτεταμένες σε πολλά χιλιόμετρα παραλίες, συγκεντρώνουν χιλιάδες λουόμενους κάθε χρόνο. Από το εκκλησάκι του Προφήτη Ηλία στον υψηλότερο λόφο του Καλάμου, η άποψη είναι πανοραμική.

Στο κέντρο της πλατείας δεσπόζει ο ναός της Παναγίας, αλλά και σύγχρονα έργα όπως Κέντρο Υγείας, Κ.Α.Π.Η, παιδικές χαρές.

Οι Άγιοι Απόστολοι, το επίνειο του Καλάμου. Ένα από τα ωραιότερα παραθαλάσσια θέρετρα της Αττικής. Τα πρώτα σπίτια κτίστηκαν γύρω στο 1830 από ντόπιους ψαράδες. Στην είσοδο, ο ανακαινισμένος ναός του Καλαμιώτη Αγίου Τιμόθεου και μετά ξενοδοχειακές μονάδες, κέντρα αναψυχής, καθαρές ακτές, σύγχρονο parking, λαϊκή αγορά, αναπτυσσόμενη αλιεία, δίνουν την εικόνα μιας λουτρόπολης που κρατάει το φυσικό χρώμα και περιμένει τις ευκαιρίες για ανάπτυξη και εκσυγχρονισμό. Ανάλογα με την εποχή που θα βρεθείτε στους Αγ. Αποστόλους μη χάσετε το θαλασσινό αποκριάτικο γάμο, με πολιτιστικές και λαογραφικές εκδηλώσεις, ή πολιτιστικές εκδηλώσεις <Πανσέληνος>, που διοργανώνονται το καλοκαίρι.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΟΥ

7.1 Γεωγραφικός προσανατολισμός

Ο Δήμος Καλάμου, από γεωγραφική άποψη βρίσκεται στο βορειανατολικό τμήμα της Αττικής. Ο Κάλαμος ανήκει στην περιφέρεια της Ανατολικής Αττικής και στον νομό Αττικής. Ο Δήμος απέχει 45 χιλιόμετρα από το κέντρο της Αθήνας, γεγονός το οποίο επηρεάζει το Δήμο τόσο από κοινωνική, όσο και από οικονομική άποψη. Πολλοί είναι αυτοί που λόγω της γειννίας του Καλάμου με την Αθήνα, τον επισκέπτονται τόσο για παραθερισμό, όσο και για τουρισμό.

Ο Δήμος Καλάμου συνορεύει με τους γειτονικούς δήμους του Καπανδριτίου και του Μαρκοπούλου. Ως προς την θάλασσα συνορεύει με το νησί της Εύβοιας, καθώς και η πρόσβαση σ' αυτό τόσο μέσω θαλάσσης όσο και μέσω ξηράς, είναι

πολύ εύκολη. Η έκταση του Δήμου Καλάμου ανέρχεται σε 44.878 στρέμματα και αποτελεί έναν από τους μεγαλύτερους Δήμους , ως προς την έκταση, της περιοχής. Επίσης αντιστοιχούν 122 κάτοικοι ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο.

Οι Άγιοι Απόστολοι, είναι ένα πανέμορφο παραθαλάσσιο θέρετρο, το οποίο βρέχεται με τον Ευβοϊκό κόλπο. Πολλοί το αποκαλούν ως το ‘επίνειο’ του Δήμου Καλάμου και ένα από τα ομορφότερα θέρετρα της Αττικής. Η περιοχή έχει ευχάριστο μεσογειακό κλίμα με σχετικά δροσερά καλοκαίρια και σχετικά ήπιους χειμώνες. Ένα πολύ βασικό χαρακτηριστικό του Δήμου Καλάμου, το οποίο μαγεύει τους επισκέπτες του , είναι ότι συνδυάζει βουνό με θάλασσα.

Δημογραφικά στοιχεία.

Σύμφωνα με την γενική απογραφή που πραγματοποιήθηκε στη χώρα μας στις 18 Μαρτίου 2001 από την Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος για λογαριασμό του ελληνικού κράτους, διαπιστώθηκε ο ακριβής αριθμός του πληθυσμού του Δήμου Καλάμου.

7.2 Γενικός πληθυσμός.

Ο πληθυσμός του Δήμου Καλάμου, σύμφωνα με την απογραφή του 2001 ανέρχεται σε 4.079 κατοίκους. Συγκεκριμένα ο πληθυσμός του οικισμού του Καλάμου ανέρχεται σε 1.878 κατοίκους, ενώ των Αγίων Αποστόλων σε 2.201 κατοίκους. Δηλαδή ο πληθυσμός των Αγίων Αποστόλων ξεπερνά τον πληθυσμό του Καλάμου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.

Γενικός πληθυσμός.

ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΟΥ	4.079
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΛΑΜΟΥ	1.878
ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ	2.201

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

7.3 Πληθυσμός κατά φύλλο και ομάδες ηλικιών.

Σύμφωνα με τα δημογραφικά αποτελέσματα οι άνδρες είναι 2.111 και οι γυναίκες 1.968. Διαπιστώνουμε ότι σε όλες τις ομάδες ηλικιών οι άνδρες ξεπερνούν τις γυναίκες, εκτός από την ομάδα 80+ καθώς υπερτερούν για πολύ λίγο οι γυναίκες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.Μόνιμος πληθυσμός κατά φύλλο και ομάδες ηλικιών.

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΟΥ	0-14	15-14	25-39	40-54	56-64	65-79	80+	ΣΥΝΟΛΟ
	503	516	856	812	594	669	129	4.079

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3.

ΑΡΡΕΝΕΣ	0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80+	ΣΥΝΟΛΟ
	258	271	443	407	298	374	60	2.111

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4.

ΘΗΛΕΙΣ	0-14	15-24	25-39	40-54	55-64	65-79	80+	ΣΥΝΟΛΟ
	245	245	413	405	296	295	69	1.968

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

7. 4 Πληθυσμός ηλικίας 10 ετών και άνω κατά φύλλο, ομάδες ηλικιών και επίπεδο εκπαιδευσεως.

Όπως απεικονίζεται στον πίνακα 5, στο Δήμο Καλάμου 3.122 άτομα κατέχουν κάποιο τίτλο από το εκπαιδευτικό σύστημα (απόφοιτοι δημοτικού, γυμνασίου, λυκείου κ.τ.λ.), ενώ 379 άτομα είναι αγράμματοι ή γνωρίζουν μόνο γραφή και ανάγνωση. Στην τελευταία κατηγορία ανήκουν άτομα τα οποία από πολύ μικρή ηλικία απασχολούνται με την παραγωγή στον πρωτογενή τομέα, δίχως να έχουν φροντίσει οι ίδιοι ή οι γονείς τους ώστε να αποκτήσουν έστω κάποια στοιχειώδη εκπαίδευση την οποία έχουν αποκτήσει 1.149 άτομα εκ των οποίων 4.631 ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 45 ετών και άνω. Μια θλιβερή διαπίστωση αφορά τους νέους που ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα 10-19 ετών που έχουν

τελειώσει το γυμνάσιο και αποφασίζουν να ενταχθούν στο εργατικό δυναμικό των οποίων ο αριθμός τους ανέρχεται στους 108. Δηλαδή οι έφηβοι αποφασίζουν να μην συνεχίσουν την εκπαιδευτική τους κατάρτιση και να ενταχθούν στον παραγωγικό κλάδο, γεγονός το οποίο πολλές φορές δεν είναι πάντα νόμιμο.

Επίσης 1.047 άτομα τελειώνουν το λύκειο ενώ 470 άτομα κατέχουν τίτλους από ανώτερα ή ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Δηλαδή είναι αρκετά μικρότερος ο αριθμός αυτών των οποίων αποφασίζουν να συνεχίσουν στη τριτοβάθμια εκπαίδευση, γεγονός το οποίο σίγουρα δεν είναι ενθαρρυντικό.

Ακόμα, ένα αξιοσημείωτο γεγονός είναι ότι μόνο 20 άτομα από τον πληθυσμό του Καλάμου κατέχει κάποιο μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο. Και αυτό παρατηρείται περισσότερο σε άτομα τα οποία ανήκουν στις ηλικιακές ομάδες 25 ετών και άνω. Το γεγονός αυτό είναι λογικό καθώς τα άτομα αυτά προφανώς εργάζονται και κατακτούν κάποιο μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο με σκοπό να αποκτήσουν κάποιο μεγαλύτερο εισόδημα.

Πίνακας 5.

Πληθυσμός ηλικίας 10 ετών και άνω κατά φύλο, ομάδες ηλικιών και επίπεδο εκπαίδευσης

Επίπεδο εκπαίδευσης και ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις	I
Σύνολο	3.893	2.017	1.878	

Κάτοχοι Μεταπτυχιακού-Διδακτορικού τίτλου	20	14	6
10-19 ετών	1	0	0
20-24 ετών	1	1	0
25-29 ετών	5	4	1
30-44 ετών	5	1	4
45-64 ετών	8	7	1
65 ετών και άνω	0	1	0
Πτυχιούχοι ανωτάτων σχολών	250	157	93
10-19 ετών	0	0	0
20-24 ετών	13	5	8
25-29 ετών	16	8	8
30-44 ετών	108	60	48
45-64 ετών	82	56	26
65 ετών και άνω	31	28	3
Πτυχιούχοι ΤΕΙ (ΚΑΤΕ, ΚΑΤΕΕ)	100	61	39
10-19 ετών	0	0	0
20-24 ετών	9	3	6
25-29 ετών	17	9	8
30-44 ετών	30	19	11
45-64 ετών	27	17	10
65 ετών και άνω	13	13	4

Πτυχιούχοι Ανώτερων Σχολών	120	70	50
10-19 ετών	0	0	0
20-24 ετών	30	10	5
25-29 ετών	50	20	10
30-44 ετών	20	10	7
45-64 ετών	15	20	15

65 ετών και άνω	5	10	13
Απόφοιτοι Μέσης Εκπαίδευσης	1.047	506	541
10-19 ετών	79	35	44
20-24 ετών	148	75	73
25-29 ετών	124	63	61
30-44 ετών	368	164	204
45-64 ετών	250	123	127
65 ετών και άνω	78	46	32
Τελείωσαν τη Γ' τάξη	436	245	191
10-19 ετών	108	59	49
20-24 ετών	26	14	12
25-29 ετών	42	24	18
30-44 ετών	112	64	48
45-64 ετών	109	57	52
65 ετών και άνω	39	27	12
Απόφοιτοι Στοιχειώδους Εκπαιδεύσεως	1.149	598	551
10-19 ετών	126	69	59
20-24 ετών	25	18	7
25-29 ετών	26	16	10
30-44 ετών	139	66	73
45-64 ετών	4.166	219	325
65 ετών και άνω	365	210	155

Δεν τελείωσαν το Δημοτικό αλλά γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση	258	169	149
10-19 ετών	0	0	0
20-24 ετών	0	0	0
25-29 ετών	1	1	1
30-44 ετών	4	2	2

45-64 ετών	85	84	60
65 ετών και άνω	167	81	86
Αγράμματοι (μη γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)	121	35	86
10-19 ετών	2	2	0
20-24 ετών	4	3	1
25-29 ετών	2	1	1
30-44 ετών	9	5	4
45-64 ετών	19	6	13
65 ετών και άνω	85	18	67

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

7.5 Οικονομικώς ενεργοί Δήμου Καλάμου.

Σύμφωνα με τον πίνακα 6.1 και 6.2 ο αριθμός των οικονομικά ενεργών ανέρχεται στα 1.517 άτομα. Οι 1.339 εργάζονται σε κάποιον από τους παραγωγικούς τομείς, ενώ 178 άτομα δήλωσαν άνεργοι.

Επίσης σύμφωνα με τα στοιχεία της Ε. Σ. Υ. Ε βλέπουμε ότι οι περισσότεροι δημότες Καλάμου απασχολούνται στον τριτογενή τομέα, ενώ οι λιγότεροι απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα με σχετικά μικρή διαφορά από τον δευτερογενή.

Οι οικονομικώς μη ενεργοί ανέρχονται στους 2.242, δηλαδή είναι περισσότεροι από τους οικονομικώς ενεργούς ενώ δεν δήλωσαν κάποιο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας μόνο 62 άτομα, αριθμός αρκετά μικρός .

Δηλαδή σαν συμπέρασμα θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι περισσότεροι δημότες Καλάμου ασχολούνται σε κάποιο από τους παραγωγικούς τομείς με αποτέλεσμα το ποσοστό της ανεργίας στον Δήμο Καλάμου να είναι πολύ μικρό.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.1.

Οικονομικώς ενεργοί Δήμου Καλάμου.

ΣΥΝΟΛΟ	ΣΥΝΟΛΟ	ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ	ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ
1517	1339	268	305	704

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6.2.

ΔΕΝ ΔΗΛΩΣΑΝ ΚΛΑΔΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	ΑΝΕΡΓΟΙ ΣΥΝΟΛΟ	ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΣ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΙ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΟΥ
62	178	2242

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

7.6 Σύνολο νοικοκυριών και πυρηνικών οικογενειών.

Σύμφωνα με τον πίνακα 10, στον Δήμο Καλάμου υπάρχουν 1.436 νοικοκυριά από τα οποία τα περισσότερα βρίσκονται στον οικισμό του Καλάμου ενώ τα λιγότερα στους Αγίους Αποστόλους.

Επίσης στον δήμο Καλάμου υπάρχουν 1.151 πυρηνικές οικογένειες εκ των οποίων οι περισσότερες βρίσκονται στους Αγίους Αποστόλους ενώ οι λιγότερες στον Κάλαμο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7.

Σύνολο νοικοκυριών και πυρηνικών οικογενειών.

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΟΥ	ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΑ	ΠΥΡΗΝΙΚΕΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ
ΚΑΛΑΜΟΣ	581	516
ΑΓΙΟΙ ΑΠΟΣΤΟΛΟΙ	855	635
ΣΥΝΟΛΟ	1.436	1.151

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

7. 7 Πληθυσμός κατά φύλλο, ομάδες ηλικιών και οικογενειακή κατάσταση.

Σύμφωνα με τον πίνακα 8, διαπιστώνουμε ότι οι έγγαμοι είναι περισσότεροι από τους άγαμους, ενώ οι λιγότεροι είναι οι χήροι-ες και οι διαζευγμένοι-ες.

Συγκεκριμένα ο άγαμος πληθυσμός ανέρχεται στα 1.404 άτομα, από τους οποίους οι 792 είναι άνδρες και οι 612 είναι γυναίκες.

Επίσης ο έγγαμος πληθυσμός ανέρχεται στα 2.254 άτομα από τα οποία τα 1.153 είναι άνδρες και οι 1.101 είναι γυναίκες.

Τέλος οι χήροι-ες και οι διαζευγμένοι-ες φτάνουν στα 396 άτομα εκ των οποίων οι 156 είναι άνδρες, ενώ οι 240 είναι γυναίκες. Δηλαδή είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι ο αριθμός των χηρών και των διαζευγμένων είναι αρκετά μεγαλύτερος στις γυναίκες από ότι στους άνδρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 8.

Πληθυσμός κατά φύλλο, ομάδες ηλικιών και οικογενειακή κατάσταση.

Οικογενειακή κατάσταση και ομάδες ηλικιών	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
Σύνολο	4.079	2.111	1.968
Άγαμοι	1.404	792	612
10-19 ετών	397	210	187
20-24 ετών	263	148	115
25-29 ετών	176	111	65
30-44 ετών	180	122	58
45-64 ετών	46	30	16
65 ετών και άνω	22	7	15
Έγγαμοι	2.254	1.153	1.101
10-19 ετών	7	1	6
20-24 ετών	31	6	25
25-29 ετών	89	31	58
30-44 ετών	622	285	337
45-64 ετών	925	472	453
65 ετών και άνω	580	358	222

Χήροι ή Διαζευγμένοι	396	156	240
10-19 ετών	1	0	1
20-24 ετών	0	0	0
25-29 ετών	14	7	7
30-44 ετών	56	24	33
45-64 ετών	133	57	75
65 ετών και άνω	192	68	124

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

7.8 Οικονομικά ενεργός πληθυσμός, ομάδες κλάδων και θέση στο επάγγελμα.

Σύμφωνα με τον πίνακα 12, βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού απασχολείται στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία). Η απασχόληση του μεγαλύτερου μέρους του πληθυσμού στον πρωτογενή τομέα είναι λογικό να συμβαίνει, καθώς η περιοχή του Καλάμου από τα παλαιότερα χρόνια ήταν αγροτική. Βέβαια παλαιότερα οι απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα ήταν περισσότεροι σε σχέση με την σημερινή εποχή. Ακόμα και η ύπαρξη της αλιείας είναι έντονη, καθώς ο Δήμος Καλάμου βρέχεται από τον Ευβοϊκό κόλπο.

Αρκετοί είναι αυτοί που απασχολούνται στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα, με αποτέλεσμα στον Δήμο Καλάμου να φαίνεται ότι οι ευκαιρίες για εργασία να είναι αρκετές. Αισιόδοξο είναι το γεγονός ότι οι ανειδίκευτοι εργάτες κατέχουν μαζί με τους τεχνολόγους τον μικρότερο αριθμό (90), γεγονός το οποίο δείχνει ότι οι περισσότεροι κάτοικοι του Δήμου Καλάμου αποκτούν κάποια ειδίκευση, ώστε να εργαστούν.

Φυσικά, όπως και σε κάθε περιοχή δεν θα ήταν δυνατό να μην υπάρχουν άτομα, τα οποία να μην δηλώσουν επάγγελμα (153).

ΠΙΝΑΚΑΣ 9.

Οικονομικά ενεργός πληθυσμός, ομάδες κλάδων και θέση στο επάγγελμα.

Κλάδος οικονομικής δραστηριότητας και θέση στο επάγγελμα	
Σύνολο	1.517
Ανώτερα διοικητικά στελέχη και διευθυντικά στελέχη δημοσίου και ιδιωτικού τομέα, βουλευόμενα μέλη	153
Πρόσωπα που ασκούν επιστημονικά και καλλιτεχνικά συναφή επαγγέλματα	123
Τεχνολόγοι, τεχνικοί βοηθοί ασκούντες σε συναφή επαγγέλματα	90
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών και πωλητές σε καταστήματα σε υπαίθριες αγορές	91
Ειδικευμένοι γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι και αλιείς	250
Ειδικευμένοι τεχνίτες και ασκούντες σε συναφή τεχνικά επαγγέλματα	237
Χειριστές μηχανημάτων, σταθερών βιομηχανικών εγκαταστάσεων και συναρμολογητές	230
Ανειδίκευτοι εργάτες, χειρωνάκτες και μικροεπαγγελματίες	90
Δεν δήλωσαν επάγγελμα	153
Νέοι	100

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

7. 9 Σύνολο κτιρίων και αριθμός ορόφων.

Σύμφωνα με τον πίνακα 8, στον Δήμο Καλάμου υπάρχουν 4.509 κτίρια εκ των οποίων τα 3.728 είναι μονοκατοικίες, ενώ τα υπόλοιπα είναι πολυώροφα. Τα περισσότερα από αυτά έχουν ένα όροφο ενώ τα λιγότερα έχουν τρεις ορόφους. Επίσης αρκετά από αυτά έχουν πυλωτή (87) .Δηλαδή σε γενικές γραμμές ο Δήμος Καλάμου έχει διατηρήσει την παραδοσιακή μορφή των κτιρίων του χωρίς να έχει υιοθετήσει την σύγχρονη οικιστική μορφή υποδομής των πόλεων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10.

Σύνολο κτιρίων και αριθμός ορόφων.

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΚΤΙΡΙΩΝ	ΜΟΝΟ ΙΣΟΓΕΙΑ (Με ή χωρίς υπόγειο)	1 ^{ος} ΟΡΟΦΟΣ	2 ^{ος} ΟΡΟΦΟΣ	3 ^{ος} ΟΡΟΦΟΣ	6+	ΜΕ ΠΥΛΩΤΗ
	4.509	3.728	682	89	10	0	87

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

7.10 Κτίρια κατά αποκλειστική χρήση και αριθμός των κανονικών κατοικιών τους.

Σύμφωνα με τον πίνακα 9 ο Δήμος Καλάμου διαθέτει 4.388 κτίρια αποκλειστικής χρήσης εκ των οποίων είναι κατοικίες και καταστήματα και εκκλησίες, μοναστήρια ενώ τα λιγότερα είναι νοσοκομεία και σχολικά κτίρια. Επίσης ένας αρκετά μεγάλος αριθμός κτιρίων χρησιμοποιείται για άλλες χρήσεις .

ΠΙΝΑΚΑΣ 11.

Κτίρια κατά αποκλειστική χρήση και αριθμός των κανονικών κατοικιών τους.

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΚΤΙΡΙΩΝ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΣΗΣ	ΚΑΤΟΙΚΙΕΣ	ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ	ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ	ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ- ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΑ	ΣΧΟΛΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ	ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ	ΣΤΑΘΜΟΙ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ	ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ- ΚΛΙΝΙΚΕΣ	ΑΛΛΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΓΕΙΤΟΝΙΚΩΝ ΚΑΤΟΙΚΙΩΝ
	4.388	4.145	22	6	6	2	57	1	2	149	5.324

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

7. 11 Κτίρια κατά χρονική περίοδο κατασκευής.

Σύμφωνα με τον πίνακα 10 βλέπουμε ότι μέχρι την δεκαετία του '70, δεν υπήρχαν πολλά κτίρια .Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι μετά το '70 ο αριθμός των σπιτιών τετραπλασιάστηκε , πράγμα το οποίο δείχνει την ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στον Κάλαμο στον οικιστικό τομέα και όχι μόνο. Δηλαδή μετά την δεκαετία του '70 ο Κάλαμος διαφοροποιείται από την έως τότε μορφή του, αναπτύσσεται , εξελίσσεται και αποκτά την σύγχρονη μορφή του.

Ακόμα ένα αξιοσημείωτο γεγονός είναι ότι μετά την δεκαετία του '80 η οικιστική ανάπτυξη του Καλάμου ακολουθεί φθίνουσα πορεία με αποτέλεσμα η κατασκευή κτιρίων να ελαττώνεται. Η μεγάλη μείωση παρατηρείται κατά την δεκαετία του 80.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12.

Κτίρια κατά χρονική περίοδο κατασκευής.

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΟΥ	ΣΥΝΟΛΟ ΚΤΙΡΙΩΝ	ΠΡΟ ΤΟΥ 1919	1919-1945	1946-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1985	1986-1990	1991-1995	1996+	ΥΠΟ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ	ΔΕΝ ΔΗΛΩΘΗΚΑΝ
	4.509	8	63	203	561	2.119	640	274	147	71	11	42

ΠΗΓΗ Ε.Σ.Υ.Ε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8

ΈΡΓΑ ΚΑΙ Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΟΥΣ ΣΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ. ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ.

8. 1 Η εξέλιξη του Δήμου Καλάμου.

Ο Δήμος Καλάμου είναι ένας αναπτυσσόμενος δήμος, ο οποίος γνωρίζει τόσο κοινωνικοοικονομική, όσο και τουριστική ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Ή

ανάπτυξη αυτή επήλθε με την επίδραση τοπικών αλλά και εξωτερικών παραγόντων. Χαρακτηριστικό της ανάπτυξης αυτής είναι το γεγονός ότι ο πληθυσμός, τα καταστήματα, οι παραθεριστικές κατοικίες και ο τουρισμός έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια.

8. 2 Οικονομική ανάπτυξη.

Η οικονομική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στα έργα που έχουν γίνει κατά καιρούς, τόσο από την τοπική αυτοδιοίκηση, όσο και από το κράτος.

Μια σειρά έργων έχει πραγματοποιηθεί στο Δήμο, τα οποία τον έχουν αναδείξει ως ένα από τα κυριότερα τουριστικά θέρετρα της Αττικής. Αυτά είχαν και έχουν ως σκοπούς την ανάδειξη του Καλάμου ως τόπο τουρισμού και την καλύτερη λειτουργικότητα της περιοχής για τον μόνιμο πληθυσμό.

8. 3 Έργα.

Τα τελευταία χρόνια τα πραγματοποιούνται πολύ συχνά δημόσια έργα στον Δήμο Καλάμου, με την υποστήριξη της τοπικής αυτοδιοίκησης, της Νομαρχίας Ανατολικής Αττικής και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ένα πολύ σημαντικό πρόγραμμα το οποίο ενισχύει τον Δήμο Καλάμου μέσα από την χρηματοδότηση του είναι το λεγόμενο 'Πρόγραμμα Θησέας'. Το πρόγραμμα αυτό θεωρεί τον κάθε δήμο ή κοινότητα ως 'Όργανισμό Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο. Τ. Α.)'. Έτσι συνεργάζεται και με τον Δήμο Καλάμου έτσι ώστε να επιφέρει την εξέλιξη στην περιοχή σε όποιον τομέα έχει αυτή καθυστερήσει. Επίσης το συγκεκριμένο πρόγραμμα είναι πολύ σημαντικό γιατί αποσκοπεί ταυτόχρονα στην βιώσιμη ανάπτυξη του τόπου, περιορίζοντας τις δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον.

8. 3. 1 Το πρόγραμμα Θησέας.

Η περιβαλλοντική διάσταση του προγράμματος.

Η επίτευξη της ισόρροπης ανάπτυξης με παρεμβάσεις στο τοπικό επίπεδο προϋποθέτει το σεβασμό στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και παράλληλα τη συμβολή στην αναβάθμισή του. Στην κατεύθυνση αυτή, το πρόγραμμα 'Θησέας' επεμβαίνει ουσιαστικά στην οργάνωση και ανάπτυξη των

δημοτικών υπηρεσιών με την εξασφάλιση των αναγκαίων οικονομικών και τεχνικών μέσων για την υλοποίηση έργων και δράσεων περιβαλλοντικής αναβάθμισης, προκειμένου:

- Να καλυφθούν οι πραγματικές ανάγκες των πολιτών για υποδομές τοπικών μεταφορών, ολοκλήρωσης αποχετευτικών δικτύων, κ. α.
- Να προστατεύεται η ισορροπία και η αρμονία της φύσης από την ανεξέλεγκτη ανθρώπινη παρέμβαση.
- Να βελτιωθεί το αστικό περιβάλλον.

8. 3. 2 Υπαίθριος χώρος στάθμευσης και πάρκο.

Ένα από τα σημαντικότερα έργα ήταν η κατασκευή του υπαίθριου χώρου στάθμευσης αυτοκινήτων και η δημιουργία πάρκου αναψυχής στην περιοχή των Αγίων Αποστόλων. Το συγκεκριμένο έργο εκτός ότι αναβαθμίζει την αισθητική του τόπου, έχει ταυτόχρονα περισσότερο λειτουργικό χαρακτήρα, καθώς απαλλάσσει την περιοχή από την κυκλοφοριακή συμφόρηση που διαπιστωνόταν στην περιοχή, πριν την κατασκευή του, κυρίως τους θερινούς μήνες.

Επίσης, ο χώρος της στάθμευσης χρησιμοποιείται σήμερα από τον Δήμο, ώστε να πραγματοποιείται εκεί η λαϊκή αγορά της περιοχής.

Το συγκεκριμένο έργο ανήκει στο πρόγραμμα Ε. Π. ΠΕΡ. του οποίου οι σκοποί του κινούνται σε τρεις άξονες :

1. Αναβάθμιση ποιότητας ζωής.
2. Προστασία του περιβάλλοντος
3. Τοπική ανάπτυξη

Ο υπαίθριος χώρος στάθμευσης και το πάρκο ανήκει σε μια σειρά έργων που έχουν ως γενικότερο σκοπό την ‘Διαμόρφωση της Παραλίας Καλάμου’.

Το έργο συγχρηματοδοτήθηκε από :

- Το Υ. ΠΕ. ΧΩ. ΔΕ.
- Την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αποτελεί ένα από τα πιο πολυδάπανα έργα που έχουν πραγματοποιηθεί στην περιοχή, καθώς ο προϋπολογισμός του ανέρχεται στα 1.731.500 Ευρώ.

Τέλος το παραπάνω έργο έδωσε μεγάλη ώθηση στον τουρισμό της περιοχής καθώς αποτέλεσε και αποτελεί έως και σήμερα πόλο έλξης για χιλιάδες επισκέπτες- τουρίστες κάθε χρόνο.

8. 3. 3 Έργα διαμόρφωσης της Παραλίας των Αγίων Αποστόλων Ανατολικής Αττικής.

Τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα από την δεκαετία του ’90 και μετά έχει πραγματοποιηθεί στην περιοχή μια σειρά έργων που έχουν ως σκοπό την διαμόρφωση της Παραλίας των Αγίων Αποστόλων.

Ο προϋπολογισμός των έργων αυτών ανέρχεται σε 1.476.350 Ευρώ και περιλαμβάνει αισθητικές και λειτουργικές παρεμβάσεις με σκοπό να διατηρείται η βιωσιμότητα της περιοχής. Μερικά από τα έργα που περιλαμβάνει το συγκεκριμένο πρόγραμμα είναι:

- Δημιουργία πλακόστρωτων πεζοδρομίων με παγκάκια, κάδους απορριμμάτων, σε όλη την έκταση της παραλίας των Αγίων Αποστόλων.
- Δημιουργία τοιχίων περιμετρικά της παραλίας ώστε να υποστηριχθεί η δημιουργία πεζοδρομίων.
- Επέκταση του λιμανιού των Αγίων Αποστόλων, ώστε να είναι ευκολότερα προσβάσιμο από τα σκάφη που το επισκέπτονται.

8. 3. 4 Βελτίωση οδικού δικτύου.

Ο Δήμος Καλάμου από τα παλαιότερα χρόνια αντιμετώπιζε προβλήματα με το οδικό δίκτυό του. Τα σημαντικότερα προβλήματα σήμερα εντοπίζονται στον παραλιακή λεωφόρο Αγίων Αποστόλων-Χαλκουτσίου. Έτσι σήμερα η λεωφόρος βρίσκεται υπό κατασκευή με σκοπό την βελτίωση και διάνειξή της. Επιπλέον οι εργασίες αποβλέπουν στην δημιουργία αγωγών μεταφοράς των ομβρίων υδάτων προς τη θάλασσα.

Ο προϋπολογισμός του έργου ανέρχεται σε 6.994.978 Ευρώ. Το αποτέλεσμα του συγκεκριμένου έργου αναμένεται να δώσει διαφορετική πνοή στον τόπο, καθώς η πρόσβαση των μόνιμων κατοίκων και των επισκεπτών θα γίνεται με μεγαλύτερη ευκολία και ασφάλεια.

Επίσης η βελτίωση του οδικού δικτύου περιλαμβάνει και λιγότερο κεντρικούς δρόμους, εκτός του κέντρου των Αγίων Αποστόλων και του οικισμού του Καλάμου.

Τέλος, το παραπάνω έργο δρομολογεί την τοποθέτηση κολώνων φωτισμού στη λεωφόρο Καλάμου- Αγίων Αποστόλων.

8. 3. 5 Δημιουργία και βελτίωση υποδομών.

Κατά καιρούς έχουν πραγματοποιηθεί έργα στον Δήμο Καλάμου με σκοπό την δημιουργία και κατασκευή νέων κτιρίων αλλά και βελτίωση των ήδη υπάρχουσών. Η δημιουργία νέων κτιρίων προβλέπει:

- Νέο σχολικό κτίριο γυμνασίου-λυκείου Καλάμου.
- Νέο κτίριο στο οποίο θα στεγαστεί το αστυνομικό τμήμα Καλάμου.
- Ανακατασκευή του γηπέδου ποδοσφαίρου Καλάμου.
- Δημιουργία κτιρίου για την στέγαση του Πνευματικού Κέντρου Καλάμου.
- Δημιουργία κτιρίου για την στέγαση Κέντρου Εξυπηρέτησης Πολιτών.

8 .4 Έργα και βιώσιμη τουριστική εξέλιξη του Δήμου Καλάμου.

8 . 4. 1 Η συμβολή του πάρκου των Αγίων Αποστόλων στον τουρισμό.

Ο Δήμος Καλάμου είναι κατ' εξοχήν μια περιοχή η οποία στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στον τουρισμό. Η περιοχή των Αγίων Αποστόλων ιδιαίτερα από τα παλιά χρόνια προσέλκυε κάθε χρόνο μεγάλο αριθμό τουριστών και παραθεριστών, δίνοντας έτσι μεγάλη οικονομική άνθιση στην περιοχή. Με την πάροδο του χρόνου, καθώς ο ανταγωνισμός των τόπων προορισμού για τουρισμό αυξανόταν, έπρεπε η περιοχή να εμπλουτίσει τις υπηρεσίες της, ώστε να αυξηθεί η ζήτησή τους. Αυτό το πέτυχε με την πραγματοποίηση των παραπάνω έργων.

Συγκεκριμένα το πάρκο των Αγίων Αποστόλων έδωσε μια άλλη όψη στην περιοχή, την οποία θα ζήλευαν αρκετοί άλλοι δήμοι. Η αισθητική και η λειτουργική αναβάθμιση, σε συνδυασμό με την βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής, εμπλουτίζει τις τουριστικές δυνατότητες και υπηρεσίες του Δήμου.

Επιπλέον στο χώρο του μπορούν οι επισκέπτες του να αθληθούν, να ξεκουραστούν. Επίσης με την δημιουργία του πάρκου η περιοχή απαλλάχτηκε από την κυκλοφοριακή συμφόρηση που γινόταν στην περιοχή, κυρίως κατά τους μήνες του καλοκαιριού.

Το σημαντικότερο όλων, ήταν ότι ή δημιουργία του Πάρκου των Αγίων Αποστόλων, δημιουργήθηκε με σκοπό την βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Δηλαδή το Πάρκο εξυπηρετεί τους σκοπούς για τους οποίους κατασκευάστηκε, χωρίς να μολύνει και να υποβαθμίζει την περιοχή.

8 . 4. 2 Η συμβολή των υποδομών στον τουρισμό.

Η βελτίωση και η δημιουργία των υποδομών, εκτός ότι παρέχει πολλές περισσότερες δυνατότητες στον μόνιμο πληθυσμό, αναβαθμίζει και την τουριστική υποδομή της περιοχής με αποτέλεσμα να μπορούν οι επισκέπτες να ικανοποιήσουν τις οποιεσδήποτε ανάγκες τους.

Επίσης η αύξηση κα βελτίωση των υποδομών έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση του τουρισμού. Δεν είναι τυχαίο ότι στην περιοχή λειτουργούν τρία μεγάλα ξενοδοχειακά συγκροτήματα (Calamos Beach Hotel, Dolphin Hotel, Agamemnon Hotel) τα οποία πληρούν όλες τις ξενοδοχειακές προϋποθέσεις, καθώς και αρκετά μικρότερα συγκροτήματα ενοικιαζόμενων δωματίων. Τα παραπάνω ξενοδοχεία δέχονται όλο το χρόνο και κυρίως το καλοκαίρι μεγάλο

αριθμό πελατών τόσο από την εσωτερική τουριστική αγορά, όσο και από την εξωτερική. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι τα ξενοδοχειακά συγκροτήματα λειτουργούν με σκοπό την ύπαρξη και διατήρηση της βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής, καθώς οι έλεγχοι του κράτους το έχουν επιβεβαιώσει.

Στις υποδομές ανήκουν ακόμα όλα τα καταστήματα τα οποία προορίζονται για χρήση τους από τους τουρίστες όπως είναι οι καφετέριες (15), οι ταβέρνες (15) κ.α. .

Τα περισσότερα από τα καταστήματα αυτά λειτουργούν κατά κύριο λόγο τους θερινούς μήνες, δείχνοντας έτσι την ύπαρξη του τουρισμού στην περιοχή. Αν δεν υπήρχε τουρισμός αρκετά από αυτά δεν θα λειτουργούσαν, καθώς ο μόνιμος πληθυσμός δεν θα μπορούσε να τα συντηρήσει. Ένα άλλο στοιχείο που χαρακτηρίζει τα καταστήματα, είναι ότι δεν μολύνουν την περιοχή μέσα από την λειτουργία τους.

Γενικότερα, όπως είναι γνωστό, δεν μπορεί να υπάρξει τουριστική περιοχή χωρίς την ύπαρξη και των ανάλογων υποδομών. Στον Δήμο Καλάμου, τα τελευταία χρόνια γίνεται μια μεγάλη προσπάθεια από την τοπική αυτοδιοίκηση, ώστε να εξασφαλίσει τα απαραίτητα κρατικά κονδύλια, ώστε να μπορέσει να βελτιώσει τις υποδομές της περιοχής και να κάνει τον Δήμο περισσότερο ανταγωνιστικό ως προς τον τουρισμό.

8. 5 Ο τουρισμός στον Δήμο Καλάμου.

Ο Δήμος Καλάμου είναι μια περιοχή, η οποία στηρίζεται στον τουρισμό. Το πλούσιο φυσικό περιβάλλον του σε συνδυασμό με την τοποθεσία του, τον καθιστά έναν από τους βασικούς προορισμούς πολλών τουριστών κάθε χρόνο. Αν και η ανάπτυξη της περιοχής είναι σταδιακή με το πέρασμα των χρόνων, σίγουρα υπάρχουν περιθώρια ανάπτυξης. Ανάπτυξη η οποία αφενός πρέπει να επιτευχθεί, αλλά και αφετέρου να γίνει με αργά και σταθερά βήματα.

8. 6 Ο Παραθερισμός και ο Μαζικός τουρισμός στον Δήμο Καλάμου.

Χαρακτηριστικό του τουρισμού του Καλάμου είναι η παραθεριστική του μορφή. Δηλαδή πολλοί είναι αυτοί οι οποίοι επιλέγουν τον Κάλαμο ως τόπο για παραθερισμό. Αυτό φαίνεται και από τις εκατοντάδες παραθεριστικές οικίες που έχουν κατασκευαστεί στην περιοχή από τους παραθεριστές-ιδιοκτήτες τους.

Χαρακτηριστικό της εμφάνισης του παραθερισμού, είναι το γεγονός ότι τους θερινούς μήνες ο πληθυσμός του Δήμου ανέρχεται σε 70.000 κατοίκους. Ο αριθμός των παραθεριστών είναι πολύ μεγάλος αν αναλογιστούμε ότι ο μόνιμος πληθυσμός αντιστοιχεί σε 4.079 κατοίκους.

Η επιλογή των παραθεριστών στο να αγοράσουν σπίτι στην περιοχή, επηρεάζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την απουσία του μαζικού τουρισμού και επομένως την ύπαρξη του ήπιου.

Η μη ύπαρξη μαζικού τουρισμού πριν από μερικά χρόνια, ήταν αποτέλεσμα της μη ισόρροπης ανάπτυξης της περιοχής. Αυτό σήμερα αποτελεί ευτύχημα, καθώς αν είχε αναπτυχθεί στην περιοχή μαζικός τουρισμός, σίγουρα η περιοχή θα είχε υποστεί αλλοιώσεις στο φυσικό περιβάλλον της. Και αυτό γιατί δεν υπήρχαν οι κατάλληλες υποδομές ώστε να υποστηρίξουν τον μαζικό τουρισμό. Πολλά είναι τα παραδείγματα όπου σε περιοχές όπου υπέστησαν τον μαζικό τουρισμό, δημιουργήθηκαν πολλά και έντονα προβλήματα, όπως μόλυνση των θαλασσών, ηχορύπανση, ανεξέλεγκτη δόμηση κ .α . Αποτέλεσμα των περιοχών αυτών ήταν να υποβαθμιστούν και να πάνγουν να αποτελούν τουριστικό προορισμό.

Έτσι σήμερα, στον Δήμο Καλάμου ο τουρισμός αποφέρει θετικά αποτελέσματα στην περιοχή, κυρίως οικονομικά. Οι θάλασσες της περιοχής εξακολουθούν να είναι καθαρές, η ατμόσφαιρα αμόλυντη, και η ηχορύπανση να διατηρείται σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Ένα βασικό μειονέκτημα του παραθερισμού της περιοχής, είναι η δημιουργία αυθαίρετων παραθεριστικών κατοικιών στον Δήμο. Από την δεκαετία του '70 και μετά η οικιστική ανάπτυξη αυξήθηκε κατακόρυφα. Πολλοί ήταν αυτοί οι οποίοι αγόρασαν δασικά τμήματα γης και έχτισαν εκεί αυθαίρετες κατοικίες. Το γεγονός αυτό σήμερα δημιουργεί δύο ειδών προβλήματα :

1. Μεγάλα τμήματα δασικής έκτασης καταστράφηκαν.
2. Λόγω των αυθαιρέτων, η ρυμοτομία της περιοχής είναι ανομοιομορφη.
3. Σήμερα το φαινόμενο των « αυθαιρέτων » έχει περιοριστεί αλλά δεν έχει και εξαλειφθεί.

Βέβαια, δεν είναι λίγοι και οι τουρίστες που επισκέπτονται τον Δήμο Καλάμου κάθε χρόνο. Αυτοί προέρχονται κυρίως από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

και την Αυστραλία. Οι περισσότεροι από αυτούς είναι μεγάλης ηλικίας και εκφραστές του ήπιου τουρισμού.

8. 7 Ο Δήμος Καλάμου και εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

Στον Δήμο Καλάμου δεν είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Γενικότερα στην Ελλάδα ο εναλλακτικός τουρισμός δεν έχει αναπτυχθεί πλήρως όπως στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα τελευταία χρόνια γίνεται μια προσπάθεια να αυξηθούν οι μορφές του εναλλακτικού τουρισμού στην χώρα μας.

Έτσι και στον Δήμο Καλάμου, τα τελευταία χρόνια, η τοπική αυτοδιοίκηση κάνει μια μεγάλη προσπάθεια, ώστε να αναπτυχθεί ο εναλλακτικός τουρισμός στην περιοχή. Η μεγαλύτερη προσπάθεια πραγματοποιήθηκε την τελευταία πενταετία, όπου στην περιοχή αποφασίσθηκε να εφαρμοσθεί ο συνεδριακός τουρισμός. Συγκεκριμένα, στον Κάλαμο, πραγματοποιήθηκε το Παγκόσμιο Συνέδριο Σπηλαιολόγων υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε στην περιοχή των Αγίων Αποστόλων, στο ξενοδοχείο 'Dolphins Hotel', όπου πήραν μέρος εκατοντάδες σπηλαιολόγοι από όλο τον κόσμο.

Επίσης στην περιοχή εδώ και αρκετά χρόνια λειτουργούν τρεις κατασκηνώσεις (Kinder land, Κορέο και Αναγέννηση) όπου κάθε καλοκαίρι τις επισκέπτονται χιλιάδες παιδιά. Οι κατασκηνώσεις βρίσκονται μέσα σε δασικά συγκροτήματα κοντά στον οικισμό του Καλάμου.

Τέλος, στον Δήμο Καλάμου έχει αναπτυχθεί σε πολύ μεγάλο βαθμό ο τουρισμός τρίτης ηλικίας. Τους καλοκαιρινούς μήνες, πολλά τουριστικά γραφεία δρομολογούν εκδρομές μονοήμερες ή και όχι, με προορισμό τον Κάλαμο, και κυρίως τις θάλασσές του. Ο τουρισμός τρίτης ηλικίας αποτελεί πνεύμονα αναζωογόνησης του τουρισμού της περιοχής καθώς οι επισκέπτες συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9

Η ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

9. 1 Ερωτηματολόγιο.

Στην παρούσα εργασία πραγματοποιήθηκε έρευνα με την χρήση του αντίστοιχου ερωτηματολογίου. Το ερωτηματολόγιο δημιουργήθηκε σύμφωνα με την

κατάλληλη μεθοδολογία. Αρχικά έγινε η επιλογή των κατάλληλων ερωτήσεων. Σκοπός των ερωτήσεων αυτών ήταν η συλλογή στοιχείων. Τέτοια στοιχεία είναι:

1.Δημογραφικά και οικονομικά στοιχεία: Φύλλο, ηλικία, καταγωγή, οικογενειακή κατάσταση, επίπεδο εκπαίδευσης, αριθμός των παιδιών ετήσιο, μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα, ακίνητη περιουσία. Τα συγκεκριμένα στοιχεία έχουν ως σκοπό να διαπιστώσουμε το προφίλ των ερωτηθέντων.

2.Τουριστικά στοιχεία: Ανάπτυξη του τουρισμού, λόγους διαμονής στον Δήμο Κάλαμου, ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού.

3.Στοιχεία που αντικατοπτρίζουν την ποιότητα ζωής: συμβολή του τουρισμού στην περιοχή ως προς τον κοινωνικοοικονομικό-οικιστικό τομέα, κύρια-δευτερεύουσα κατοικία, είδος κατοίκου, συμβολή του τουρισμού στο περιβάλλον και στον πολιτισμό.

9. 2 Οι ερωτηθέντες του ερωτηματολογίου.

Το συγκεκριμένο ερωτηματολόγιο διανεμήθηκε και συμπληρώθηκε από 121 ανώνυμους δημότες και παραθεριστές του Δήμου Κάλαμου. Τονίστηκε ιδιαίτερα η ανωνυμία του κάθε ερωτηματολογίου καθώς στο πρώτο φύλλο περιέχονται και προσωπικές ερωτήσεις όπως εισόδημα, οικογενειακή κατάσταση κ.α. Τέλος τονίστηκε ο υπεύθυνος για την πραγματοποίηση της έρευνας, ο επιβλέπων καθηγητής και το θέμα της πτυχιακής μελέτης.

9. 3 Ο μέσος χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου

Ο μέσος χρόνος συμπλήρωσης του ερωτηματολογίου κυμάνθηκε από 6-10 λεπτά. Αρχικός σκοπός ήταν οι ερωτήσεις να γίνουν εύκολα κατανοητές από τον αναγνώστη και να αποφευχθεί η κούραση και η μηχανική συμπλήρωση των ερωτήσεων. Για αυτό το λόγο, έγινε αρχικά προσπάθεια για την όσο το δυνατόν καλύτερη εμφάνιση του ερωτηματολογίου και στη συνέχεια για την απλότητα, τη σαφήνεια και την εύκολη απάντηση με ένα απλό <<χ>> .

9.4 Περιγραφική στατιστική

Έπειτα, τα στοιχεία αντιγράφηκαν στο στατιστικό πρόγραμμα SPAS 10.0 για να διεξαχθούν οι απαντήσεις με τη μορφή ποσοστών και να απεικονιστούν διαγραμματικά.

9.5 Έλεγχος ανεξαρτησίας χ^2

Ο έλεγχος ανεξαρτησίας είναι μία μέθοδος, με την οποία επιτρέπεται να καθοριστεί εάν δύο μεταβλητές χ και ψ οι οποίες συσχετίστηκαν, είναι ανεξάρτητες. Δηλαδή, εάν η πραγματοποίηση ενός γεγονότος, επηρεάζει ένα άλλο γεγονός. Ο έλεγχος υποθέσεων περιλαμβάνει τη μηδενική υπόθεση H_0 (οι μεταβλητές δε συσχετίζονται) και την εναλλακτική υπόθεση H_a (οι μεταβλητές συσχετίζονται). Χρησιμοποιώντας τον έλεγχο χ^2 και με τη βοήθεια της p-value, οδηγούμαστε στα ακόλουθα αποτελέσματα:

Αν p-value > 0,10: γίνεται αποδεκτή η μηδενική υπόθεση H_0 , δηλαδή οι δύο μεταβλητές είναι ανεξάρτητες

Αν p-value < 0,10: γίνεται αποδεκτή η εναλλακτική υπόθεση (H_1), δηλαδή οι δύο μεταβλητές σχετίζονται και το επίπεδο σημαντικότητας είναι 10%

Αν p-value < 0,05: γίνεται αποδεκτή η εναλλακτική υπόθεση (H_1), δηλαδή οι δύο μεταβλητές σχετίζονται και το επίπεδο σημαντικότητας είναι 5%

Αν p-value < 0,01: γίνεται αποδεκτή η εναλλακτική υπόθεση (H_1), δηλαδή οι δύο μεταβλητές σχετίζονται και το επίπεδο σημαντικότητας είναι 1% (Κυριακούσης, 2000).

Για τον έλεγχο ανεξαρτησίας των μεταβλητών χρησιμοποιήθηκε επίσης το στατιστικό πρόγραμμα SPSS 10.0.

Σε επόμενο κεφάλαιο και στο παράρτημα παρουσιάζονται όλοι οι δυνατοί έλεγχοι υποθέσεων που πραγματοποιήθηκαν και παρουσιάζουν στατιστικό ενδιαφέρον.

9.6 Το εκτιμώμενο κόστος της έρευνας

Το κόστος της παρούσας μελέτης μπορεί να αποτιμηθεί στο χρόνο για το σχεδιασμό του ερωτηματολογίου, στην ανατύπωση του, στο χρόνο και το κόστος

για τη μεταφορά του στους συμμετέχοντες, και τέλος, το χρόνο και το κόστος για την επεξεργασία των δεδομένων στον ηλεκτρονικό υπολογιστή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 10

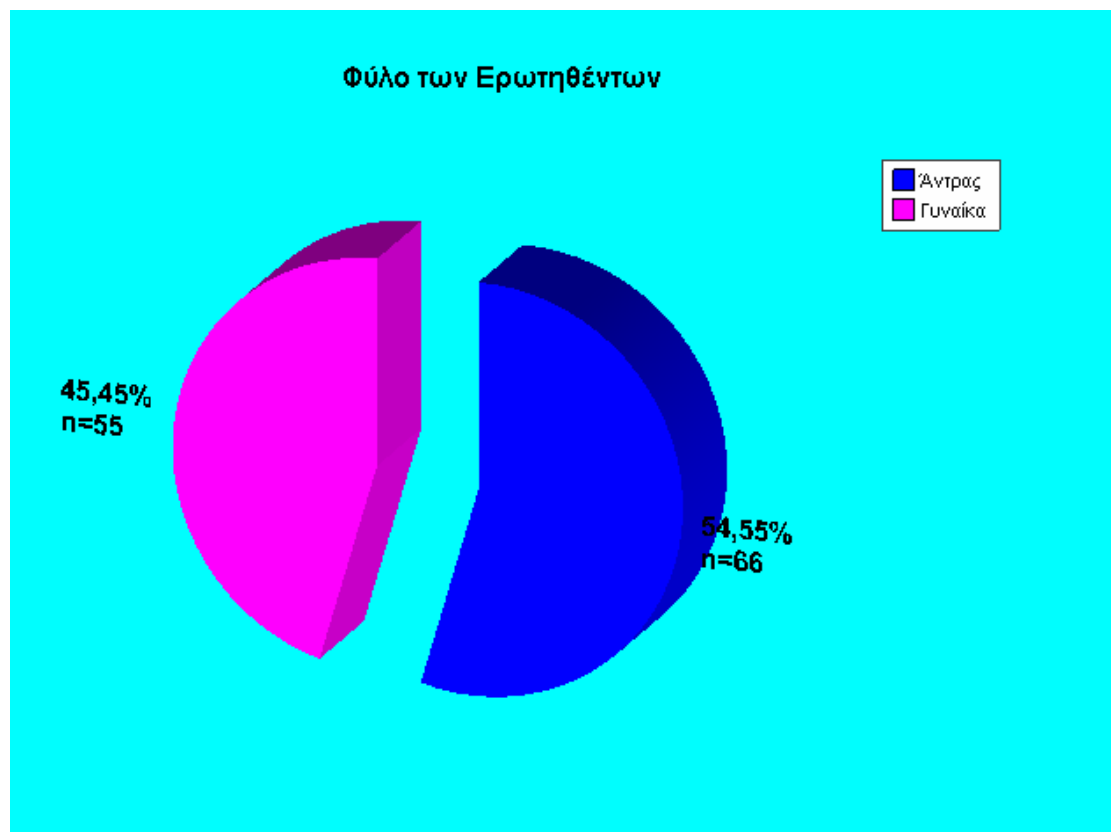
ΕΡΕΥΝΑ

1. 1 Παρουσίαση και ανάλυση αποτελεσμάτων.

10. 1. 1 Παρουσίαση και ανάλυση των δημογραφικών και οικονομικών στοιχείων του δείγματος.

1. Το φύλλο του δείγματος.

Από το σύνολο των 120 ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα, το 54,55% (66 άτομα) ήταν άντρες, ενώ το 45,45% (55 άτομα) ήταν γυναίκες.

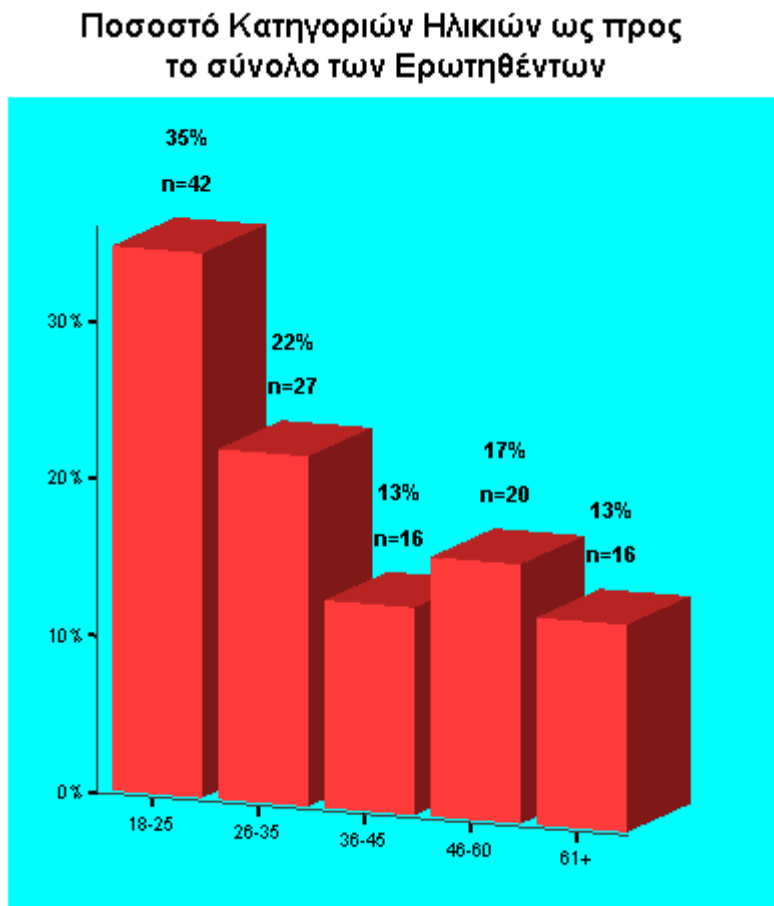

Σχεδιάγραμμα 1: Το φύλο των ερωτηθέντων.

2. Η ηλικία των ερωτηθέντων.

Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων του δείγματος (35%, 42 άτομα) ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 18-25 ετών, ενώ το μικρότερο μέρος των ερωτηθέντων ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 36-45 και 61+ ετών. Δηλαδή υπάρχει μια ισοβαθμία ως προς το σύνολο των τελευταίων. Επίσης το 22% του δείγματος ανήκει στην ηλικιακή ομάδα των 26-35 ετών (27 άτομα) και το 17% (20 άτομα) του δείγματος ανήκει στην ομάδα των 46-60 ετών. Η ηλικιακή δομή των

ερωτηθέντων παρουσιάζει ομοιότητες με την ανάλογη έρευνα των Akis et al (1996) σχετικά με την στάση των κατοίκων της Κύπρου όσον αφορά την τουριστική ανάπτυξη του νησιού.

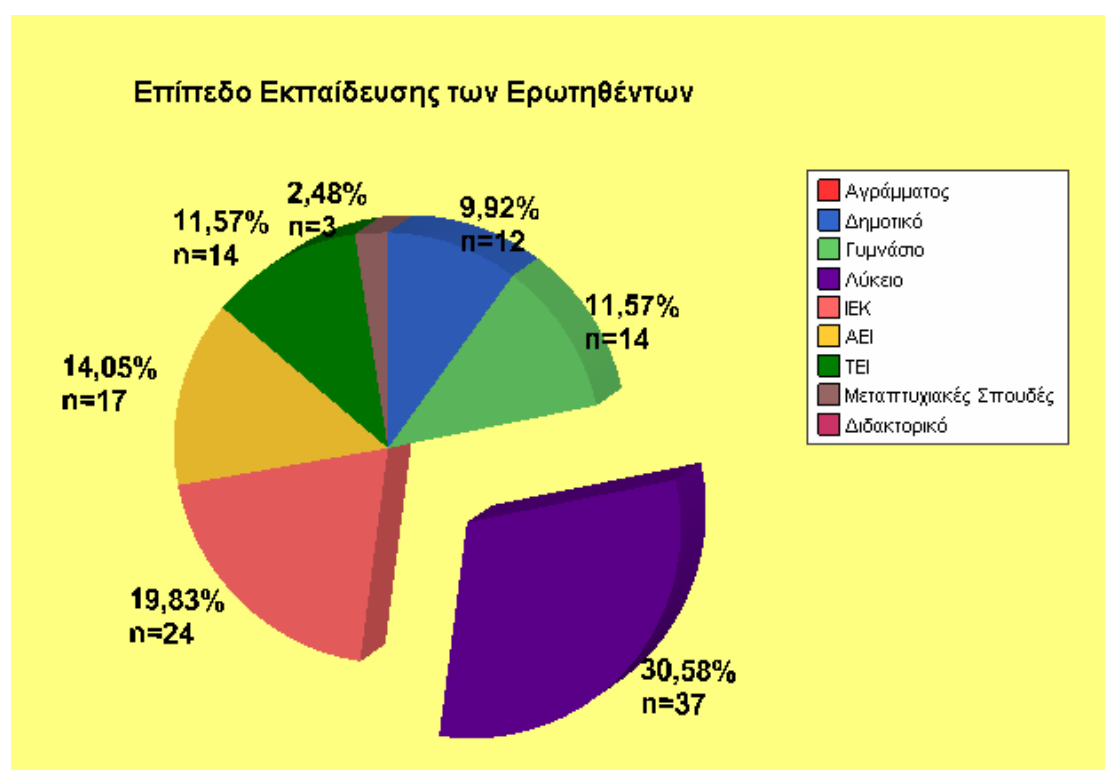
Σχεδιάγραμμα 2: Η ηλικία των ερωτηθέντων.

3. Το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων.

Σύμφωνα με το σχεδιάγραμμα 3, το επίπεδο εκπαίδευσης των ερωτηθέντων διαφέρει.

Το μεγαλύτερο μέρος τους είναι απόφοιτοι λυκείου (30.58% ή 37 άτομα). Στη συνέχεια ακολουθούν οι απόφοιτοι Ι. Ε. Κ, των οποίων το ποσοστό ανέρχεται στο 19,83% (24 άτομα). Επίσης αρκετά μεγάλο είναι το ποσοστό των απόφοιτων Α.

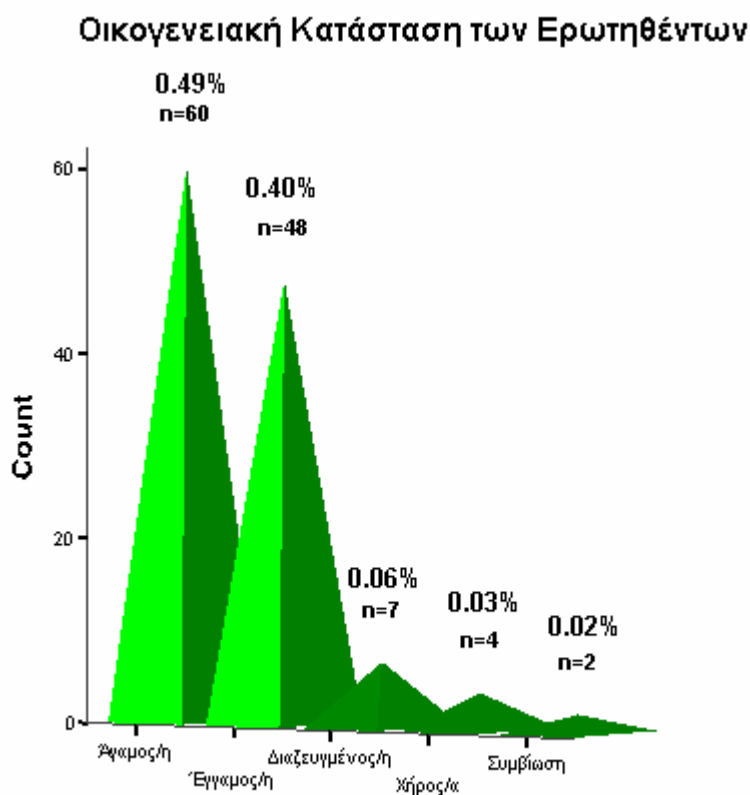
Ε. Ι, το οποίο αντιστοιχεί στο 14,05% (17 άτομα). Συνέχεια βλέπουμε να υπάρχει μια ισοβαθμία μεταξύ των απόφοιτων γυμνασίου (11,57% ή 14 άτομα) με τους απόφοιτους των Τ. Ε. Ι. (11,57% ή 14 άτομα) . Στην συνέχεια ακολουθούν οι ερωτηθέντες οι οποίοι έχουν τελειώσει το δημοτικό, στους οποίους το ποσοστό ανέρχεται στο 9,92% (12 άτομα). Το μικρότερο ποσοστό κατέχουν όσοι έχουν πραγματοποιήσει μεταπτυχιακές σπουδές με 2,48% (3 άτομα). Αξίζει να σημειωθεί το γεγονός ότι δεν βρέθηκε κανένα άτομο το οποίο να είναι αγράμματο ή να έχει πραγματοποιήσει διδακτορικό.

Σχεδιάγραμμα 3: Η ηλικία των ερωτηθέντων.

4. Η οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων.

Σύμφωνα με το σχεδιάγραμμα 4, η οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων ποικίλει. Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων είναι άγαμοι (60 άτομα). Ακολουθούν οι έγγαμοι (48 άτομα). Πολλοί λιγότεροι είναι οι διαζευγμένοι (7 άτομα) και οι χήροι-χήρες (7 άτομα), όπου και υπάρχει μια ισοβαθμία μεταξύ τους. Τέλος οι λιγότεροι ερωτηθέντες συμβιώνουν (2 άτομα).

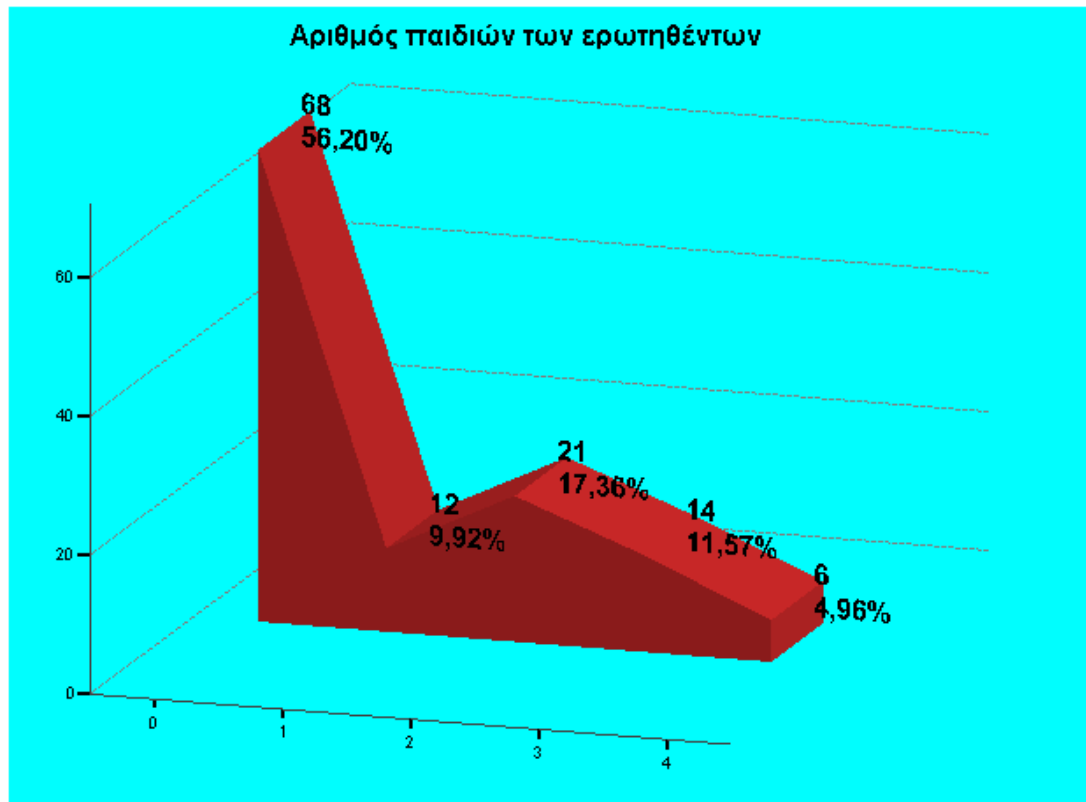

Σχεδιάγραμμα 4:οικογενειακή κατάσταση.

5. Αριθμός παιδιών των ερωτηθέντων.

Όπως βλέπουμε και στο σχεδιάγραμμα 5, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δεν έχουν παιδιά. Το ποσοστό των συγκεκριμένων ατόμων αντιστοιχεί στο 56,20% ή στα 68 άτομα. Αντίθετα, το ποσοστό των ατόμων οι οποίοι έχουν παιδιά , ανέρχεται στο 43,80%. Από αυτούς, το μεγαλύτερο

ποσοστό (17,36%) έχουν 2 παιδιά. Ακολουθούν όσοι έχουν 1, 3, 4 παιδιά με ποσοστά αντίστοιχα 9,92% (12 άτομα), 11,57% (14 άτομα) και 4,96% (6 άτομα).

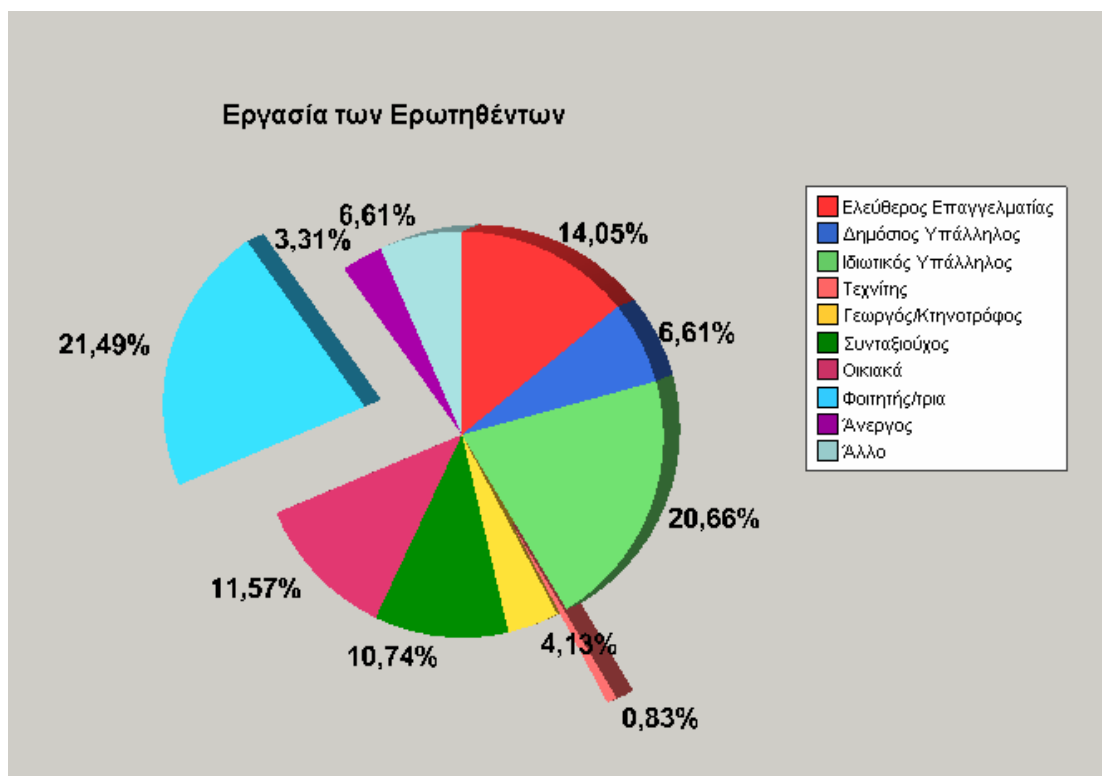

Σχεδιάγραμμα 5: Αριθμός παιδιών των ερωτηθέντων.

6. Το επάγγελμα των ερωτηθέντων.

Στο παρακάτω σχεδιάγραμμα απεικονίζεται η επαγγελματική απασχόληση των ερωτηθέντων. Οι απαντήσεις τους ποικίλουν από άτομο σε άτομο, όπως και ήταν αναμενόμενο. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων δεν έχουν ακόμα ενταχθεί στο εργατικό δυναμικό, καθώς είναι ακόμα φοιτητές. Το ποσοστό των συγκεκριμένων ανέρχεται στο 21,49%. Αμέσως μετά είναι οι ιδιωτικοί υπάλληλοι

με ποσοστό 20,66%. Στη συνέχεια ακολουθούν οι ελεύθεροι επαγγελματίες, οι απασχολούμενοι με την οικιακή εργασία, οι συνταξιούχοι, οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι απασχολούμενοι σε διαφορετικό κλάδο, οι γεωργοί και κτηνοτρόφοι και οι άνεργοι με αντίστοιχα ποσοστά 14,05%, 11,57%, 10,74%, 6,61%, 4,13% και 3,31%. Το μικρότερο ποσοστό εμφανίζουν οι τεχνίτες με 0,83%.

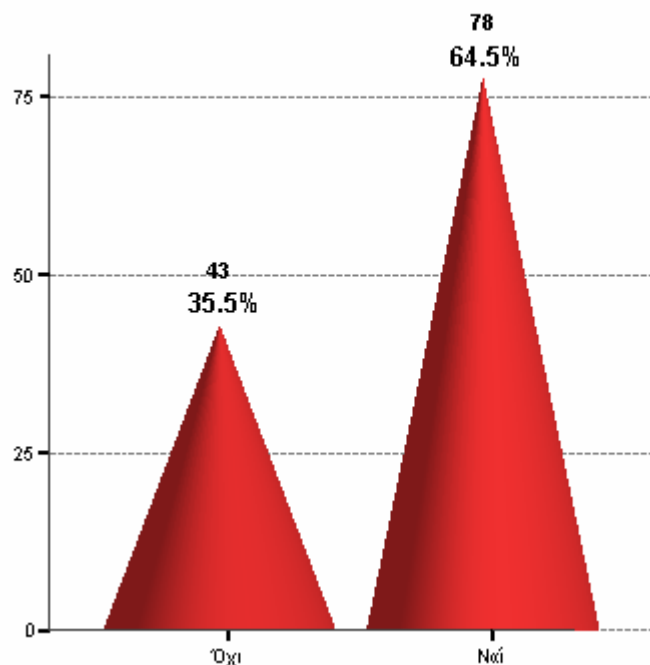

Σχεδιάγραμμα 6: Το επάγγελμα των ερωτηθέντων.

7. Κατοχή ακίνητης περιουσίας.

Στο παρακάτω σχεδιάγραμμα απεικονίζεται η κατοχή ακίνητης περιουσίας από τους ερωτηθέντες. Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων είναι κάτοχοι ακίνητης περιουσίας, ενώ το μικρότερο μέρος δεν είναι. Συγκεκριμένα, 78 άτομα έχουν κάποιο περιουσιακό στοιχείο στην κατοχή τους, ενώ αντίθετα 43 άτομα δεν έχουν στην ιδιοκτησία τους κάποιο περιουσιακό στοιχείο.

Κατοχή ακίνητης περιουσίας απο τους Ερωτηθέντες

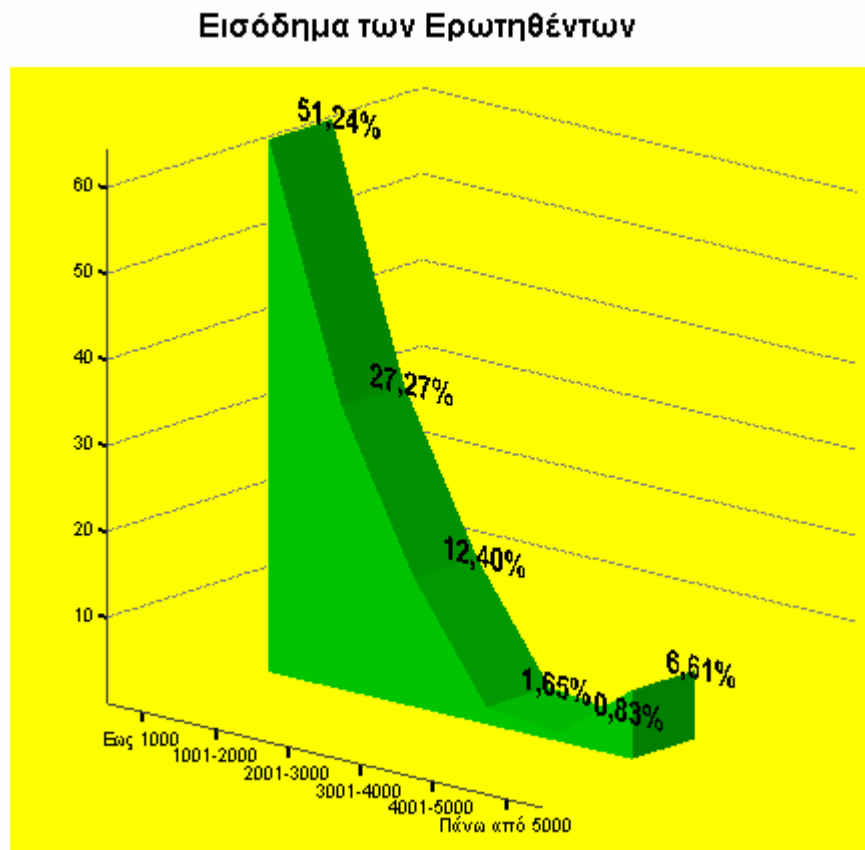

Σχεδιάγραμμα 7: Κατοχή ακίνητης περιουσίας.

8. Το εισόδημα των ερωτηθέντων.

Συνεχίζοντας την απεικόνιση των απαντήσεων των ερωτώμενων, παρουσιάζεται το εισόδημα των ερωτώμενων. Σύμφωνα με το σχεδιάγραμμα 8, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων, δηλαδή το 51,24%, έχουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα έως 1.000 ευρώ. Αμέσως μετά το 27,27% και το 12,40% των ερωτώμενων έχουν οικογενειακό εισόδημα από 1.001-2.000 και από 2.001-3.000 ευρώ αντίστοιχα. Στη συνέχεια βλέπουμε πως το 1,65%, 0,83% και 6,61% των

ερωτώμενων έχουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα από 3.001-4.000, 4.001-5.000 και πάνω από 5.000 ευρώ αντίστοιχα. Αξίζει να τονιστεί το γεγονός ότι είναι πολύ μικρό το ποσοστό των ερωτώμενων, οι οποίοι έχουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα πάνω από 3.000 ευρώ.

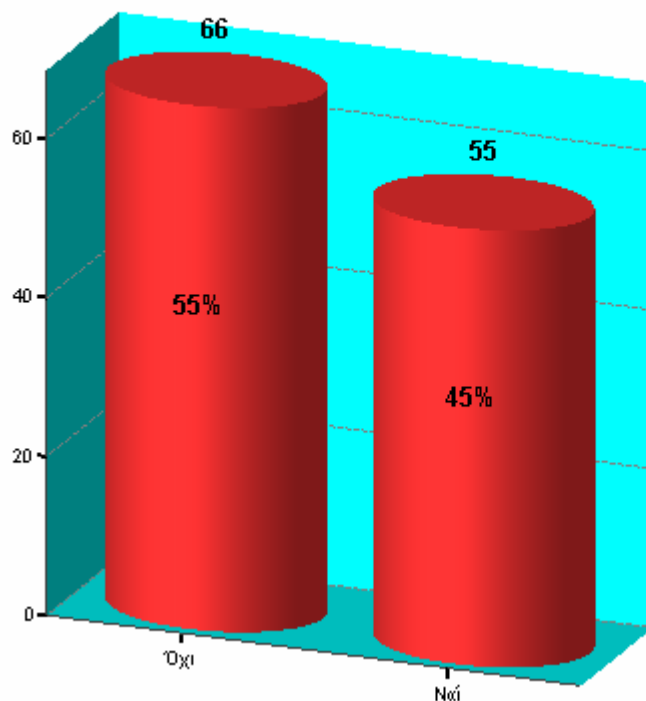

Σχεδιάγραμμα 8: Το εισόδημα των ερωτηθέντων.

9. Η καταγωγή των ερωτηθέντων.

Ακολουθούν οι απαντήσεις των ερωτώμενων στην ερώτηση αν ο τόπος καταγωγής τους είναι Ο Δήμος Καλάμου ή όχι. Σύμφωνα με το σχεδιάγραμμα 9, το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων κατάγεται από τον Δήμο Καλάμου (66 άτομα), ενώ αντίθετα το μικρότερο μέρος τους έχουν κάποιο διαφορετικό τόπο καταγωγής. Βέβαια θα πρέπει να προσέξουμε ότι η διαφορά αυτή είναι πολύ μικρή ανάμεσα στις δύο κατηγορίες (11 άτομα).

Καταγωγή των Ερωτηθέντων απο τον Κάλαμο (Ναί/Όχι)

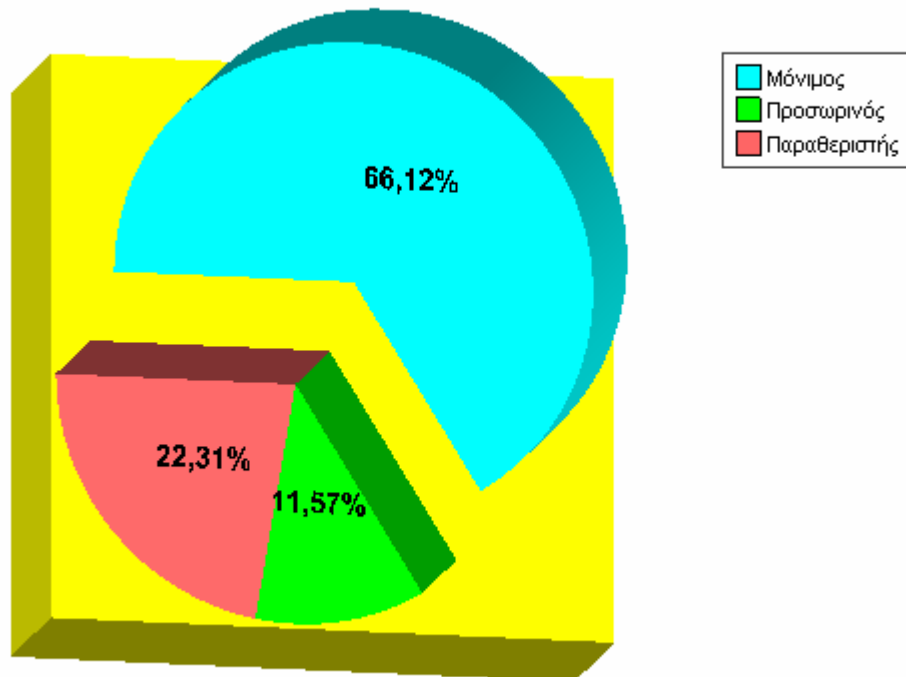
Σχεδιάγραμμα 9: Καταγωγή των ερωτηθέντων από τον Κάλαμο (Ναι/Όχι)

10. Είδος Κατοίκου.

Η επόμενη ερώτηση του ερωτηματολογίου, αφορά το είδος κατοίκου των ερωτώμενων. Από το σύνολο των ερωτώμενων, το μεγαλύτερο ποσοστό, δηλαδή το 66,12% είναι μόνιμοι κάτοικοι του Δήμου Καλάμου. Ακολουθεί ως ποσοστό το 22,31% που αντιστοιχεί στους παραθεριστές του Δήμου, ενώ το 11,57%, το οποίο είναι και το μικρότερο ποσοστό, αντικατοπτρίζει τους προσωρινούς

κατοίκους του Δήμου Καλάμου. Τα αποτελέσματα της έρευνας συμπίπτουν με την εργασία του Getz (1994) για την περιοχή Spey Valley της Σκωτίας.

Είδος Κατοίκου

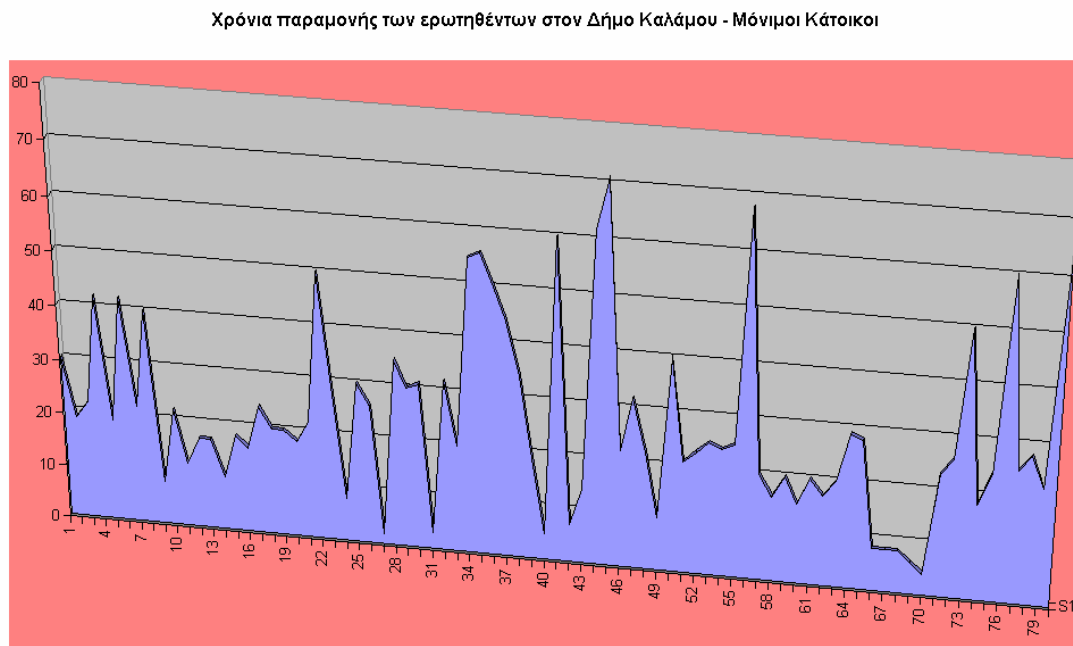
Σχεδιάγραμμα 10: Είδος κατοίκου.

11. Χρόνια παραμονής των ερωτηθέντων στον Δήμο Καλάμου.

Η επόμενη ερώτηση αφορά τα χρόνια παραμονής των ερωτηθέντων στον Δήμο Καλάμου. Εδώ έγινε διαχωρισμός ανάμεσα στους μόνιμους και στους προσωρινούς κατοίκους. Έτσι, το παρακάτω σχεδιάγραμμα 11.α απεικονίζει τα χρόνια παραμονής των μόνιμων κατοίκων. Το μεγαλύτερο μέρος από τους μόνιμους διαμένει στον Κάλαμο από την στιγμή της γέννησής τους, εκτός από ορισμένους όπου διαμένουν στην περιοχή λιγότερα χρόνια. Οι τελευταίοι, ήρθαν

στην περιοχή για να μείνουν για προσωπικούς τους λόγους, αφού νωρίτερα κατοικούσαν σε κάποια άλλη περιοχή.

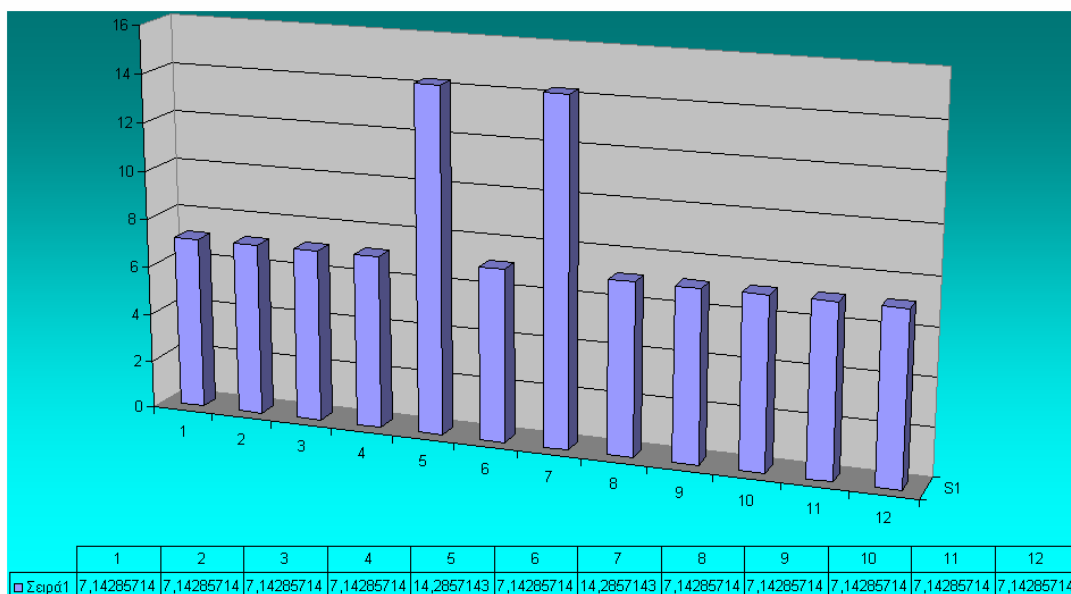
Όπως φαίνεται και στο σχεδιάγραμμα, το μεγαλύτερο μέρος των μόνιμων κατοίκων διαμένει στην περιοχή 22 χρόνια (8,75%).

Σχεδιάγραμμα 11.α: Χρόνια παραμονής των μόνιμων ερωτηθέντων στον Κάλαμο.

Στο σχεδιάγραμμα 11.β βλέπουμε τα χρόνια παραμονής των προσωρινών κατοίκων στον Δήμο Καλάμου. Ο μέσος όρος τους διαμονής στην περιοχή είναι 7,14 χρόνια, ενώ ελάχιστοι είναι αυτοί οι οποίοι διαμένουν στην περιοχή περισσότερα χρόνια. Τα χρόνια διαμονής των τελευταίων δεν ξεπερνούν τα 12, γεγονός το οποίο είναι και λογικό, καθώς αναφερόμαστε σε προσωρινούς κατοίκους.

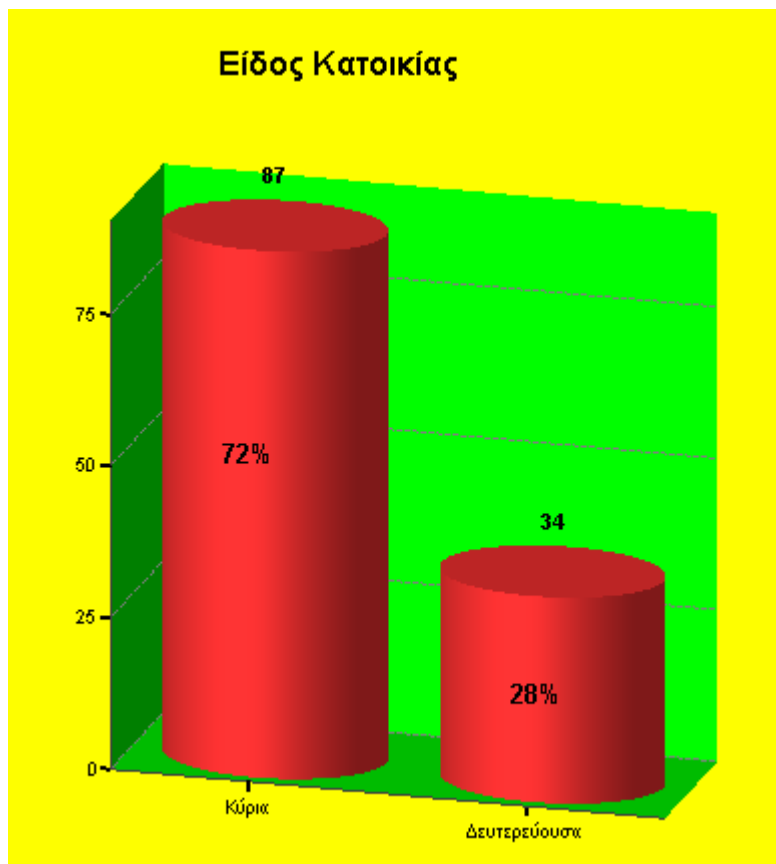
Χρόνια παραμονής των Ερωτηθέντων στον Δήμο Καλάμου - Προσωρινοί Κατοίκοι

Σχεδιάγραμμα 11.β: Χρόνια παραμονής των προσωρινών κατοίκων στον Κάλαμο.

12. Είδος Κατοικίας.

Συνεχίζοντας την ανάλυση των δεδομένων, απεικονίζονται οι απαντήσεις που προέκυψαν από την ερώτηση που αφορά το είδος της κατοικίας των ερωτώμενων. Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων (87 άτομα) διατηρεί κύρια κατοικία στον Δήμο Καλάμου, ενώ το μικρότερο μέρος (34 άτομα) διατηρεί δευτερεύουσα κατοικία.

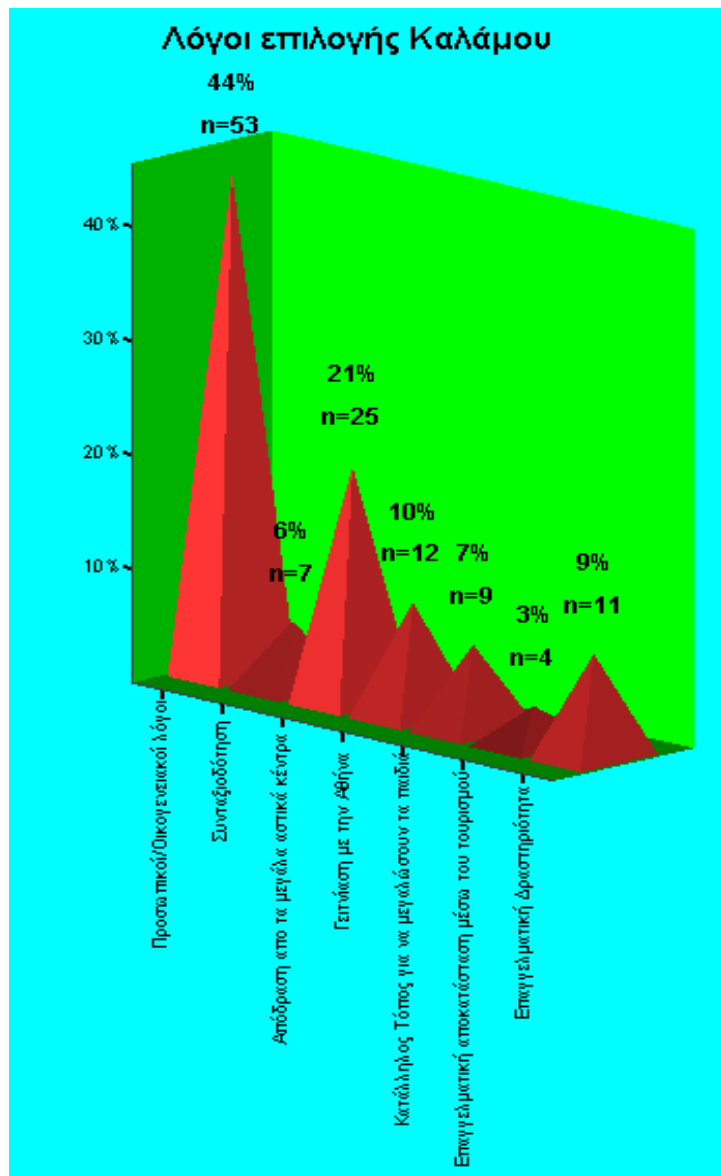

Σχεδιάγραμμα 12: Είδος Κατοικίας.

13. Λόγοι επιλογής του Δήμου Καλάμου ως τόπο διαμονής.

Το επόμενο σχεδιάγραμμα απεικονίζει τους λόγους διαμονής των ερωτώμενων στον Δήμο Καλάμου. Έτσι, το 44% (53 άτομα) των ερωτώμενων, διαμένει στην περιοχή εξαιτίας προσωπικών και οικογενειακών λόγων. Αμέσως μετά ακολουθεί το 21% (25 άτομα) που απεικονίζει την απόδραση από τα μεγάλα αστικά κέντρα. Το 10% (12 άτομα) διαμένει στην περιοχή λόγω της γειτνίασης του Καλάμου με την Αθήνα, ενώ το 9% (11 άτομα) λόγω της επαγγελματικής δραστηριότητας. Στη συνέχεια, το 7% (9 άτομα) διαμένει στην περιοχή επειδή την θεωρεί

κατάλληλο τόπο για να μεγαλώσουν τα παιδιά. Το 6% (7 άτομα) δήλωσε ότι διαμένει λόγω συνταξιοδότησης, ενώ μόλις το 3% (4 άτομα) επέλεξε την επαγγελματική αποκατάσταση μέσω του τουρισμού.

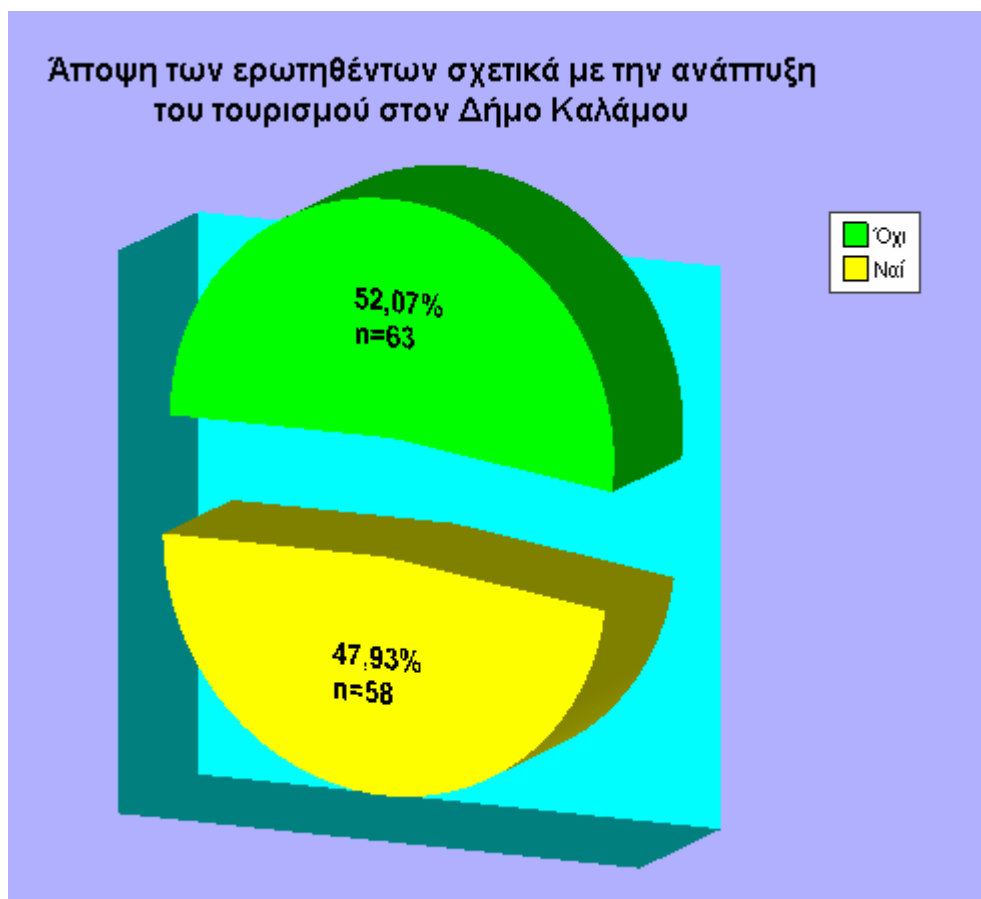
Σχεδιάγραμμα 13: Λόγοι επιλογής Καλάμου.

10. 1. 2. Παρουσίαση και ανάλυση των τουριστικών στοιχείων του δείγματος.

14. Η ανάπτυξη του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου.

Στο συγκεκριμένο διάγραμμα βλέπουμε την άποψη των ερωτώμενων σχετικά με την ανάπτυξη του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου. Συνοψίζοντας τις απαντήσεις τους, το 52,07% (63 άτομα), το οποίο είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, πιστεύουν ότι δεν υπάρχει ανάπτυξη του τουρισμού στον δήμο Καλάμου.

Αντίθετα , το 47,93% (58 άτομα) πιστεύουν ότι υπάρχει ανάπτυξη του τουρισμού στον Κάλαμο.

Σχεδιάγραμμα 14: Ανάπτυξη του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου.

15. Λόγοι ανάπτυξης του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου.

Στο σχεδιάγραμμα 15, απεικονίζονται οι λόγοι ανάπτυξης του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου, καθώς και ο βαθμός συμβολής τους. Ο βαθμός συμβολής τους στην ανάπτυξη του τουρισμού διακρίνεται με τις κατηγορίες: πάρα πολύ, πολύ, μέτρια, λίγο και καθόλου. Αυτό κρίθηκε αναγκαίο τόσο για την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης έρευνας, όσο και για την καλύτερη συλλογή των αποτελεσμάτων.

α) Γειτνίαση με την Αθήνα: Στον συγκεκριμένο λόγο ανάπτυξης το 49,6% απάντησε «πάρα πολύ». Το 2,5%, το 9,1%, το 23,1% και το 15,7% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

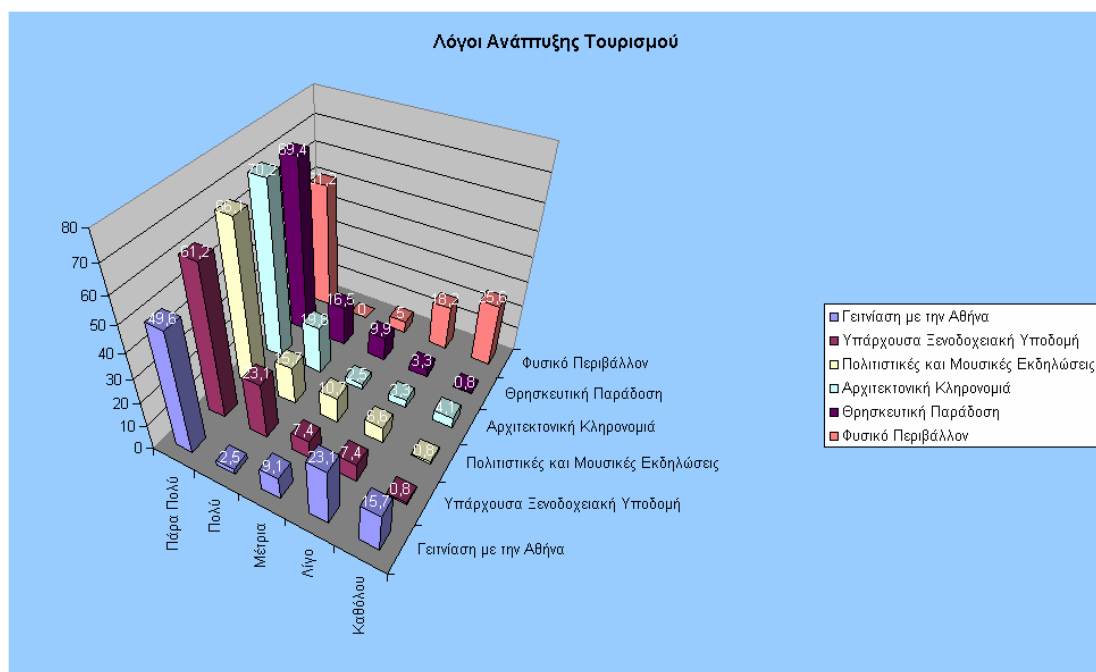
β) Υπάρχουσα ξενοδοχειακή δομή: Εδώ το 61,2% επέλεξε την επιλογή «πάρα πολύ». Στη συνέχεια το 23,1%, 7,4%, 7,4% και το 6,8% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

γ) Πολιτιστικές και μουσικές εκδηλώσεις: Σ' αυτόν τον λόγο ανάπτυξης, το 66,1% απάντησε «πάρα πολύ». Το 15,7%, 10,75%, 6,6% και το 0,8% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

δ) Αρχιτεκτονική κληρονομιά: Το 70,2% επέλεξε την απάντηση «πάρα πολύ». Στη συνέχεια το 19,8%, 2,5%, 3,3% και το 4,1% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

ε) Θρησκευτική παράδοση: Στον συγκεκριμένο λόγο ανάπτυξης το 69,4 απάντησε «πάρα πολύ». Στη συνέχεια το 16,5%, 9,9%, 3,3% και το 0,8% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

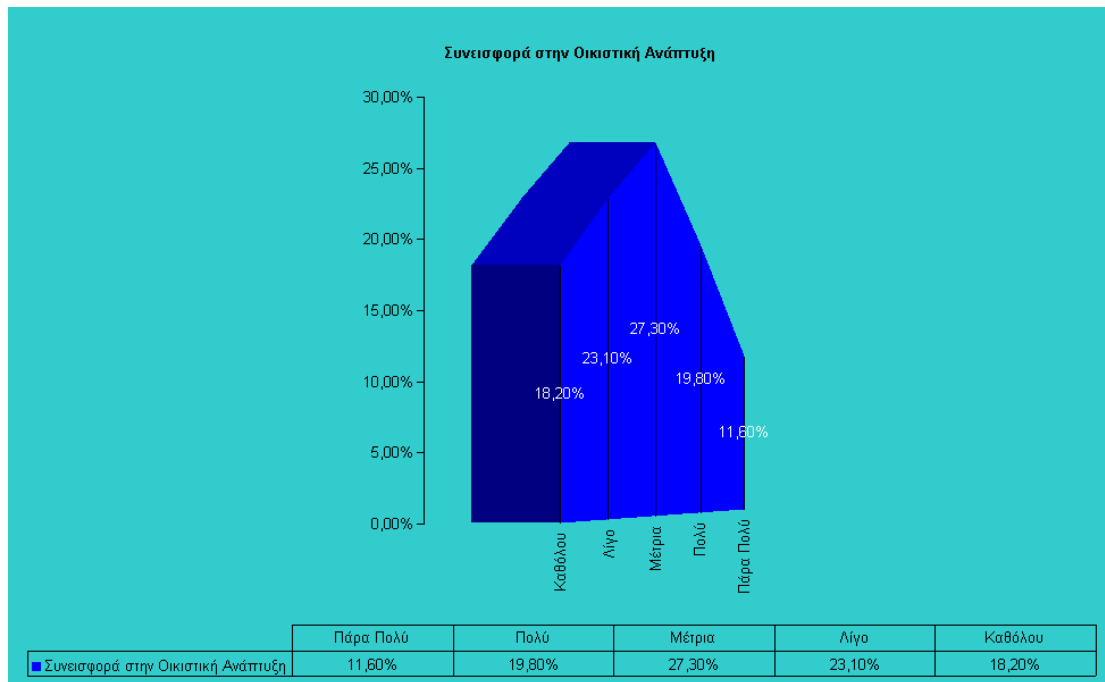
ζ) Φυσικό περιβάλλον: Και εδώ το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων, δηλαδή το 51,2%, απάντησε «πάρα πολύ». Το 0%, 5%, 18,2% και το 25,6% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

Σχεδιάγραμμα 15: Λόγοι ανάπτυξης του τουρισμού.

16. Συνεισφορά του τουρισμού στην οικιστική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου.

Το επόμενο διάγραμμα απεικονίζει την συνεισφορά του τουρισμού στην οικιστική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων, το οποίο αντιστοιχεί στο 27,3% πιστεύει ότι ο τουρισμός συμβάλλει μέτρια στην οικιστική ανάπτυξη του Καλάμου. Το 23,1% πιστεύει ότι συμβάλλει λίγο, το 19,8% πολύ και το 11,6% πάρα πολύ. Αντίθετα, το 18,2% ισχυρίζεται ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει καθόλου στην οικιστική ανάπτυξη.

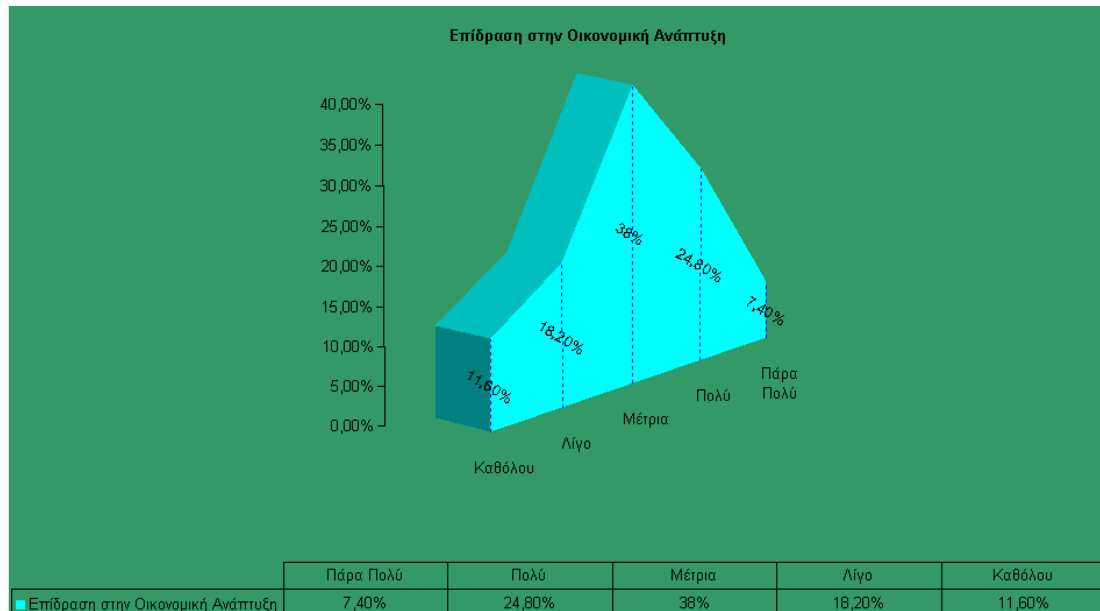

Σχεδιάγραμμα 16: Συμβολή του τουρισμού στην οικιστική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου.

17. Συνεισφορά του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου.

Στο σχεδιάγραμμα 17, απεικονίζεται η άποψη των ερωτώμενων σχετικά με την συμβολή του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου. Σύμφωνα με τις απαντήσεις τους, το 38% υποστηρίζει ότι ο τουρισμός ενισχύει «μέτρια» την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Το 24,8% πιστεύει ότι ενισχύει την οικονομία «πολύ», το 7,4% «πάρα πολύ» και το 18,2% «λίγο». Αντίθετα, το 11,6% ισχυρίζεται ότι ο τουρισμός δεν επιδρά «καθόλου» στην οικονομική

ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου. Η τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης μέσω του τουρισμού αποτέλεσε εύρημα και της εργασίας των Ryan and Montgomery (1998).

Σχεδιάγραμμα 17: Επίδραση του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου.

18. Επίδραση του τουρισμού στους τομείς παραγωγής του Δήμου Καλάμου.

Στο σχεδιάγραμμα 18 απεικονίζεται η επίδραση του τουρισμού στους τομείς παραγωγής του Δήμου Καλάμου. . Ο βαθμός επίδρασης τους στους τομείς παραγωγής διακρίνεται με τις κατηγορίες: πάρα πολύ, πολύ, μέτρια, λίγο και καθόλου. Αυτό κρίθηκε αναγκαίο τόσο για την πραγματοποίηση της συγκεκριμένης έρευνας, όσο και για την καλύτερη συλλογή των αποτελεσμάτων.

α) Ενθάρρυνση του εμπορίου: Στον συγκεκριμένο λόγο επίδρασης του τουρισμού τι 16,5% απάντησε «πάρα πολύ». Το 43,8%, 28,1%, 7,4% και το 4,1% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

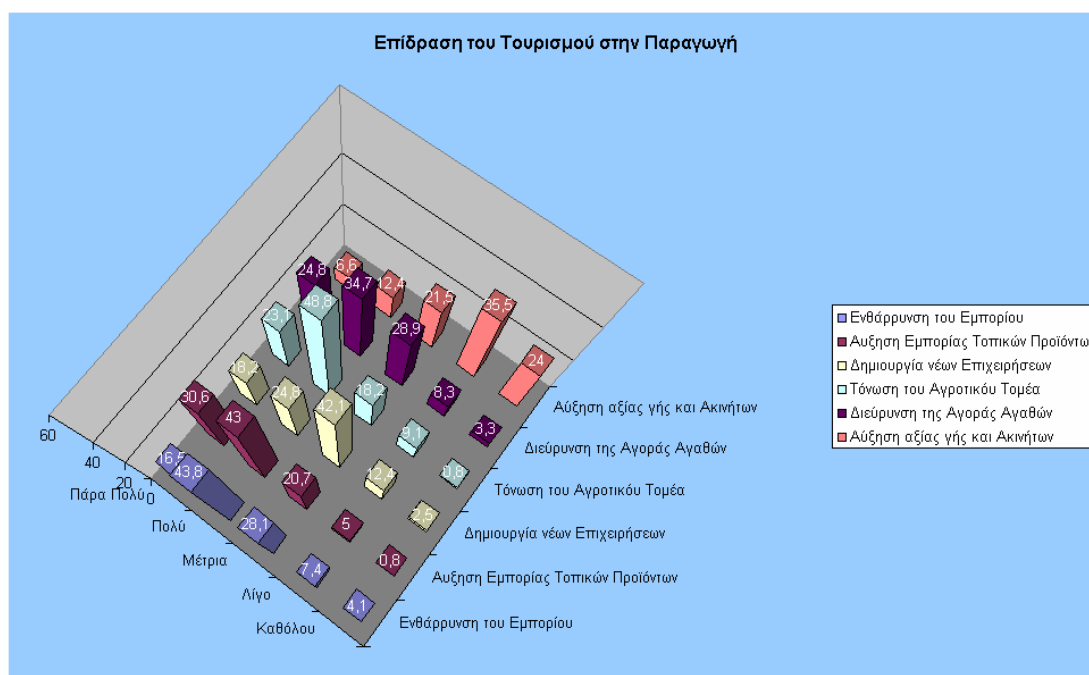
β) Αύξηση της εμπορίας τοπικών προϊόντων: Το 30,6% πιστεύει ότι επιδρά «πάρα πολύ» στην αύξηση της εμπορίας των τοπικών προϊόντων. Επίσης, το 43%, 20,7%, 5%, 0,8% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

γ) Δημιουργία νέων επιχειρήσεων: Το 18,2% υποστηρίζει ότι ο τουρισμός συμβάλλει «πάρα πολύ» στην δημιουργία νέων επιχειρήσεων. Ακόμα το 24,8%, 42,1%, 12,4% και το 2,5% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

δ) Τόνωση του αγροτικού τομέα: Και εδώ, οι απαντήσεις των ερωτηθέντων ποικίλουν. Το 23,1% υποστηρίζει ότι ο τουρισμός επιδρά «πάρα πολύ» στην τόνωση του αγροτικού τομέα. Το 48,8%, 18,2%, 9,1% και το 0,8% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

ε) Διεύρυνση της αγοράς αγαθών: Το 24,8% των ερωτώμενων ισχυρίζεται ότι ο τουρισμός επιδρά «πάρα πολύ» στην διεύρυνση της αγοράς αγαθών. Το 34,7%, 28,9%, 8,3% και το 3,3% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

ζ) Αύξηση της αξίας της γης και των ακινήτων: Το 6,6% θεωρεί ότι ο τουρισμός αυξάνει «πάρα πολύ» την αξία της γης και των ακινήτων. Το 12,4%, 21,5%, 35,5% και το 24% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

Σχεδιάγραμμα 18: Επίδραση του τουρισμού στους τομείς παραγωγής του Δήμου Καλάμου

19. Συμβολή του τουρισμού στον οικονομικό τομέα του Δήμου Καλάμου.

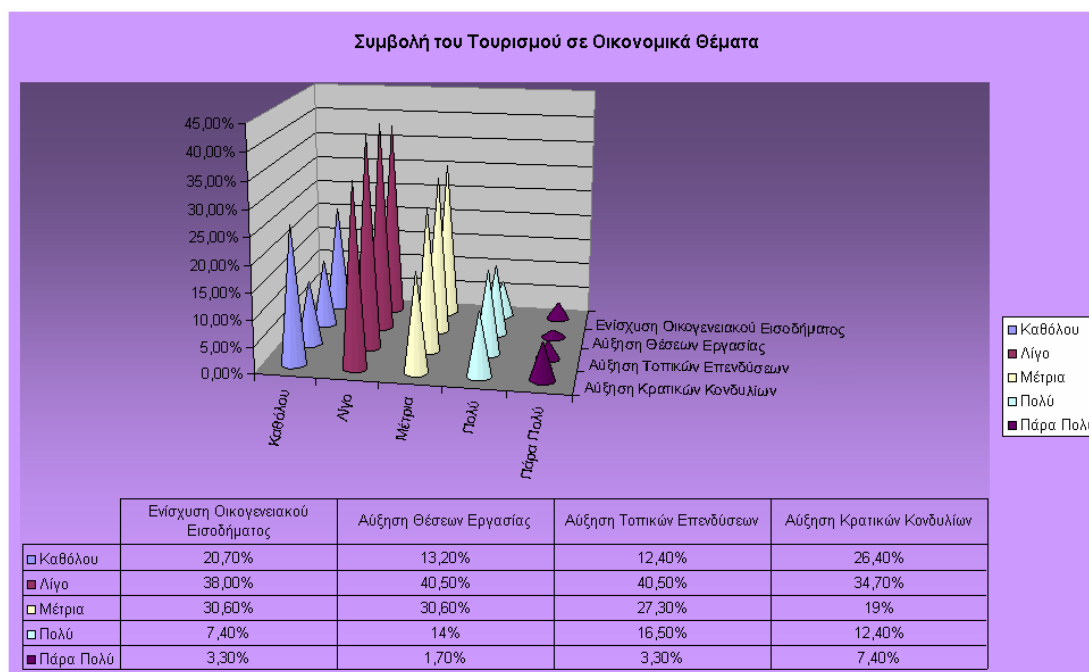
Στη συνέχεια αναλύεται διαγραμματικά η συμβολή του τουρισμού σε ορισμένα οικονομικά θέματα του Δήμου Καλάμου. Ο βαθμός επίδρασης τους στους τομείς της οικονομίας διακρίνεται και εδώ με τις κατηγορίες: «πάρα πολύ», «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου».

α) Ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος: Το 20,7% των ερωτώμενων πιστεύει ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στην ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος. Το 38%, 30,6%, 7,4% και το 3,3% ισχυρίζεται ότι ο τουρισμός ενισχύει το οικογενειακό εισόδημά τους «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

β) Αύξηση των θέσεων εργασίας: Το 13,2% απάντησε ότι ο τουρισμός δεν αυξάνει «καθόλου» τις θέσεις εργασίας στην περιοχή του Καλάμου. Επίσης το 40,5%, 30,6%, 14% και το 1,7% θεωρεί ότι ο τουρισμός αυξάνει τις θέσεις εργασίας «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

γ) Αύξηση των τοπικών επενδύσεων: Το 26,4% θεωρεί ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στην αύξηση των τοπικών επενδύσεων. Αντίθετα το 40,5%, 27,3%, 16,5% και το 3,3% απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

δ) Αύξηση των κρατικών κονδυλίων: Το 26,4% από τους ερωτώμενους θεωρεί ότι ο τουρισμός δεν επηρεάζει καθόλου την αύξηση των κρατικών κονδυλίων. Αντίθετα, το 34,7%, 19%, 12,4% και το 7,4% ισχυρίζεται ότι ο τουρισμός επιδρά στην αύξηση των κρατικών κονδυλίων «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

Σχεδιάγραμμα 19: Επίδραση του τουρισμού σε οικονομικά θέματα του Δήμου Καλάμου.

20. Συμβολή του τουρισμού σε κοινωνικά θέματα του Δήμου Καλάμου.

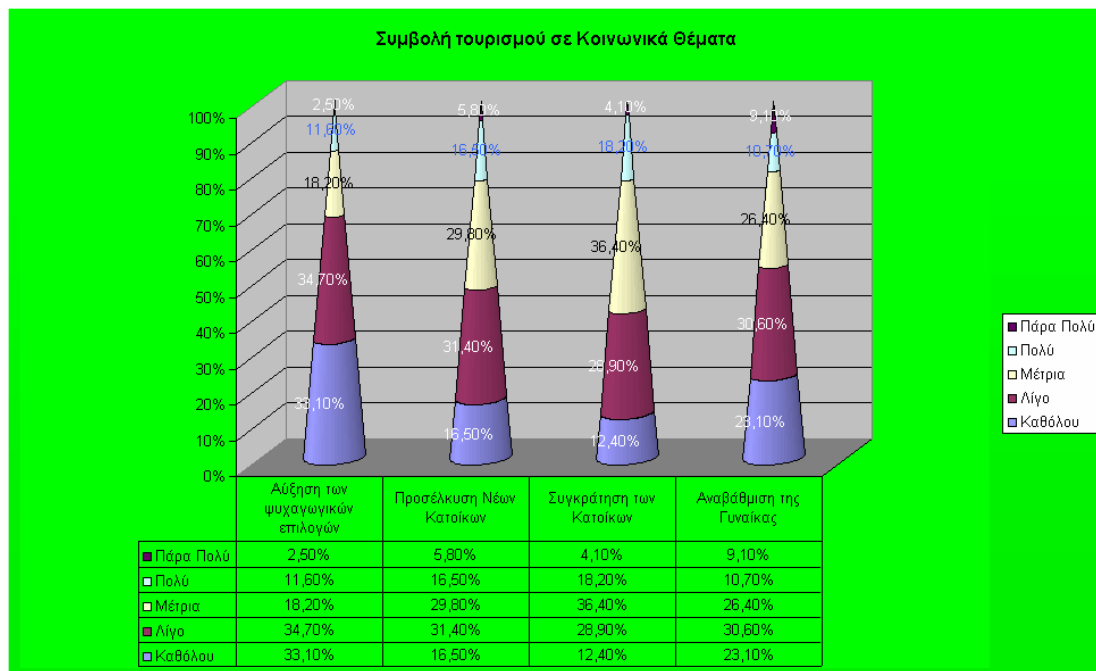
Το επόμενο σχεδιάγραμμα ασχολείται με την συμβολή του τουρισμού στα διάφορα κοινωνικά θέματα του Δήμου Καλάμου.

α) Αύξηση των ψυχαγωγικών επιλογών: Το 2,5% των ερωτώμενων δηλώνει ότι ο τουρισμός συμβάλλει «πάρα πολύ» στην αύξηση των ψυχαγωγικών επιλογών στον Δήμο Καλάμου. Ακόμα, το 11,6%, 18,2%, 34,7% και το 33,1% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

β) Προσέλκυση νέων κατοίκων: Εδώ, το 5,8% θεωρεί ότι ο τουρισμός επιδρά «πάρα πολύ» στην προσέλκυση νέων κατοίκων. Αντίθετα, το 16,5%, 29,8%, 31,4%, και το 16,5% δηλώνει ότι ο τουρισμός επιδρά στην προσέλκυση νέων κατοίκων «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

γ) Συγκράτηση των κατοίκων: Μόλις το 4,1% απάντησε ότι ο τουρισμός συμβάλλει στην συγκράτηση των κατοίκων. Ακόμα, το 18,2%, 36,4%, 28,9% και το 12,4% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

δ) Αναβάθμιση της γυναίκας: Το 9,1% απάντησε ότι ο τουρισμός συμβάλλει «πάρα πολύ» στην αναβάθμιση της γυναίκας. Επίσης, το 10,7%, 26,4%, 30,6% και το 23,1% δήλωσε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

Σχεδιάγραμμα 20: Η συμβολή του τουρισμού σε κοινωνικά θέματα του Δήμου Καλάμου.

21. Συμβολή του τουρισμού στις υποδομές του Δήμου Καλάμου.

Η ακόλουθη ερώτηση σχολιάζει το πώς συμβάλλει ο τουρισμός στις υποδομές του Δήμου Καλάμου. Έτσι οι ερωτηθέντες απάντησαν ανάλογα με τον βαθμό συμβολής «καθόλου, λίγο, μέτρια, πολύ και πάρα πολύ».

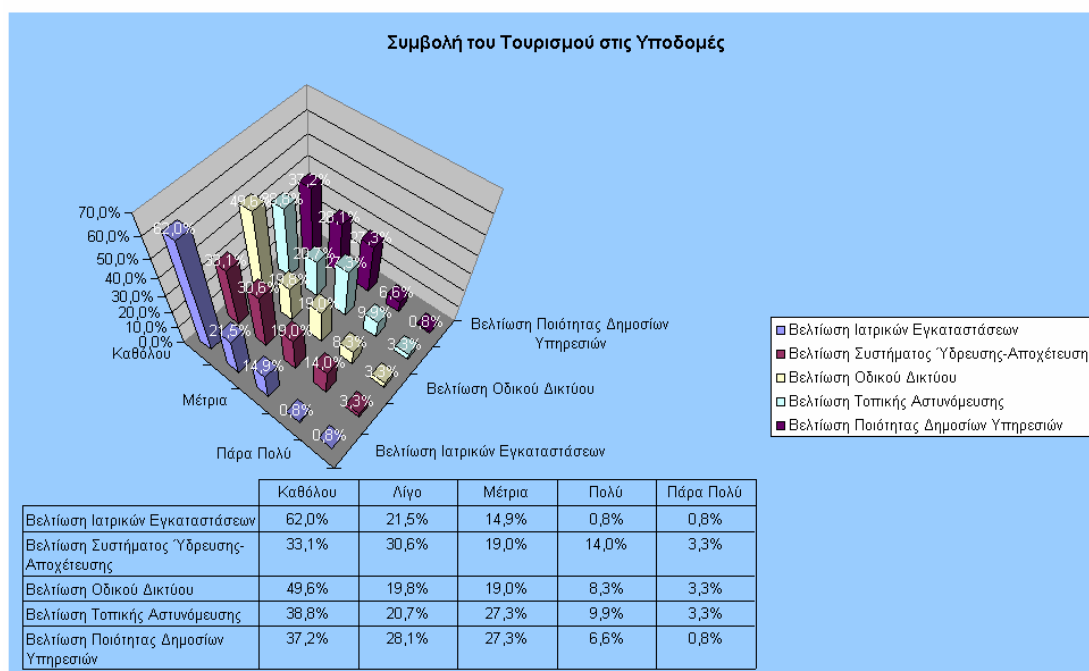
α) Βελτίωση των ιατρικών εγκαταστάσεων: Το 62%, το οποίο είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, δηλώνει ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στην βελτίωση των ιατρικών εγκαταστάσεων, ποσοστό το οποίο είναι απογοητευτικό. Αντίθετα το 21,5%, 14,9%, 0,8%, και το 0,8% ισχυρίζεται ότι ο τουρισμός συμβάλλει στην βελτίωση των ιατρικών εγκαταστάσεων «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

β) Βελτίωση του συστήματος ύδρευσης και αποχέτευσης: Και εδώ, το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων, δηλαδή το 33,1% απάντησε «καθόλου». Το 30,6%, 19%, 14% και το 3,3% δήλωσε ότι ο τουρισμός συμβάλλει στην βελτίωση του συστήματος ύδρευσης και αποχέτευσης «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

γ) Βελτίωση του οδικού δικτύου: Το 49,6% απάντησε «καθόλου» ενώ το 19,8%, 19%, 8,3% και το 3,3% ισχυρίζεται ότι ο τουρισμός συμβάλλει «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα στην βελτίωση του οδικού δικτύου.

δ) Βελτίωση της τοπικής αστυνόμευσης: Το 38,8% θεωρεί ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει καθόλου στην βελτίωση της τοπικής αστυνόμευσης, ενώ αντίθετα το 20,7%, 27,3%, 9,9% και το 3,3% απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

ε) Βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών της περιοχής: Το 37,2% δηλώνει «καθόλου», ενώ το 28,1%, 27,3%, 6,6% και το 0,8 απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

Σχεδιάγραμμα 21: Η συμβολή του τουρισμού στις υποδομές του Δήμου Καλάμου.

22. Συμβολή του τουρισμού στα πολιτισμικά θέματα του Δήμου Καλάμου.

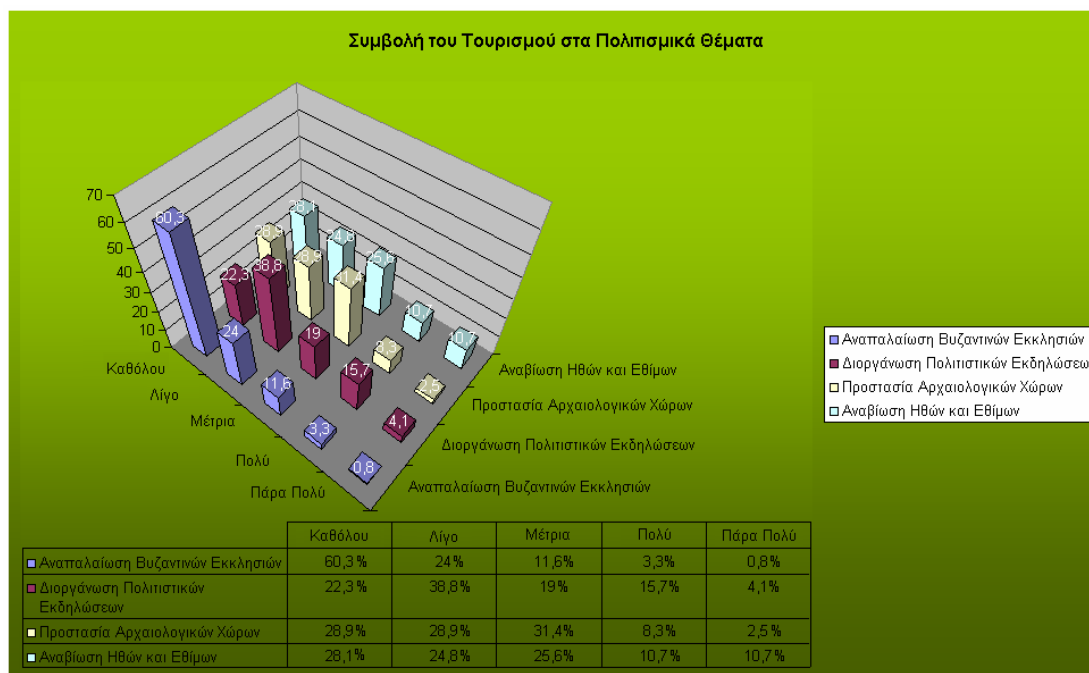
Στο ακόλουθο σχεδιάγραμμα σχολιάζεται η συμβολή του τουρισμού στα πολιτισμικά θέματα του Δήμου Καλάμου.

α) Αναπαλαίωση των Βυζαντινών εκκλησιών: Το 60,3% των ερωτώμενων απάντησε ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στην αναπαλαίωση των Βυζαντινών εκκλησιών. Επίσης, το 24%, 11,6%, 3,3% και το 0,8% δήλωσε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

β) Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων : εδώ, το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων, το οποίο ανέρχεται στο 22,3%, ισχυρίζεται ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στην διοργάνωση των πολιτιστικών εκδηλώσεων. Αντίθετα, το 38,8%, 19%, 15,7% και το 4,1% απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

γ) Προστασία των αρχαιολογικών χώρων: Το 28,9% απάντησε «καθόλου» και «λίγο». Δηλαδή εδώ υπάρχει μια ισοβαθμία μεταξύ των ερωτώμενων που απάντησαν «καθόλου» και «λίγο». Επίσης, το 31,4%, 8,3% και το 2,5% απάντησαν «μέτρια», «πολύ» και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

δ) Αναβίωση των ηθών και των εθίμων: Το 28,1% απάντησε «καθόλου» ενώ το 24,8%, 25,6%, 10,7% και το 10,7% απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

Σχεδιάγραμμα 22: Η συμβολή του τουρισμού στα πολιτισμικά θέματα του Δήμου Καλάμου.

23. Συμβολή του τουρισμού στα περιβαλλοντικά θέματα του Δήμου Καλάμου.

Το παρακάτω διάγραμμα αναφέρεται στην συμβολή του τουρισμού στα περιβαλλοντικά θέματα του Δήμου Καλάμου.

α) Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος: Το 37,2% των ερωτώμενων δήλωσαν ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Το 31,4%, 22,3%, 7,4% και το 1,7% ισχυρίζονται ότι ο τουρισμός επιδρά στην προστασία του περιβάλλοντος «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

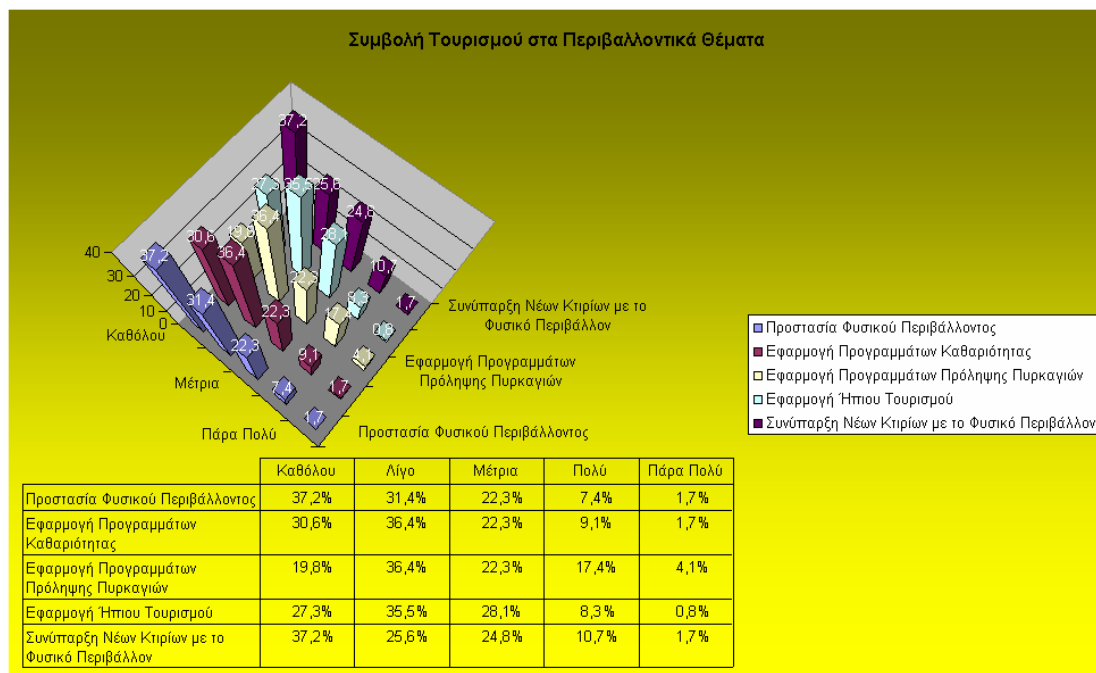
β) Εφαρμογή προγραμμάτων καθαριότητας: Το 30,6% των ερωτώμενων απάντησε «καθόλου», ενώ το 36,4%, 22,3%, 9,1% και το 1,7% δήλωσαν «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

γ) Εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης πυρκαγιών: Το 19,8% πιστεύει ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στην εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης πυρκαγιών, ενώ το 36,4%, 22,3%, 17,4% και το 4,1% υποστηρίζουν «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

δ) Εφαρμογή ήπιου τουρισμού: Το 27,3% απάντησε το «καθόλου». Το 35,5%, 28,1%, 8,3% και το 0,8% υποστηρίζει ότι ο τουρισμός συμβάλλει στην εφαρμογή του ήπιου τουρισμού «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

ε) Συνύπαρξη των νέων κτιρίων με το φυσικό περιβάλλον: Και εδώ το μεγαλύτερο ποσοστό, δηλαδή το 37,2% των ερωτώμενων απάντησε «καθόλου». Επίσης, το 25,6%, 24,8%, 10,7% και το 1,7% απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

Δηλαδή σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτώμενων, ο τουρισμός δεν συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στα περιβαλλοντικά θέματα του Δήμου.

Σχεδιάγραμμα 23: Η συμβολή του τουρισμού στα περιβαλλοντικά θέματα του Δήμου Καλάμου.

24. Συμβολή του τουρισμού στην δημιουργία προβλημάτων στον οικονομικό τομέα του Δήμου Καλάμου.

Στη συνέχεια, το επόμενο σχεδιάγραμμα αναφέρεται στην δημιουργία προβλημάτων στον οικονομικό τομέα του Δήμου Καλάμου, από τον τουρισμό. Και εδώ οι απαντήσεις των ερωτηθέντων ποικίλουν ως προς τον βαθμό επίδρασης.

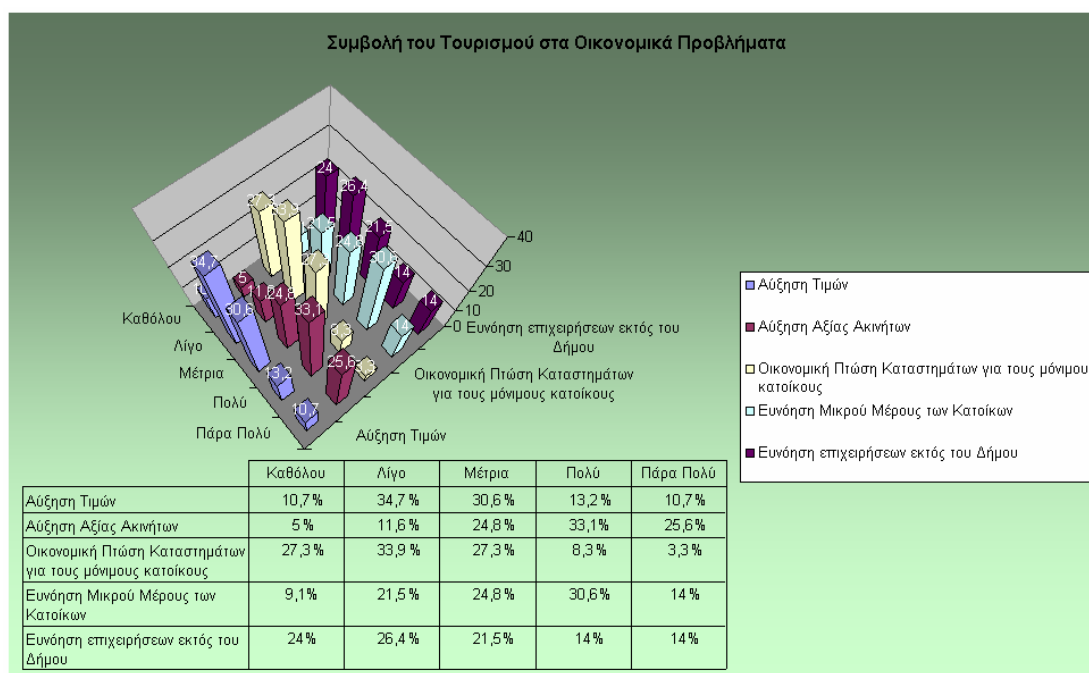
α) Αύξηση των τιμών: Το 10,7% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι ο τουρισμός δεν επιδρά «καθόλου» στην αύξηση των τιμών. Στη συνέχεια, το 34,7%, 30,6%, 13,2% και το 10,7 δηλώνουν ότι ο τουρισμός επιδρά στην αύξηση των τιμών «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα. Δηλαδή, σύμφωνα με τις απαντήσεις τους, ο τουρισμός δεν επιδρά σε πολύ μεγάλο βαθμό στην γενικότερη αύξηση των τιμών της περιοχής του Καλάμου.

β) Αύξηση της αξίας των ακινήτων: Μόλις το 5% απάντησε ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στην αύξηση της αξία στων ακινήτων. Στη συνέχεια, το 11,6%, 24,8%, 33,1% και το 25,6% απάντησαν «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα. Εδώ, φαίνεται ξεκάθαρα ότι ο τουρισμός επιδρά σε πολύ μεγάλο βαθμό στην αύξηση της αξίας των ακινήτων.

γ) Οικονομική πτώση των καταστημάτων για τους μόνιμους κατοίκους: Το 27,3% υποστηρίζει ότι δεν επιδρά «καθόλου» ο τουρισμός στην οικονομική πτώση των καταστημάτων που εξυπηρετούν αποκλειστικά τους μόνιμους κατοίκους. Στη συνέχεια, το 33,9%, 27,3%, 8,3% και το 3,3% δήλωσαν «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα. Γενικότερα μπορούμε να πούμε ότι δεν υπάρχει μεγάλη επίδραση από τον τουρισμό στον συγκεκριμένο τομέα.

δ) Ευνόηση μικρού μέρους των κατοίκων: Το 9,1% των ερωτηθέντων απάντησε «καθόλου», ενώ το 21,5%, 24,8%, 30,6% και το 14% απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

ε) Ευνόηση επιχειρήσεων εκτός του Δήμου Καλάμου: Εδώ, το 24% απάντησε «καθόλου», ενώ αντίθετα το 26,4%, 21,5%, 14% και το 14% απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα. Σε ανάλογα συμπεράσματα κατέληξε και η έρευνα του Korca (1996), ο οποίος διερεύνησε τη στάση των κατοίκων της Αττάλειας της Τουρκίας απέναντι στον τουρισμό.

Σχεδιάγραμμα 24: Η συμβολή του τουρισμού στην δημιουργία προβλημάτων στον οικονομικό τομέα του Δήμου Καλάμου.

25. Συμβολή του τουρισμού στην δημιουργία προβλημάτων στον κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα του Δήμου Καλάμου.

Στο παρακάτω σχεδιάγραμμα σχολιάζεται η επίδραση του τουρισμού στην δημιουργία κοινωνικών και πολιτιστικών προβλημάτων του Δήμου Καλάμου.

α) Συνωστισμός στους εξωτερικούς χώρους: Το 5% των ερωτηθέντων υποστηρίζει ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στον συνωστισμό των εξωτερικών χώρων. Το 12,4%, 26,4%, 27,3% και το 28,9 απάντησαν «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

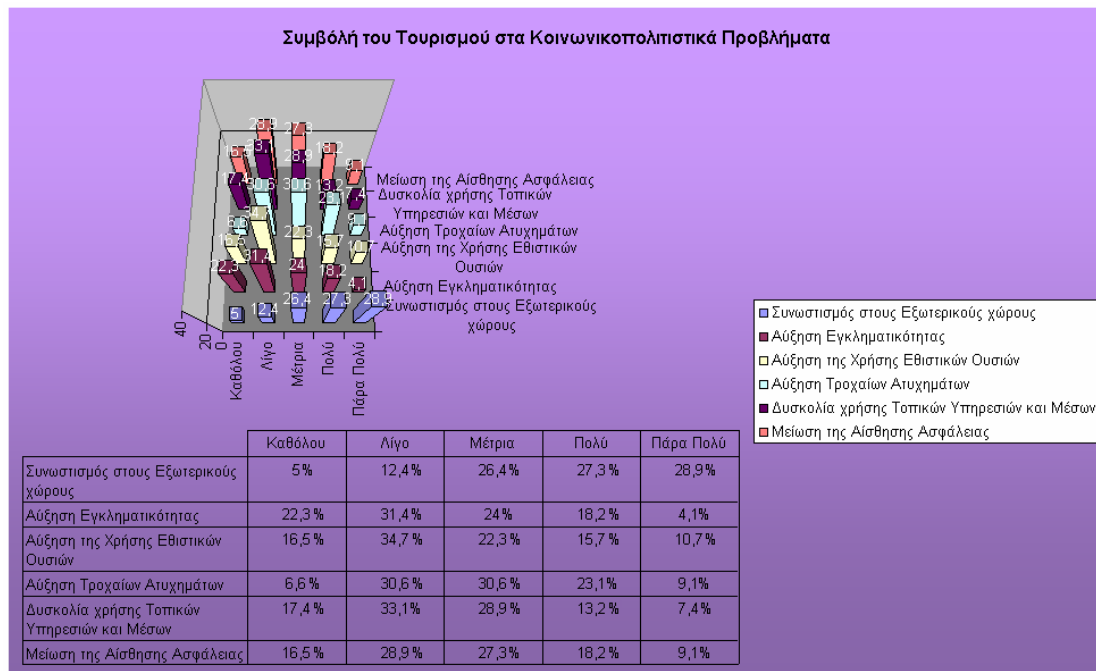
β) Αύξηση της εγκληματικότητας: Το 22,3% απάντησε «καθόλου», ποσοστό αρκετά ικανοποιητικό. Στη συνέχεια, το 31,4%, 24%, 18,2% και το 4,1% υποστηρίζουν «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

γ) Αύξηση της χρήσης εθιστικών ουσιών: Το 16,5% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι ο τουρισμός δεν επιδρά «καθόλου» στην αύξηση της χρήσης των εθιστικών ουσιών. Αντίθετα, το 34,7%, 22,3%, 15,7% και το 10,7% απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

δ) Αύξηση των τροχαίων ατυχημάτων: Εδώ, μόλις το 6,6% των ερωτηθέντων απάντησε «καθόλου», ενώ αντίθετα το 30,6%, 30,6%, 23,1% και το 9,1% πιστεύει πως ο τουρισμός επιδρά στην δημιουργία κοινωνικών και πολιτιστικών προβλημάτων «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

ε) Μείωση της αίσθησης ασφάλειας των κατοίκων: Τέλος στο σχεδιάγραμμα 25, βλέπουμε ότι το 16,5% θεωρεί ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στην δημιουργία κοινωνικοπολιτιστικών προβλημάτων. Ακόμα, το 28,9%, 27,3%, 18,2% και το 9,1% απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

Σε γενικές γραμμές μπορούμε να πούμε ότι οι απαντήσεις των ερωτηθέντων είναι αρκετά ικανοποιητικές στα συγκεκριμένα ζητήματα.

Σχεδιάγραμμα 25: Η συμβολή του τουρισμού στην δημιουργία προβλημάτων στον κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα του Δήμου Καλάμου.

26. Συμβολή του τουρισμού στην δημιουργία προβλημάτων στον περιβαλλοντικό τομέα του Δήμου Καλάμου.

Στη συνέχεια απεικονίζεται η επίδραση του τουρισμού στα περιβαλλοντικά προβλήματα του Δήμου Καλάμου.

α) Κυκλοφοριακό πρόβλημα: Το 28,9% απάντησε «πάρα πολύ» και «πολύ». Το 24% απάντησε «μέτρια». Το 3,9% και το 6,6% απάντησε «λίγο» και «πολύ λίγο» αντίστοιχα. Γενικότερα μπορούμε να πούμε ότι ο τουρισμός επιδρά αρκετά στο κυκλοφοριακό πρόβλημα.

β) Ανεπάρκεια χώρων στάθμευσης: Το 38% δηλώνει «πάρα πολύ», ποσοστό το οποίο είναι και το μεγαλύτερο. Το 29,8%, 19,8%, 9,9% και το 2,5% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα. Και εδώ μπορούμε να πούμε ότι ο τουρισμός επιδρά αρνητικά στην ανεπάρκεια των χώρων στάθμευσης.

γ) Ηχορύπανση: Το 26,4% ισχυρίζεται ότι ο τουρισμός αυξάνει «πάρα πολύ» την ηχορύπανση. Το 22,3%, 24,8%, 17,4% και το 9,1% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

δ) Αύξηση του όγκου των απορριμμάτων: Το 33,1% απάντησε «πάρα πολύ». Το 22,3%, 28,9%, 9,9% και το 5,8% ισχυρίζεται ότι ο τουρισμός επιδρά στα περιβαλλοντικά προβλήματα «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα. Και εδώ ο τουρισμός επιδρά αρνητικά στην αύξηση του όγκου των απορριμμάτων.

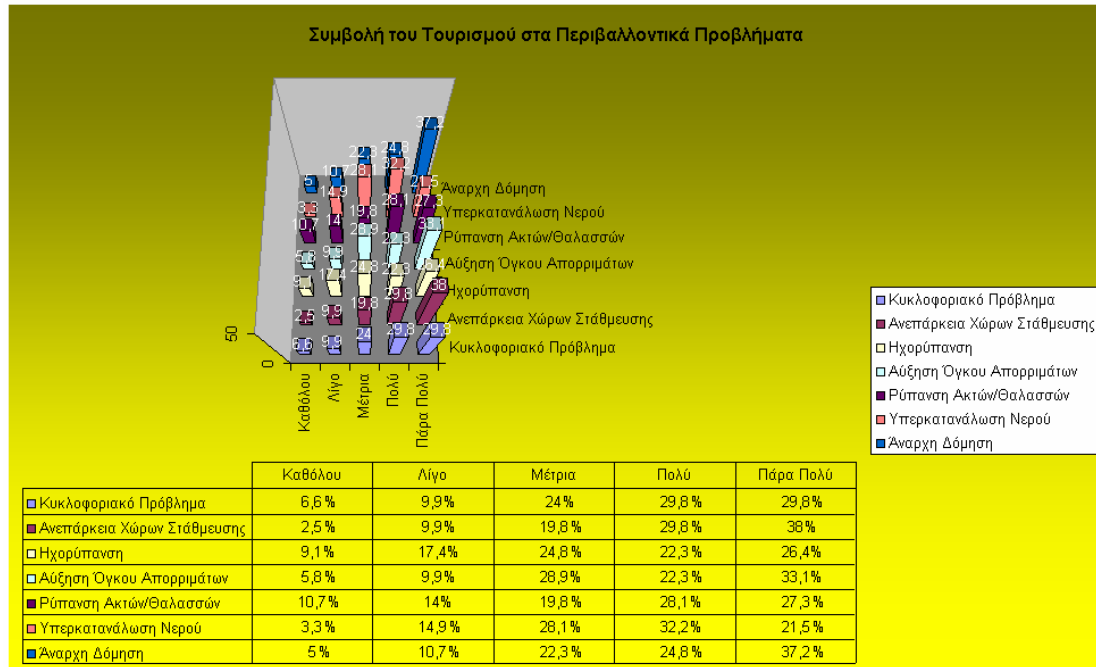
ε) Ρύπανση των ακτών και των θαλασσών. Το 27,3% των ερωτηθέντων απάντησε «πάρα πολύ». Το 28,1%, 19,8%, 14% και το 10,7% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

ζ) Υπερκατανάλωση νερού: Το 21,5% επέλεξε το «πάρα πολύ», ενώ το 32,2%, 28,1%, 14,9% και το 3,3% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

η) Άναρχη δόμηση: Και εδώ το μεγαλύτερο ποσοστό πιστεύει ότι ο τουρισμός επιδρά αρνητικά στην άναρχη δόμηση. Δηλαδή το 37,2% απαντά «πάρα πολύ», ενώ το 24,8%, 22,3%, 10,7% και το 5% απάντησε «πολύ», «μέτρια», «λίγο» και «καθόλου» αντίστοιχα.

Γενικότερα, μπορούμε να δούμε ότι ο τουρισμός επιδρά σχετικά αρνητικά στα παρακάτω περιβαλλοντικά θέματα, αφού τα «πάρα πολύ» συγκεντρώνουν τα μεγαλύτερα ποσοστά, ιδιαίτερα τα προβλήματα της ανεπάρκειας χώρων

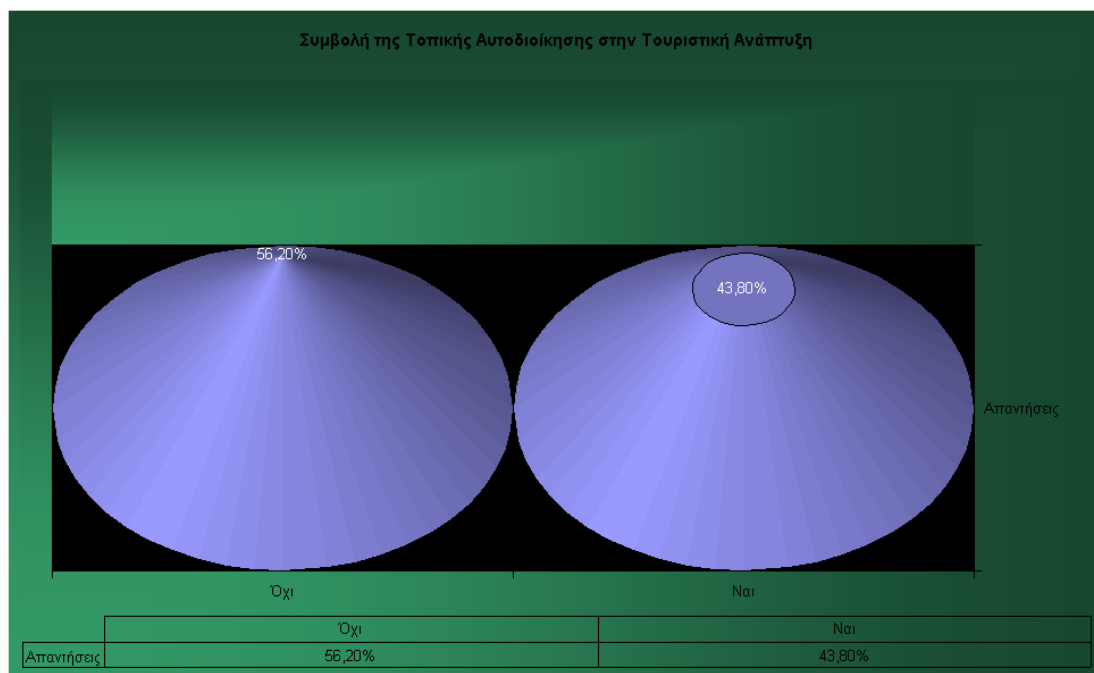
στάθμευσης και της άναρχης δόμησης. Ανάλογα αποτελέσματα βρήκε και ο Akis et al (1996) στην ερευνά του σχετικά με τον τουρισμό στην Κύπρο.

Σχεδιάγραμμα 26: Η συμβολή του τουρισμού στην δημιουργία προβλημάτων στον περιβαλλοντικό τομέα του Δήμου Καλάμου.

27. Η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου.

Το 56,2% των ερωτηθέντων ισχυρίζεται ότι η τοπική αυτοδιοίκηση δεν έχει συμβάλλει στην τουριστική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου, ενώ αντίθετα το 43,8% πιστεύει ότι έχει συμβάλλει. Η διαφορά ανάμεσα στις δύο κατηγορίες είναι αρκετά μικρή, γεγονός το οποίο μπορεί να οφείλεται στην υποκειμενική κρίση των ερωτηθέντων.

Σχεδιάγραμμα 27: Η συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου.

28. Μέθοδοι ανάπτυξης του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου, από την τοπική αυτοδιοίκηση.

Το ακόλουθο σχεδιάγραμμα αφορά τους τρόπους ανάπτυξης που εφαρμόζει η τοπική αυτοδιοίκηση του Δήμου Καλάμου, ώστε να προάγει τον τουρισμό στην περιοχή.

α) Εφαρμογή τουριστικών επενδύσεων: Το 65,3% των ερωτώμενων, θεωρεί ότι η τοπική αυτοδιοίκηση δεν συμβάλλει «καθόλου» στην ανάπτυξη του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου, ενώ το 22,3%, 8,3%, 3,3% και το 0,8% θεωρεί «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

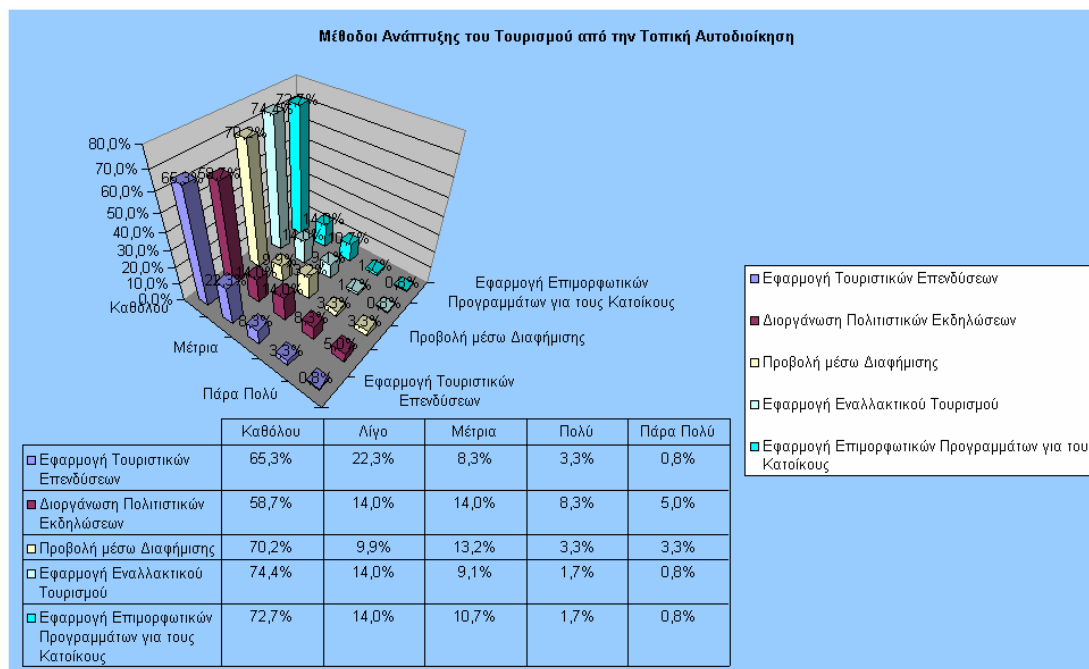
β) Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων: Το 58,7% απάντησε «καθόλου». Το 14%, 14%, 8,3% και το 5% απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

γ) Προβολή μέσω διαφήμισης: Και εδώ το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων απάντησε «καθόλου». Αντίθετα, το 9,9%, 13,2%, 3,3% και το 3,3% ισχυρίζεται ότι η τοπική αυτοδιοίκηση προβάλλει την περιοχή μέσω της διαφήμισης «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

δ) Εφαρμογή εναλλακτικών μορφών τουρισμού: Η πλειοψηφία, δηλαδή το 74,4%, απάντησε «καθόλου», το 14%, 9,1%, 1,7% και το 0,8% απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

ε) Εφαρμογή επιμορφωτικών προγραμμάτων για τους κατοίκους: Το 72,7% πιστεύει ότι η τοπική αυτοδιοίκηση δεν εφαρμόζει «καθόλου» επιμορφωτικά προγράμματα. Το 14%, 10,7%, 1,7% και το 0,8% απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

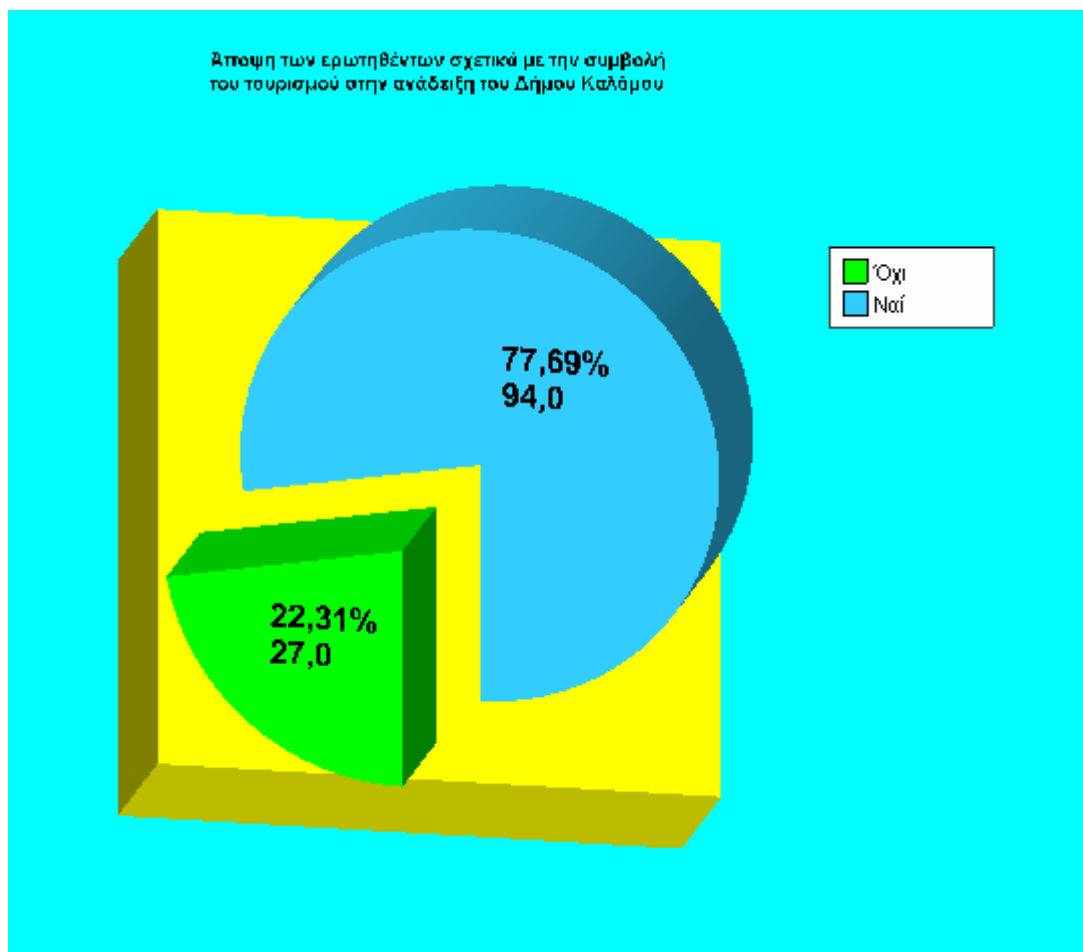
Συνοψίζοντας, μπορούμε να δούμε ότι η τοπική αυτοδιοίκηση, μέσα από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, κρατάει μια μετριοπαθής στάση απέναντι στην προαγωγή του τουρισμού στην περιοχή του Καλάμου. Και αυτό φαίνεται στο γεγονός ότι η επιλογή «καθόλου» συγκεντρώνει τα υψηλότερα ποσοστά, σε αντίθεση με τις άλλες επιλογές που συγκεντρώνουν χαμηλότερα ποσοστά, και μάλιστα με μεγάλη διαφορά.

Σχεδιάγραμμα 28: Λόγοι ανάπτυξης του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου.

29. Άποψη των ερωτηθέντων σχετικά με την συμβολή του τουρισμού στην ανάδειξη του Δήμου Καλάμου.

Η επόμενη ερώτηση που τους απευθύνθηκε σχετικά με την συμβολή του τουρισμού στην ανάδειξη του Καλάμου, το μεγαλύτερο ποσοστό, το οποίο είναι 77,69% και το οποίο αντιστοιχεί σε 94 άτομα, ισχυρίζεται ότι ο τουρισμός συμβάλλει στην ανάδειξη του Δήμου Καλάμου ως περιοχή. Αντίθετα, το 22,31% το οποίο αντιστοιχεί σε 27 άτομα έχει αντίθετη άποψη, καθώς πιστεύει πως ο τουρισμός δεν συντελεί στην ανάδειξη του Δήμου.

Σχεδιάγραμμα 29: Άποψη των ερωτηθέντων σχετικά με την συμβολή του τουρισμού στην ανάδειξη του Δήμου Καλάμου.

30. Επίδραση του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου.

Στο σχεδιάγραμμα 30, πραγματοποιείται μια γενική ανασκόπηση της σχετικά με το βαθμό επίδρασης του τουρισμού σε διάφορους τομείς του Δήμου Καλάμου.

α) Γνωστοποίηση του Δήμου Καλάμου: Το 21,5% απάντησε «καθόλου», ενώ αντίθετα το 19,8%, 27,3%, 21,5% και το 9,9% απάντησε «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

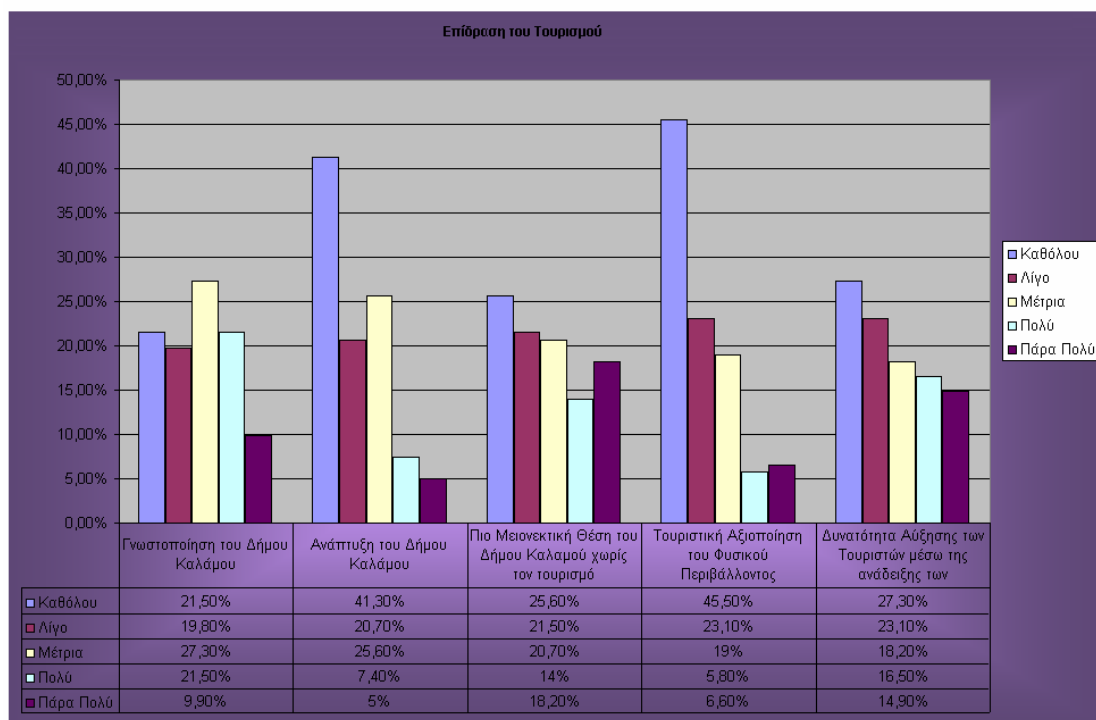
β) Ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου: Το 41,3% θεωρεί ότι ο τουρισμός δεν επιδρά «καθόλου» στην ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου. Το 20,7% απαντά «λίγο», το 25,6% «μέτρια», το 7,4% «πολύ» και το 5% «πάρα πολύ».

γ) Πιο μειονεκτική θέση του Δήμου Καλάμου χωρίς τον τουρισμό: Το 25,6% απαντά «καθόλου». Το 21,5%, 20,7%, 14% και το 18,2% απαντά «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

δ) Τουριστική αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος: Στην συγκεκριμένη επιλογή, το 45,5%, 23,1%, 19%, 5,8% και το 6,6% απάντησαν «καθόλου», «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

ε) Δυνατότητα αύξησης των τουριστών μέσω της ανάδειξης των πολιτιστικών του στοιχείων: Το 27,3% απαντά «καθόλου». Το 23,1%, 18,2%, 16,5% και το 14,9% απαντά «λίγο», «μέτρια», «πολύ», και «πάρα πολύ» αντίστοιχα.

Γενικότερα, μπορούμε να πούμε ότι τουρισμός επιδρά αρκετά ικανοποιητικά στους παραπάνω τομείς, καθώς οι βαθμοί επίδρασης «λίγο, μέτρια, πολύ και πάρα πολύ» συγκεντρώνουν αρκετά μεγάλα ποσοστά.

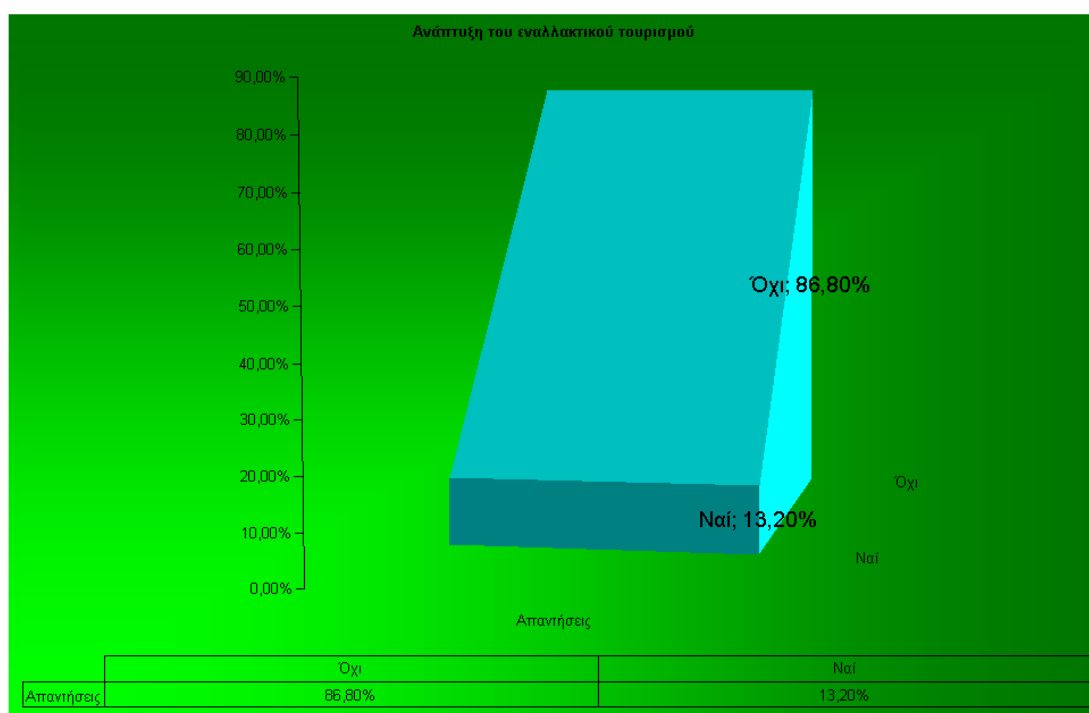

Σχεδιάγραμμα 30: Επίδραση του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου.

31. Ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού στον Δήμο Καλάμου.

Η τελευταία ερώτηση που απευθύνθηκε στους ερωτηθέντες, αφορά την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού στον Δήμο Καλάμου. Το 86,8%, το οποίο είναι και το μεγαλύτερο ποσοστό, αντιπροσωπεύει τους ερωτηθέντες οι οποίοι ισχυρίζονται πως δεν έχει αναπτυχθεί ο εναλλακτικός τουρισμός στον Δήμο Καλάμου. Αντίθετα, μόλις το 13,2% θεωρεί ότι έχει αναπτυχθεί ο εναλλακτικός τουρισμός στην περιοχή.

Η διαφορά ανάμεσα στις δύο ομάδες είναι πολύ μεγάλη, γεγονός το οποίο δεν απέχει από την πραγματικότητα. Βέβαια, υπάρχει εναλλακτικός τουρισμός στην περιοχή, τουρισμός ο οποίος δεν είναι όμως ιδιαίτερα ανεπτυγμένος. Το γεγονός αυτό το αντιπροσωπεύει το 13,2% του συνόλου των ερωτηθέντων.

Σχεδιάγραμμα 31: Η ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού στον Δήμο Καλάμου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 11

ΕΛΕΓΧΟΣ ΥΠΟΘΕΣΕΩΝ

Πραγματοποιήθηκε ο έλεγχος υποθέσεων των μεταβλητών «φύλο» και «συμβολή του τουρισμού στα κοινωνικά θέματα (αναβάθμιση της θέσης της γυναίκας)». Το χ^2 και το p-value υπολογίστηκαν 9,465 και 0,050 αντίστοιχα. Άρα οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 10%.

Το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων, οι οποίοι είναι άντρες θεωρούν ότι ο τουρισμός έχει επιδράσει «λίγο» στην αναβάθμιση της θέσης της γυναίκας, ενώ η πλειοψηφία των ερωτηθέντων οι οποίες είναι γυναίκες, υποστηρίζουν ότι ο τουρισμός έχει συμβάλει σε μεγαλύτερο βαθμό στην αναβάθμιση της γυναίκας.

Πίνακας 1: Συσχέτιση των μεταβλητών «φύλο» και «αναβάθμιση της θέσης της γυναίκας»

		Αναβάθμιση της Θέσης της Γυναίκας					Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Φύλο	Άντρας	10	26	19	7	4	66
		8,3%	21,5%	15,7%	5,8%	3,3%	54,5%
	Γυναίκα	18	11	13	6	7	55
		14,9%	9,1%	10,7%	5,0%	5,8%	45,5%
Σύνολο		28	37	32	13	11	121
		23,1%	30,6%	26,4%	10,7%	9,1%	100,0%

Κατόπιν, πραγματοποιήθηκε έλεγχος υποθέσεων των μεταβλητών «φύλο» και «συμβολή του τουρισμού στα κοινωνικά προβλήματα του Δήμου (οικονομική πτώση των καταστημάτων για τους μόνιμους κατοίκους)». Η τιμή της χ^2 και της p-value υπολογίστηκαν 7,998 και 0,046. Επομένως υπάρχει συσχέτιση των δύο υπό εξέταση μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Το σύνολο των ερωτώμενων οι οποίοι είναι άντρες υποστηρίζουν ότι ο τουρισμός συμβάλλει «μέτρια» στην οικονομική πτώση των καταστημάτων που εξυπηρετούν τους μόνιμους κατοίκους, ενώ αντίθετα οι γυναίκες του δείγματος ισχυρίζονται ότι ο τουρισμός συμβάλλει σε μικρότερο βαθμό στον συγκεκριμένο τομέα.

Πίνακας 2: Συσχέτιση των μεταβλητών «φύλο» και «συμβολή του τουρισμού στα οικονομικά προβλήματα του Δήμου (οικονομική πτώση των καταστημάτων για τους μόνιμους κατοίκους)»

		Οικονομική Πτώση των Καταστημάτων για τους Μόνιμους Κατοίκους				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Φύλο	Άντρας	21	19	22	4	66
		17,4%	15,7%	18,2%	3,3%	54,5%
	Γυναίκα	12	22	11	10	55
		9,9%	18,2%	9,1%	8,3%	45,5%
Σύνολο		33	41	33	14	121
		27,3%	33,9%	27,3%	11,6%	100,0%

Σε επόμενο στάδιο προχωρήσαμε σε συσχέτιση της «ηλικίας» των ερωτηθέντων με τους «λόγους παραμονής» στον Δήμο Καλάμου. Η τιμή χ^2 υπολογίστηκε 22,218 και το p-value 0,008. Επομένως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 1%, αφού η p-value είναι μικρότερη του 0,1. Όπως παρατηρούμε, οι ερωτηθέντες οι οποίοι ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 18-25 ετών διαμένουν στον Δήμο Καλάμου εξαιτίας προσωπικών/οικογενειακών λόγων, ενώ αντίθετα οι ερωτώμενοι της ηλικιακής ομάδας των 46 ετών και άνω διαμένουν στην περιοχή λόγω της συνταξιοδότησής τους/επαγγέλματος/απόδραση από τα μεγάλα αστικά κέντρα.

Πίνακας 3: Συσχέτιση των μεταβλητών «ηλικία» και «λόγοι παραμονής»

		Λόγοι Παραμονής στον Δήμο Καλάμου				Σύνολο
		A/B/ΣΤ	Γ/Ε	Δ	Ζ	
Ηλικία	18-25	2	12	6	22	42
		1,70%	9,90%	5,0%	18,2%	34,7%
	26-35	4	6	4	13	27
		3,30%	4,90%	3,3%	10,7%	22,3%
	36-45	2	8	0	6	16
		1,60%	6,60%	0,0%	5,0%	13,2%
	46+	14	8	2	12	36
		11,70%	6,60%	1,6%	9,9%	29,7%
Σύνολο		11	22	34	53	121
		9,1%	18,20%	28,10%	43,8%	100,0%

A: Επαγγελματική Δραστηριότητα/ B: Επαγγελματική αποκατάσταση μέσω του τουρισμού
Γ: Κατάλληλος Τόπος για να μεγαλώσουν τα παιδιά/ Δ: Γεινίαση με την Αθήνα
Ε: Απόδραση από τα μεγάλα αστικά κέντρα/ ΣΤ: Συνταξιοδότηση
Ζ: Προσωπικοί/Οικογενειακοί λόγοι

Η επόμενη συσχέτιση αφορά τις μεταβλητές «ηλικία» και «συμβολή του τουρισμού σε οικονομικά θέματα(Ενίσχυση του Οικογενειακού Εισοδήματος)». Η τιμή χ^2 υπολογίστηκε 28,963 και η τιμή p-value 0,024. Αυτό σημαίνει ότι βρέθηκε συσχέτιση μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Στον παρόν πίνακα φαίνεται πως, στην ηλικιακή ομάδα των 18-25 ετών οι ερωτώμενοι θεωρούν ότι ο τουρισμός ενισχύει «μέτρια» το οικογενειακό εισόδημα. Αντίθετα, οι ερωτώμενοι οι οποίοι ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 61 ετών και άνω ισχυρίζονται ότι ο τουρισμός συμβάλλει «λίγο « στην ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος.

Πίνακας 4: Συσχέτιση των μεταβλητών «ηλικία» και «συμβολή του τουρισμού σε οικονομικά θέματα(ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος)

		Ενίσχυση του Οικογενειακού Εισοδήματος					Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Ηλικία	18-25	12	10	15	4	1	42
		9,9%	8,3%	12,4%	3,3%	0,8%	34,7%
	26-35	7	11	8	1	0	27
		5,8%	9,1%	6,6%	0,8%	0,0%	22,3%
	36-45	3	9	1	1	2	16
		2,5%	7,4%	0,8%	0,8%	1,7%	13,2%
	46-60	1	5	11	2	1	20
		0,8%	4,1%	9,1%	1,7%	0,8%	16,5%
	61+	2	11	2	1	0	16
		1,7%	9,1%	1,7%	0,8%	0,0%	13,2%
Σύνολο		25	46	37	9	4	121
		20,7%	38,0%	30,6%	7,4%	3,3%	100,0%

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε η συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών «ηλικία» και «συμβολή του τουρισμού σε κοινωνικά θέματα (προσέλκυση νέων κατοίκων)». Η τιμή χ^2 είναι 17,362 και η τιμή της p-value 0,043. Άρα υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Σύμφωνα με την έρευνα, οι ερωτώμενοι οι οποίοι ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 18-25 ετών, πιστεύουν ότι ο τουρισμός συμβάλλει «μέτρια» στην προσέλκυση νέων κατοίκων. Αντίθετα, οι ερωτώμενοι οι οποίοι ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 46+ ετών εμφανίζονται διχασμένοι, καθώς θεωρούν ότι ο

τουρισμός συμβάλλει «πολύ»/«πάρα πολύ» και «λίγο» στην προσέλκυση των νέων κατοίκων.

Πίνακας 5: Συσχέτιση των μεταβλητών «ηλικία» και «συμβολή του τουρισμού σε κοινωνικά θέματα(προσέλκυση νέων κατοίκων)

		Προσέλκυση Νέων Κατοίκων				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Ηλικία	18-25	4	8	18	12	42
		3,3%	6,6%	14,9%	9,9%	34,7%
	26-35	5	15	5	2	27
		4,1%	12,4%	4,1%	1,7%	22,3%
	36-45	4	5	4	3	16
		3,3%	4,1%	3,3%	2,5%	13,2%
	46+	7	10	9	10	36
		5,8%	8,3%	7,4%	8,3%	29,8%
Σύνολο		20	38	36	27	121
		16,5%	31,4%	29,8%	22,3%	100,0%

Παρακάτω πραγματοποιείται η συσχέτιση των μεταβλητών «ηλικία» και «συμβολή του τουρισμού σε περιβαλλοντικά θέματα (εφαρμογή ήπιου τουρισμού)». Η τιμή χ^2 υπολογίστηκε 28,170 και η τιμή p-value 0,030. Άρα είναι προφανές ότι υπάρχει συσχέτιση των μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 5%. Από τον πίνακα 6 φαίνεται πως, οι ερωτώμενοι οι οποίοι ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 18-25 ετών ισχυρίζονται ότι ο τουρισμός συμβάλλει «λίγο» στην εφαρμογή του ήπιου τουρισμού. Αντίθετα, οι ερωτώμενοι που ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 61 ετών και άνω θεωρούν ότι ο τουρισμός του Δήμου Καλάμου δεν συμβάλλει καθόλου στην εφαρμογή του εναλλακτικού τουρισμού.

Πίνακας 6: Συσχέτιση των μεταβλητών «ηλικία» και «συμβολή του τουρισμού σε περιβαλλοντικά θέματα(εφαρμογή ήπιου τουρισμού)»

		Εφαρμογή Ήπιου Τουρισμού					Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Ηλικία	18-25	6	18	15	3	0	42
		5,0%	14,9%	12,4%	2,5%	0,0%	34,7%
	26-35	7	11	8	0	1	27
		5,8%	9,1%	6,6%	0,0%	0,8%	22,3%
	36-45	7	2	4	3	0	16
		5,8%	1,7%	3,3%	2,5%	0,0%	13,2%
	46-60	5	9	2	4	0	20
		4,1%	7,4%	1,7%	3,3%	0,0%	16,5%
	61+	8	3	5	0	0	16
		6,6%	2,5%	4,1%	0,0%	0,0%	13,2%
Σύνολο		33	43	34	10	1	121
		27,3%	35,5%	28,1%	8,3%	,8%	100,0%

Η επόμενη συσχέτιση αφορά τις μεταβλητές «ηλικία» και «συμβολή του τουρισμού στην ανάδειξη του Δήμου Καλάμου (πιο μειονεκτική θέση του Δήμου χωρίς τον τουρισμό)». Η τιμή χ^2 βρέθηκε 19,399 και το p-value 0,022. Επομένως υπάρχει συσχέτιση των δύο μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Από τον πίνακα 7 μπορούμε να διαπιστώσουμε πως οι ερωτώμενοι οι οποίοι ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 18-25 ετών υποστηρίζουν πως ο Δήμος Καλάμου θα ήταν σε αρκετά πιο μειονεκτική θέση χωρίς τον τουρισμό. Αντίθετα, οι ερωτώμενοι οι οποίοι ανήκουν στην ηλικιακή ομάδα των 46 ετών και άνω, θεωρούν ότι ο Δήμος Καλάμου θα ήταν σε λιγότερο μειονεκτική θέση χωρίς τον τουρισμό.

Πίνακας 7: Συσχέτιση των μεταβλητών «ηλικία» και «συμβολή του τουρισμού στην ανάδειξη του Δήμου Καλάμου(πιο μειονεκτική θέση του Δήμου Καλάμου χωρίς τον τουρισμό)»

		Πιο Μειονεκτική Θέση του Δήμου Καλάμου χωρίς τον Τουρισμό				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Ηλικία	18-25	9 7,4%	7 5,8%	6 5,0%	20 16,5%	42 34,7%
	26-35	6 5,0%	9 7,4%	5 4,1%	7 5,8%	27 22,3%
	36-45	7 5,8%	6 5,0%	2 1,7%	1 0,8%	16 13,2%
	46+	9 7,4%	4 3,3%	12 9,9%	11 9,1%	36 29,8%
Σύνολο		31 25,6%	26 21,5%	25 20,7%	39 32,2%	121 100,0%

Ο επόμενος έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο το «μορφωτικό επίπεδο» να επηρεάζει τη «συμβολή του τουρισμού σε κοινωνικά θέματα(αύξηση των πολιτιστικών, ψυχαγωγικών και αθλητικών δραστηριοτήτων και επιλογών)». Η τιμή χ^2 βρέθηκε 15,309 και το p-value 0,018. Επομένως υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα στις δύο μεταβλητές, σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Όπως φαίνεται και στον πίνακα 8, σε γενικές γραμμές το σύνολο των ερωτηθέντων όλων των μορφωτικών επιπέδων, θεωρεί πως ο τουρισμός δεν συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην αύξηση των πολιτιστικών, ψυχαγωγικών και αθλητικών επιλογών. Οι απόφοιτοι του Δημοτικού θεωρούν ότι ο τουρισμός συμβάλλει «λίγο» στον συγκεκριμένο τομέα, ενώ οι απόφοιτοι του

Γυμνασίου/Λυκείου υποστηρίζουν πως συμβάλλει «λίγο». Εξαίρεση στα παραπάνω αποτελούν όσοι έχουν πραγματοποιήσει ανώτερες σπουδές. Και αυτό γιατί ισχυρίζονται πως ο τουρισμός συμβάλλει «πολύ/πάρα πολύ» στον παραπάνω κοινωνικό τομέα.

Πίνακας 8: Συσχέτιση των μεταβλητών «μορφωτικό επίπεδο» και «συμβολή του τουρισμού σε κοινωνικά θέματα(αύξηση των πολιτιστικών, ψυχαγωγικών και αθλητικών επιλογών)»

		Αύξηση των Πολιτιστικών, Ψυχαγωγικών και Αθλητικών Επιλογών				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Μορφωτικό Επίπεδο	Δημοτικό	8	9	2	7	26
		6,6%	7,4%	1,7%	5,8%	21,5%
	Γυμνάσιο / Λύκειο	32	33	19	8	92
		26,4%	27,3%	15,7%	6,6%	76,0%
	ΙΕΚ / ΑΕΙ / ΤΕΙ / Μεταπτυχιακές Σπουδές	0	0	1	2	3
		0,0%	0,0%	0,8%	1,7%	2,5%
Σύνολο		40	42	22	17	121
		33,1%	34,7%	18,2%	14,0%	100,0%

Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε έλεγχος υποθέσεων μεταξύ των μεταβλητών «μορφωτικό επίπεδο» και «συμβολή του τουρισμού στις υποδομές του Δήμου Καλάμου(βελτίωση του συστήματος ύδρευσης και αποχέτευσης)». Η τιμή χ^2 υπολογίστηκε 15,354 και της p-value 0,018. Άρα υπάρχει συσχέτιση μεταξύ τους σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα του πίνακα 9, συμπεραίνεται πως οι απόφοιτοι του Γυμνασίου/Λυκείου υποστηρίζουν ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στην βελτίωση του υδρο-αποχετευτικού συστήματος. Αντίθετα, οι κάτοχοι κάποιου ανώτερου εκπαιδευτικού επιπέδου θεωρούν πως ο τουρισμός συμβάλλει «πολύ/πάρα πολύ» στην βελτίωση του συστήματος ύδρευσης και αποχέτευσης. Οι απαντήσεις των απόφοιτων του Δημοτικού απάντησαν πως ο τουρισμός συμβάλλει «λίγο» στον συγκεκριμένο τομέα.

Πίνακας 9: Συσχέτιση των μεταβλητών «μορφωτικό επίπεδο» και «συμβολή του τουρισμού στις υποδομές(βελτίωση του συστήματος ύδρευσης και αποχέτευσης)»

		Βελτίωση του Συστήματος Ύδρευσης και Αποχέτευσης				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Μορφωτικό Επίπεδο	Δημοτικό	8	9	6	3	26
		6,6%	7,4%	5,0%	2,5%	21,5%
	Γυμνάσιο / Λύκειο	32	28	17	15	92
		26,4%	23,1%	14,0%	12,4%	76,0%
	ΙΕΚ / ΑΕΙ / ΤΕΙ / Μεταπτυχιακές Σπουδές	0	0	0	3	3
		,0%	,0%	,0%	2,5%	2,5%
Σύνολο		40	37	23	21	121
		33,1%	30,6%	19,0%	17,4%	100,0%

Σε επόμενο στάδιο προχωρήσαμε σε συσχέτιση του «μορφωτικού επιπέδου» με τη «συμβολή του τουρισμού σε πολιτισμικά θέματα του Δήμου Καλάμου(αναπαλαίωση Βυζαντινών εκκλησιών και μοναστηριών)». Η τιμή χ^2 βρέθηκε 36,257 και της p-value 0,000. Επομένως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Σύμφωνα με τον πίνακα 10, διαπιστώνουμε πως οι απόφοιτοι Δημοτικού απάντησαν «καθόλου» ενώ του Γυμνασίου/Λυκείου θεωρούν ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στην αναπαλαίωση βυζαντινών εκκλησιών και μοναστηριών. Αντίθετα, όσοι έχουν πραγματοποιήσει ανώτερες σπουδές ισχυρίζονται πως ο τουρισμός συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στον παραπάνω κοινωνικό τομέα.

Πίνακας 10: Συσχέτιση των μεταβλητών «μορφωτικό επίπεδο» και «συμβολή του τουρισμού σε πολιτισμικά θέματα(αναπαλαίωση βυζαντινών εκκλησιών και μοναστηριών)»

		Βυζαντινών Εκκλησιών και Μοναστηριών				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Μορφωτικό Επίπεδο	Δημοτικό	14	9	1	2	26
		11,6%	7,4%	,8%	1,7%	21,5%
	Γυμνάσιο / Λύκειο	58	20	13	1	92
		47,9%	16,5%	10,7%	,8%	76,0%
	ΙΕΚ / ΑΕΙ / ΤΕΙ / Μεταπτυχιακές Σπουδές	1	0	0	2	3
		,8%	,0%	,0%	1,7%	2,5%
Σύνολο		73	29	14	5	121
		60,3%	24,0%	11,6%	4,1%	100,0%

Κατόπιν, ελέγχθηκε η υπόθεση εάν το «μορφωτικό επίπεδο» επηρεάζει την «συμβολή του τουρισμού σε πολιτισμικά θέματα του Δήμου Καλάμου(προστασία των αρχαιολογικών χώρων)». Η τιμή της χ^2 βρέθηκε 13,636 και της p-value 0.034. Επομένως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Σύμφωνα με τον πίνακα 11, συμπεραίνεται πως το μεγαλύτερο μέρος των απόφοιτων του Δημοτικού θεωρούν ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει στην προστασία των αρχαιολογικών χώρων. Αντίθετα, οι περισσότεροι απόφοιτοι του Γυμνασίου/Λυκείου ισχυρίζονται πως ο τουρισμός συμβάλλει σε κάποιο βαθμό στην προστασία των αρχαιολογικών χώρων.

Πίνακας 11: Συσχέτιση των μεταβλητών «μορφωτικό επίπεδο» και «συμβολή του τουρισμού σε πολιτισμικά θέματα(προστασία των αρχαιολογικών χώρων)»

		Προστασία των Αρχαιολογικών Χώρων				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Μορφωτικό Επίπεδο	Δημοτικό	9	5	8	4	26
		7,4%	4,1%	6,6%	3,3%	21,5%
	Γυμνάσιο / Λύκειο	25	30	30	7	92
		20,7%	24,8%	24,8%	5,8%	76,0%
	ΙΕΚ / ΑΕΙ / ΤΕΙ / Μεταπτυχιακές Σπουδές	1	0	0	2	3
		0,8%	0,0%	0,0%	1,7%	2,5%
Σύνολο		35	35	38	13	121
		28,9%	28,9%	31,4%	10,7%	100,0%

Πραγματοποιήθηκε επίσης ο έλεγχος υποθέσεων για να διαπιστωθεί εάν το «μορφωτικό επίπεδο» επηρεάζει την «συμβολή του τουρισμού στην δημιουργία προβλημάτων στον οικονομικό τομέα του Δήμου Καλάμου(χρήση των εσόδων του τουρισμού προς όφελος των επιχειρήσεων εκτός του Δήμου Καλάμου)». Η τιμή της χ^2 υπολογίστηκε 37,024 και της p-value 0,044. Άρα και εδώ υπάρχει συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Όπως φαίνεται στον παρακάτω πίνακα, οι περισσότεροι από τους απόφοιτους του Δημοτικού θεωρούν ότι τα έσοδα από τον τουρισμό δεν τα εκμεταλλεύονται «καθόλου» επιχειρήσεις εκτός του Δήμου, ενώ το μεγαλύτερο μέρος από τα άτομα που έχουν αποφοιτήσει από κάποιο ΤΕΙ ισχυρίζονται πως τα εκμεταλλεύονται «λίγο». Αντίθετα, οι περισσότεροι ερωτηθέντες οι οποίοι είναι

απόφοιτοι των ΑΕΙ, απάντησαν ότι τα έσοδα που προέρχονται από τον τουρισμό, λειτουργούν «πάρα πολύ» ως προς όφελος των επιχειρήσεων εκτός του Δήμου Καλάμου.

Πίνακας 12: Συσχέτιση των μεταβλητών «μορφωτικό επίπεδο» και «συμβολή του τουρισμού στην δημιουργία προβλημάτων στον οικονομικό τομέα(χρήση των εσόδων του τουρισμού προς όφελος των επιχειρήσεων εκτός του Δήμου)»

		Χρήση των Εσόδων του Τουρισμού προς Όφελος των Επιχειρήσεων εκτός του Δήμου					Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Μορφωτικό Επίπεδο	Δημοτικό	5	2	3	2	0	12
		4,1%	1,7%	2,5%	1,7%	0,0%	9,9%
	Γυμνάσιο	0	5	3	0	6	14
		0,0%	4,1%	2,5%	0,0%	5,0%	11,6%
	Λύκειο	10	10	5	9	3	37
		8,3%	8,3%	4,1%	7,4%	2,5%	30,6%
	ΙΕΚ	8	3	8	3	2	24
		6,6%	2,5%	6,6%	2,5%	1,7%	19,8%
	ΑΕΙ	4	5	5	0	3	17
		3,3%	4,1%	4,1%	0,0%	2,5%	14,0%
	ΤΕΙ	2	5	2	2	3	14
		1,7%	4,1%	1,7%	1,7%	2,5%	11,6%
	Μεταπτυχιακές Σπουδές	0	2	0	1	0	3
		,0%	1,7%	,0%	,8%	,0%	2,5%
Σύνολο		29	32	26	17	17	121
		24,0%	26,4%	21,5%	14,0%	14,0%	100,0%

Ακολουθεί ο έλεγχος υποθέσεων μεταξύ των μεταβλητών «μορφωτικό επίπεδο» και «επίδραση του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου(πιο μειονεκτική θέση του Δήμου Καλάμου χωρίς τον τουρισμό)». Η τιμή χ^2 βρέθηκε 37,868 και της p-value 0,036. Δηλαδή υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών, σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Από τον πίνακα 13 φαίνεται ξεκάθαρα ότι το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων, οι οποίοι είναι απόφοιτοι του Δημοτικού και των ΑΕΙ, υποστηρίζουν πως χωρίς τον τουρισμό ο Δήμος Καλάμου θα ήταν σε «πάρα πολύ» πιο μειονεκτική θέση από ότι βρίσκεται σήμερα. Αντίθετα, οι περισσότεροι απόφοιτοι των ΙΕΚ θεωρούν πως ο Δήμος Καλάμου χωρίς την ύπαρξη του τουρισμού, δεν θα ήταν σε «καθόλου» πιο μειονεκτική θέση.

Πίνακας 13: Συσχέτιση των μεταβλητών «μορφωτικό επίπεδο» και «επίδραση του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου(πιο μειονεκτική θέση του Δήμου χωρίς τον τουρισμό)»

		Πιο μειονεκτική θέση του Δήμου χωρίς τον τουρισμό					Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Μορφωτικό Επίπεδο	Δημοτικό	3	0	2	2	5	12
		2,5%	0,0%	1,7%	1,7%	4,1%	9,9%
	Γυμνάσιο	5	1	6	1	1	14
		4,1%	0,8%	5,0%	0,8%	0,8%	11,6%
	Λύκειο	8	12	5	8	4	37
		6,6%	9,9%	4,1%	6,6%	3,3%	30,6%
	ΙΕΚ	8	5	4	5	2	24
		6,6%	4,1%	3,3%	4,1%	1,7%	19,8%
	ΑΕΙ	4	2	4	1	6	17
		3,3%	1,7%	3,3%	0,8%	5,0%	14,0%
	ΤΕΙ	2	6	4	0	2	14
		1,7%	5,0%	3,3%	0,0%	1,7%	11,6%
	Μεταπτυχιακές Σπουδές	1	0	0	0	2	3
		0,8%	0,0%	0,0%	0,0%	1,7%	2,5%
Σύνολο		31	26	25	17	22	121
		25,6%	21,5%	20,7%	14,0%	18,2%	100,0%

Πραγματοποιήθηκε επίσης ο έλεγχος υποθέσεων για να διαπιστωθεί εάν «η οικογενειακή κατάσταση» επηρεάζει τον «αριθμό των παιδιών». Η τιμή της χ^2 είναι 105,030 και της p-value 0,000. Το γεγονός αυτό σημαίνει πως, βρέθηκε συσχέτιση των δύο μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Όπως φαίνεται, το σύνολο των ερωτηθέντων, οι οποίοι είναι άγαμοι, δεν έχουν κανένα παιδί, γεγονός λογικό. Αντίθετα, το μεγαλύτερο μέρος των έγγαμων, έχουν δύο παιδιά.

Ο επόμενος έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο «η οικογενειακή κατάσταση» να επηρεάζει τους «λόγους ανάπτυξης του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου(φυσικό περιβάλλον)». Η τιμή της χ^2 και της p-value υπολογίστηκαν 38,741 και 0,001. Επομένως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών, σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Σύμφωνα με τον ακόλουθο πίνακα, διαπιστώνουμε ότι το μεγαλύτερο μέρος τόσο των άγαμων, όσο και των έγγαμων, θεωρούν ότι τι φυσικό περιβάλλον δεν συμβάλλει «καθόλου» στην ανάπτυξη του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου. Αντίθετα, οι διαζευγμένοι εμφανίζονται διχασμένοι ανάμεσα στις επιλογές «καθόλου», «πολύ» και «πάρα πολύ».

Πίνακας 14: Συσχέτιση των μεταβλητών «οικογενειακή κατάσταση» και «λόγοι ανάπτυξης του τουρισμού(φυσικό περιβάλλον)»

		Φυσικό Περιβάλλον				Σύνολο
		Καθόλου	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Οικογενειακή Κατάσταση	Άγαμος/η	33	4	10	13	60
		27,3%	3,3%	8,3%	10,7%	49,6%
	Έγγαμος/η	22	2	9	15	48
		18,2%	1,7%	7,4%	12,4%	39,7%
	Διαζευγμένος /η	4	0	2	1	7
		3,3%	0,0%	1,7%	0,8%	5,8%
	Χήρος/α	2	0	1	1	4
		1,7%	0,0%	0,8%	0,8%	3,3%
	Συμβίωση	1	0	0	1	2
		0,8%	0,0%	0,0%	0,8%	1,7%
Σύνολο		62	6	22	31	121
		51,2%	5,0%	18,2%	25,6%	100,0%

Πραγματοποιήθηκε επίσης ο έλεγχος υποθέσεων για να διαπιστωθεί εάν η «οικογενειακή κατάσταση» σχετίζεται με την «συμβολή του τουρισμού στα κοινωνικά θέματα του Δήμου Καλάμου(συγκράτηση νέων κατοίκων)». Η τιμή της χ^2 υπολογίστηκε 42,083, ενώ της p-value 0.000. Άρα υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Οι άγαμοι θεωρούν ότι ο τουρισμός συμβάλλει «μέτρια» στην συγκράτηση των νέων κατοίκων, ενώ οι έγγαμοι υποστηρίζουν ότι ο τουρισμός επιδρά «πολύ» στον συγκεκριμένο τομέα.

Πίνακας 15: Συσχέτιση των μεταβλητών «οικογενειακή κατάσταση» και «συμβολή του τουρισμού στα κοινωνικά θέματα(συγκράτηση νέων κατοίκων)»

		Συγκράτηση Κατοίκων					Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Οικογενειακή Κατάσταση	Άγαμοι	7	22	31	8	5	73
		5,8%	18,2%	25,6%	6,6%	4,1%	60,3%
	Έγγαμοι	8	13	13	14	0	48
		6,6%	10,7%	10,7%	11,6%	,0%	39,7%
Σύνολο		15	35	44	22	5	121
		12,4%	28,9%	36,4%	18,2%	4,1%	100,0%

Ο επόμενος έλεγχος υποθέσεων εξετάζει το ενδεχόμενο η «οικογενειακή κατάσταση» να επηρεάζει «τη συμβολή του τουρισμού στις υποδομές του Δήμου Καλάμου(βελτίωση της τοπικής αστυνόμευσης)». Η τιμή της χ^2 βρέθηκε 10,922

και της p-value 0,012. Επομένως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα, το μεγαλύτερο μέρος από το σύνολο των άγαμων ερωτηθέντων, θεωρούν ότι ο τουρισμός συμβάλλει «μέτρια» στην βελτίωση της τοπικής αστυνόμευσης, ενώ αντίθετα οι έγγαμοι απαντούν «καθόλου».

Πίνακας 16: Συσχέτιση των μεταβλητών «οικογενειακή κατάσταση» και «συμβολή του τουρισμού στις υποδομές του Δήμου(βελτίωση της τοπικής αστυνόμευσης)»

		Βελτίωση της Τοπικής Αστυνόμευσης				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Οικογενειακή Κατάσταση	Άγαμοι	20	19	24	10	73
		16,5%	15,7%	19,8%	8,3%	60,3%
	Έγγαμοι	27	6	9	6	48
		22,3%	5,0%	7,4%	5,0%	39,7%
Σύνολο		47	25	33	16	121
		38,8%	20,7%	27,3%	13,2%	100,0%

Ένας ακόμα έλεγχος υποθέσεων πραγματοποιήθηκε μεταξύ των μεταβλητών «κύρια απασχόληση» και «συμβολή του τουρισμού στους τομείς παραγωγής του Δήμου Καλάμου(τόνωση του αγροτικού τομέα)». Το χ^2 και το p-value υπολογίστηκαν 51,780 και 0,021 αντίστοιχα. Άρα υπάρχει συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Σύμφωνα με τον ακόλουθο πίνακα, είναι εμφανές ότι το μεγαλύτερο μέρος των ερωτώμενων, οι οποίοι ασκούν επαγγέλματα του ιδιωτικού τομέα ισχυρίζονται ότι ο τουρισμός συμβάλλει «λίγο» στην τόνωση του αγροτικού τομέα. Την ίδια άποψη παρουσιάζει το μεγαλύτερο μέρος των δημόσιων υπάλληλων, των συνταξιούχων, των φοιτητών και των ανέργων.

Πίνακας 17: Συσχέτιση των μεταβλητών «κύρια απασχόληση» και «συμβολή του τουρισμού στους τομείς παραγωγής του Δήμου(τόνωση του αγροτικού τομέα)»

		Τόνωση του Αγροτικού Τομέα				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Κύρια Απασχόληση	A / Γ / Δ / Ε / Ζ	19	27	10	6	62
		15,7%	22,3%	8,3%	5,0%	51,2%
	B	2	3	2	1	8
		1,7%	2,5%	1,7%	,8%	6,6%
	ΣΤ / Η / Θ / Ι	7	29	10	5	51
		5,8%	24,0%	8,3%	4,1%	42,1%
Σύνολο		28	59	22	12	121
		23,1%	48,8%	18,2%	9,9%	100,0%

A: Ελεύθερος Επαγγελματίας
B: Δημόσιος Υπάλληλος
Γ: Ιδιωτικός Υπάλληλος
Δ: Τεχνίτης
Ε: Γεωργός/Κτηνοτρόφος
ΣΤ: Συνταξιούχος
Ζ: Οικιακά
Η: Φοιτητής/τρια
Θ: Άνεργος
Ι: Άλλο

Ο επόμενος έλεγχος αφορά τις μεταβλητές «κύρια απασχόληση» και «συμβολή του τουρισμού στους τομείς παραγωγής του Δήμου Καλάμου(διερεύνηση της αγοράς με ποικιλία αγαθών)». Η τιμή χ^2 βρέθηκε 12,690 και η p-value 0,048. επομένως υπάρχει συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Η πλειοψηφία των ερωτηθέντων οι οποίοι ασκούν το επάγγέλματα του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα θεωρούν ότι ο τουρισμός συμβάλλει «λίγο» στην διεύρυνση της αγοράς με ποικιλία αγαθών. Γενικότερα εδώ υπάρχει μια συμφωνία στις απόψεις όλων των ερωτώμενων.

Πίνακας 18: Συσχέτιση των μεταβλητών «κύρια απασχόληση» και «συμβολή του τουρισμού στους τομείς παραγωγής του Δήμου(διεύρυνση της αγοράς με ποικιλία αγαθών)»

		Διεύρυνση της Αγοράς με Ποικιλία Αγαθών				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Κύρια Απασχόληση	A / Γ / Δ / Ε / Ζ	17	25	19	1	62
		14,0%	20,7%	15,7%	,8%	51,2%
	B	2	2	2	2	8
		1,7%	1,7%	1,7%	1,7%	6,6%
	ΣΤ / Η / Θ / Ι	11	15	14	11	51
		9,1%	12,4%	11,6%	9,1%	42,1%
Σύνολο		30	42	35	14	121
		24,8%	34,7%	28,9%	11,6%	100,0%

A: Ελεύθερος Επαγγελματίας
B: Δημόσιος Υπάλληλος
Γ: Ιδιωτικός Υπάλληλος
Δ: Τεχνίτης
Ε: Γεωργός/Κτηνοτρόφος
ΣΤ: Συνταξιούχος
Ζ: Οικιακά
Η: Φοιτητής/τρια
Θ: Άνεργος
Ι: Άλλο

Συνεχίζοντας, πραγματοποιείται ο έλεγχος υποθέσεων μεταξύ των μεταβλητών «κύρια απασχόληση» και «συμβολή του τουρισμού στα κοινωνικά θέματα του Δήμου Καλάμου(συγκράτηση των κατοίκων)». Το χ^2 και το p-value υπολογίστηκαν 10855 και 0,093. Επομένως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο υπό εξέταση μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 10%.

Από τον πίνακα 19 διαπιστώνουμε πως η πλειοψηφία των ερωτηθέντων οι οποίοι ασκούν επαγγέλματα του ιδιωτικού τομέα ισχυρίζονται πως ο τουρισμός συμβάλλει σε «μέτριο» βαθμό στην συγκράτηση των κατοίκων στην περιοχή του Δήμου Καλάμου, ενώ οι δημόσιοι υπάλληλοι εμφανίζονται διχασμένοι. Τέλος πιο αισιόδοξοι παρουσιάζονται οι συνταξιούχοι, οι φοιτητές και οι άνεργοι, οι οποίοι απαντούν πως ο τουρισμός επιδρά «πολύ» στην συγκράτηση των κατοίκων στην περιοχή.

Πίνακας 19: Συσχέτιση των μεταβλητών «κύρια απασχόληση» και «συμβολή του τουρισμού στα κοινωνικά θέματα του Δήμου(συγκράτηση των κατοίκων)»

		Συγκράτηση των Κατοίκων				Total Καθόλου
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Κύρια Απασχόληση	A / Γ / Δ / Ε / Ζ	10	16	20	16	62
		8,3%	13,2%	16,5%	13,2%	51,2%
	B	3	1	3	1	8
		2,5%	0,8%	2,5%	0,8%	6,6%
	ΣΤ / Η / Θ / Ι	2	18	21	10	51
		1,7%	14,9%	17,4%	8,3%	42,1%
Σύνολο		15	35	44	27	121
		12,4%	28,9%	36,4%	22,3%	100,0%

A: Ελεύθερος Επαγγελματίας
B: Δημόσιος Υπάλληλος
Γ: Ιδιωτικός Υπάλληλος
Δ: Τεχνίτης
Ε: Γεωργός/Κτηνοτρόφος
ΣΤ: Συνταξιούχος
Ζ: Οικιακά
Η: Φοιτητής/τρια
Θ: Άνεργος
Ι: Άλλο

Προβήκαμε σε συσχέτιση των μεταβλητών «εισόδημα» και «συμβολή του τουρισμού στους τομείς παραγωγής του Δήμου Καλάμου(ενθάρρυνση του εμπορίου)». Η τιμή της χ^2 υπολογίστηκε 46,033 και της p-value 0.001. Άρα υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 1%. Από τον πίνακα 20 διαπιστώνουμε πως η πλειοψηφία των ερωτηθέντων οι οποίοι έχουν εισόδημα έως 1000 ευρώ, θεωρούν πως ο τουρισμός συμβάλλει «λίγο» στην ενθάρρυνση του εμπορίου. Αντίθετα, οι περισσότεροι οι οποίοι έχουν εισόδημα από 2001-3000 ευρώ θεωρούν ότι ο τουρισμός συμβάλλει «μέτρια» στον συγκεκριμένο τομέα παραγωγής.

Πίνακας 20: Συσχέτιση των μεταβλητών «εισόδημα» και «συμβολή του τουρισμού στους τομείς παραγωγής του Δήμου(ενθάρρυνση του εμπορίου)»

		Ενθάρρυνση του Εμπορίου					Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Εισόδημα	Έως 1000	11	32	14	3	2	62
		9,1%	26,4%	11,6%	2,5%	1,7%	51,2%
	1001-2000	4	13	12	3	1	33
		3,3%	10,7%	9,9%	2,5%	0,8%	27,3%
	2001-3000	2	4	7	2	0	15
		1,7%	3,3%	5,8%	1,7%	0,0%	12,4%
	3001-4000	0	1	0	0	1	2
		0,0%	0,8%	0,0%	0,0%	0,8%	1,7%
	4001-5000	0	0	0	0	1	1
		0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,8%
	Πάνω από 5000	3	3	1	1	0	8
		2,5%	2,5%	0,8%	0,8%	0,0%	6,6%
Σύνολο		20	53	34	9	5	121
		16,5%	43,8%	28,1%	7,4%	4,1%	100,0%

Στη συνέχεια, πραγματοποιείται ο έλεγχος υποθέσεων μεταξύ των μεταβλητών «εισόδημα» και «συμβολή του τουρισμού στους τομείς παραγωγής του Δήμου Καλάμου(δημιουργία νέων επιχειρήσεων)». Το χ^2 και το p-value υπολογίστηκαν 52,231 και 0,000 αντίστοιχα. Επομένως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Σύμφωνα με τον πίνακα 21, οι ερωτώμενοι οι οποίοι έχουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα έως 1000ευρώ, 2000-3000 ευρώ και πάνω από 5000 ευρώ, θεωρούν ότι ο τουρισμός επιδρά «μέτρια» στην δημιουργία νέων επιχειρήσεων. Αντίθετα ο ερωτώμενος ο οποίος έχει μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα 4000-5001 ευρώ θεωρεί ότι ο τουρισμός συμβάλλει «πάρα πολύ» στην δημιουργία νέων επιχειρήσεων.

Πίνακας 21: Συσχέτιση των μεταβλητών «εισόδημα» και «συμβολή του τουρισμού στους τομείς παραγωγής του Δήμου(δημιουργία νέων επιχειρήσεων)»

		Δημιουργία Νέων Επιχειρήσεων					Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Εισόδημα	Έως 1000	16	14	25	6	1	62
		13,2%	11,6%	20,7%	5,0%	0,8%	51,2%
	1001-2000	3	11	13	5	1	33
		2,5%	9,1%	10,7%	4,1%	0,8%	27,3%
	2001-3000	1	3	9	2	0	15
		0,8%	2,5%	7,4%	1,7%	0,0%	12,4%
	3001-4000	0	0	1	1	0	2
		0,0%	0,0%	0,8%	0,8%	0,0%	1,7%
	4001-5000	0	0	0	0	1	1
		0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,8%
	Πάνω από 5000	2	2	3	1	0	8
		1,7%	1,7%	2,5%	0,8%	0,0%	6,6%
Σύνολο		22	30	51	15	3	121
		18,2%	24,8%	42,1%	12,4%	2,5%	100,0%

Ακολουθεί ο έλεγχος υποθέσεων μεταξύ των μεταβλητών «εισόδημα» και «συμβολή του τουρισμού στα οικονομικά θέματα του Δήμου Καλάμου(ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος)». Η τιμή της χ^2 και της p-value υπολογίστηκαν 12,172 και 0,058 αντίστοιχα. Επομένως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 10%.

Από τον πίνακα 22 συμπεραίνεται πως, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων οι οποίοι έχουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα έως 2000 ευρώ, απαντούν ότι ο τουρισμός συμβάλλει «λίγο» στην ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος. Την ίδια άποψη εκφράζουν και οι ερωτώμενοι οι οποίοι έχουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα από έως 4000 ευρώ. Αντίθετα ο ερωτώμενος ο οποίος έχει μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα 4001+ ευρώ, εμφανίζονται διχασμένοι ανάμεσα στο «λίγο» και στο «μέτρια».

Πίνακας 22: Συσχέτιση των μεταβλητών «εισόδημα» και «συμβολή του τουρισμού στα οικονομικά θέματα του Δήμου(ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος)»

		Ενίσχυση του Οικογενειακού Εισοδήματος				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Εισόδημα	Έως 2000	24	35	29	7	95
		19,8%	28,9%	24,0%	5,8%	78,5%
	2001-4000	1	7	4	5	17
		0,8%	5,8%	3,3%	4,1%	14,0%
	4001+	0	4	4	1	9
		0,0%	3,3%	3,3%	0,8%	7,4%
Σύνολο		25	46	37	13	121
		20,7%	38,0%	30,6%	10,7%	100,0%

Οι επόμενες δύο συσχετίσεις έγιναν μεταξύ των μεταβλητών «εισόδημα» και «συμβολή του τουρισμού στα οικονομικά θέματα του Δήμου Καλάμου(αύξηση των θέσεων εργασίας)» και «εισόδημα» με την «συμβολή του τουρισμού στα οικονομικά θέματα του Δήμου Καλάμου(αύξηση των τοπικών επενδύσεων)». Η τιμή της χ^2 στην πρώτη συσχέτιση είναι 16,278 και της p-value 0,039, ενώ στη δεύτερη η τιμή της χ^2 βρέθηκε 45,163 και της p-value 0,001. Άρα υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών και στους δύο έλεγχους υποθέσεων σε επίπεδο σημαντικότητας 5% και 1% αντίστοιχα.

Σύμφωνα με τον πίνακα 23, παρατηρούμε πως οι ερωτηθέντες οι οποίοι έχουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα έως 2000 ευρώ και πάνω από 4000 ευρώ, υποστηρίζουν πως ο τουρισμός συμβάλλει «λίγο» στην αύξηση των θέσεων εργασίας. Αντίθετα, όσοι έχουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα από 2001 ευρώ έως 4000 ευρώ, θεωρούν ότι ο τουρισμός επιδρά «πολύ» στην αύξηση των θέσεων εργασίας. Οι τελευταίοι εμφανίζονται και πιο θετικοί στην επίδραση του τουρισμού στον συγκεκριμένο τομέα, σε σχέση με τους υπόλοιπους ερωτηθέντες. Στη συνέχεια, στον πίνακα 24, συμπεραίνεται πως η πρώτη ομάδα του εισοδήματος, δηλαδή αυτοί οι οποίοι έχουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα έως 1000 ευρώ, θεωρούν πως ο τουρισμός συμβάλλει «λίγο» στην αύξηση των τοπικών επενδύσεων.

Την ίδια άποψη ακολουθούν και οι ερωτώμενοι οι οποίοι διαθέτουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα από 1001-2000 ευρώ. Αντίθετα, οι εισοδηματίες της ομάδας των 3001-4000 ευρώ υποστηρίζουν πως ο τουρισμός συμβάλλει «πολύ» στην αύξηση των τοπικών επενδύσεων.

Πίνακας 23: Συσχέτιση των μεταβλητών «εισόδημα» και «συμβολή του τουρισμού στα οικονομικά θέματα του Δήμου(αύξηση των θέσεων εργασίας)»

		Αύξηση των Θέσεων Εργασίας					Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Εισόδημα	Έως 2000	13	41	30	10	1	95
		10,7%	33,9%	24,8%	8,3%	,8%	78,5%
	2001-4000	3	3	5	6	0	17
		2,5%	2,5%	4,1%	5,0%	,0%	14,0%
	4001+	0	5	2	1	1	9
		,0%	4,1%	1,7%	,8%	,8%	7,4%
Σύνολο		16	49	37	17	2	121
		13,2%	40,5%	30,6%	14,0%	1,7%	100,0%

Πίνακας 24: Συσχέτιση των μεταβλητών «εισόδημα» και «συμβολή του τουρισμού στα οικονομικά θέματα του Δήμου(αύξηση των τοπικών επενδύσεων)»

		Αύξηση των Τοπικών Επενδύσεων					Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Εισόδημα	Έως 1000	7	28	16	10	1	62
		5,8%	23,1%	13,2%	8,3%	0,8%	51,2%
	1001-2000	6	13	10	3	1	33
		5,0%	10,7%	8,3%	2,5%	0,8%	27,3%
	2001-3000	1	5	4	4	1	15
		0,8%	4,1%	3,3%	3,3%	0,8%	12,4%
	3001-4000	0	0	0	2	0	2
		0,0%	,0%	0,0%	1,7%	0,0%	1,7%
	4001-5000	0	0	0	0	1	1
		0,0%	,0%	0,0%	0,0%	0,8%	0,8%
	Πάνω από 5000	1	3	3	1	0	8
		0,8%	2,5%	2,5%	0,8%	0,0%	6,6%
Σύνολο		15	49	33	20	4	121
		12,4%	40,5%	27,3%	16,5%	3,3%	100,0%

Ένας ακόμη έλεγχος υποθέσεων αφορά τις μεταβλητές «εισόδημα» και «συμβολή του τουρισμού στη δημιουργία προβλημάτων στον οικονομικό τομέα του Δήμου(αύξηση των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών)». Το χ^2 βρέθηκε 35,780 και το p-value 0,016. Επομένως και εδώ υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Όπως φαίνεται στον πίνακα 25, οι ερωτώμενοι οι οποίοι έχουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα έως 2000 ευρώ θεωρούν ότι ο τουρισμός συμβάλλει «λίγο» στην αύξηση των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών. Οι ερωτηθέντες

με εισόδημα από 2001-4000 ευρώ απαντούν «λίγο», οι ερωτώμενοι με εισόδημα από 4001+ ευρώ «πολύ/πάρα πολύ».

Πίνακας 25: Συσχέτιση των μεταβλητών «εισόδημα» και «συμβολή του τουρισμού στη δημιουργία προβλημάτων στον οικονομικό τομέα του Δήμου(αύξηση των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών)»

		Αύξηση των Τιμών των Αγαθών και των Υπηρεσιών				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Εισόδημα	Έως 2000	13	34	31	17	95
		10,7%	28,1%	25,6%	14,0%	78,5%
	2001-4000	0	6	4	7	17
		,0%	5,0%	3,3%	5,8%	14,0%
	4001+	0	2	2	5	9
		,0%	1,7%	1,7%	4,1%	7,4%
Σύνολο		13	42	37	29	121
		10,7%	34,7%	30,6%	24,0%	100,0%

Σε επόμενο στάδιο προχωρήσαμε σε συσχέτιση της «καταγωγής» με το «είδος κατοίκου». Η τιμή της χ^2 βρέθηκε 25,424 και της p-value 0,000. Δηλαδή υπάρχει συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Σύμφωνα με τον πίνακά 26, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων οι οποίοι έχουν καταγωγή από τον Κάλαμο, είναι μόνιμοι κάτοικοι κατά κύριο λόγο. Αντίθετα, όσοι από τους ερωτηθέντες δεν έχουν καταγωγή από τον Κάλαμο, είναι οι περισσότεροι είτε μόνιμοι, είτε προσωρινοί κάτοικοι.

Πίνακας 26: Συσχέτιση των μεταβλητών «καταγωγή» και «είδος κατοίκου»

		Είδος Κατοίκου			Σύνολο
		Μόνιμος	Προσωρινός	Παραθεριστής	
Καταγωγή	Όχι	31	10	25	66
		25,6%	8,3%	20,7%	54,5%
	Ναι	49	4	2	55
		40,5%	3,3%	1,7%	45,5%
Σύνολο		80	14	27	121
		66,1%	11,6%	22,3%	100,0%

Ακολουθεί ο έλεγχος υποθέσεων των μεταβλητών «καταγωγή» και «λόγοι Διαμονής στον Δήμο Καλάμου». Η τιμή της χ^2 βρέθηκε 11,911 και της p-value 0,008. Δηλαδή υπάρχει συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Διαπιστώνουμε ότι όσοι από τους ερωτώμενους έχουν καταγωγή από τον Κάλαμο, διαμένουν στην περιοχή κυρίως για προσωπικούς/οικογενειακούς τους λόγους. Αντίθετα, όσοι δεν έχουν καταγωγή από τον Κάλαμο, διαμένουν στην περιοχή επειδή τον θεωρούν κατάλληλα τόπο διαμονής για τα παιδιά είτε λόγω της επιθυμίας τους να αποδράσουν από τα αστικά κέντρα.

Πίνακας 27: Συσχέτιση των μεταβλητών «καταγωγή» και «λόγοι διαμονής στον Δήμο»

		Λόγοι Παραμονής στον Δήμο Καλάμου				Σύνολο
		A/B/ΣΤ	Γ/Ε	Δ	Z	
Καταγωγή	Όχι	11	25	9	21	66
		9,1%	20,7%	7,4%	17,4%	54,5%
	Ναι	11	9	3	32	55
		9,1%	7,4%	2,5%	26,4%	45,5%
Σύνολο		22	34	12	53	121
		18,2%	28,1%	9,9%	43,8%	100,0%

A: Επαγγελματική Δραστηριότητα

B: Επαγγελματική αποκατάσταση μέσω του τουρισμού

Γ: Κατάλληλος Τόπος για να μεγαλώσουν τα παιδιά

Δ: Γειτνίαση με την Αθήνα

E: Απόδραση από τα μεγάλα αστικά κέντρα

ΣΤ: Συνταξιοδότηση

Z: Προσωπικοί/Οικογενειακοί λόγοι

Ένας ακόμη έλεγχος υποθέσεων πραγματοποιήθηκε για τις μεταβλητές «καταγωγή» και «συμβολή του τουρισμού στους τομείς παραγωγής του Δήμου Καλάμου(αύξηση της εμπορίας των τοπικών προϊόντων)». Το χ^2 και το p-value υπολογίστηκαν 12,941 και 0,005 αντίστοιχα. Επομένως υπάρχει συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Οι περισσότεροι ερωτώμενοι οι οποίοι έχουν καταγωγή από τον Κάλαμο, θεωρούν πως ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στην αύξηση της εμπορίας των τοπικών προϊόντων, ενώ όσοι ερωτώμενοι δεν έχουν καταγωγή από τον Κάλαμο, απαντούν «λίγο» στον συγκεκριμένο τομέα επίδρασης του τουρισμού.

Πίνακας 28: Συσχέτιση των μεταβλητών «καταγωγή» και «αύξηση εμπορίας των τοπικών προϊόντων»

		Αύξηση Εμπορίας των Τοπικών Προϊόντων				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Καταγωγή	Όχι	17	35	14	0	66
		14,0%	28,9%	11,6%	0,0%	54,5%
	Ναι	20	17	11	7	55
		16,5%	14,0%	9,1%	5,8%	45,5%
Σύνολο		37	52	25	7	121
		30,6%	43,0%	20,7%	5,8%	100,0%

Στη συνέχεια, ακολουθεί ο έλεγχος υποθέσεων των μεταβλητών «καταγωγή» και «συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου(εφαρμογή εναλλακτικών μορφών τουρισμού)». Η τιμή της χ^2 είναι 7,221 και της p-value 0,065. Επομένως, αν και οριακά, υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 10%.

Όπως φαίνεται και παρακάτω, οι περισσότεροι ερωτηθέντες οι οποίοι δεν έχουν καταγωγή από τον Κάλαμο, υποστηρίζουν πως, η τοπική αυτοδιοίκηση δεν έχει συμβάλλει «καθόλου» στην εφαρμογή εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Αντίθετα, οι ερωτώμενοι οι οποίοι κατάγονται από τον Δήμο Καλάμου, εμφανίζονται πιο θετικοί ως προς την συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη του Δήμου.

Πίνακας 29: Συσχέτιση των μεταβλητών «καταγωγή» και «εφαρμογή των εναλλακτικών μορφών τουρισμού»

		Εφαρμογή των Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Καταγωγή	Όχι	53	10	2	1	66
		43,8%	8,3%	1,7%	,8%	54,5%
	Ναι	37	7	9	2	55
		30,6%	5,8%	7,4%	1,7%	45,5%
Σύνολο		90	17	11	3	121
		74,4%	14,0%	9,1%	2,5%	100,0%

Συνεχίζοντας πραγματοποιείται ο έλεγχος υποθέσεων για να διαπιστωθεί εάν η «καταγωγή» επηρεάζεται από την «συμβολή του τουρισμού στην Ανάδειξη του Δήμου Καλάμου(δυνατότητα αύξησης των τουριστών μέσω της ανάδειξης των

πολιτιστικών του στοιχείων)». Η τιμή της χ^2 και της p-value βρέθηκαν 11,887 και 0,018 αντίστοιχα. Επομένως η μεταβλητή «καταγωγή» επηρεάζεται σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Πίνακας 30: Συσχέτιση των μεταβλητών «καταγωγή» και «συμβολή του τουρισμού στην Ανάδειξη του Δήμου Καλάμου(δυνατότητα αύξησης των τουριστών μέσω της ανάδειξης των πολιτιστικών του στοιχείων)».

		Δυνατότητα Αύξησης των Τουριστών Μέσω της Ανάδειξης των Πολιτιστικών του Στοιχείων					Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Καταγωγή	Όχι	22	18	14	6	6	66
		18,2%	14,9%	11,6%	5,0%	5,0%	54,5%
	Ναι	11	10	8	14	12	55
		9,1%	8,3%	6,6%	11,6%	9,9%	45,5%
Σύνολο		33	28	22	20	18	121
		27,3%	23,1%	18,2%	16,5%	14,9%	100,0%

Ο επόμενος έλεγχος υποθέσεων εξετάζει τις μεταβλητές «είδος κατοίκου» και «είδος κατοικίας». Η τιμή της χ^2 βρέθηκε 86,032 και της p-value 0,000. Άρα οι δύο μεταβλητές συσχετίζονται σε επίπεδο σημαντικότητας 1%.

Από τον παρακάτω πίνακα διαπιστώνουμε πως οι μόνιμοι και οι προσωρινοί κάτοικοι διατηρούν στον Δήμο Καλάμου κύρια κατοικία, ενώ οι παραθεριστές διατηρούν δευτερεύουσα κατοικία στην περιοχή, όπως είναι και λογικό να συμβαίνει.

Πίνακας 31: Συσχέτιση των μεταβλητών «είδος κατοίκου» και «είδος κατοικίας»

		Είδος Κατοικίας		Σύνολο
		Κύρια	Δευτερεύουσα	
Είδος Κατοίκου	Μόνιμος	77	3	80
		63,6%	2,5%	66,1%
	Προσωρινός	9	5	14
		7,4%	4,1%	11,6%
	Παραθεριστής	1	26	27
		0,8%	21,5%	22,3%
Σύνολο		87	34	121
		71,9%	28,1%	100,0%

Συνεχίζοντας τον έλεγχο υποθέσεων, εξετάζουμε τις μεταβλητές «είδος κατοίκου» και «λόγοι διαμονής στον Δήμο Καλάμου». Η τιμή της χ^2 βρέθηκε

28,211 και της p-value 0,000. Επομένως υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Σύμφωνα με τον πίνακα 32, το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων οι οποίοι είναι μόνιμοι κάτοικοι του Δήμου Καλάμου, διαμένουν στην περιοχή λόγω προσωπικών/οικογενειακών λόγων, ενώ οι προσωρινοί κάτοικοι λόγω της καταλληλότητας της περιοχής για τα παιδιά και της επιθυμίας τους να αποδράσουν από τα αστικά κέντρα.. Τέλος οι παραθεριστές προτιμούν την περιοχή του Καλάμου για τους ίδιους λόγους που ισχυρίζονται και οι προσωρινοί κάτοικοι.

Πίνακας 32: Συσχέτιση των μεταβλητών «είδος κατοίκου» και «λόγοι διαμονής στον Δήμο»

		Λόγοι Παραμονής στον Δήμο Καλάμου				Σύνολο
		A/B/ΣΤ	Γ/Ε	Δ	Ζ	
Είδος Κατοίκου	Μόνιμος	21	15	3	41	80
		17,4%	12,4%	2,5%	33,9%	66,1%
	Προσωρινός	0	6	3	5	14
		,0%	5,0%	2,5%	4,1%	11,6%
	Παραθεριστής	1	13	6	7	27
		,8%	10,7%	5,0%	5,8%	22,3%
Σύνολο		22	34	12	53	121
		18,2%	28,1%	9,9%	43,8%	100,0%

A: Επαγγελματική Δραστηριότητα

B: Επαγγελματική αποκατάσταση μέσω του τουρισμού

Γ: Κατάλληλος Τόπος για να μεγαλώσουν τα παιδιά

Δ: Γειτνίαση με την Αθήνα

Ε: Απόδραση από τα μεγάλα αστικά κέντρα

ΣΤ: Συνταξιοδότηση

Ζ: Προσωπικοί/Οικογενειακοί λόγοι

Στη συνέχεια πραγματοποιείται έλεγχος υποθέσεων μεταξύ των μεταβλητών «είδος κατοίκου» και «συμβολή του τουρισμού στα πολιτισμικά θέματα του Δήμου Καλάμου(αναβίωση ηθών και εθίμων)». Η τιμή της χ^2 και της p-value υπολογίστηκαν 14,292 και 0,074. Δηλαδή υπάρχει συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας 10%.

Από τον ακόλουθο πίνακα διαπιστώνουμε πως, οι μόνιμοι κάτοικοι του Δήμου θεωρούν πως ο τουρισμός συμβάλλει περισσότερο στην αναβίωση των ηθών και εθίμων, σε σύγκριση με τους προσωρινούς και τους παραθεριστές. Αυτό ίσως να οφείλεται στο γεγονός ότι οι μόνιμοι κάτοικοι είναι καλύτεροι γνώστες της

τοπικής παράδοσης και έτσι είναι σε θέση να γνωρίζουν περισσότερα στο παραπάνω θέμα.

Πίνακας 33: Συσχέτιση των μεταβλητών «είδος κατοίκου» και «συμβολή του τουρισμού στα πολιτισμικά θέματα του Δήμου(αναβίωση ηθών και εθίμων)»

		Αναβίωση Ηθών και Εθίμων					Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Είδος Κατοίκου	Μόνιμος	20	17	25	8	10	80
		16,5%	14,0%	20,7%	6,6%	8,3%	66,1%
	Προσωρινός	5	7	0	0	2	14
		4,1%	5,8%	0,0%	0,0%	1,7%	11,6%
	Παραθεριστής	9	6	6	5	1	27
		7,4%	5,0%	5,0%	4,1%	0,8%	22,3%
Σύνολο		34	30	31	13	13	121
		28,1%	24,8%	25,6%	10,7%	10,7%	100,0%

Ο επόμενος έλεγχος υποθέσεων έχει σκοπό να διαπιστώσει εάν το «είδος κατοίκου» επηρεάζεται από την «συμβολή του τουρισμού στην δημιουργία προβλημάτων στον οικονομικό τομέα του Δήμου Καλάμου (ευνόηση των επιχειρήσεων εκτός του Δήμου)». Το χ^2 και το p-value υπολογίστηκαν 18,530 και 0,018 αντίστοιχα. Άρα υπάρχει συσχέτιση σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Οι μόνιμοι κάτοικοι θεωρούν πως ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στην ευνόηση επιχειρήσεων εκτός του Δήμου. Αντίθετα οι προσωρινοί κάτοικοι και οι παραθεριστές θεωρούν πως ο τουρισμός συμβάλλει σε μεγαλύτερο βαθμό ως προς όφελος των επιχειρήσεων εκτός του Δήμου Καλάμου.

Πίνακας 34: Συσχέτιση των μεταβλητών «είδος κατοίκου» και «συμβολή του τουρισμού στην δημιουργία προβλημάτων στον οικονομικό τομέα του Δήμου Καλάμου (ευνόηση των επιχειρήσεων εκτός του Δήμου)».

		Ευνόηση των Επιχειρήσεων Εκτός του Δήμου				Σύνολο
		Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ / Πάρα Πολύ	
Είδος Κατοίκου	Μόνιμος	22	21	19	18	80
		18,2%	17,4%	15,7%	14,9%	66,1%
	Προσωρινός	1	1	5	7	14
		,8%	,8%	4,1%	5,8%	11,6%
	Παραθεριστής	6	10	2	9	27
		5,0%	8,3%	1,7%	7,4%	22,3%
Σύνολο		29	32	26	34	121
		24,0%	26,4%	21,5%	28,1%	100,0%

Στη συνέχεια προβήκαμε σε συσχέτιση των μεταβλητών «είδος κατοίκου» και «συμβολή του τουρισμού στην δημιουργία προβλημάτων στον περιβαλλοντικό

τομέα του Δήμου Καλάμου (ανεπάρκεια των χώρων στάθμευσης)». Η τιμή της χ^2 και της p-value βρέθηκαν 10,680 και 0,099 αντίστοιχα. Δηλαδή υπάρχει συσχέτιση σ επίπεδο σημαντικότητας 10%.

Οι μόνιμοι κάτοικοι του Δήμου θεωρούν ότι ο τουρισμός συμβάλλει «πάρα πολύ» στην ανεπάρκεια των χώρων στάθμευσης. Αντίθετα, οι προσωρινοί κάτοικοι και οι παραθεριστές ισχυρίζονται πως ο τουρισμός δεν συμβάλλει σε τόσο μεγάλο βαθμό στο πρόβλημα της στάθμευσης. Εδώ, ίσως οι μόνιμοι κάτοικοι να έχουν μια πιο σφαιρική εικόνα του συγκεκριμένου προβλήματος, καθώς διαμένουν στην περιοχή μεγαλύτερο διάστημα σε σύγκριση με τους υπόλοιπους.

Πίνακας 35: Συσχέτιση των μεταβλητών «είδος κατοίκου» και «συμβολή του τουρισμού στην δημιουργία προβλημάτων στον περιβαλλοντικό τομέα του Δήμου Καλάμου (ανεπάρκεια των χώρων στάθμευσης)».

		Ανεπάρκεια των Χώρων Στάθμευσης				Σύνολο
		Καθόλου / Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ	
Είδος Κατοίκου	Μόνιμος	9	12	24	35	80
		7,4%	9,9%	19,8%	28,9%	66,1%
	Προσωρινός	0	5	6	3	14
		0,0%	4,1%	5,0%	2,5%	11,6%
	Παραθεριστής	6	7	6	8	27
		5,0%	5,8%	5,0%	6,6%	22,3%
Σύνολο		15	24	36	46	121
		12,4%	19,8%	29,8%	38,0%	100,0%

Ο τελευταίος έλεγχος υποθέσεων πραγματοποιείται μεταξύ των μεταβλητών «είδος κατοίκου» και «συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου». Το χ^2 βρέθηκε 5,323 και το p-value 0,070. Άρα το επίπεδο σημαντικότητας στο οποίο σχετίζονται οι δύο μεταβλητές είναι 10%. Σύμφωνα με τον πίνακα 36 διαπιστώνουμε πως το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων οι οποίοι είναι μόνιμοι και προσωρινοί, θεωρούν πως η τοπική αυτοδιοίκηση δεν έχει συμβάλλει στην τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Αντίθετα, οι παραθεριστές θεωρούν πως η αυτοδιοίκηση έχει συμβάλλει στην ανάπτυξη του τουρισμού του Δήμου Καλάμου. Οι ποικίλες απαντήσεις στην συγκεκριμένη ερώτηση, ίσως να οφείλεται και στην υποκειμενική άποψη των ερωτηθέντων.

Πίνακας 36: Συσχέτιση των μεταβλητών «είδος κατοίκου» και «συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου».

		Συμβολή της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Τουριστική Ανάπτυξη		Σύνολο
		Όχι	Ναι	
Είδος Κατοίκου	Μόνιμος	50	30	80
		41,3%	24,8%	66,1%
	Προσωρινός	8	6	14
		6,6%	5,0%	11,6%
	Παραθεριστής	10	17	27
		8,3%	14,0%	22,3%
Σύνολο		68	53	121
		56,2%	43,8%	100,0%

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

1. Συμπεράσματα

Ανακεφαλαιώνοντας, μπορούμε να εξάγουμε σημαντικά και χρήσιμα συμπεράσματα για τον τουρισμό στα Βόρεια Παράλια του νομού της Αττικής, και συγκεκριμένα στον Δήμο Καλάμου και τις προοπτικές που υπάρχουν για την επίτευξη βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης. Πιο συγκεκριμένα:

- Οι επιδιώξεις της βιώσιμης ανάπτυξης είναι η αποτελεσματικότητα, η κοινωνική δικαιοσύνη και η περιβαλλοντική προστασία. Για να επιτευχθούν αυτά θα πρέπει να υπάρχει ολοκληρωμένη προσέγγιση των κοινωνικών, περιβαλλοντικών και οικονομικών πολιτικών, και προσαρμοστικότητα και σαφής προσανατολισμός στους στόχους.
- Για να λειτουργήσει στα σωστά πρότυπα η βιώσιμη ανάπτυξη, θα πρέπει να εφαρμόζονται οι δείκτες της βιωσιμότητας, οι οποίοι παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για τη κατανόηση και ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ περιβαλλοντικών, οικονομικών και κοινωνικών στοιχείων.
- Ο τουρισμός με την σημερινή του έννοια, έχει ξεκινήσει από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα. Ακόμα οι περιοχές που διαθέτουν πόρους, όπως φυσικούς, πολιτισμικούς, ανθρωπογενείς, και κατάλληλες υποδομές και υπηρεσίες, έχουν συμβάλλει τα μέγιστα στην ανάπτυξη του εγχώριου και διεθνούς τουρισμού. Παράλληλα οι επιπτώσεις στην οικονομία, είναι ιδιαίτερες σημαντικές, καθώς αυξάνεται η απασχόληση, τα εισοδήματα, οι επενδύσεις, ενώ υπάρχουν θετικές επιδράσεις σε κλάδους που έχουν σχέση με το τουρισμό, όπως βιοτεχνίες, κατασκευές, υπηρεσίες, μεταφορές και εμπόριο. Επίσης υπάρχουν επιπτώσεις από τον τουρισμό στην κοινωνία, τον πολιτισμό και το περιβάλλον, που αφορούν κατά βάση την κοινωνική δομή, την αλλαγή των ηθών και εθίμων, την εμπορευματοποίηση των πάντων και τη καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος.
- Για να τεθεί λοιπόν ο τουρισμός στα σωστά πλαίσια, θα πρέπει να λειτουργήσει στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή να μην θέτει σε κίνδυνο το φυσικό, πολιτισμικό και ανθρώπινο περιβάλλον, να περιέχει ευκαιρίες για την ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών και να υπάρχει ευαισθητοποίηση, όλων των φορέων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα για

υιοθέτηση και εφαρμογή μιας περιβαλλοντικά φιλικής δεοντολογίας. Τέλος συμβάλλουν σε μεγάλο βαθμό στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, που αναπτύσσονται ραγδαία τα τελευταία χρόνια.

- Ο Δήμος Καλάμου ανήκει από γεωγραφική άποψη στο βεριοανατολικό άκρο του νομού Αττικής και εμφανίζει μεγάλη μορφολογική ποικιλότητα καθώς συνδυάζει «βουνό» και «θάλασσα». Ο Δήμος Καλάμου διαθέτει ένα από τα μεγαλύτερα δασικά συγκροτήματα της Αττικής, με πλούσια χλωρίδα και πανίδα, με αποτέλεσμα να αποτελεί πνεύμονα αναζωογόνησης για την ευρύτερη περιοχή. Επίσης ο Δήμος διαθέτει και αρκετά στρέμματα καλλιεργήσιμης γης, με αποτέλεσμα να αποτελεί και μια αγροτική περιοχή.

Η ιστορία του Δήμου Καλάμου απλώνει τις ρίζες της στην ιστορία της Αρχαίας Ελλάδας και συγκεκριμένα στον αρχαίο Δήμο Ψαφίδας, από τον οποίο κληρονόμησε εκτός από το πλούσιο ιστορικό παρελθόν του και τα αξιόλογα μνημεία του. Η περιοχή την οποία ορίζει σήμερα ο Δήμος Καλάμου συμπίπτει σχεδόν με τα όρια του Δήμου της αρχαίας Ψαφίδας και αποτελούσε μέχρι τα τέλη του 6^{ου} π.Χ. αιώνα τμήμα του αρχαίου Δήμου Ωρωπίων. Όταν οι Αθηναίοι κατέλαβαν τον Ωρωπό, ίδρυσαν στο ανατολικό τμήμα το Δήμο Ψαφίδας, ο οποίος συγκροτήθηκε από την Αιαντίδα Φυλή. Η ιστορική κληρονομιά εξακολουθεί να υπάρχει και σήμερα στο Αμφιαράειο μουσείο του Δήμου Καλάμου, δίνοντας πολλά στοιχεία για την ιστορία του Δήμου και των κατοίκων του.

Ο Δήμος Καλάμου απέχει μόλις 45 χιλιόμετρα από το κέντρο της Αθήνας, γεγονός το οποίο του δίνει πολλά πλεονεκτήματα. Η έκταση του Δήμου ανέρχεται σε 44.878 στρέμματα, ο πληθυσμός του είναι 4,079 κάτοικοι, ενώ η πληθυσμιακή του πυκνότητα υπολογίστηκε στους 122 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Ιδιαίτερα ανεπτυγμένος είναι ο τριτογενής τομέας παραγωγής, ενώ ο αριθμός των ανέργων του Δήμου διατηρείται σε αρκετά χαμηλά επίπεδα.

Ο Δήμος Καλάμου με τα εκπληκτικής ομορφιάς δάση, με την πλούσια πανίδα και χλωρίδα, με τις πεντακάθαρες θάλασσες και ακτές, συνθέτουν μια γοητευτική εικόνα και προσφέρουν στον επισκέπτη τη δυνατότητα άμεσης επαφής με την φύση. Την εικόνα αυτή την συμπληρώνουν η μακρά ιστορία και η πολιτιστική του παράδοση. Ο Δήμος Καλάμου διαθέτει ένα πλήθος εθίμων, από

τα οποία όμως λίγα έχουν διασωθεί μέσα από το πέρασμα του χρόνου. Ακόμη φαίνεται πως, τα πιο πολλά έθιμα συνδέονται με θρησκευτικές παραδόσεις.

Στον Δήμο Καλάμου δυστυχώς δεν έχουν αναπτυχθεί πολλές μορφές εναλλακτικού τουρισμού, εκτός από τον συνεδριακό τουρισμό, τον τουρισμό τρίτης ηλικίας και τον κατασκηνωσιακό τουρισμό. Την τελευταία πενταετία πραγματοποιείται από την τοπική αυτοδιοίκηση μια μεγάλη προσπάθεια ώστε να αναπτυχθεί στην περιοχή ο εναλλακτικός τουρισμός και να πρωταγωνιστήσει ο Δήμος στον τομέα αυτό, να ξεχωρίσει και να αποκομίσει μεγαλύτερα κέρδη.

Από την έρευνα προέκυψαν εξίσου σημαντικά συμπεράσματα. Τα οποία είναι τα ακόλουθα:

- Σε γενικές γραμμές παρατηρείται μια ισόποση κατανομή των ατόμων του δείγματος ως προς το φύλλο. Από το σύνολο των 120 ατόμων που συμμετείχαν στην έρευνα, το 54,55% (66 άτομα) ήταν άντρες, ενώ το 45,45% (55 άτομα) ήταν γυναίκες. Αντίθετα ως προς τις ηλικιακές ομάδες του δείγματος, υπερείχαν οι ερωτηθέντες με ηλικία 18-25 ετών. Εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζει το επίπεδο εκπαίδευσης καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων, δηλαδή το 30,58% (37 άτομα) είναι απόφοιτοι Λυκείου, ενώ αρκετά ικανοποιητικό είναι και το ποσοστό των απόφοιτων ανώτατης και ανώτερης εκπαίδευσης. Δηλαδή το ποσοστό των απόφοιτων των ΑΕΙ ανέρχεται στο 14,05% (17 άτομα), ενώ των ΤΕΙ ανέρχεται στο 11,57% (14 άτομα). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι δεν βρέθηκε κανείς αγράμματος. Επίσης το 49% δήλωσε άγαμο, ενώ το 56,2% δεν έχει παιδιά. Ως προς το επάγγελμα θα πρέπει να σημειωθεί πως οι περισσότεροι είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι με ποσοστό 20,66%, αρκετοί είναι και οι ελεύθεροι επαγγελματίες με ποσοστό 14,05% ενώ το ποσοστό των ανέργων αγγίζει το 3,31%. Από το σύνολο των ερωτηθέντων, το 45% (55 άτομα) είναι κάτοχοι ακίνητης περιουσίας, ενώ το 51,24% έχουν μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα έως 1000 ευρώ. Το 55% των ερωτηθέντων δεν έχουν καταγωγή από τον Κάλαμο, ενώ το 66,12% είναι μόνιμοι κάτοικοι. Η κατοικία που διαμένουν οι περισσότεροι ερωτώμενοι είναι κύρια, ενώ οι περισσότεροι διαμένουν στην περιοχή εξαιτίας προσωπικών/οικογενειακών λόγων.

- Το 52,07% θεωρεί ότι δεν υπάρχει ανάπτυξη του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου και το 70,2% ισχυρίζεται πως η αρχιτεκτονική κληρονομιά του συμβάλει «πάρα πολύ» ως λόγος ανάπτυξης του τουρισμού στην περιοχή. Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτώμενων, το οποίο αντιστοιχεί στο 27,3% πιστεύει ότι ο τουρισμός συμβάλλει μέτρια στην οικιστική ανάπτυξη του Καλάμου ενώ το 38% υποστηρίζει ότι ο τουρισμός ενισχύει «μέτρια» την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Από την επίδραση του τουρισμού στην παραγωγή του Δήμου Καλάμου, ξεχωρίζει η τόνωση του αγροτικού τομέα. Στη συνέχεια οι ερωτηθέντες απάντησαν ότι ο τουρισμός συμβάλλει «λίγο» στα οικονομικά θέματα και «μέτρια» στα κοινωνικά θέματα. Οι περισσότεροι ισχυρίζονται ότι ο τουρισμός δεν συμβάλλει «καθόλου» στις υποδομές και στα πολιτισμικά θέματα του Δήμου, ενώ επιδρά «λίγο» στα περιβαλλοντικά θέματα του Δήμου. Επίσης απαντούν πως ο τουρισμός επιδρά «μέτρια» στην δημιουργία προβλημάτων στον οικονομικό τομέα και «λίγο» στην δημιουργία προβλημάτων στον κοινωνικοπολιτιστικό τομέα. Πιο απαισιόδοξοι παρουσιάζονται στον περιβαλλοντικό τομέα καθώς θεωρούν ότι ο τουρισμός συμβάλλει «πάρα πολύ» στην δημιουργία προβλημάτων στον συγκεκριμένο τομέα.
- Όσον αφορά την τοπική αυτοδιοίκηση, το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων, δηλαδή το 56,2% δηλώνει ότι δεν έχει συμβάλει στην ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή. Ακόμα θεωρούν ότι οι μέθοδοι ανάπτυξης του τουρισμού από το μέρος της τοπικής αυτοδιοίκησης επιδρούν «μέτρια» σε αυτόν, δηλαδή υποστηρίζουν ότι δεν είναι ιδιαίτερα αποτελεσματικές.
- Τέλος το 77,69% απαντά ότι ο τουρισμός αναδεικνύει τον Δήμο Καλάμου, ενώ γενικότερα επιδρά «μέτρια» στην περιοχή. Άρα, σύμφωνα με τις απόψεις των ερωτηθέντων δεν παρατηρούνται μεγάλες προσπάθειες από την πλευρά της Πολιτείας και των τοπικών αρχών για να βελτιωθεί ο Δήμος Καλάμου σφαιρικά και ουσιαστικά σε όλους τους τομείς και όχι μόνο στον τομέα του τουρισμού.

2. Προτάσεις

Ο τουριστικός τομέας είναι ένας τομέας που μπορεί να συμβάλλει:

- α) Στην ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος μέσω των τουριστικών δραστηριοτήτων, με αποτέλεσμα την άνοδο του οικονομικού επιπέδου της περιοχής.
- β) Στη συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού στις περιοχές τους.
- γ) Στην αξιοποίηση αλλά και συγχρόνως και στη διαφύλαξη της πολιτιστικής, τοπικής κληρονομιάς και φυσικού περιβάλλοντος.
- δ) Στη διάδοση των τοπικών προϊόντων πέρα των στενών ορίων του Δήμου.

Γενικότερα ο τουρισμός μπορεί να συμβάλλει στην βιώσιμη ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου:

- Συγκεκριμένα μέσα από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων διαπιστώνεται πως στον Δήμο Καλάμου οι υποδομές δεν έχουν αναπτυχθεί πλήρως έτσι ώστε να προωθούν τον τουρισμό στην περιοχή. Αυτός είναι και ένας λόγος της μη ανάλογης ανάπτυξης του τουρισμού στον Δήμο. Επομένως θα πρέπει να γίνουν έργα υποδομής για να είναι δυνατή η πρόσβαση και η φιλοξενία των επισκεπτών στις διάφορες περιοχές του Δήμου. Γιατί η υποδομή είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του τουρισμού, που θα είναι κατάλληλη ώστε να τραβήξει τον τουρίστα. Αυτή όμως η πρόταση θα πρέπει να εξεταστεί με προσοχή, με δεδομένο ότι πολλές τέτοιες υποδομές βρίσκονται εντός οικολογικά ευαίσθητων περιοχών. Οι υποδομές αυτές θα πρέπει να βρίσκονται σε ισορροπία με το περιβάλλον και να το αναδεικνύουν ακόμα περισσότερο.
- Μέσα από την εμπειρική ανάλυση, συμπεραίνεται ότι το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων του Δήμου Καλάμου απασχολούνται κατά κύριο λόγο στον ιδιωτικό τομέα, αλλά όχι αποκλειστικά με τον τουρισμό. Εδώ μεγάλο μέρος ευθύνης φέρει και η Τοπική Αυτοδιοίκηση, η οποία σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε δεν έχει συμβάλλει στην ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή, έτσι ώστε να τους δώσει την δυνατότητα στους κατοίκους να ασχοληθούν στον τουριστικό τομέα. Επομένως καθίσταται σαφές πως επιβάλλεται να υπάρχει συνεργασία του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα με σκοπό τη σωστή οργάνωση και ανάπτυξη του τουρισμού στον Δήμο Καλάμου. Γιατί αν δεν οργανωθεί

και αναπτυχθεί σωστά ο τουρισμός μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα, αντί να οδηγήσει στην βιώσιμη ανάπτυξη.

- Άλλη μια παρατήρηση που προέκυψε από την πραγματοποιηθείσα έρευνα αφορά την μη εφαρμογή επιμορφωτικών προγραμμάτων των κατοίκων του Δήμου Καλάμου για τον τουρισμό. Και αυτό είναι απαραίτητο γιατί εκτός από την καλή τουριστική υποδομή απαραίτητο είναι οι προσφερόμενες υπηρεσίες να διέπονται από κάποια ποιότητα. Και θα πρέπει να προσαρμόζονται στις ανάγκες των τουριστών, τις οποίες και επιβάλλονται να ικανοποιούν. Γι' αυτό είναι απαραίτητη η επιμόρφωση των ατόμων που θα ασχοληθούν με αυτό.
- Ο Δήμος Καλάμου υστερεί στην ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού καθώς και στην μη αξιοποίηση του φυσικού του περιβάλλοντος σε ικανοποιητικό βαθμό. Άρα καθίσταται αναγκαίο να αξιοποιηθούν οι πόροι του Δήμου Καλάμου με τον κατάλληλο τρόπο ώστε να αναπτυχθούν ήπιες μορφές τουρισμού (μικρής κλίμακας) οι οποίες: α) θα σέβονται το περιβάλλον, β)θα στηρίζονται στους πόρους της τοπικής οικονομίας και κοινωνίας, άρα θα αξιοποιηθούν τα τοπικά προϊόντα και τα πολιτιστικά στοιχεία, και γ)θα στηρίζονται σε ότι είναι αυθεντικό. Γιατί ο ήπιος τουρισμός οδηγεί σε βιώσιμη τοπική ανάπτυξη.
- Ο Δήμος Καλάμου αξιοποιεί τα κοινωνικοπολιτιστικά του στοιχεία για την ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή. Επίσης ως μέσο τουριστικής ανάπτυξης χρησιμοποιεί την εμπορία των τοπικών και παραδοσιακών προϊόντων του. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης. Για να γίνει πιο παραγωγική η συγκεκριμένη προσπάθεια θα πρέπει να προσφέρεται ένα πλούσιο προϊόν, δηλαδή στο προϊόν να υπάρχει η αυθεντικότητα και να προβάλλεται το φυσικό κάλλος σε συνδυασμό με τα παραδοσιακά στοιχεία της τοπικής παραγωγής και της τοπικής κοινωνίας του Δήμου για να προσελκύει τους τουρίστες.
- Για να υπάρχει μακροχρόνια ανάπτυξη του τουρισμού θα πρέπει να γίνεται διαρκή επιτήρηση των προσφερόμενων υπηρεσιών με σκοπό την συνεχή τους βελτίωση και προσαρμογή στις ανάγκες και επιθυμίες του επισκέπτη.

- Η Τοπική Αυτοδιοίκηση του Δήμου Καλάμου χρησιμοποιεί σε πολύ μικρό βαθμό την διαφήμιση ως μέσο τουριστικής ανάδειξης, γεγονός το οποίο δρα αρνητικά στη τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Επομένως καθίσταται σαφές ό,τι η περιοχή θα πρέπει να αναδεικνύει το δικό της προϊόν και τις ιδιαίτερες ομορφιές της μέσω της διαφήμισης της. Αναδεικνύοντας αυτά, μπορούμε να πετύχουμε βιώσιμη τοπική ανάπτυξη.
- Και τέλος για την ανάπτυξη του τουρισμού και μετέπειτα του τόπου, εκτός από την ποιότητα του προϊόντος που προσφέρεται, απαραίτητο είναι και το χαμηλό κόστος του, για να προσελκύονται τουρίστες από όλες τις οικονομικές ομάδες.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

Βιβλία

Αθανάσιος, Λ. (2007), *Τουριστική ανάπτυξη και περιβαλλοντική προστασία. Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (Ι. Τ. Ε. Π.). Αθήνα.*

Αθήνα-Αττική (1996), *Στρατηγικός σχεδιασμός για μια βιώσιμη ανάπτυξη. Οργανισμός Ρυθμιστικού Σχεδίου και Προστασίας Περιβάλλοντος. Αθήνα.*

Αμπελιώτης, Κ. (2002), *Εισαγωγή στη Βιώσιμη Ανάπτυξη, Σημειώσεις Μ. Π. Σ. «Βιώσιμη Ανάπτυξη» στο Μάθημα «Εισαγωγή στη Βιώσιμη Ανάπτυξη», Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.*

Αποστολόπουλος, Κ., Γιάγκου Δ. (1997), *Μαθήματα Αγροτουρισμού, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο, Αθήνα.*

Αποστολόπουλος, Κ., Θεοδωροπούλου, Ε., Τσακατούρα, Α. (2000), *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού. 2^{ος} κύκλος. Τομέας Γεωπονίας, Τροφίμων και Περιβάλλοντος. Αθήνα.*

Αποστολόπουλος, Κ., Κάλδης, Π., (2002), «Ο αγροτουρισμός και οι διασυνδέσεις του με το τοπικό αγροτικό-παραγωγικό σύστημα: προβλήματα- δυνατότητες-προοπτικές», Συνέδριο : «Δυνατότητες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης στο Δήμο Μανταμάδου Νήσου Λέσβου», 30/11-1/12/2002

Αποστολόπουλος, Κ., Γιάγκου, Δ., (2003), *Ήπιες Μορφές Τουρισμού. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Αθήνα.*

Βαγιόνης, Ν., Κομίλης, Π. (1999), *Τουριστικός σχεδιασμός, μέθοδοι και πρακτικές αξιολόγησης. Προπομπός. Αθήνα.*

Βαρβαρέσος, Σ.(2000), *Τουρισμός, έννοιες, μεγέθη, δομές, η ελληνική πραγματικότητα. Β' έκδοση. Προπομπός. Αθήνα.*

Βαρβαρέσος, Σ. (1999), *Τουριστική ανάπτυξη και διοικητική αποκέντρωση. Προπομπός. Αθήνα.*

Βαρβαρέσος, Σ. (2000), *Τουρισμός: Οικονομικές προσεγγίσεις. Προπομπός. Αθήνα.*

Γεωργάκελος, Δ., Καρβούνης, Σ. (2003), *Διαχείριση του περιβάλλοντος. Επιχειρήσεις και βιώσιμη ανάπτυξη. Σταματούλης. Αθήνα.*

Γαλανός, Α., Αλμπάνης, Κ. (1999), *Η αειφορία και οι επιδράσεις της στα δάση, το περιβάλλον και την οικονομία. Γενική Γραμματεία Νέας Γενιάς. Αθήνα.*

Γεωργόπουλος, Α., (2004), *Γη: ένας εύθραυστος μικρός πλανήτης. Εκδόσεις Gutenberg. Αθήνα.*

Δέφνερ, Αλ., (2000), «Οι πολιτιστικές βιομηχανίες στην Αθήνα ως περίπτωση πολιτιστικού σχεδιασμού», στο *Δεκαεπτά κείμενα για το σχεδιασμό, τις Πόλεις και την Ανάπτυξη, Ψυχάρης.*

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (1990), *Πράσινη Βίβλος για το αστικό περιβάλλον. Βρυξέλλες.*

ΕΣΥΕ. (2002), *Νομοί, οικονομική και κοινωνική φυσιογνωμία των 52 νομών και 13 περιφερειών. Σύνθεση διαχρονικών σειρών βασικών δεδομένων. Αθήνα.*

ΕΣΥΕ. (2002), *Τουριστική κίνηση. Ειδική ενημερωτική έκδοση. Αθήνα.*

ΕΣΥΕ. (2003), *Η Ελλάδα με αριθμούς, 2003. Αθήνα.*

- Ιερά Μονή Μεταμορφώσεως του Σωτήρος. (1999), *Έκδοση Ι. Μονής. Αθήνα.*
- Ινστιτούτο Τουριστικών Ερευνών και Προβλέψεων (Ι. Τ. Ε. Π.) (2000), *Ελληνική οικονομία και τουρισμός. Αθήνα.*
- Δήμος Καλάμου (2002), *Αρχαίος Δήμος Ψαφίδας. Τουριστικός οδηγός. Κάλαμος.*
- Κοκκώσης, Χ., Τσάρτας, Π., (2001), *Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον. Κριτική. Αθήνα.*
- Κοσμοπούλου, Μ. (1988), *Προϊστορικός οικισμός στον Βλαστό Καλάμου. Αθήνα.*
- Λογοθέτης, Μ. (1988), *Αγροτικός Τουρισμός: Μια εναλλακτική λύση. Αθήνα.*
- Μανώλογλου, Ε. (1998), *Ο τουρισμός ως παράγοντας κοινωνικής αλλαγής. Εξάντας: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών. Αθήνα.*
- Μητούλα, Ρ. (2003), *Βιώσιμη τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ανασυγκρότηση του ελληνικού αστικού περιβάλλοντος. Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο. Αθήνα.*
- Μπριασούλη, Ε. (1997), *Δείκτες Αειφορίας. Κριτική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας. Τόπος. Τεύχος 12. Αθήνα.*
- Νομαρχιακή αυτοδιοίκηση νομού Αττικής. (2000), *Τουριστικός οδηγός νομού Αττικής. Αθήνα.*
- Νομαρχία Ανατολικής Αττικής. (2008), *Τουριστικός οδηγός ανατολικής Αττικής. Αθήνα.*
- Παυσανίου περιηγήσεις (1990), Έκδοση Παπαχατζή, Α τόμος.
- Πετράκου, Β.(1968), *Ο Ωρωπός και το Ιερόν του Αμφιαρείου. Αθήνα.*

Πατσουράτης, Β. (2002), *Η ανταγωνιστικότητα του Ελληνικού τουριστικού τομέα. Επτάλοφος. Αθήνα.*

Τσάρτας, Γ. (1991), *Το περιβάλλον μετά την συνδιάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την αειφόρο ανάπτυξη: Πρακτικά συνεδρίου, Ρόδος-Δεκέμβριος 2002. Σιδέρης. Αθήνα*

Φυλλάδια-Περιοδικά-Άρθρα

Έθνος της Κυριακής (8 Δεκεμβρίου 2002), *Η Αθήνα επενδύει στον συνεδριακό τουρισμό. Αθήνα.*

Εμπορικό και Βιομηχανικό επιμελητήριο Αθηνών. (Απρίλιος 2002), *Ανάπτυξη. Τεύχος 4. Αθήνα.*

Εμπορικό και Βιομηχανικό επιμελητήριο Αθηνών.(Μάϊος 2003), *Ανάπτυξη. Τεύχος 5. Αθήνα.*

Εμπορικό και Βιομηχανικό επιμελητήριο Αθηνών. (Ιούλιος-Αύγουστος 2008)
Ανάπτυξη. Τεύχος 7-8. Αθήνα.

Κωνσταντίνος, Α. (2005), *Ο εναλλακτικός τουρισμός και τα διαφοροποιητικά χαρακτηριστικά του. Αθήνα.*

Ξενογλώσση

Akis S., Peristianis \n. and J. Warner (1996), “*Residents attitudes to tourism development:the case of Cyprus*”, *Tourism Management*, Vol. 17, Is. 7, pp 481-494.

Akis S. (1998), “*A compact econometric model of tourism demand of Turkey*”, *Tourism Management*, Vol. 19, Is 1, pp. 99-102.

Alshuwaikhat, H., Nkewenti, D., (2002), “*Developing sustainable cities in arid regions*”, *Cities*, Vol. 19, Is.2, pp. 85-94.

Andersen, V., prentice, R., Guerin S., (1997), “*Imagery of Denmark among visitors to Danish fine arts exhibitions in Scotland*”, *Tourism Management*, Vol. 18, Is.7, pp. 453-464.

Bachleiter, R., Zins, An. (1999), “*Cultural tourism in rural communities: the residents perspective*”, *Journal of Business Research*, Vol. 44, Is. 3, pp.199-209.

Cooper, Ch., Fletcher, J., Gilbert, D., Sherpherd. (1998), *Tourism- Principles and Practice*, ed Prentice Hall, London.

European Commission, (1998), *Results of the targeted transports projects Antares, Entrance, Jupiter, Thermie Project SUP 198/95*.

Freiscer, Al., Pizam, Ab. (1997), “*Rural tourism in Israel*”, *Tourism Management*, Vol. 18, Is 6, pp. 367-372.

Gareth, S., Williams, A. (2002), *Critical issues in tourism. A geographical perspective*. Blackwell.

Galani – Moutafi V. (2004), “*Tourism research on Greece – a critical overview*”, *Annals of Tourism Research*, Vol. 31, Is 1, pp. 157-179.

Getz, D. (1994), "Residents attitudes towards tourism- a longitudinal study in Spey Valley, Scotland", *Tourism Management*, Vol. 15, Is. pp. 247-258.

Hanley, N., Shogren, J., White, B. (1997)

Environmental Economics in Theory and Practice. Macmillan Press Ltd.

Haralambopoulos, N., Pizam, Ab., (1996), "Perceived impacts of tourism- the case of Samos", *Annals of Tourism Research*, Vol. 23, Is. 3, pp. 503-526.

Hinrics, R. (1996), *Energy: its use and the environment. Saunders College Publ.*

Holden, A. (2001), *Environment and tourism. Routledge*

Kernel, P. (2005), "Creating and implementing a model for sustainable development in tourism enterprises", *Journal of Cleaner Production*, Vol. 13, Is. 3, pp. 151-164.

Korca, P. (1996), "Residents attitudes toward tourism impacts", *Annals of tourism Research*, Vol. 23, Is 3, pp. 695-726.

Kousis, M. (1989), "Tourism and the family in a rural Cretan community", *annals of tourism Research*, Vol. 16, pp. 318-332.

Lindeberg, Kr. et all., (1996), "Ecotourism questioned – case studies from Belize", *Annals of Tourism Research*, Vol. 23, Is. 3, pp. 543-362.

Lindeberg, Kr., Johnson, R. (1997), "Modelling residents attitudes toward tourism", *Annals of tourism Research*, Vol. 24, Is. 2, pp. 402-424.

Lordkipanidze, M., Brezet, H., Backman, M., (2005), "The entrepreneurship factor in sustainable tourism development", *Journal of Cleaner Production*, Vol. 13, Is. 8, pp. 787-798.

Parlet, Gr., Fletcher, J., Cooper, Ch. (1995), "The impact of tourism on the Old Town of Edinburgh", *Tourism Management*, Vol. 16, Is. 5, pp. 355-360.

Wall, G. (1996), "*Perspective on tourism in selected Balinese village*", *Annals of tourism Research*, Vol. 23, Is. 1, pp. 123-137.

Welford, R., Ytterhus, B., Eligh, J., (1999), "*Tourism and sustainable development: an analysis of policy and guidaliness for managing provision and consumption*", *Sustainable Development*, Vol. 7, Is. 4, pp. 165-177.

Ιστοσελίδες (Internet Sites)

- Δήμος Καλάμου (www.kalamos.gr)
- Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος www.esye.gr
- Βιώσιμη Ανάπτυξη (www.sustainabledevelopment.gr)
- Ελληνική Εταιρεία για την προστασία του περιβάλλοντος και της πολιτισμικής κληρονομιάς (www.ellinikietaireia.gr)
- Ευρωπαϊκή Ένωση (www.europa.gr)
- Περιφέρεια Αττικής (www.attiki.gr)
- Πρόγραμμα Θησέας (www.thiseas.gr)
- Υπουργείο Τουρισμού (www.gnto.gr)
- Παγκόσμιος Οργανισμός Τουρισμού (www.world-tourism.org)
- Local Agenda 21 Strategy Angus (www.angus.gov.uk/localagenda21/)

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1⁰

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ: Κων/νος Κιούσης

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Κων/νος Αποστολόπουλος

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΜΕ ΘΕΜΑ:

<<Βιώσιμη τοπική ανάπτυξη Βορείων Παραλιών Αττικής : Η περίπτωση της τουριστικής ανάπτυξης του Δήμου Καλάμου και των Αγίων Αποστόλων>>.

Σας παρακαλώ συμπληρώστε το ερωτηματολόγιο. Διαβάστε προσεκτικά τις ερωτήσεις και σημειώστε με ένα (x) στο τετραγωνάκι που αντιστοιχεί την απάντηση που σας εκφράζει. Οι απαντήσεις σας είναι ανώνυμες και εμπιστευτικές. Σκοπός του ερωτηματολογίου είναι η διεξαγωγή έρευνας που αφορά τη συμβολή του τουρισμού στη βιώσιμη ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου.

ΜΕΡΟΣ Α. Προσωπικά στοιχεία

1. Φύλο ερωτώμενου :

Ανδρας	
Γυναίκα	

2. Ηλικία :

18-25 ετών	
26-35 ετών	
36-45 ετών	
46-60 ετών	
61 και άνω	

3. Μορφωτικό Επίπεδο :

Αγράμματος	
Δημοτικό	
Γυμνάσιο	
Λύκειο	
Ι.Ε.Κ. / Κέντρα Ελευθέρων Σπουδών	
ΑΕΙ	
ΤΕΙ	
Μεταπτυχιακές σπουδές	
Διδακτορικό	

4. Οικογενειακή Κατάσταση :

Άγαμος/η	
Έγγαμος/η	
Διαζευγμένος/η	
Χήρος/α	
Συμβίωση	

5. Έχετε παιδιά;

Ναι	
Όχι	

6. Αν ναι , πόσα παιδιά έχετε;.....

7. Ποια είναι η κύρια απασχόλησή σας :

Ελεύθερος Επαγγελματίας	
Δημόσιος Υπάλληλος	
Ιδιωτικός Υπάλληλος	
Τεχνίτης	
Γεωργός/Κτηνοτρόφος	
Συνταξιούχος	
Οικιακά	
Φοιτητής/τρια	
Άνεργος	
Άλλο(παρακαλώ διευκρινίστε)	

8.Είστε κάτοχος ακίνητης περιουσίας ;

Ναι	
Όχι	

9.Πόσο είναι το μηνιαίο οικογενειακό εισόδημα σας ;

Έως 1000 ευρώ	
1001-2000 ευρώ	
2001-3000 ευρώ	
3001-4000 ευρώ	
4001-5000 ευρώ	
Πάνω από 5000ευρώ	

10.Ο τόπος καταγωγή σας είναι ο Κάλαμος ;

Ναι	
Όχι	

11. Είστε κάτοικος Καλάμου:

Μόνιμος	
Προσωρινός	
Παραθεριστής	

11α. Αν είστε μόνιμος ή προσωρινός κάτοικος Καλάμου πόσα χρόνια διαμένετε στη περιοχή;

11β.Η κατοικία που διαμένετε είναι :

Κύρια	
Δευτερεύουσα	

11γ.Αν διαμένετε μόνιμα ή προσωρινά στο Κάλαμο, παρακαλώ καθορίστε τους λόγους (σημειώστε μόνο μια απάντηση):

Επαγγελματική Δραστηριότητα (όπως διορισμός στο δημόσιο τομέα)	
Επαγγελματική Αποκατάσταση μέσω του τουρισμού	
Κατάλληλος τόπος για να μεγαλώσουν τα παιδιά	
Γειτνίαση με την Αθήνα	
Απόδραση από τα μεγάλα αστικά κέντρα	
Συνταξιοδότηση	
Προσωπικοί / οικογενειακοί λόγοι	

ΜΕΡΟΣ Β. Τουρισμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη Δήμου Καλάμου και Αγίων Αποστόλων.

12.Πιστεύτε ότι υπάρχει ανάπτυξη του τουρισμού στο Δήμο Καλάμου;

Ναι	
Όχι	

Αν ναι , σημειώστε που κατά τη γνώμη σας οφείλεται:

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Στη γειτνίαση του με την Αθήνα					
Στην υπάρχουσα ξενοδοχειακή υποδομή					
Στη πολιτιστικές και μουσικές εκδηλώσεις					
Στην αρχιτεκτονική κληρονομιά					
Στη θρησκευτική παράδοση					
Στο φυσικό περιβάλλον(όπως παραλίες)					

13. Ο τουρισμός έχει συνεισφέρει στην οικιστική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου;

Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ

14. Σε ποιο βαθμό ο τουρισμός έχει συνεισφέρει στην οικονομική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου;

Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ

15. Πώς έχει επιδράσει ο τουρισμός στους παρακάτω τομείς παραγωγής του Δήμου Καλάμου;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Ενθάρρυνση του εμπορίου					
Αύξηση της εμπορίας των τοπικών και παραδοσιακών προϊόντων					
Δημιουργία νέων επιχειρήσεων					
Τόνωση του αγροτικού τομέα για την κάλυψη των διατροφικών αναγκών των τουριστών					
Διεύρυνση της αγοράς με ποικιλία αγαθών					
Αύξηση της ζήτησης και της αξίας της γης και των ακινήτων					

16. Σε ποιο βαθμό έχει συμβάλει ο τουρισμός στα παρακάτω οικονομικά θέματα στο Δήμο Καλάμου;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος					
Αύξηση των θέσεων εργασίας					
Αύξηση των τοπικών επενδύσεων					
Αύξηση των κρατικών κονδυλίων					

17. Σε ποιο βαθμό έχει συμβάλει ο τουρισμός στα παρακάτω κοινωνικά θέματα στο Δήμο Καλάμου;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Αύξηση των πολιτιστικών, ψυχαγωγικών και αθλητικών δραστηριοτήτων και επιλογών					
Προσέλκυση νέων κατοίκων					
Συγκράτηση των κατοίκων					
Αναβάθμιση της θέσης της γυναίκας σε οικογενειακό και τοπικό επίπεδο λόγω της					

απασχόλησής της στον τουριστικό τομέα					
---------------------------------------	--	--	--	--	--

18. Σε ποιο βαθμό έχει συμβάλει ο τουρισμός στις υποδομές στο Δήμο Καλάμου;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Βελτίωση των ιατρικών εγκαταστάσεων					
Βελτίωση του συστήματος ύδρευσης και αποχέτευσης					
Βελτίωση του οδικού δικτύου					
Βελτίωση της τοπικής αστυνόμευσης					
Βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων υπηρεσιών					

19. Σε ποιο βαθμό έχει συμβάλει ο τουρισμός στα παρακάτω πολιτισμικά θέματα στο Δήμο Καλάμου;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Αναπαλαίωση βυζαντινών εκκλησιών και μοναστηριών					
Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων					
Προστασία των αρχαιολογικών χώρων					
Αναβίωση ηθών και εθίμων (π.χ. αρβανίτικος γάμος)					

20. Σε ποιο βαθμό έχει συμβάλει ο τουρισμός στα παρακάτω περιβαλλοντικά θέματα στο Δήμο Καλάμου;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Προστασία του φυσικού περιβάλλοντος					
Εφαρμογή προγραμμάτων καθαριότητας του Καλάμου					
Εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης πυρκαγιών					
Εφαρμογή ήπιου τουρισμού					
Συνύπαρξη των νέων κτιρίων με το φυσικό περιβάλλον					

21. Σε ποιο βαθμό έχει συμβάλει ο τουρισμός στη δημιουργία προβλημάτων στον οικονομικό τομέα στο Δήμο Καλάμου ;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Αύξηση των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών					
Αύξηση της αξίας των ακινήτων					
Οικονομική πτώση των καταστημάτων που εξυπηρετούν αποκλειστικά τους μόνιμους κατοίκους					
Ο τουρισμός ευνοεί μικρό μέρος των κατοίκων					
Τα έσοδα του τουρισμού ευνοούν άτομα και επιχειρήσεις εκτός του Δήμου Καλάμου					

22. Σε ποιο βαθμό έχει συμβάλει ο τουρισμός στη δημιουργία προβλημάτων στον κοινωνικό και πολιτιστικό τομέα στο Δήμο Καλάμου ;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Συνωστισμός σε εξωτερικούς χώρους (π.χ. παραλίες)					
Αύξηση της εγκληματικότητας					
Αύξηση της χρήσης εθιστικών ουσιών (π.χ. ναρκωτικά)					
Αύξηση των τροχαίων ατυχημάτων					
Δυσκολία χρήσης των τοπικών υπηρεσιών και μέσων από τους κατοίκους					
Μείωση της αίσθησης ασφάλειας των κατοίκων					

23. Σε ποιο βαθμό έχει συμβάλει ο τουρισμός στη δημιουργία προβλημάτων στον περιβαλλοντικό τομέα στο Δήμο Καλάμου ;

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Κυκλοφοριακό πρόβλημα					
Ανεπάρκεια χώρων στάθμευσης					
Ηχορύπανση					
Αύξηση του όγκου των απορριμμάτων					
Ρύπανση ακτών και θαλασσών					
Υπερκατανάλωση νερού					
Άναρχη δόμηση (δημιουργία αυθαιρέτων)					

24. Πιστεύετε ότι η τοπική αυτοδιοίκηση συμβάλλει στην τουριστική ανάπτυξη του Δήμου Καλάμου ;

Ναι	
Όχι	

Αν ναι , σημειώστε παρακάτω με ποιους τρόπους το πετυχαίνει αυτό :

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Εφαρμογή τουριστικών επενδύσεων					
Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων					
Προβολή της περιοχής μέσω της διαφήμισης					
Εφαρμογή εναλλακτικών μορφών τουρισμού					
Εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικής επιμόρφωσης και αποκατάστασης των κατοίκων σχετικά με τον τουρισμό					

25.Πιστεύετε ότι ο τουρισμός συμβάλλει στην ανάδειξη του Καλάμου;

Ναι	
Όχι	

Αν ναι , πώς έχει επηρεάσει τα παρακάτω :

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα Πολύ
Ο Δήμος Καλάμου έχει γίνει γνωστός					
Ο Δήμος Καλάμου έχει αναπτυχθεί					
Ο Δήμος Καλάμου θα ήταν σε χειρότερη κατάσταση χωρίς τον τουρισμό					
Το φυσικό περιβάλλον αξιοποιείται τουριστικά					
Μπορεί να ελκύσει μεγάλο αριθμό τουριστών με την ανάδειξη πολιτιστικών του στοιχείων					

26.Πιστεύετε ότι έχει αναπτυχθεί ο εναλλακτικός τουρισμός στο Δήμο Καλάμου;

Ναι	
Όχι	

**Σας ευχαριστώ πολύ για την συνεργασία
σας και το χρόνο που διαθέσατε!!**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2^ο

Πίνακες Συχνοτήτων

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ (%)
ΦΥΛΟ		
άνδρας	66	54,55
γυναίκα	55	45,45
σύνολο	121	100
ΗΛΙΚΙΑ		
18-25	42	34,71
26-35	27	22,31
36-45	16	13,22
46-60	20	16,53
61+	16	13,22
ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ		
Αγράμματος	0	0,00
Δημοτικό	12	9,92
Γυμνάσιο	14	11,57
Λύκειο	37	30,58
ΙΕΚ/Κέντρα ελευθέρων σπουδών	24	19,83
ΑΕΙ	17	14,05
ΤΕΙ	14	11,57
Μεταπτυχιακές σπουδές	3	2,48
Διδακτορικό	0	0,00
ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ		
Άγαμος/η	60	49,59
Έγγαμος/η	48	39,67
Διαζευγμένος/η	7	5,79
Χήρος/α	4	3,31
Συμβίωση	2	1,65
ΥΠΑΡΞΗ ΠΑΙΔΙΩΝ		
ναι	53	43,80
όχι	68	56,20
ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ		
1	12	9,92
2	21	17,36
3	14	11,57
4	6	4,96
ΚΥΡΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ		
Ελεύθερος Επαγγελματίας	17	14,05
Δημόσιος Υπάλληλος	8	6,61
Ιδιωτικός Υπάλληλος	25	20,66
Τεχνίτης	1	0,83
Γεωργός/Κτηνοτρόφος	5	4,13
Συνταξιούχος	13	10,74
Οικιακά	14	11,57
Φοιτητής/τρια	26	21,49
Άνεργος	4	3,31
Άλλο	8	6,61
ΚΑΤΟΧΗ ΑΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ		
Ναι	43	35,54
Όχι	78	64,46
ΜΗΝΙΑΙΟ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ		
Έως 1000 ευρώ	62	51,24
1001-2000 ευρώ	33	27,27
2001-3000 ευρώ	15	12,40

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ (%)
3001-4000 ευρώ	2	1,65
4001-5000 ευρώ	1	0,83
5000+ ευρώ	8	6,61
ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΛΑΜΟ		
Ναι	55	45,45
Όχι	66	54,55
ΕΙΔΟΣ ΚΑΤΟΙΚΟΥ		
Μόνιμος	80	66,12
Προσωρινός	14	11,57
Παραθεριστής	27	22,31
ΕΙΔΟΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ		
Κύρια	87	71,90
Δευτερεύουσα	34	28,10
ΛΟΓΟΙ ΔΙΑΜΟΝΗΣ ΣΤΟΝ ΔΗΜΟ ΚΑΛΑΜΟΥ		
Επαγγελματική Δραστηριότητα	11	9,09
Επαγγελματική Αποκατάσταση	4	3,31
Κατάλληλος τόπος για να μεγαλώσουν τα παιδιά	9	7,44
Γειτνίαση με την Αθήνα	12	9,92
Απόδραση από τα μεγάλα αστικά κέντρα	25	20,66
Συνταξιοδότηση	7	5,79
Προσωπικοί/οικογενειακή λόγοι	53	43,80
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ		
Ναι	58	47,93
Όχι	63	52,07
ΛΟΓΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ		
Γειτνίαση με την Αθήνα		
καθόλου	19	15,70
λίγο	28	23,14
μέτρια	11	9,09
πολύ	30	24,79
πάρα πολύ	60	49,59
Υπάρχουσα ξενοδοχειακή δομή		
καθόλου	1	0,83
λίγο	9	7,44
μέτρια	9	7,44
πολύ	28	23,14
πάρα πολύ	74	61,16
Πολιτιστικές και μουσικές εκδηλώσεις		
καθόλου	1	0,83
λίγο	8	6,61
μέτρια	13	10,74
πολύ	19	15,70
πάρα πολύ	80	66,12
Αρχιτεκτονική κληρονομιά		
καθόλου	5	4,13
λίγο	4	3,31
μέτρια	3	2,48
πολύ	24	19,83
πάρα πολύ	85	70,25
Θρησκευτική παράδοση		
καθόλου	1	0,83
λίγο	4	3,31
μέτρια	12	9,92
πολύ	20	16,53
πάρα πολύ	84	69,42
Φυσικό περιβάλλον		

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ (%)
καθόλου	31	25,62
λίγο	22	18,18
μέτρια	6	4,96
πολύ	0	
πάρα πολύ	62	51,24
ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ		
καθόλου	22	18,18
λίγο	28	23,14
μέτρια	33	27,27
πολύ	24	19,83
πάρα πολύ	14	11,57
ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ		
καθόλου	14	11,57
λίγο	22	18,18
μέτρια	46	38,02
πολύ	30	24,79
πάρα πολύ	9	7,44
ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗ		
Ενθάρρυνση του εμπορίου		
καθόλου	5	4,13
λίγο	9	7,44
μέτρια	34	28,10
πολύ	53	43,80
πάρα πολύ	20	16,53
Αύξηση εμπορίας τοπικών προϊόντων		
καθόλου	1	0,83
λίγο	6	4,96
μέτρια	25	20,66
πολύ	52	42,98
πάρα πολύ	37	30,58
Δημιουργία νέων επιχειρήσεων		
καθόλου	3	2,48
λίγο	15	12,40
μέτρια	51	42,15
πολύ	30	24,79
πάρα πολύ	22	18,18
Τόνωση του αγροτικού τομέα		
καθόλου	1	0,83
λίγο	11	9,09
μέτρια	22	18,18
πολύ	59	48,76
πάρα πολύ	28	23,14
Διεύρυνση της αγοράς αγαθών		
καθόλου	4	3,31
λίγο	10	8,26
μέτρια	35	28,93
πολύ	42	34,71
πάρα πολύ	30	24,79
Αύξηση αξίας γης και ακινήτων		
καθόλου	29	23,97
λίγο	43	35,54
μέτρια	26	21,49
πολύ	15	12,40
πάρα πολύ	8	6,61
Συμβολή του τουρισμού στα οικονομικά θέματα		
Ενίσχυση του οικογενειακού εισοδήματος		

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ (%)
καθόλου	4	3,31
λίγο	9	7,44
μέτρια	37	30,58
πολύ	46	38,02
πάρα πολύ	25	20,66
Αύξηση των θέσεων εργασίας		
καθόλου	2	1,65
λίγο	17	14,05
μέτρια	37	30,58
πολύ	49	40,50
πάρα πολύ	16	13,22
Αύξηση των τοπικών επενδύσεων		
καθόλου	4	3,31
λίγο	20	16,53
μέτρια	33	27,27
πολύ	49	40,50
πάρα πολύ	15	12,40
Αύξηση κρατικών κονδυλίων		
καθόλου	9	7,44
λίγο	15	12,40
μέτρια	23	19,01
πολύ	42	34,71
πάρα πολύ	32	26,45
Συμβολή του τουρισμού στα κοινωνικά θέματα		
Αύξηση των ψυχαγωγικών επιλογών		
καθόλου	3	2,48
λίγο	14	11,57
μέτρια	22	18,18
πολύ	42	34,71
πάρα πολύ	40	33,06
Προσέλκυση νέων κατοίκων		
καθόλου	7	5,79
λίγο	20	16,53
μέτρια	36	29,75
πολύ	38	31,40
πάρα πολύ	20	16,53
Συγκράτηση των κατοίκων		
καθόλου	5	4,13
λίγο	22	18,18
μέτρια	44	36,36
πολύ	35	28,93
πάρα πολύ	15	12,40
Αναβάθμιση της γυναίκας		
καθόλου	11	9,09
λίγο	13	10,74
μέτρια	32	26,45
πολύ	37	30,58
πάρα πολύ	28	23,14
Συμβολή του τουρισμού στις υποδομές		
Βελτίωση ιατρικών εγκαταστάσεων		
καθόλου	1	0,83
λίγο	1	0,83
μέτρια	18	14,88
πολύ	26	21,49
πάρα πολύ	75	61,98
Βελτίωση συστήματος ύδρευσης-αποχέτευσης		

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ (%)
καθόλου	4	3,31
λίγο	17	14,05
μέτρια	23	19,01
πολύ	37	30,58
πάρα πολύ	40	33,06
Βελτίωση οδικού δικτύου		
καθόλου	4	3,31
λίγο	10	8,26
μέτρια	23	19,01
πολύ	24	19,83
πάρα πολύ	60	49,59
Βελτίωση τοπικής αστυνόμευσης		
καθόλου	4	3,31
λίγο	12	9,92
μέτρια	33	27,27
πολύ	25	20,66
πάρα πολύ	47	38,84
Βελτίωση ποιότητας δημοσίων υπηρεσιών		
καθόλου	1	0,83
λίγο	8	6,61
μέτρια	33	27,27
πολύ	34	28,10
πάρα πολύ	45	37,19
Συμβολή του τουρισμού στα πολιτισμικά θέματα		
Αναπαλαίωση βυζαντινών εκκλησιών		
καθόλου	1	0,83
λίγο	4	3,31
μέτρια	14	11,57
πολύ	29	23,97
πάρα πολύ	73	60,33
Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων		
καθόλου	5	4,13
λίγο	19	15,70
μέτρια	23	19,01
πολύ	47	38,84
πάρα πολύ	27	22,31
Προστασία αρχαιολογικών χώρων		
καθόλου	3	2,48
λίγο	10	8,26
μέτρια	38	31,40
πολύ	35	28,93
πάρα πολύ	35	28,93
Αναβίωση ηθών και εθίμων		
καθόλου	13	10,74
λίγο	13	10,74
μέτρια	31	25,62
πολύ	30	24,79
πάρα πολύ	34	28,10
Συμβολή του τουρισμού στα περιβαλλοντικά θέματα		
Προστασία φυσικού περιβάλλοντος		
καθόλου	2	1,65
λίγο	9	7,44
μέτρια	27	22,31
πολύ	38	31,40
πάρα πολύ	45	37,19
Εφαρμογή προγραμμάτων καθαριότητας		

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ (%)
καθόλου	2	1,65
λίγο	11	9,09
μέτρια	27	22,31
πολύ	44	36,36
πάρα πολύ	37	30,58
Εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης πυρκαγιών		
καθόλου	5	4,13
λίγο	21	17,36
μέτρια	27	22,31
πολύ	44	36,36
πάρα πολύ	24	19,83
Εφαρμογή ήπιου τουρισμού		
καθόλου	1	0,83
λίγο	10	8,26
μέτρια	34	28,10
πολύ	43	35,54
πάρα πολύ	33	27,27
Συνύπαρξη νέων κτιρίων με το φυσικό περιβάλλον		
καθόλου	2	1,65
λίγο	13	10,74
μέτρια	30	24,79
πολύ	31	25,62
πάρα πολύ	45	37,19
Συμβολή του τουρισμού στην δημιουργία οικονομικών προβλημάτων		
Αύξηση τιμών		
καθόλου	13	10,74
λίγο	16	13,22
μέτρια	37	30,58
πολύ	42	34,71
πάρα πολύ	13	10,74
Αύξηση αξίας ακινήτων		
καθόλου	31	25,62
λίγο	40	33,06
μέτρια	30	24,79
πολύ	14	11,57
πάρα πολύ	6	4,96
Οικονομική πτώση καταστημάτων για τους μόνιμους		
καθόλου	4	3,31
λίγο	10	8,26
μέτρια	33	27,27
πολύ	41	33,88
πάρα πολύ	33	27,27
Ευνόηση μικρού μέρους των κατοίκων		
καθόλου	17	14,05
λίγο	37	30,58
μέτρια	30	24,79
πολύ	26	21,49
πάρα πολύ	11	9,09
Ευνόηση επιχειρήσεων εκτός του Δήμου		
καθόλου	17	14,05
λίγο	17	14,05
μέτρια	26	21,49
πολύ	32	26,45
πάρα πολύ	29	23,97
Συμβολή του τουρισμού στα κοινωνικοπολιτιστικά		

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ (%)
προβλήματα		
Συνωστισμός στους εξωτερικούς χώρους		
καθόλου	35	28,93
λίγο	33	27,27
μέτρια	32	26,45
πολύ	15	12,40
πάρα πολύ	6	4,96
Αύξηση εγκληματικότητας		
καθόλου	5	4,13
λίγο	22	18,18
μέτρια	29	23,97
πολύ	38	31,40
πάρα πολύ	27	22,31
Αύξηση της χρήσης εθιστικών ουσιών		
καθόλου	13	10,74
λίγο	19	15,70
μέτρια	27	22,31
πολύ	42	34,71
πάρα πολύ	20	16,53
Αύξηση τροχαίων ατυχημάτων		
καθόλου	11	9,09
λίγο	28	23,14
μέτρια	37	30,58
πολύ	37	30,58
πάρα πολύ	8	6,61
Δυσκολία χρήσης τοπικών υπηρεσιών και μέσων		
καθόλου	9	7,44
λίγο	16	13,22
μέτρια	35	28,93
πολύ	40	33,06
πάρα πολύ	21	17,36
Μείωση της αίσθησης ασφάλειας		
καθόλου	11	9,09
λίγο	22	18,18
μέτρια	33	27,27
πολύ	35	28,93
πάρα πολύ	20	16,53
Συμβολή του τουρισμού στα περιβαλλοντικά προβλήματα		
Κυκλοφοριακό πρόβλημα		
καθόλου	36	29,75
λίγο	36	29,75
μέτρια	29	23,97
πολύ	12	9,92
πάρα πολύ	8	6,61
Ανεπάρκεια χώρων στάθμευσης		
καθόλου	46	38,02
λίγο	36	29,75
μέτρια	24	19,83
πολύ	12	9,92
πάρα πολύ	3	2,48
Ηχορύπανση		
καθόλου	32	26,45
λίγο	27	22,31
μέτρια	30	24,79
πολύ	21	17,36

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ (%)
πάρα πολύ	11	9,09
Αύξηση όγκου απορριμμάτων		
καθόλου	40	33,06
λίγο	27	22,31
μέτρια	35	28,93
πολύ	12	9,92
πάρα πολύ	7	5,79
Ρύπανση ακτών/θαλασσών		
καθόλου	33	27,27
λίγο	34	28,10
μέτρια	24	19,83
πολύ	17	14,05
πάρα πολύ	13	10,74
Υπερκατανάλωση νερού		
καθόλου	26	21,49
λίγο	39	32,23
μέτρια	34	28,10
πολύ	18	14,88
πάρα πολύ	4	3,31
Αναρχη δόμηση		
καθόλου	45	37,19
λίγο	30	24,79
μέτρια	27	22,31
πολύ	13	10,74
πάρα πολύ	6	4,96
Συμβολή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην ανάπτυξη στην τουριστική ανάπτυξη		
όχι	68	56,20
ναι	53	43,80
Μέθοδοι ανάπτυξης του τουρισμού από την τοπική αυτοδιοίκηση		
Εφαρμογή τουριστικών επενδύσεων		
καθόλου	1	0,83
λίγο	4	3,31
μέτρια	10	8,26
πολύ	27	22,31
πάρα πολύ	79	65,29
Διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων		
καθόλου	6	4,96
λίγο	10	8,26
μέτρια	17	14,05
πολύ	17	14,05
πάρα πολύ	71	58,68
Προβολή μέσω διαφήμιση		
καθόλου	4	3,31
λίγο	4	3,31
μέτρια	16	13,22
πολύ	12	9,92
πάρα πολύ	85	70,25
Εφαρμογή εναλλακτικού τουρισμού		
καθόλου	1	0,83
λίγο	2	1,65
μέτρια	11	9,09
πολύ	17	14,05
πάρα πολύ	90	74,38
Εφαρμογή επιμορφωτικών προγραμμάτων		

ΜΕΤΑΒΛΗΤΗ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ	ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ (%)
για τους κατοίκους		
καθόλου	1	0,83
λίγο	2	1,65
μέτρια	13	10,74
πολύ	17	14,05
πάρα πολύ	88	72,73
Συμβολή του τουρισμού στην ανάδειξη του Δήμου		
όχι	27	22,31
ναι	94	77,69
Επίδραση του τουρισμού		
Γνωστοποίηση του Δήμου		
καθόλου	12	9,92
λίγο	26	21,49
μέτρια	33	27,27
πολύ	24	19,83
πάρα πολύ	26	21,49
Ανάπτυξη του Δήμου		
καθόλου	6	4,96
λίγο	9	7,44
μέτρια	31	25,62
πολύ	25	20,66
πάρα πολύ	50	41,32
Πιο μειονεκτική θέση του Δήμου χωρίς τον τουρισμό		
καθόλου	22	18,18
λίγο	17	14,05
μέτρια	25	20,66
πολύ	26	21,49
πάρα πολύ	31	25,62
Τουριστική αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος		
καθόλου	8	6,61
λίγο	7	5,79
μέτρια	23	19,01
πολύ	28	23,14
πάρα πολύ	55	45,45
Δυνατότητα αύξησης των τουριστών μέσω της ανάδειξης των πολιτιστικών στοιχείων		
καθόλου	18	14,88
λίγο	20	16,53
μέτρια	22	18,18
πολύ	28	23,14
πάρα πολύ	33	27,27
όχι	105	86,78
ναι	16	13,22

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3^ο

Πίνακες συσχετίσεων

A/A	Μεταβλητή1	Μεταβλητή 2	X ²	p-value
1	Φύλο	Αναβάθμιση της γυναίκας	9,465	0,050
2	Φύλο	Οικονομική πτώση καταστημάτων για τους ντόπιους	8,007	0,091
3	Ηλικία	Λόγοι παραμονής στον Δήμο	54,980	0,000
4	Ηλικία	Ενίσχυση οικογενειακού εισοδήματος	28,963	0,024
5	Ηλικία	Προσέλκυση νέων κατοίκων	30,096	0,018
6	Ηλικία	Εφαρμογή ήπιου τουρισμού	28,170	0,030
7	Ηλικία	Πιο μειονεκτική θέση του Δήμου χωρίς τον τουρισμό	28,102	0,031
8	Μορφωτικό Επίπεδο	Αύξηση ψυχαγωγικών επιλογών	38,087	0,034
9	Μορφωτικό Επίπεδο	Βελτίωση συστήματος ύδρευσης-αποχέτευσης	42,241	0,012
10	Μορφωτικό Επίπεδο	Αναπαλαίωση εκκλησιών-μοναστηριών	66,204	0,000
11	Μορφωτικό Επίπεδο	Προστασία αρχαιολογικών χώρων	39,501	0,024
12	Μορφωτικό Επίπεδο	Ευνόηση επιχειρήσεων εκτός του Δήμου	37,024	0,044
13	Μορφωτικό Επίπεδο	Πιο μειονεκτική θέση του Δήμου χωρίς τον τουρισμό	37,868	0,036
14	Οικογενειακή κατάσταση	Φυσικό περιβάλλον	38,741	0,001
15	Οικογενειακή κατάσταση	Συγκράτηση νέων κατοίκων	42,083	0,000
16	Οικογενειακή κατάσταση	Βελτίωση τοπικής αστυνόμευσης	25,623	0,060
17	Κύρια απασχόληση	Τόνωση αγροτικού τομέα	71,426	0,000
18	Κύρια απασχόληση	Διερεύνηση αγοράς αγαθών	52,720	0,036
19	Κύρια απασχόληση	Συγκράτηση των κατοίκων	50,294	0,057
20	Εισόδημα	Ενθάρρυνση του εμπορίου	46,033	0,001
21	Εισόδημα	Δημιουργία νέων επιχειρήσεων	52,231	0,000
22	Εισόδημα	Ενίσχυση οικογενειακού εισοδήματος	48,331	0,000
23	Εισόδημα	Αύξηση των θέσεων εργασίας	85,177	0,000
24	Εισόδημα	Αύξηση των τοπικών επενδύσεων	45,163	0,001
25	Εισόδημα	Αύξηση των τιμών	35,780	0,016
26	Καταγωγή	Είδος κάτοικου	25,424	0,000
27	Καταγωγή	Λόγοι διαμονής στον Δήμο	28,004	0,000
28	Καταγωγή	Αύξηση εμπορίας τοπικών προϊόντων	12,941	0,012
29	Καταγωγή	Εφαρμογή εναλλακτικών μορφών τουρισμού	7,894	0,096
30	Καταγωγή	Δυνατότητα αύξησης των τουριστών μέσω της ανάδειξης πολιτιστικών στοιχείων	11,887	0,018
31	Είδος κατοίκου	Είδος κατοικίας	86,032	0,000
32	Είδος κατοίκου	Λόγοι διαμονής στον Δήμο	33,682	0,001
33	Είδος κατοίκου	Αναβίωση ηθών και εθίμων	14,292	0,074
34	Είδος κατοίκου	Ευνόηση επιχειρήσεων εκτός Δήμου	18,530	0,018
35	Είδος κατοίκου	Ανεπάρκεια χώρων στάθμευσης	18,772	0,016
36	Είδος κατοίκου	Συμβολή τοπικής αυτοδιοίκησης στην τουριστική ανάπτυξη του Δήμου	5,323	0,070

